

OKRESOWA OCENA

PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

OKRESOWA OCENA

PLANU

ZAGOSPODAROWANIA

PRZESTRZENNEGO

WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

ZAŁĄCZNIK NR 1

do Uchwały Nr 315/4605/2018

Zarządu Województwa Podlaskiego

z dnia 28 sierpnia 2018 r.

BIAŁYSTOK 2018 r.

**MARSZAŁEK
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO**

w Białymstoku

ul. Wyszyńskiego 1, 15-888 Białystok

**PODLASKIE BIURO
PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO
W BIAŁYMSTOKU**

ul. H. Sienkiewicza 82, 15-005 Białystok

**OKRESOWA OCENA
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
PODLASKIEGO**

Obejmuje:

**PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA
PODLASKIEGO**

(Dz. Urz. Woj. Podlaskiego z 2017 r. poz. 2777 z dnia 11.07.2017r.)

Opracowano w Podlaskim Biurze Planowania Przestrzennego w Białymstoku

Dyrektor Biura mgr inż. arch. Joanna Jasiewicz

Autorzy opracowania

Projektant prowadzący:

Joanna Jasiewicz

Projektanci branżowi:

Paweł Babul, Elżbieta Kępska, Joanna Lipska, Katarzyna Rybakowicz, Martyna Topczewska, Piotr Piotrowski, Tomasz Boroda

Oddział w Łomży:

Alicja Mieszkowska, Ryszard Serwatka, Elżbieta Jabłońska, Elżbieta Tyszka, Hanna Konarzewska, Andrzej Lewandowski, Dariusz Jakacki, Karolina Gosiewska

Oddział w Suwałkach:

Katarzyna Jabłońska, Renata Stankiewicz

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	9
1.1. Podstawa prawna sporządzenia Oceny PZPWP	9
1.2. Przedmiot i cele opracowania Oceny PZPWP	9
1.3. Zakres Oceny PZPWP	10

CZĘŚĆ I

2. POTENCJAŁ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY	12
2.1. Procesy demograficzne	12
2.1.1. Podział administracyjny regionu	16
2.1.2. Struktura sieci osadniczej	16
2.1.3. Funkcje jednostek osadniczych – główne tendencje	17
2.2. Mieszkalnictwo	21
2.2.1. Zasoby mieszkaniowe	21
2.2.2. Budownictwo mieszkaniowe	22
2.3. Infrastruktura społeczna	24
2.3.1. Potrzeby mieszkaniowe	24
2.3.2. Szkolnictwo wyższe	25
2.3.3. Szkolnictwo średnie i policealne	25
2.3.4. Stacjonarna opieka zdrowotna	26
2.3.5. Kultura	27
2.3.6. Sport i rekreacja	28
2.4. Ogólny poziom rozwoju gospodarczego regionu	29
2.4.1. Przedsiębiorczość, podmioty gospodarcze	32
2.4.2. Rynek pracy	33
2.4.3. Przemysł i rejon koncentracji przemysłu	36
2.4.4. Specjalne strefy ekonomiczne i tereny inwestycyjne	43
2.4.5. Centra handlowe, handlowo-usługowe, logistyczne i magazynowe	52
2.4.6. Turystyka i wypoczynek	53
2.4.7. Rolnictwo i gospodarka żywnościowa	59
2.4.8. Gospodarka zasobami leśnymi	62
3. SYSTEMY INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ	65
3.1. Zmiany wynikające z dokumentów rządowych	65
3.2. Zmiany infrastruktury transportowej	65
3.2.1. Zmiany w zakresie rodzaju nawierzchni, stanu technicznego i gęstości dróg publicznych	65
3.2.2. Inwestycje drogowe	67
3.2.3. Przebudowa linii kolejowych	72
3.2.4. Przejścia graniczne	74

3.2.5. Infrastruktura lotnicza	76
3.2.6. Transport wodny śródlądowy	77
3.3. Zmiany funkcjonowania drogowej infrastruktury transportowej.....	77
3.3.1. Zmiany ruchu na drogach krajowych	77
3.3.2. Zmiany ruchu na drogach wojewódzkich	78
3.4. Stan i funkcjonowanie systemu infrastruktury transportowej w województwie podlaskim	78
3.4.1. Europejskie Korytarze Transportowe	78
3.4.2. Drogi krajowe.....	79
3.4.3. Drogi wojewódzkie.....	83
3.4.4. Drogi powiatowe	84
3.4.5. Infrastruktura transportowa miast na prawach powiatu	84
3.4.6. Infrastruktura transportu kolejowego	86
3.4.7. Wskaźnik motoryzacji	88
3.4.8. Techniczne zaplecze motoryzacji	88
3.4.9. Komunikacja autobusowa.....	89
3.4.10. Infrastruktura lotnicza województwa	89
3.5. Ocena systemu infrastruktury transportowej.....	89
4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	92
4.1. Energetyka	92
4.1.1. Zmiany przepisów prawnych	92
4.2. Elektroenergetyka.....	92
4.2.1. Zmiany w systemie elektroenergetycznym:	92
4.2.2. Stan i funkcjonowanie systemu elektroenergetycznego	95
4.2.3. Ocena systemu elektroenergetycznego	96
4.3. Gazownictwo	98
4.3.1. Zmiany w systemie gazowniczym.....	98
4.3.2. Stan i funkcjonowanie systemu gazowniczego.....	98
4.3.3. Wykaz aktualnych zamierzeń inwestycyjnych do realizacji.....	101
4.3.4. Ocena systemu gazowniczego	102
4.4. Ciepłownictwo.....	102
4.4.1. Stan i zmiany infrastruktury ciepłowniczej	102
4.5. System tranzytowych rurociągów i baz naftowych.....	104
4.5.1. Stan systemu tranzytowych rurociągów naftowych i baz naftowych... ..	104
4.5.2. Zmiany w systemie rurociągów.....	104
4.5.3. Odnawialne źródła energii	104
4.6. System radiokomunikacji i teletransmisji	106
4.6.1. Stan i funkcjonowanie systemu radiokomunikacji i teletransmisji	106
4.7. Telekomunikacja.....	107
4.7.1. Stan i zmiany infrastruktury telekomunikacyjnej	107
4.7.2. Ocena realizacji zadań z zakresu infrastruktury telekomunikacyjnej ...	107
4.8. Infrastruktura zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej i odpadami	108
4.8.1. Zmiany legislacji oraz dokumentów Unii Europejskiej, krajowych i regionalnych.....	108

4.8.2. Zmiany w systemach w latach 2014 - 2017.....	109
4.8.3. Stan i funkcjonowanie systemów zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz unieszkodliwiania odpadów.....	111
5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.....	115
5.1. System obszarów chronionych.....	115
5.2. Złoża surowców naturalnych.....	118
5.3. Wody.....	119
5.3.1. Zmiany przepisów prawa.....	119
5.3.2. Wody powierzchniowe.....	119
5.3.3. Wody podziemne.....	121
5.3.4. Zagrożenia wód.....	122
5.3.5. Działania dotyczące gospodarowania wodami.....	122
5.4. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary zagrożone suszą.....	122
5.4.1. Zmiany w obowiązujących dokumentach i przepisach.....	122
5.4.2. Mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego i plany zarządzania ryzykiem powodziowym.....	123
5.4.3. Plany przeciwdziałania skutkom suszy.....	123
5.5. Jakość powietrza atmosferycznego.....	124
5.6. Klimat akustyczny województwa.....	126
5.7. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska.....	127
6. DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	129
6.1. Zmiany przepisów i dokumentów rządowych.....	129
6.2. Zmiany ilościowe w zasobach zabytków - stan na koniec marca 2018 r.....	130
6.2.1. Zmiany w latach 2016 – 2018 (marzec) na obszarze województwa.....	130
6.2.2. Zabytki z terenu woj. podlaskiego wpisane do rejestru zabytków w latach 2016 - marzec 2018.....	130
6.3. Stan dziedzictwa kulturowego.....	132
6.4. Zmiany jakościowe dziedzictwa kulturowego.....	134
6.5. Stan i możliwości poprawy zagospodarowania zabytków.....	136
7. OBSZARY FUNKCJONALNE.....	139
7.1. Miejskie obszary funkcjonalne.....	139
7.1.1. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB) z obszarem zewnętrznym.....	139
7.1.2. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego łomży.....	147
7.1.3. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Suwałk.....	152
7.1.4. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków lokalnych – powiatowych.....	159
7.2. Wiejskie obszary funkcjonalne.....	163
7.3. Obszar przygraniczny.....	163
8. TERENY ZAMKNIĘTE I ICH STREFY OCHRONNE ORAZ PRZEJŚCIA GRANICZNE.....	165
8.1. Przepisy prawne i ich zmiany.....	165
8.1.1. W ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.....	165

8.1.2. Przepisy dotyczące zagadnień obronnych i bezpieczeństwa państwa.....	165
8.1.3. Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz o warunkach zabudowy	165
8.1.4. Tereny zamknięte	165
8.1.5. Strefy ochronne terenów zamkniętych.....	165
8.2. Zmiany w zagospodarowaniu obiektów i terenów zamkniętych, oraz związanych z ochroną granic.....	166
8.2.1. Tereny i obiekty zamknięte związane z obronnością państwa.....	166
8.2.2. Tereny obiektów ochrony bezpieczeństwa publicznego – policji i ABW	166
8.2.3. Tereny i obiekty związane z ochroną granic – straży granicznej	166
8.2.4. Tereny przejść granicznych	167
8.2.5. Decyzje wydawane przez Wojewodę Podlaskiego na terenach zamkniętych w latach 2014 – 2017:	168
8.3. Stan zagospodarowania i zgłoszone potrzeby.....	168
8.3.1. Tereny zamknięte wojskowe niezbędne dla potrzeb obronności oraz ich strefy ochronne.....	168
8.3.2. Tereny i obiekty związane z ochroną granic.	169
8.3.3. Tereny przejść granicznych	169
9. OBSZARY OCHRONY UZDROWISKOWEJ	171
9.1. Uzdrowisko Augustów	171
9.2. Uzdrowisko w Supraślu	172
9.3. Potencjalne uzdrowisko w Mielniku.	172
10. PLANOWANIE PRZESTRZENI W GMINACH.....	173
10.1. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.....	173
10.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....	174
10.3. Planowanie przestrzenne gmin – efektywność.....	176
10.3.1. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	176
10.3.2. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.....	177
11. MONITORING W RAMACH STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PZPWP I REGIONALNEGO PLANU TRANSPORTOWEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO.....	180

CZĘŚĆ II

12. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO OKREŚLONYCH W PZPWP	201
13. SPIS WYKRESÓW, TABEL, RYSUNKÓW	220

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa prawna sporządzenia Oceny PZPWP

Do zadań samorządu województwa należy kształtowanie i prowadzenie polityki rozwoju województwa, w tym zadań o charakterze wojewódzkim w zakresie zagospodarowania przestrzennego oraz monitorowanie i analizowanie procesów rozwojowych.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego jest drugim, po Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego, kluczowym dokumentem określającym długofalowe planowanie rozwoju regionu.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2017 r. poz. 1073, z późn. zm.) nakłada na zarząd województwa obowiązek przeprowadzenia okresowej oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Zgodnie z Art. 45 ustawy: „**Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlega okresowej ocenie. Zarząd województwa, co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku, dokonuje przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, opracowuje raport o jego stanie** w zakresie określonym w art. 39 ust. 3 oraz **sporządza ocenę realizacji inwestycji**, o których mowa w art. 39 ust. 5, podlegającą zaopiniowaniu przez wojewódzką komisję urbanistyczno–architektoniczną. Wyniki tego przeglądu oraz raport jest przedstawiany sejmikowi województwa oraz przekazywany do wiadomości ministrowi właściwemu do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa”.

Realizując wymóg ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Zarząd Województwa Podlaskiego w dniu 27 marca 2018 r. podjął Uchwałę Nr 282/3946/2018 w sprawie przystąpienia do opracowania Okresowej Oceny Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Niniejszy dokument jest już czwartym tego typu opracowaniem sporządzonym przez Zarząd Województwa Podlaskiego. Jednak trzy wcześniejsze opracowania (z 2006, 2010 i 2014 roku) odnosiły się do nieaktualnego obecnie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego, zatwierdzonego Uchwałą Nr IX/80/03 Sejmiku Województwa Podlaskiego z dnia 27 czerwca 2003 r.

1.2. Przedmiot i cele opracowania Oceny PZPWP

Przedmiotem niniejszej Oceny jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, stanowiący załącznik do uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXVI/330/17 z dnia 22 maja 2017 r. w sprawie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, zmienionej uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXIX/356/17 z dnia 28 sierpnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Podl. poz. 2777 i 3270).

Głównym celem opracowania jest:

- określenie stanu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego oraz zobrazowanie zmian, jakie zaszły w zagospodarowaniu przestrzennym na jego obszarze;

- ocena realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym ujętych w planie – stanu ich realizacji i aktualności w kontekście polityki rozwoju województwa.

Opracowanie sporządzono również w celu oceny aktualności podstawowych elementów planu - celów i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz zgodności jego ustaleń z obowiązującymi dokumentami i przepisami prawa.

Celem opracowania Okresowej Oceny Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego jest więc określenie aktualności jego ustaleń, jako podstawy do podjęcia decyzji w sprawie przystąpienia do zmiany planu lub uznania go za aktualny.

1.3. Zakres Oceny PZPWP

Zakres opracowania oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa określa ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Art. 45 ustawy określa **zakres przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym i raportu o jego stanie**, odnoszący się do obligatoryjnej zawartości planu zagospodarowania przestrzennego województwa, określonej w art. 39 ust. 3:

„W planie zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia się ustalenia strategii rozwoju województwa oraz rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym, oraz określa się w szczególności:

- podstawowe elementy sieci osadniczej województwa i ich powiązań komunikacyjnych oraz infrastrukturalnych, w tym kierunki powiązań transgranicznych;
- system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym;
- granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym oraz, w zależności od potrzeb, granice i zasady zagospodarowania obszarów funkcjonalnych o znaczeniu regionalnym;
- obszary szczególnego zagrożenia powodzią;
- granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych;
- obszary występowania udokumentowanych złóż kopalin i udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla.”

oraz **zakres oceny realizacji inwestycji** odnoszący się do umieszczonych w planie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, o których mowa w art. 39 ust. 5:

„W planie zagospodarowania przestrzennego województwa umieszcza się te inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym (...), które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, zgodnie z ich właściwością”.

Art. 45 ustawy nie wskazuje na konieczność dokonania oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa pod kątem zgodności z innymi dokumentami, jednak ustawa nakłada obowiązek uwzględnienia w planie ustaleń koncepcji przestrzennego

zagospodarowania kraju oraz programów zawierających zadania rządowe służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym.

Ocena okresowa Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego w układzie redakcyjnym, uwzględniającym wymogi art. 45 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, składa się z dwóch części:

- **część I** – raport o stanie i wyniki przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym województwa podlaskiego;
- **część II** – ocena realizacji inwestycji celu publicznego określonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

Problematyka merytoryczna raportu o stanie i wyników przeglądu zmian w zagospodarowaniu przestrzennym, generalnie jest powiązana z problematyką merytoryczną planu określoną w art. 39 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

W celu uzyskania pełniejszego obrazu stanu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego, zakres problematyki rozszerzono ponad ustawowe minimum, dostosowując go do problematyki zawartej w planie województwa. Rozszerzenie to dotyczy w szczególności elementów problematyki społecznej i gospodarczej, takich jak: zagadnienia demograficzne, mieszkalnictwo, potencjał gospodarczy, w tym przemysł, specjalne strefy ekonomiczne, turystyka i wypoczynek, rolnictwo, gospodarka zasobami leśnymi oraz niektóre elementy infrastruktury technicznej realizowanej przez samorządy gminne ale istotne dla ochrony środowiska w skali regionalnej, w tym infrastruktura gospodarki ściekowej i odpadami. Ocenę wzbogacono o analizę sporządzanych przez gminy planów miejscowych.

Część I zawiera również monitoring w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko PZPWP i Regionalnego Planu Transportowego Województwa Podlaskiego.

Ocena realizacji inwestycji celu publicznego dotyczy przedsięwzięć, które zostały ustalone w dokumentach przyjętych przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, Radę Ministrów, właściwego ministra lub Sejmik Województwa Podlaskiego, a także innych inwestycji o charakterze publicznym, które zostały określone w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Opracowanie opiera się w znacznej mierze na danych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego. Wykorzystane zostały również materiały i publikacje Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego, informacje pozyskane od instytucji rządowych, jednostek samorządowych oraz innych podmiotów realizujących zadania publiczne, mające istotny wpływ na gospodarkę przestrzenną województwa. Wykorzystano także opracowania analityczne i planistyczne sporządzone w PBPP w Białymstoku.

Informacje przedstawione w okresowej Ocenie Planu zostały oparte na najbardziej aktualnych dostępnych danych i zasadniczo odnoszą się do 2017 roku, a w niektórych przypadkach lat wcześniejszych.

CZEŚĆ I

2. POTENCJAŁ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY

2.1. Procesy demograficzne

Przeprowadzona analiza oceny aktualności danych demograficznych zawartych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego dotyczy okresu 2014 – 2017.

Według stanu na 31 XII 2017 roku w województwie podlaskim mieszkało 1184,5 tys. osób, tj. 3,1% ogółu ludności Polski. Pod względem liczby mieszkańców województwo zajmowało 14 miejsce w kraju. W stosunku do 2014 roku ludność województwa zmalała o około 7,4 tys. osób, tj. 0,6 %.

Średnia gęstość zaludnienia przypadająca na 1 km² wynosiła 59 osób, a w Polsce – 123 osoby. Wskaźnik ten wykazywał znaczne zróżnicowanie przestrzenne – najwyższy odnotowano w miastach grodzkich: Białymstoku i Łomży (odpowiednio 2911 i 1931 osób), zaś najniższy w powiatach sejneńskim oraz hajnowskim i suwalskim (24 i po 28 osób).

W układzie gminnym najniższą gęstość zaludnienia obok Krynek – 4 osoby, posiadają gminy w Puszczy Augustowskiej – gm. Płaska (7) i gm. Giby (9) oraz gm. Goniądz (8) w Biebrzańskim Parku Narodowym. Najgęściej zaludnione są urbanizujące się wiejskie obszary gmin w sąsiedztwie Białegostoku, w tym: Juchnowiec Kościelny (93) i Choroszcz (91). Podobna sytuacja, lecz w mniejszej skali, występuje wokół Łomży i Suwałk.

Ludność miejska skupiona w 40 miastach liczyła 719,2 tys. osób i stanowiła 60,7% ogółu mieszkańców województwa (Polska – 60,1%). Największym ośrodkiem miejskim jest Białystok, który liczył 297,3 tys. mieszkańców, a następnie Suwałki – 69,5 tys. osób oraz Łomża – 63,1 tys. osób. W stosunku do 2014 roku ludność Białegostoku choć wzrosła zaledwie o 1,8 tys. osób, to w porównaniu z innymi dużymi ośrodkami miejskimi w kraju sytuacja demograficzna była na ogół korzystniejsza. Dzięki temu Białystok na liście największych miast w Polsce awansował z 11 na 10 zajmując pozycję za Lublinem, a przed Katowicami. Podobna tendencja występuje w dwóch pozostałych miastach grodzkich. Ludność Łomży i Suwałk wzrosła w tym okresie po około 0,3 tys. osób.

Najmniejszymi ośrodkami miejskimi pozostaje Suraz – 1,0 tys. osób i Kleszczele – 1,3 tys. osób. Należy podkreślić, że poza Wasilkowem (o wzroście zaludnienia 0,6 tys. osób) i Bielskiem Podlaskim (0,4 tys. osób) pozostałe miasta w województwie ustabilizowały, bądź zmniejszyły swój potencjał demograficzny.

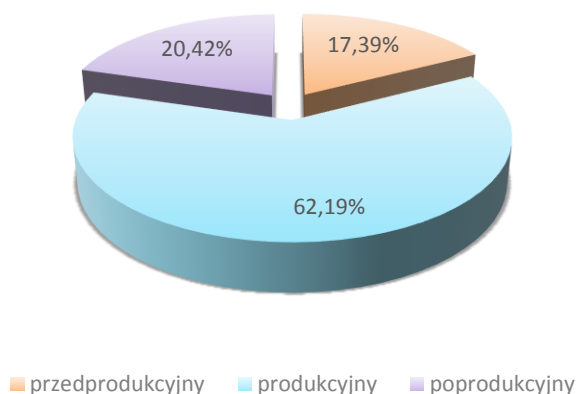
W końcu 2017 r. tereny wiejskie zamieszkiwało 465,4 tys. osób, tj. o około 5,6 tys. osób mniej niż w 2014 roku. Udział mieszkańców wsi w ogólnej liczbie ludności województwa obniżył się z 39,4% do 39,2% (w Polsce utrzymał się na poziomie 39,7%).

Struktura ludności według płci od kilku lat nie ulega większym zmianom. W ogólnej liczbie mieszkańców przeważają kobiety, które w końcu 2017 r. stanowiły 51,3% ogółu ludności województwa. W latach 2014 -2017 nastąpił wzrost odsetka kobiet o 0,1%. Współczynnik feminizacji określany liczbą kobiet na 100 mężczyzn ukształtował się na poziomie 105, w tym w miastach – 111, na wsi – 98.

W strukturze wieku ludności udział poszczególnych grup wiekowych przedstawiał się następująco: przedprodukcyjny (0-17 lat) – 17,4%, produkcyjny (18-60/65 lat) – 62,2%

i poprodukcyjny (powyżej 60/65 lat) – 20,4%. W stosunku do 2014 roku nastąpił spadek udziału grupy przedprodukcyjnej o 0,3% i grupy produkcyjnej o 1,2%, przy jednoczesnym wzroście odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym o 1,4%. Na wykresie nr 1 przedstawiono udział % poszczególnych grup ekonomicznych ludności na podstawie danych za rok 2017.

Wykr. 1. Ludność woj. podlaskiego wg ekonomicznych grup ludności - udział%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych

Mediana wieku (wiek środkowy) mieszkańców województwa podlaskiego z roku na rok jest coraz wyższa i wzrosła z 37,8 w 2014 roku do 38,9 obecnie. a statystyczny mieszkaniec Polski był w wieku nieco ponad 39 lat.

Rezultatem przemian w procesach demograficznych jest sukcesywne zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży w grupie wieku 0-17 lat, przy jednoczesnym wzroście odsetka ludności w najstarszych kategoriach wieku.

Najmłodszą strukturą wieku odznaczał się powiat suwalski (19,5%), łomżyński (18,7%) oraz miasto Suwałki (18,6%). Najmniej korzystną strukturę wieku ludności posiadał powiat hajnowski (27,5% ludności w wieku poprodukcyjnym), bielski (24,7%) i siemiatycki (23,3%), sokólski (21,7%) i sejneński (21,3%).

W kilkunastu gminach położonych w południowo-wschodniej części regionu odsetek tej grupy ludności przekracza 25%, a w niektórych sięga 40%(Dubicze Cerkiewne – 40,7%, Orla – 39,8%, Kleszczele – 39,2% i Czyże – 38,0%).

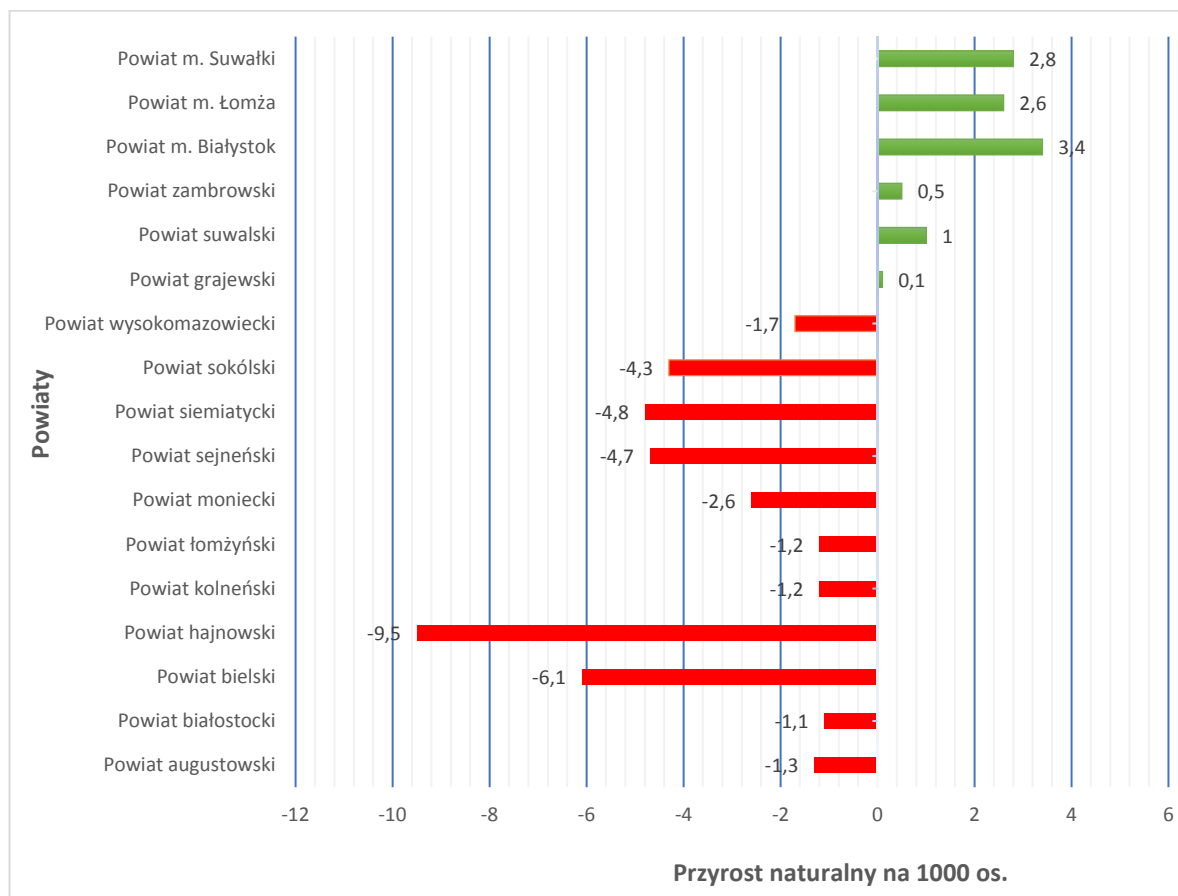
W 2017 r., podobnie jak w latach poprzednich, w województwie podlaskim odnotowano ujemny przyrost naturalny ludności – minus 472 osób, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców ukształtował się na poziomie - 0,4 i odbiegał wyraźnie od wskaźnika ogólnokrajowego wynoszącego - 0,02.

W stosunku do 2014 roku nastąpiło zmniejszenie ujemnego przyrostu naturalnego ludności, co spowodowane było wzrostem urodzin o około 1,0 tys. osób, przy jednoczesnym spadku liczby zgonów o 250 osób i wzroście salda migracji również o około 1,0 tys. osób.

W miastach województwa podlaskiego przyrost naturalny mierzony wskaźnikiem na 1000 mieszkańców przyjął wartość dodatnią (0,9), podczas gdy na terenach wiejskich w dalszym ciągu był ujemny (-3,2). W Polsce w 2017 r. tendencja była odwrotna, w miastach przyrost naturalny był ujemny, a na obszarach wiejskich dodatni. W dalszym ciągu utrzymuje się tendencja dodatniego przyrostu naturalnego w miastach grodzkich: Białymstoku (3,4), Suwałkach (2,8) i Łomży (2,6) oraz w powiecie suwalskim (1,0), zambrowskim (0,5)

i grajewskim (0,1). Oznacza to, że w ww. powiatach liczba żywych urodzeń przewyższa liczbę zgonów. W pozostałych powiatach odnotowano ujemny przyrost naturalny. Najniższe wartości wskaźnik przyjął w powiatach: hajnowskim (- 9,5), bielskim (- 6,1), siemiatyckim (- 4,8), sejneńskim (- 4,7) i sokólskim (- 4,3). W powiatach tych z uwagi na znaczny odsetek ludności w najstarszych grupach wieku od lat notuje się najniższy wskaźnik urodzeń, przy jednocześnie największej liczbie zgonów.

Wykr. 2. Przyrost naturalny w poszczególnych powiatach województwa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych

W Podlaskiem od wielu lat utrzymuje się ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały wyniosło w 2017 roku - 1,7 tys. osób, co w przeliczeniu na 1000 mieszkańców daje wartość 1,4. W Polsce po raz kolejny odnotowano dodatnie saldo migracji zagranicznych.

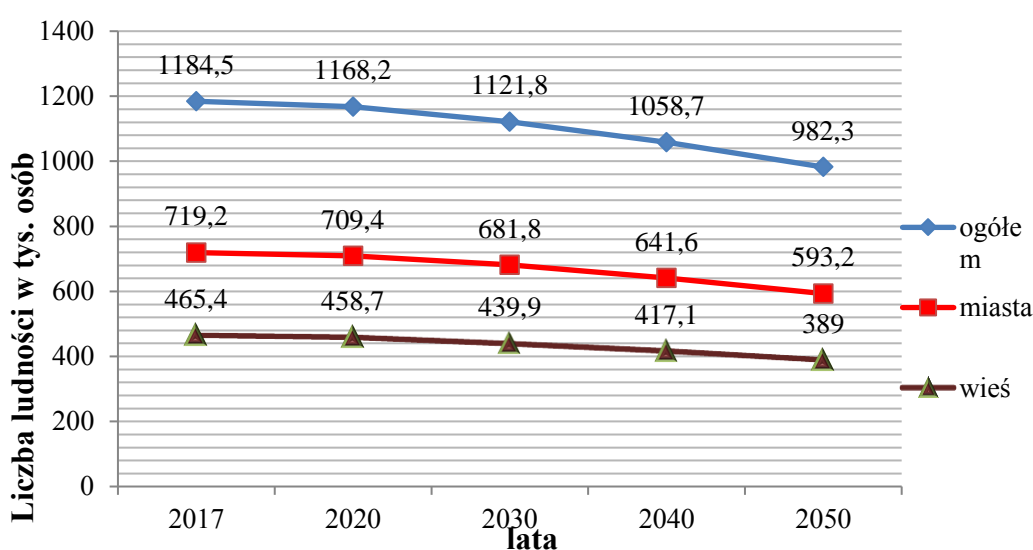
Zdecydowanie największy ruch wędrowny odnotowano w powiecie białostockim. Jest to jedyny powiat o dodatnim saldzie migracji wewnętrznych i zagranicznych (884). W pozostałych powiatach stwierdzono ujemne saldo migracji, przy czym najniższe zaobserwowano w powiecie bielskim (-300). W przeliczeniu na 1000 ludności najwyższe saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych odnotowano w powiecie białostockim (6,92), a najniższe w powiecie grajewskim (-5,66).

Aktywność zawodowa mierzona ilością pracujących (421,8 tys. osób) w stosunku do ogółu ludności w wieku produkcyjnym wynosiła 54,1% (w kraju 60,1%) i posiadała tendencję rosnącą. W podziale na sektory gospodarki narodowej w 2016 roku w sektorze I (rolnictwo,

leśnictwo) pracowało 127,0 tys. osób (30,1%, w kraju 16%), w sektorze II (przemysł i budownictwo) – 87,4 tys. osób (20,7%, w kraju 26,5%) i w sektorze III (usługi) – 207,4 tys. osób (49,2%, w kraju 57,6%).

Założenia prognozy demograficznej przewidują na najbliższe lata systematyczne zmniejszanie się liczby ludności województwa podlaskiego, przy czym tempo spadku będzie coraz większe. W 2020 roku liczba ludności w regionie osiągnie poziom 1168,2 tys. osób, w 2030 roku 1121,8 tys. osób, w 2040 – 1058,7 tys. osób, a w 2050 roku 982,3 tys. osób. Zatem w okresie najbliższych 32 lat zmniejszy się o ponad 202 tys. osób, czyli o około 17,4%. Ubytek ten w prawie 3/5 dotyczyć będzie ludności miejskiej, podobnie jak w całym kraju. Populacja mieszkańców miast spadnie o około 126 tys. osób, a ludności wiejskiej o około 76,4 tys. osób. Graficznie przedstawia to wykres nr 3.

Wykr. 3. Prognoza ludności woj. podlaskiego do 2050 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych

Przewidywane są niekorzystne zmiany w strukturze wieku ludności praktycznie w całym okresie objętym prognozą, a będą one dotyczyły głównie starzenia się całego społeczeństwa, zmniejszania się liczby i udziału osób w wieku produkcyjnym, wzrostu współczynnika obciążenia demograficznego oraz liczby osób w wieku poprodukcyjnym.

Tab. 1. Prognoza ludności woj. podlaskiego do 2050 r. – podział na grupy ekonomiczne ludności

Wyszczególnienie	2020	2030	2040	2050
Ludność w tys. osób				
ogółem	1168,2	1121,8	1058,7	982,3
miasta	709,4	681,8	641,6	593,2
wieś	458,7	439,9	417,1	389,0
Ludność wg wieku w % ogółem				
przedprodukcyjnym	16,8	14,5	13,7	13,1
produkcyjnym	63,5	61,6	60,6	55,2
poprodukcyjnym	19,6	23,2	26,6	31,5
Współczynnik obciążenia demograficznego	57	60	64	80

Źródło: Opracowania własne na podstawie Bank Danych Lokalnych

Do 2050 roku liczba osób w wieku produkcyjnym będzie ulegać systematycznemu zmniejszaniu się z poziomu 737 tys. w 2017 r. do 469 tys. w 2050 roku. Na przestrzeni lat 2017 – 2050 zmniejszy się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym o ok. 4,3%, udział ludności w wieku produkcyjnym o ok. 7%, natomiast zdecydowany wzrost nastąpi w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym aż o ok. 11,1%. Przewidywane zmiany demograficzne wykazują bardzo niekorzystną tendencję dla sytuacji gospodarczej województwa podlaskiego.

W strukturze zatrudnienia nastąpią zmiany w kierunku wyraźnego spadku pracujących w rolnictwie, przy stabilizacji zatrudnienia w sektorze II i wzrostu w szeroko rozumianych usługach.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Na przestrzeni lat 2014 - 2017 zaobserwowano tendencję zmniejszania się liczby ludności województwa podlaskiego. Dodatkowo bardzo niekorzystnym zjawiskiem jest stopniowe starzenie się społeczeństwa. Statystyki wskazują ciągły wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym kosztem spadku liczby osób w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym.

Ujemne wartości wskaźników przyrostu naturalnego i salda migracji to główne czynniki stopniowo zmniejszające liczbę ludności w regionie. Wskazują one również na odpływ młodych ludzi z obszarów wiejskich do głównych ośrodków w województwie takich jak: Białystok, Suwałki i Łomża. Prognozy demograficzne dla województwa podlaskiego są niestety bardzo niekorzystne. Zakładają one, że w roku 2050 liczba ludności regionu nie przekroczy miliona osób, a co trzecia osoba będzie w wieku emerytalnym.

Zmiany te należy uwzględniać w programowaniu inwestycji publicznych, zwłaszcza społecznych oraz w planowaniu miejscowym, w szczególności podmiejskich obszarów funkcjonalnych.

Zawarte w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego dane demograficzne pochodzą z 2014 roku. Analiza okresu 2014 - 2017 pozwala stwierdzić bardzo niewielkie zmiany demograficzne co sprawia, że ustalenia planu województwa są wciąż aktualne i nie wymagają dokonywania korekt działu: system osadniczy województwa.

2.1.1. Podział administracyjny regionu

W podziale administracyjnym w analizowanym okresie lat 2014 – 2017 nie nastąpiły żadne zmiany. Województwo podlaskie podzielone jest na 17 powiatów (w tym: 14 powiatów ziemskich i 3 powiaty grodzkie) oraz na 118 gmin (13 miejskich, 27 miejsko-wiejskich i 78 wiejskich).

W 2017 roku w województwie podlaskim mieszkało 1184,5 tys. osób, z czego 719,2 tys. osób, tj. 60,7% stanowiła ludność miejska. W stosunku do 2014 roku ludność województwa zmalała o około 7,4 tys. osób, tj. 0,6 %, w tym ludność miejska o 1,7 tys. osób.

2.1.2. Struktura sieci osadniczej

Ludność województwa zamieszkuje w 40 miastach i 3757 miejscowościach wiejskich. Charakterystyczną cechą sieci osadniczej jest jej rozdrobnienie i znaczne rozproszenie. Średnio na 1 miasto przypada 17,98 tys. mieszkańców, w 2014r. - 18,02, a na jedną miejscowość wiejską 124 osoby, w 2014r.- 125 osób.

Strukturę osadnictwa miejskiego województwa tworzy miasto wojewódzkie (w grupie miast powyżej 250 tys. mieszkańców), 2 miasta subregionalne (powyżej 60 tys.), 10 miast średnich głównie powiatowych (10 – 30 tys.) i 27 miast małych gminnych (poniżej 10 tys.), w tym:

- 1) Białystok – stolica województwa, o zaludnieniu 297,3 tys. osób (w 2014 roku - 295,5 tys. osób, stanowiącym około 1/4 ogółu mieszkańców regionu i ponad 40% jego ludności miejskiej, odgrywający znaczącą rolę w kraju (10 pod względem liczby ludności, rok wcześniej 11 pozycja za Katowicami),
- 2) Łomża (63,1 tys. mieszkańców- w 2014 r. 62,8 tys. osób) i Suwałki (69,6 tys.- w 2014r 69,3 tys. osób) – ośrodki subregionalne skupiające łącznie 11,2 % ogółu ludności województwa (2014 rok - 13,1%) i prawie 18,5 % ludności miejskiej (2014 - 21%),
- 3) grupa miast średnich – to ogółem 11 miast, w tym 10 ośrodków lokalnych – powiatowych (Augustów, Bielsk Podlaski, Grajewo, Hajnówka, Kolno, Mońki, Siemiatycze, Sokółka, Wysokie Mazowieckie i Zambrów) oraz ośrodek gminny Łapy. Łącznie skupują one 183,7 tys. mieszkańców (2014 – 183,0 tys. osób), tj. 15,5% ludności województwa (poprzednio 15,0 %) i 24,5 % ludności miejskiej (2014 - 26%), równomiernie rozmieszczonych na obszarze województwa,
- 4) miasta małe – o znacznym zróżnicowaniu zaludnienia i potencjału społeczno-gospodarczego. W grupie tej liczącej 25 miast znajduje się miasto powiatowe Sejny, miasto Wasilków – 11,1 tys. osób (2014 – 10,7 tys. osób) i Czarna Białostocka – 9,4 tys. osób oraz najmniejsze Suraż (1,0 tys.) i Kleszczele (1,3 tys.), które łącznie stanowią 14.7 % miejskiego potencjału demograficznego,
- 5) ludność wiejska – licząca w końcu 2017 r. 465,4 tys. mieszkańców (w 2014r. - 471,0 tys. osób), tj. 3% ludności wiejskiej kraju, skupiona jest w 78 gminach wiejskich i 27 gminach miejsko-wiejskich. Przeciętnie na 1 gminę przypada 4,4 tys. ludności wiejskiej (w 2014r. - 4,8 tys.). Największą liczbą mieszkańców wyróżniają się gminy: Juchnowiec Kościelny (16,1 tys. – wzrost o 0,7 tys. osób), Łomża (10,9 tys.- wzrost o 0,1 tys. osób), Piątek (10,7 tys.). Cztery najmniejsze gminy posiadają poniżej 2 tys. ludności (Suraż, Rudka, Dubicze Cerkiewne i Milejczyce),
- 6) wiejska sieć osadnicza województwa to 3757 miejscowości, w tym 3277 wsi i 480 pozostałych miejscowości oraz 1191 części integralnych (tj. kolonii, przysiółków, osad, leśniczówek itp). Średnio w województwie na 1 miejscowość przypada tylko 124 mieszkańców (2014 – 125 osób). Sieć osadnictwa wiejskiego cechuje dominacja ponad 80% wsi małych, liczących poniżej 200 mieszkańców (Polska 49%).
- 7) gminy w otoczeniu Białegostoku – cechuje intensywny rozwój wsi położonych przy granicy z miastem, zwłaszcza przy drogach krajowych i wojewódzkich oraz silniejsze często związki funkcjonalne z Białymstokiem, niż z własnym ośrodkiem gminnym. Dotyczy to zwłaszcza miejscowości: Kleosin i Księżyno w gm. Juchnowiec Kościelny, Grabówka, Zaścianki i Sobolewo w gm. Supraśl oraz Fasty w gm. Dobrzyniewo Duże,
- 8) gminy w otoczeniu Łomży (gm. Łomża i gm. Piątek) oraz Suwałk (gm. Suwałki) występuje podobna jak w przypadku Białegostoku tendencja demograficzna, lecz o mniejszej skali.

2.1.3. Funkcje jednostek osadniczych – główne tendencje

Na przestrzeni lat 2016 – 2017 nie nastąpiły istotne zmiany w zakresie funkcji i tendencji rozwojowych poszczególnych jednostek struktury funkcjonalno – przestrzennej województwa podlaskiego.

Nadal główne ośrodki miejskie stanowią największe ośrodki koncentracji miejsc pracy w regionie, gdzie dominującą rolę pełni sektor usługowy, który zatrudnia ponad 70% ogółu pracujących w Białymstoku i Łomży oraz 60% w Suwałkach.

W ośrodkach lokalnych – powiatowych udział pracujących w sektorze usług w większości przekracza 60%, a w mniejszości występuje w Bielsku Podlaskim, Grajewie i Wysokiem Mazowieckiem, o lepiej rozwiniętej funkcji produkcyjnej.

Miejskie ośrodki gminne cechuje przewaga funkcji usługowych, z wyjątkiem Czarnej Białostockiej i Wasilkowa, z ponad 50% udziałem pracujących w sektorze produkcyjnym.

W wiejskich ośrodkach gminnych w dalszym ciągu podstawową funkcją jest rolnictwo, którego udział systematycznie maleje na rzecz wielofunkcyjności. Dotyczy to zwłaszcza gmin w obszarach funkcjonalnych Białegostoku i w mniejszym zakresie Łomży oraz Suwałk.

Ośrodki wiejskie położone na obszarach atrakcyjnych krajobrazowo i przyrodniczo coraz wyraźniej cechuje tendencja do przekształcania w miejscowości rekreacyjno-wypoczynkowe.

W strukturze sieci wyróżnia się pięć poziomów:

Poziom I – krajowy ośrodek równoważenia rozwoju – miasto Białystok

Stolica województwa i rdzeń białostockiego obszaru funkcjonalnego pełni wiodącą rolę administracyjnego, gospodarczego, kulturalnego i naukowego centrum województwa oraz północno-wschodniej części kraju, a także ośrodka pomostowego w stosunkach z Białorusią i Rosją.

Poziom II – ośrodki subregionalne – Łomża i Suwałki

W sieci osadniczej województwa miasta te, stanowiące ośrodki równoważenia rozwoju, wspomagające ośrodek wojewódzki w zaspokajaniu potrzeb mieszkańców subregionów w zakresie usług publicznych, szkolnictwa wyższego, specjalistycznej służby zdrowia i opieki społecznej, kultury i administracji publicznej, są też ważnymi ogniwami gospodarczymi, ze znaczącym potencjałem produkcyjno-usługowym aktywizującym sąsiadujące obszary.

Poziom III – ośrodki lokalne – powiatowe

W województwie podlaskim funkcje powiatowe pełni 11 miast, ze standardowymi dla tego szczebla funkcjami ponadlokalnymi obsługi ludności w zakresie administracji publicznej, edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej i kultury oraz z szeregiem funkcji usługowych i gospodarczych o zasięgu ponadpowiatowym. Uwarunkowania ich rozwoju kształtują się następująco:

- 1) Augustów – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, turystyki, wypoczynku, uzdrowiskową i sportów wodnych o znaczeniu krajowym i międzynarodowym oraz produkcyjno-usługową,
- 2) Bielsk Podlaski – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa oraz produkcyjno-usługową na bazie surowców lokalnych i budownictwa,
- 3) Hajnówka – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, turystyki i wypoczynku, o znaczeniu regionalnym i krajowym, oraz produkcyjno-usługową (głównie na bazie surowców lokalnych),

- 4) Siemiatycze – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, turystyki i wypoczynku, o znaczeniu regionalnym i krajowym, oraz produkcyjno-usługową,
- 5) Sokółka – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, produkcyjno-usługową (głównie na bazie surowców lokalnych) oraz obsługi ruchu turystycznego z polsko-białoruskich przejść granicznych w Kuźnicy,
- 6) Zambrów – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa oraz produkcyjno-usługową,
- 7) Grajewo – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa oraz produkcyjno-usługową,
- 8) Kolno – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa i produkcyjno-usługową,
- 9) Wysokie Mazowieckie – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa i produkcyjno-usługową,
- 10) Mońki – miasto z funkcjami: usług publicznych, mieszkalnictwa i produkcyjno-usługowymi,
- 11) Sejny – miasto z funkcjami: ponadlokalnych i lokalnych usług publicznych, mieszkalnictwa, obsługi turystyki, ruchu przygranicznego i produkcyjno-usługową.

Poziom IV – małe miasta i wsie gminne

Małe miasta i wsie gminne to 24 miasta i 67 wsi gminnych. Koncentrują one funkcje usług publicznych podstawowych z zakresu: administracji, szkolnictwa, opieki zdrowotnej i społecznej, kultury i sportu oraz gospodarcze, produkcyjno-usługowe i mieszkalnictwa. Niektóre z nich pełnią ważne funkcje o ponadlokalnym zasięgu oddziaływania, w tym:

- 1) Białowieża – obsługi turystyki międzynarodowej, naukowo-badawczą oraz szkolnictwa średniego o profilu leśnym i ekologicznym,
- 2) Łapy – ponadlokalnych usług lecznictwa, szkolnictwa ponadgimnazjalnego i pożarniczego oraz przemysłu, w tym w Podstrefie Łapskiej Tarnobrzeskiej SSE,
- 3) Dąbrowa Białostocka – szkolnictwa ponadgimnazjalnego i ochrony zdrowia,
- 4) Choroszcz – lecznictwa specjalistycznego o znaczeniu ponadregionalnym, kultury, opieki społecznej i turystyki,
- 5) Supraśl – szkolnictwa ponadgimnazjalnego, turystyki krajowej i międzynarodowej, wypoczynku, uzdrowiskowa oraz administracji leśnej i ekologicznej,
- 6) Tykocin, Goniądz – ośrodków turystyki krajowej i międzynarodowej,
- 7) Ciechanowiec, Drohiczyn, Nowogród, Jedwabne – kultury i turystyki, w tym Drohiczyn administracji kościelnej i szkolnictwa wyższego diecezjalnego, a Nowogród także produkcyjno-usługową z Podstrefą Suwalskiej SSE,
- 8) Czarna Białostocka, Wasilków, Narew, Piątница – przemysłu oraz turystyki i rekreacji,
- 9) Czyżew, Zabłudów – przemysłu z Podstrefą Suwalskiej SSE i turystyki,
- 10) Szepietowo – obsługi rolnictwa o znaczeniu regionalnym,
- 11) Śniadowo – przemysłu materiałów budowlanych,
- 12) Kuźnica, Gródek, Czeremcha – obsługi ruchu granicznego,

- 13) Rajgród, Puńsk – obsługi turystyki i wypoczynku o znaczeniu krajowym,
- 14) Płaska, Giby, Jeleniewo, Filipów, Szczuczyn, Wizna, Zbójna, Rutka-Tartak, Wizajny, Lipsk, Sztabin, Mielnik, Krynki, Narewka, Dubicze Cerkiewne, Suraż, Orla – obsługi turystyki o znaczeniu regionalnym,
- 15) Suchowola, Rudka, Michałowo – szkolnictwa ponadgimnazjalnego,
- 16) Brańsk – opieki społecznej.

Poziom V – wybrane wsie i miejscowości o standardowych funkcjach podstawowych (mieszkaniowo-rolniczych) z funkcjami ponadlokalnymi, w tym:

- 1) Wigry, Stary Folwark – turystyki o znaczeniu krajowym i międzynarodowym,
- 2) Smolniki – turystyki o znaczeniu regionalnym i krajowym,
- 3) Szelment – sportu, wypoczynku i turystyki o znaczeniu regionalnym i krajowym,
- 4) Rybno – sportu o znaczeniu regionalnym,
- 5) Bondary, Rybaki, Nowa Łuka, Tarnopol, Masiewo, Królowy Most, Sokole, Zawyki, Lesznią, Doktorce, Dolistowo, Waniewo, Kozioł, Ptaki, Baliki, Płoski, Wajków, Wólka Nadbużna, Gawrych Ruda, Zelwa, Serwy, Becejły, Pobondzie, Macharce, Danowskie, Rybczyzna, Woźnawieś, Czarna Wieś, Osowiec Twierdza, Wojtkowice, Morgowniki, Dobry Las, Burzyn – wypoczynku o znaczeniu głównie regionalnym,
- 6) Kurowo, Biebrza, Tybory-Kamianka, Drozdowo – naukowo-badawczą oraz kulturową i turystyczną o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym,
- 7) Czerwony Bór, Grądy-Woniecko – sportu i więziennictwa o znaczeniu regionalnym,
- 8) Kozarze, Gielczyn, Pniewo, Jałówka, Łaźnie, Czerewki, Sokole, Mocieszce – opieki społecznej o znaczeniu regionalnym,
- 9) Studzieniczna, Grabarka, Krypno, Różanystok, Święta Woda, Hodyszewo, Bohoniki, Kruszyniany, Krasnybór, Lipsk – kultu religijnego i turystyki pielgrzymkowej o znaczeniu regionalnym, a niektóre i ponadregionalnym.

Największe przekształcenia struktury przestrzennej zachodzą w ostatnich latach w obszarach gmin podmiejskich Białegostoku, Suwałk i Łomży. W gminach tych w przeciwieństwie do tendencji wojewódzkiej, następuje wzrost zaludnienia i zatrudnienia w sektorach pozarolniczych, spowodowany rozwojem mieszkalnictwa i inwestycji sektora gospodarczego. Pomiędzy wyżej wymienionymi miastami, a obszarami ich gmin podmiejskich wzrasta ilość powiązań społeczno - gospodarczych i infrastrukturalnych, głównie w zakresie komunikacji zbiorowej, gospodarki wodno - ściekowej, gazownictwa, rekreacji i wypoczynku.

Uwzględniając powyższe związki funkcjonalne wyodrębniają się coraz bardziej urbanizujące się miejskie obszary funkcjonalne:

- 1) miasta Białegostoku, obejmujący: m. Białystok i gminy – Wasilków, Choroszcz, Zabłudów, Supraśl, Juchnowiec Kościelny, Dobrzyniewo Duże, Turośń Kościelną, Łapy i Czarną Białostocką,
- 2) miasta Suwałk obejmujący m. Suwałki oraz gminę Suwałki,
- 3) miasta Łomża – obejmujący m. Łomżę oraz gminy Łomża, Piątnica i Nowogród.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego w zakresie systemu osadniczego są aktualne i nie wymagają dokonywania korekt.

2.2. Mieszkalnictwo

2.2.1. Zasoby mieszkaniowe

Na koniec 2016 r. w woj. podlaskim było 445,2 tys. mieszkań, tj. o 12,7 tys. więcej niż w roku 2013 (432,5 tys.). Liczba mieszkań w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wzrosła w tym czasie z 362 do 375 i nadal sytuacja w tym zakresie jest lepsza od poziomu ogólnokrajowego (371). Około 2/3 zasobów jest w miastach, z czego 29% w Białymstoku, 5% w Łomży i 6% w Suwałkach.

Tab. 2. Zasoby i warunki mieszkaniowe wg powiatów w latach 2013 i 2016 – porównanie

Powiaty	Mieszkania				Przeciętna pow. użytkowa w m ²			
	w tys.		na 1000 osób		1 mieszkania		na 1 osobę	
	2013	2016	2013	2016	2013	2016	2013	2016
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Województwo	432,5	445,2	362	375	75,6	76,4	27,4	28,7
miasta	273,5	282,4	379	392	66,1	66,5	25,0	26,1
wieś	159,0	162,8	336	349	92,0	93,5	30,9	32,6
m. Białystok	122,6	128,1	415	432	60,7	61,0	25,2	26,3
m. Łomża	22,7	23,4	361	372	65,6	66,0	23,7	24,6
m. Suwałki	24,7	25,5	356	366	63,9	64,2	22,8	23,5
augustowski	19,6	19,9	328	337	79,8	80,6	26,2	27,2
białostocki	51,6	54,0	356	369	85,9	88,2	30,6	32,6
bielski	23,3	23,7	405	422	76,5	77,8	31,0	32,8
grajewski	15,2	15,4	310	321	77,4	77,7	24,0	24,9
hajnowski	21,6	21,9	476	496	70,8	71,4	33,7	35,5
kolneński	10,5	10,7	267	275	86,7	87,8	23,1	24,2
łomżyński	14,7	15,0	283	292	100,8	102,2	28,5	29,8
moniecki	13,4	13,6	319	329	89,4	90,2	28,5	29,7
sejneński	7,0	7,1	334	347	91,3	91,9	30,4	31,9
siemiatycki	17,9	18,1	380	397	84,7	85,3	32,2	33,9
sokólski	25,1	25,5	356	371	79,3	80,3	28,3	29,8
suwalski	10,9	11,2	304	312	96,7	98,7	29,4	30,7
wysokomazowiecki	17,7	17,9	301	309	100,8	101,5	30,3	31,4
zambrowski	14,0	14,4	314	326	81,5	82,3	25,6	26,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła w województwie 76,4 m² i wzrosła w analizowanym okresie o 0,8 m², wobec 75,6 m² w 2013 roku (w kraju 73,1).

Na terenach wiejskich mieszkania są większe w porównaniu z miastami średnio o 27 m², tj. o 41%. Powierzchnia użytkowa mieszkania w przeliczeniu na 1 osobę wynosi 28,7 m² i jest wyższa w porównaniu z 2013 r. o ponad 1,3 m². Sytuacja mieszkaniowa ludności województwa podlaskiego w aspekcie ilościowym nadal jest zbliżona do przeciętnej kraju. W miastach poziom zagęszczenia mieszkań mierzony liczbą osób na 1 mieszkanie (2,55) jest wyższy niż w miastach kraju (2,49), pozostałe wskaźniki ilościowe obrazujące standardy zamieszkiwania również wykazują niewielkie odchylenia od poziomu krajowego.

Największe zagęszczenie ludności, powyżej 3,5 osób na 1 mieszkanie, występuje w zachodniej i północno-zachodniej części regionu, przy czym w 3 gminach na obszarach wiejskich (Kolno, Stawiski, Bargłów Kościelny) wskaźnik przekracza 4 osoby na 1 mieszkanie.

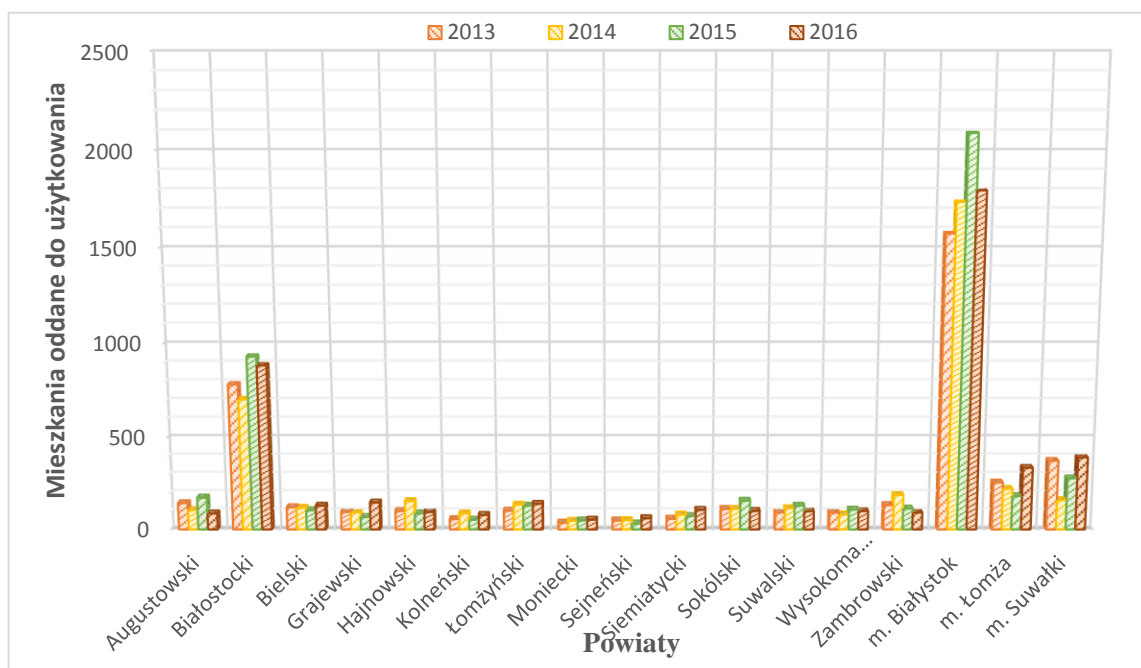
Najmniejsze zagęszczenie (poniżej 2,5 osoby na 1 mieszkanie) mają gminy w południowo-wschodniej części województwa. W sześciu z nich (Krynki, Dubicze Cerkiewne, Orla, Narew, Narewka oraz Czyże) wartość wskaźnika obniża się poniżej granicy 1,7 osób na 1 mieszkanie, co jest wynikiem przyspieszonej depopulacji, a nie rozmiarów budownictwa mieszkaniowego. Wskaźnik średniej powierzchni użytkowej mieszkania na 1 mieszkańca w 2013 r. wynosił: w miastach – 25,0 m², a na wsi – 30,9 m², natomiast w 2016 r. wynosił: w miastach 26,1 m², a na wsi 32,6 m², co stanowiło wzrost odpowiednio o 1,1 m² oraz 1,7 m². Zdecydowanie największa powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na 1 mieszkańca jest w gminie Krynki - ponad 60 m², co stanowi zdecydowanie wyższy wskaźnik od pozostałych gmin województwa podlaskiego. Wysoką wartość tego wskaźnika posiadają również gminy: Dubicze Cerkiewne, Orla i Czyże.

W 2016 r. odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje wynosił: w wodociąg (miasta – 98,7%; wieś – 83,4%), w łazienkę (miasta – 96,1%; wieś – 70,0%), w centralne ogrzewanie (miasta – 92,2%; wieś – 54,9%), w gaz z sieci (miasta – 47,1%; wieś – 3,8%). Na szczególną uwagę zasługuje fakt szybszej poprawy standardu mieszkań na wsi niż w miastach w zakresie wyposażenia w łazienkę i centralne ogrzewanie. W dalszym ciągu w miastach woj. podlaskiego odsetek mieszkań wyposażonych w instalacje (poza gazem z sieci) jest wyższy niż przeciętnie w kraju, na wsi zaś odwrotnie – wyraźnie niższy.

2.2.2. Budownictwo mieszkaniowe

W województwie podlaskim w 2016 r. przekazano do użytkowania 4,7 tys. mieszkań, wobec 4,0 tys. w 2013 r., 4,2 tys. w 2014 r., 4,8 tys. w 2015 r. W przeliczeniu na 1000 osób liczba mieszkań oddanych do użytku wyniosła: 2014 r. – 3,5, 2015 – 4,0, 2016 – 4,0, Polska – 4,3). Wskaźniki te są przeciętnie o 0,3 niższe od średnich krajowych. W miastach były one jednak nieco wyższe od przeciętnego poziomu w kraju. W latach 2013-2016 oddano do użytkowania 17,7 tys. mieszkań, z czego najwięcej w Białymstoku (7,2 tys., tj. 40,7% ogólnej liczby mieszkań), w pow. białostockim (3,3 tys., tj. 18,6%) oraz w Łomży i Suwałkach (odpowiednio 1,0 tys., tj. 5,7% oraz 1,2 tys., tj. 6,8%). Najmniej, bo po niespełna 200 mieszkań przybyło w powiatach monieckim i sejneńskim.

Wykr. 4. Mieszkania oddane do użytkowania na przestrzeni lat 2013 – 2016 wg powiatów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie branżowych roczników statystycznych

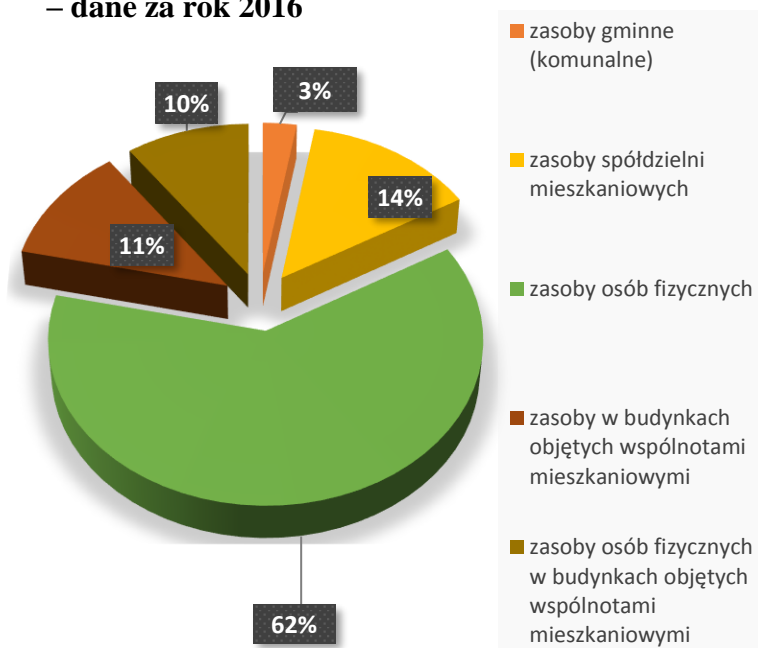
W dalszym ciągu utrzymuje się tendencja do koncentracji budownictwa w gminach położonych wokół Białegostoku. Do gmin odznaczających się stosunkowo dużą intensywnością budownictwa mieszkaniowego należą tutaj: Choroszcz, Dobrzyniewo Duże, Juchnowiec Kościelny, Supraśl, Turośń Kościelna, Wasilków i Zabłudów, Wspomnieć trzeba również o gminach położonych wokół Augustowa (Nowinka i Płaska) oraz gminy wiejskie Łomża, Piątnica i Suwałki. W strefach podmiejskich tych miast intensywność budownictwa jest wyższa niż w samych miastach.

W strukturze własnościowej budownictwa mieszkaniowego oddanego do użytkowania w latach 2013 – 2016 następował systematyczny wzrost udziału budownictwa deweloperskiego, przy stabilizacji budownictwa indywidualnego, w stosunku do malejącego udziału spółdzielni mieszkaniowych.

Na przestrzeni lat 2013 – 2016 można zauważyć tendencję wzrostu udziału mieszkań należących do osób fizycznych: w roku 2013 mieszkania o tej formie własności stanowiły 60,5% ogółu zasobów mieszkaniowych województwa podlaskiego, natomiast w roku 2016 ich udział wynosił już 61,5%.

Wykr. 5. Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych

– dane za rok 2016

Oprócz przedstawionej na wykresie struktury własnościowej zasobów mieszkaniowych w województwie podlaskim niewielka ich część znajduje się również w posiadaniu:

- Skarbu Państwa (0,04%),
- zakładów pracy (0,23%),
- towarzystw budownictwa społecznego (0,5%),
- innych podmiotów (0,15%).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Bank Danych Lokalnych

2.3. Infrastruktura społeczna

2.3.1. Potrzeby mieszkaniowe

Przyjmując założone w Planie wskaźniki nasycenia mieszkań na 1000 mieszkańców (400 mieszkań) aktualny ich niedobór kształtuje się na poziomie około 28,6 tys., przy założeniu utrzymania obecnych zasobów mieszkaniowych. Niedobór ten (z uwzględnieniem konieczności wymiany części zasobów) będzie się zmniejszał zarówno w wyniku realizacji nowych mieszkań, jak i prognozowanego zmniejszania się zaludnienia w województwie.

Założenia prognozy demograficznej przewidują, że w roku 2050 ludność województwa podlaskiego osiągnie stan 982,3 tys. osób, wobec czego zakładając określony wskaźnik 450 – 500 mieszkań na 1000 mieszkańców potrzeby mieszkaniowe wyniosą do 46,0 tys. mieszkań.

Uwzględniając powyższe szacunki niedoborów mieszkaniowych (bez wymiany zasobów) oraz rozmiary budownictwa (4,0 tys. mieszkań średnio rocznie) problem nasycenia mieszkaniem rozwiązać można w perspektywie najbliższych około 12 lat.

Do określonych w planie barier rozwoju mieszkalnictwa w województwie podlaskim, obok:

- wzrastających z każdym rokiem wysokich, nie zawsze uzasadnionych ceny gruntów budowlanych mieszkaniowych, zwłaszcza w największych miastach i ich strefach podmiejskich,
- braków w stosunku do potrzeb uzbrojonych komunalnych terenów mieszkaniowych,
- nienadążania z wyposażeniem terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w infrastrukturę komunikacyjną, techniczną i społeczną,

zaliczyć należy niedobór rąk do pracy oraz wzrost kosztów realizacji budownictwa mieszkaniowego.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W województwie podlaskim następuje systematyczny wzrost zasobów mieszkaniowych. Liczba mieszkań oddawanych do użytkowania w każdym roku kształtuje się na poziomie ok. 4 – 5 tys., co znacznie przewyższa ubytki mieszkaniowe w regionie. Widać wyraźną tendencję podnoszenia się wielu wskaźników mieszkaniowych, lecz często wynika to z depopulacji niż rozmiarów budownictwa mieszkaniowego w danej gminie. Poprawia się standard życia mieszkańców poprzez coraz wyższy stopień wyposażenia mieszkań w instalacje wodociągowe, gazowe, centralne ogrzewanie, czy łazienkę. Potrzeby mieszkaniowe regionu cały czas wskazują na niedobór budynków mieszkalnych, lecz prognozy demograficzne zakładające wyraźny spadek liczby ludności pozwalają przewidywać, iż w roku 2030 wskaźniki nasycenia mieszkań przekroczą pożądane wielkości.

Na przestrzeni analizowanego okresu 2013 – 2016 widać korzystne tendencje rozwoju budownictwa mieszkaniowego w regionie. Rozważany okres jest jednak stosunkowo dość krótki, a zachodzące zmiany bardzo nieznaczne. W związku, z tym ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego w zakresie mieszkalnictwa są aktualne i nie wymagają dokonywania korekt.

2.3.2. Szkolnictwo wyższe

W roku akademickim 2016/17 w województwie funkcjonowało 20 szkół wyższych, w tym 5 wydziałów zamiejscowych i filii, studiowało w nich łącznie 34,2 tys. osób, w tym 23,8 tys., tj. 69,6 % na studiach stacjonarnych.

Głównym ośrodkiem akademickim jest Białystok, w którym jest 9 samodzielnych uczelni i 3 wydziały zamiejscowe. W roku 2017 w Białymstoku kształciło się łącznie 29 tys., tj. ok. 85% ogółu studentów województwa. W podziale na płeć znacznie więcej kształcących się na studiach w województwie jest kobiet (mężczyźni – 34%, kobiety – 66%). Ośrodkami szkolnictwa wyższego są także: Łomża (4 szkoły wyższe), Suwałki (2 szkoły wyższe), Siemiatycze (1 szkoła wyższa), Hajnówka (1 wydział zamiejscowy). W ostatnich latach wystąpiła tendencja spadkowa liczby studiujących w szkołach wyższych: 2008 r. – 52.9 tys.; 2011 r. – 50.8 tys.; 2014 r. – 38.4 tys.; 2016 r. – 34.2 tys. Efekt spadku liczby studentów związany jest głównie z niżem demograficznym. Tendencja ta wpływa na zmniejszenie liczby uczelni wyższych w województwie i kształtuje się następująco: w roku 2012 – 26 uczelni, 2014 r. – 22 uczelnie, 2017 r. – 20 uczelnie.

Inwestycje związane z rozwojem bazy szkolnictwa wyższego wyszczególnione zostały w rozdziale 7.1. *Miejskie obszary funkcjonalne*, a także w części II w rozdziale 12. *Ocena realizacji inwestycji celu publicznego*.

2.3.3. Szkolnictwo średnie i policealne

W roku szkolnym 2016/17 w woj. podlaskim działalność edukacyjną prowadziło 241 szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży, w tym: 56 zasadniczych szkół zawodowych, 76 liceów ogólnokształcących, (licea profilowane zostały zlikwidowane), natomiast liczba techników zmalała z 82 w roku 2014 do 62 w roku 2016. W porównaniu z poprzednimi latami można zauważyć tendencję spadkową ilości szkół ponadgimnazjalnych. W roku szkolnym 2013/14 było 289 szkół ponadgimnazjalnych, w których uczyło się łącznie 48,2 tys. osób, a w roku 2016/17 liczba uczniów spadła do 41,1 tys.

Większość szkół ogólnokształcących i zawodowych zlokalizowana jest w Białymstoku (42), Łomży (17) i Suwałkach (13), ale występują one także w miastach powiatowych i w

większości gminnych, oraz w niektórych wsiach (Białowieża, Różanystok, Kleosin, Czartajew, Krzyzewo).

Liczba placówek szkolnictwa ponadgimnazjalnego uległa istotnemu zmniejszeniu. Zmniejszyła się także liczba uczniów: w 2010 r. – 57,991, w 2012 r. – 52,323, w 2014 – 45,485, w 2016 r. – 41,157. Zmiany w sytuacji demograficznej nie wymagają powiększania istniejącej bazy materialnej, lecz jej modernizacji, unowocześnienia i lepszego wyposażenia w nowoczesny sprzęt. Infrastruktura szkolnictwa średniego wymaga szeregu uzupełnień i poprawy jakościowej.

W zakresie szkolnictwa policealnego w latach 2010 – 2016 nastąpił widoczny stopniowy spadek liczby szkół: 2010 r. – 110, 2012 r. – 102, 2014 r. – 81, 2016 – 79. Aktualnie w regionie funkcjonuje 79 szkół policealnych, do których uczęszcza 9 tys. uczniów, w tym 8 tys. to uczniowie szkół dla dorosłych, z czego zdecydowana większość kształci się w systemie zaocznym. Szkolnictwo policealne, podobnie jak ponadgimnazjalne, koncentruje się w Białymstoku 37 szkół (5,9 tys. uczniów), Łomży 12 (958 uczniów) i Suwałkach 10 (1,305 tys. uczniów).

Inwestycje związane z rozwojem bazy szkolnictwa średniego i policealnego zostały w rozdziale 7.1. *Miejskie obszary funkcjonalne*, a także w części II w rozdziale 12. *Ocena realizacji inwestycji celu publicznego*.

2.3.4. Stacjonarna opieka zdrowotna

W 2016 r. funkcjonowało w województwie 37 szpitali (bez oddziałów i filii), 13 zakładów opiekuńczo – leczniczych, 9 zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, 4 hospicja i 1 sanatorium. Szpitale ogólne zlokalizowane są w 18 ośrodkach miejskich, w tym w czterech miastach nie stanowiących siedzib powiatów. W Szpitalach i filiach w całym województwie jest 6 025 tys. łóżek, Największym ośrodkiem koncentracji bazy szpitalnej jest Białystok, w którym działa 16 podmiotów świadczących szpitalne świadczenia zdrowotne z ponad 2,3 tys. łóżek, w tym dwa szpitale kliniczne Uniwersytetu Medycznego, szpitale specjalistyczne, 3 szpitale niepubliczne oraz niepubliczne centra i ośrodki medyczne. Na 10 tys. mieszkańców województwa przypada 48,5 łóżek szpitalnych (Polska – 50,7). W latach 2000–2012 liczbę łóżek ograniczono o około 8,6% w wyniku zmniejszenia ilości szpitali publicznych oraz skrócenia długości trwania procedur medycznych. Ponad 61% wszystkich łóżek szpitalnych skupionych jest w trzech największych miastach, w tym w Białymstoku – aż 43% ogółu zasobów województwa (w 8 szpitalach publicznych i u 9 podmiotów świadczących prywatne świadczenia szpitalne). W województwie w roku 2016 było jedno sanatorium uzdrowiskowe z liczbą łóżek 69 , natomiast w 2017 roku funkcjonowały 3 obiekty sanatoryjne z łączną ilością łóżek 275. W regionie funkcjonują 2 szpitale opieki psychiatrycznej oferujących łącznie 1077 łóżek.

Ambulatoryjną opiekę zdrowotną tworzy ogółem 980 jednostek, w tym 765 zakładów opieki zdrowotnej (przychodnie, ośrodki zdrowia i poradnie) oraz 199 praktyk lekarskich. Ich rozmieszczenie jest nierównomierne. Na terenach wiejskich znajduje się zaledwie 158 placówek, tj. 25% ogółu, najwięcej w trzech głównych ośrodkach miejskich: w Białymstoku – 309, w Łomży – 43 i Suwałkach – 31.

Opieka socjalna realizowana jest w województwie głównie przez 24 domy pomocy społecznej i ich liczba nie zmieniła się od 2016 roku. Najwięcej domów pomocy społecznej jest w powiatach: białostockim – 6; augustowskim, hajnowskim, monieckim, siemiatyckim, m. Białystok i m. Łomża – po 2; bielskim, grajewski, sejneńskim i m. Suwałki – po 1. Z kolei w pięciu powiatach (kolneńskim, łomżyńskim, sokólskim, suwalskim i zambrowskim) brak jest tego typu placówek.

Dodatkowo w województwie funkcjonują placówki zapewniające całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku w ramach działalności gospodarczej lub statutowej (8), środowiskowe domy samopomocy (2), domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (3), noclegownie (5), schroniska / domy dla bezdomnych (3).

Służba zdrowia w województwie podlaskim w latach 2010 – 2016 w przypadku ambulatoryjnej opieki zdrowia powiększyła się o 137 podmiotów, a także liczba szpitali wzrosła o 7 placówek.

2.3.5. Kultura

W każdej z gmin województwa podlaskiego funkcjonuje przynajmniej jedna instytucja pełniąca funkcje kulturalne. W gminach miejskich i miejsko – wiejskich są to domy i ośrodki kultury, natomiast w ośrodkach wiejskich działają liczne kluby i świetlice wiejskie, a także – wiejskie domy kultury.

W województwie jest 238 bibliotek publicznych, (łącznie z filiami) – o 10 mniej niż w 2012r. Powszechnymi instytucjami są również domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice, których w 2017 roku łącznie liczba w obszarze województwa podlaskiego wynosi 184 to o 17 placówek więcej niż w roku 2015. Ważną rolę pełnią Książnica Podlaska im. Ł. Górnickiego i Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku. Występują również placówki z jednoosobową obsadą kadrową.

W rejestrze samorządowych instytucji kultury, nadzorowanych przez Marszałka Województwa Podlaskiego i finansowanych z budżetu województwa podlaskiego znajdują się:

- Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki w Białymstoku
- Ośrodek „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów” w Sejnach
- Muzeum Podlaskie w Białymstoku
- Podlaskie Muzeum Kultury Ludowej w Wasilkowie
- Teatr Dramatyczny im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku
- Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu
- Książnica Podlaska im. Łukasza Górnickiego w Białymstoku
- Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury w Białymstoku
- Teatr Wierszalin w Supraślu

Obecnie w województwie funkcjonuje ogółem 30 obiektów muzealnych. Najwięcej obiektów muzealnych skupionych jest w Białymstoku (9), pow. białostockim (4), Suwałkach (3), Bielsku Podlaskim (2), Hajnówce (2), pow. łomżyńskim (2) pow. sejneńskim (2), i w pow. siemiatyckim (2). Najczęściej odwiedzanym muzeum w województwie podlaskim jest Muzeum Przyrodniczo-Leśne Białowieskiego Parku Narodowego. Poza tym największą liczbą zwiedzających w 2016 r. odznaczały się: Białystok (123,05) Ciechanowiec (88,39) Tykocin (86,03), i Supraśl (41,37 tys. osób). W ostatnich latach liczba powiększyła się w tym m.in. nowoczesne Muzeum Ikon w Supraślu, i Muzeum Mleka w Grajewie. W województwie funkcjonują także 3 skanseny: Muzeum Rolnictwa im. K. Kluka w Ciechanowcu, Skansen Kurpiowski w Nowogrodzie im. A. Chętnika i Podlaskie Muzeum Kultury Ludowej w gm. Wasilków. Zmniejszyła się liczba osób zwiedzających muzea i oddziały: z 472,2 tys. osób w 2014r. do 418,9 tys. osób w 2017r. W województwie funkcjonuje również opera i filharmonia, kilkanaście teatrów, m.in. w Białymstoku, Supraślu, Łomży i Suwałkach, 8 galerii sztuki, 22 kina oraz Ośrodek „Pogranicze – sztuk, kultur, narodów” w Sejnach. W Białymstoku jest 1 kino studyjne należące do ogólnopolskiej Sieci Kin Studyjnych i Lokalnych oraz 3 multiplexy posiadające łącznie 21 sal

projekcyjnych i 3 795 miejsc na widowni, natomiast w Suwałkach jeden multipleks (3 sale, 601 miejsc).

W Białymstoku znajduje się również: Centrum Kultury Prawosławnej, szereg galerii, 6 szkół artystycznych, 2 wyższe uczelnie artystyczne (wydziały szkół Warszawskich) Uniwersyteckie Centrum Kultury oraz kilkadziesiąt organizacji pozarządowych o profilu kulturalnym. Wydawanych jest około 20 tytułów prasowych, funkcjonuje 9 rozgłośni radiowych, Regionalna TVP i kilka telewizji kablowych. Istnieje największe w regionie środowisko twórcze oraz działa ponad 100 zespołów artystycznych (muzycznych, teatralnych, tanecznych, orkiestr dętych itd.).

2.3.6. Sport i rekreacja

Bazę sportową województwa stanowi: około 100 stadionów i boisk piłkarskich, około 600 sal gimnastycznych i hal sportowych (w zdecydowanej większości przyszkolnych), kilkadziesiąt krytych i otwartych pływalni, ponad 50 kortów tenisowych, ponad 1000 boisk do gier zespołowych, sztuczne lodowisko w Białymstoku, ośrodek narciarstwa zjazdowego i sportów zimowych „Szelment” na Suwalszczyźnie oraz stacja narciarska w Rybnie k. Łomży. Stan ilościowy i jakościowy bazy sportowej w stosunku do potrzeb jest ciągle niezadowolający, mimo iż przez ostatnie 5 lat oddano do użytku ponad 100 nowych i zmodernizowano 20 sal sportowych, zbudowano kilkanaście boisk piłkarskich, do gier zespołowych oraz 3 kryte pływalnie.

Najlepiej wyposażone w obiekty sportowe jest miasto Białystok, w którym znajdują się: Stadion Miejski z trybunami o pojemności 22,4 tys. miejsc (spełniający wymogi organizacji dużych, ogólnokrajowych imprez sportowych), stadion lekkoatletyczny, stadion piłkarski, 3 duże hale uczelniane, 4 kryte pływalnie, 4 zespoły kortów tenisowych, Ośrodek Sportów Wodnych „Dojlidy”, sztuczne lodowisko, strzelnica sportowa, tor motorowy „Wschodzący Białystok”, ośrodek treningowy Jagiellonii Białystok - w budowie.

Rozwój bazy wypoczynku mieszkańców województwa to:

- miejskie tereny rekreacyjne – ogólnomiejskie i osiedlowa zieleń parkowa, ogrody działkowe, parki, tereny plażowo – kąpieliskowe, występują we wszystkich większych miastach i niektórych miejscowościach wiejskich,
- pozamiejskie tereny rekreacji powiązane z turystyką i wypoczynkiem, do których należą w szczególności przyległe do miast tereny leśne, pojezierne i przy zbiornikach retencyjnych, doliny rzek, tereny wyrobisk poeksploatacyjnych oraz ogrody działkowe w strefach podmiejskich.

Stan ilościowy i jakościowy bazy wypoczynku mieszkańców większości miast jest coraz lepszy, co dotyczy w szczególności ośrodków największych miast. Sytuacja wymaga poprawy rozwoju zagospodarowania turystyczno-wypoczynkowego w miastach i ich otoczeniu, z racjonalnym wykorzystaniem przydatnych do tego celu walorów środowiska przyrodniczego.

Sukcesywnie postępuje także poprawa infrastruktury sportowej w pozostałych największych miastach województwa poprzez m.in. zrealizowanie pływalni w Hajnówce, Parku Wodnego w Suwałkach i Łomży oraz modernizację stadionu piłkarskiego w Łomży.

Samorząd województwa podlaskiego przeznaczył ponad 14 mln zł na powstanie 35 baz sportowych w województwie podlaskim, z czego aż ponad 7,8 mln zł w roku 2015. Z tych pieniędzy budowane były głównie boiska, obiekty lekkoatletyczne oraz sale gimnastyczne. Pod względem efektywności wykorzystania tych środków jesteśmy na drugim miejscu w Polsce.

2.4. Ogólny poziom rozwoju gospodarczego regionu

W 2015 r. wartość produktu krajowego brutto (PKB) w województwie podlaskim wyniosła 39599 mln zł i w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła się w cenach bieżących o 2,6%, a w cenach stałych o 1,6% (w kraju wzrosła o 3,8%). W odniesieniu do 2010 r. odnotowano wzrost PKB (w cenach stałych) o 11,5%, podczas gdy w kraju wyniósł on 16,0%. W omawianym roku produkt krajowy brutto województwa podlaskiego stanowił 2,2% jego ogólnokrajowej wartości. Największy udział w tworzeniu produktu krajowego brutto województwa podlaskiego w 2015 r. miał podregion białostocki. Wypracował on 19707 mln zł, czyli 49,8% ogólnej wartości PKB w województwie i 1,1% w Polsce.

Tab. 3. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny stałe)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
Polska	105,0	101,6	101,4	103,3	116,0
Województwo podlaskie	104,1	100,4	102,3	102,6	101,6

Źródło: GUS

W 2015 r. wartość produktu krajowego brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w województwie podlaskim wyniosła 33269 zł (71,1% wartości krajowej) i w porównaniu z poprzednim rokiem zwiększyła się o 2,8% w cenach bieżących, a o 1,8% w cenach stałych (w kraju wzrosła o 3,9%). W odniesieniu do 2010 r. zanotowano jej wzrost (w cenach stałych) w województwie o 12,7%, a w Polsce o 16,3%. W 2015 r. w województwie podlaskim najwyższy poziom PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca odnotowano w podregionie białostockim. Wyniósł on 38578 zł i był o 16,0% wyższy niż średnio w województwie, zaś o 17,6% niższy niż w kraju.

Tab. 4. Produkt krajowy brutto w 2015 r. (ceny bieżące)

Wyszczególnienie	w mln zł	w odsetkach	na 1 mieszkańca		
			w zł	Polska=100	województwo =100
Województwo podlaskie	39599	100,0	33269	71,1	100,0
podregiony					
Białostocki	19707	49,8	38578	82,4	116,0
Łomżyński	11991	30,3	29678	63,4	89,2
Suwalski	7900	20,0	28690	61,3	86,2

Źródło: GUS

Wartość podlaskiej gospodarki (mierzona w PKB) w 2015 r. wyniosła prawie 39,6 mld zł i wzrosła o 2,5% w stosunku do roku poprzedniego. Niestety ten wzrost, już kolejny rok z rzędu, był niższy niż dynamika całej polskiej gospodarki. Skutkiem jest dalsze, systematyczne powiększanie dystansu rozwojowego w stosunku do zamożniejszych polskich regionów. Dla porównania: w 2003 roku wartość PKB w przeliczeniu na mieszkańca w województwie podlaskim stanowiła 75% średniej krajowej – aktualnie jest to 71,1%. To właśnie PKB ma zasadniczy wpływ na wartość naszych dochodów oraz liczbę i atrakcyjność miejsc pracy, a także na wzrost lub spadek liczby ludności na danym obszarze. Wg GUS, liczba mieszkańców województwa podlaskiego maleje o około 3 tys. osób rocznie. Zmniejszanie się liczby ludności jest zjawiskiem niekorzystnym zarówno dla podlaskiego biznesu, jak również dla sprawności i kosztów funkcjonowania sektora publicznego.

W województwie podlaskim w 2015 r. w porównaniu z 2014 r. wartość produktu krajowego brutto była wyższa (w cenach stałych) o 1,6%, a udział województwa podlaskiego w generowaniu produktu krajowego brutto wynosiła 2,2%.

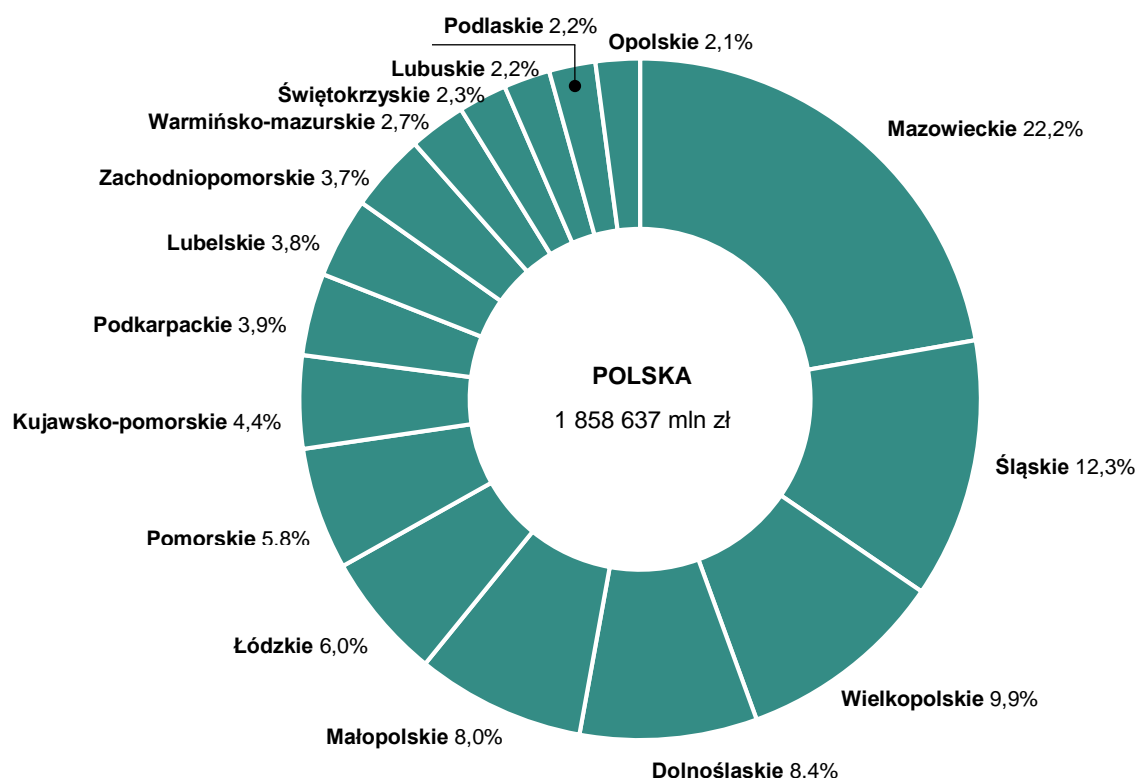
W 2015 r. wartość produktu krajowego brutto na 1 mieszkańca w województwie była niższa o 28,9% niż średnio w kraju. Wartość PKB na 1 mieszkańca (w PPS) stanowiła 49% średniej w Unii Europejskiej.

Udział województwa podlaskiego w generowaniu wartości dodanej brutto w 2015 r. wyniósł 2,2%; wartość dodana brutto na 1 pracującego w województwie była niższa o 22,5% niż średnio w kraju.

Według wstępnych szacunków produktu krajowego brutto według województw w 2016 r. we wszystkich województwach odnotowano wzrost produktu krajowego brutto w cenach bieżących w porównaniu do 2015 roku.

Wartość PKB w 2016 r. dla całego kraju wyniósł 1 858 637 mln zł, a wartość PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca kształtowała się na poziomie 48 368 zł, podczas, gdy w województwie podlaskim w tymże roku PKB wynosił 40 748 mln zł, a w przeliczeniu na 1 mieszkańca 34 312 zł.

Wykr. 6. Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2016 r. (ceny bieżące)

Źródło: GUS US w Katowicach

W strukturze gospodarki województwa udział rolnictwa jest znaczny. W 2016 roku dochody budżetu województwa z tytułu działalności rolnictwa i łowiectwa w województwie podlaskim (w odsetkach) wynosiły 6,6, natomiast wydatki budżetu województwa na rolnictwo i łowiectwo (w odsetkach) wyniosły 9,6. Rolnictwo, mimo że zatrudnia duży odsetek mieszkańców, jest jednak stosunkowo mało wydajne. Wydajność gospodarki

województwa, mierzona wskaźnikiem wartości dodanej brutto na jednego pracującego, należy do najniższych w kraju i jest sektorem niskodochodowym.

Tak więc podstawowym zagadnieniem rozwoju gospodarczego w ujęciu makroekonomicznym jest zarówno wzrost wydajności pracy, jak i wzrost zatrudnienia. Pożądany efekt jest możliwy do osiągnięcia w wyniku przesunięcia siły roboczej z niskoefektywnego rolnictwa do sektorów wysokoefektywnych lub też rozważać można zwiększenie zatrudnienia na wsi w specjalistycznej, efektywnej i jednocześnie pracochłonnej produkcji rolniczej – roślinnej lub hodowlanej.

Działalność gospodarcza w 2016 roku w województwie podlaskim kształtuje się w następujący sposób:

- Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym ----- 1343
- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności ----- 641
- Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności ----- 68
- Jednostki wyrejestrowane z rejestru REGON na 10 tys. ludności ----- 60

Obrazu niższego poziomu rozwoju gospodarczego i mniejszej dynamiki rozwojowej dopełniają:

- niski wskaźnik nakładów inwestycyjnych w przeliczeniu na głowę mieszkańca,
- niski stopień uczestnictwa w wymianie międzynarodowej,
- niski poziom nakładów na działalność innowacyjną w przemyśle,
- niewielkie zatrudnienie w działalności badawczo – rozwojowej.

Województwo podlaskie należy do najmniej atrakcyjnych inwestycyjnie polskich regionów. Podobnie jak w poprzednich latach, również w edycji 2016 r. badania Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową, zamyka ono stawkę wszystkich województw – 16 miejscem w kraju. Nic nie wskazuje na to, by w najbliższym czasie mogło się to zmienić. Wręcz przeciwnie – dystans, jaki dzieli Podlasie od przedostatniego w klasyfikacji regionu, zdaje się z roku na rok powiększać. Właściwie jedynym atutem regionu jest wysoki poziom bezpieczeństwa powszechnego. Jeżeli chodzi o pozostałe czynniki atrakcyjności inwestycyjnej – w szczególności bezpośrednio, taki jak dostępność komunikacyjna oraz zasoby i koszty pracy – region podlaski znajduje się na samym końcu (16 miejsce w kraju). W porównaniu z poprzednimi trzema latami, głównie za sprawą dość dobrych efektów funkcjonowania Suwalskiej SSE w zakresie powstawania nowych miejsc pracy, województwu podlaskiemu udało się przeskoczyć województwo świętokrzyskie i uplasować się na 15 miejscu wśród regionów pod względem poziomu rozwoju infrastruktury gospodarczej. Za sprawą inwestycji drogowych i znacznie krótszego czasu potrzebnego na dojechanie z Olsztyna do Warszawy, województwo warmińsko-mazurskie zepchnęło jednak Podlasie na ostatnie miejsce. W ujęciu branżowym województwo podlaskie cechuje się bardzo niską atrakcyjnością inwestycyjną zarówno dla działalności przemysłowej, jak i usługowej oraz zaawansowanej technologicznie.

W roku 2016 klasie województw (regionów) o najniższej atrakcyjności inwestycyjnej znalazło się województwo podlaskie. Jego pozycja jest przede wszystkim konsekwencją długofalowych procesów społeczno-gospodarczych. Niska intensywność urbanizacji i uprzemysłowienia w okresie, w którym procesy te dokonały głębokich przekształceń w wielu regionach europejskich i niektórych polskich, nie pozwoliła na wykształcenie się odpowiedniej „masy krytycznej” (korzyści skali i aglomeracji) w zakresie najistotniejszych zasobów dla dużych inwestorów. Mimo postępów w rozbudowie i modernizacji infrastruktury o znaczeniu krajowym obszar województwa nadal cechuje się niską dostępnością transportową. Niska, bądź bardzo niska atrakcyjność

inwestycyjna województwa nie oznacza, że nie ma ono szans na przyciągnięcie dużych inwestorów – szanse te istnieją, ale są mniejsze niż w innych województwach. Można je zwiększyć, wzmacniając atrakcyjność inwestycyjną dla działalności bazujących na unikatowych zasobach i atutach tego regionu i poszukując niekoniernie dużych inwestorów, ale mogących efektywnie wykorzystać posiadane atuty.

2.4.1. Przedsiębiorczość, podmioty gospodarcze

W końcu 2016 roku w województwie podlaskim zarejestrowanych było 99 956 jednostek gospodarczych. Sektor publiczny obejmował 3 049 podmiotów, zaś prywatny 96 309. W porównaniu ze stanem końca 2015 r. rejestr REGON obejmował o 0,7% więcej jednostek, przy czym w sektorze prywatnym liczba zarejestrowanych podmiotów zwiększyła się o 0,6%, natomiast w sektorze publicznym spadła o 0,5%. Ponad połowa podmiotów gospodarczych w województwie podlaskim zarejestrowana była w końcu 2016 r. w 4 sektorach:

handel; naprawa pojazdów samochodowych – 24 929 (24,9% ogółu),
budownictwo – 12 806 (12,8%),
działalność profesjonalna, naukowa i techniczna – 8 561 (8,6%),
przetwórstwo przemysłowe – 8 099 (8,1%).

W 2016 r. na terenie województwa podlaskiego zarejestrowano 8093 nowych podmiotów gospodarczych (o 4,9% mniej niż w 2015 r.), głównie były to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 6890 (o 5,7% mniej). Natomiast wyrejestrowało swoją działalność 7137 podmiotów (o 1,4% mniej niż w 2015 r.), również głównie osoby fizyczne – 6780 (o 1,8% więcej). Największą aktywność w otwieraniu i likwidowaniu działalności wykazywały podmioty gospodarcze działające w handlu, naprawie pojazdów samochodowych i budownictwie.

W województwie podlaskim w końcu 2016 r. zdecydowaną większość – 96,1% stanowiły podmioty tzw. małe, w których liczba pracujących nie przekraczała 9 osób (96 097 jednostek). W tej grupie podmiotów najliczniej była reprezentowana sekcja: handel, naprawa pojazdów samochodowych (25,2% ogółu jednostek należących do tej populacji) oraz budownictwo (13,0%). Podmioty średnie (liczące od 10 do 49 pracujących) skupiały 3,1% ogółu (3049 jednostek), a najwięcej z nich prowadziło działalność w zakresie edukacji (22,5%) oraz handlu, naprawy pojazdów samochodowych (19,4%). Odsetek podmiotów dużych (o liczbie pracujących powyżej 49 osób) wynosił zaledwie 0,8% (810 jednostek). Podmioty duże najczęściej wykonywały działalność zaliczaną do sekcji edukacja (28,9%) i przetwórstwo przemysłowe (19,8%).

Tab. 5. Podmioty gospodarcze w woj. podlaskim wg sekcji PKB w latach 2015-2016 (stan na koniec roku)

SEKCJE PKD	2015	2016	wzrost/spadek	
			+/-	w %
Ogółem, w tym:	99309	99956	647	0,7
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	2975	2902	-73	-2,5
Górnictwo i wydobywanie	136	126	-10	-7,4
Przetwórstwo przemysłowe	8082	8099	17	0,2
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	195	230	35	17,9
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami; rekultywacja	364	388	24	6,6
Budownictwo	12567	12806	239	1,9

Handel; naprawa pojazdów samochodowych	25465	24929	-536	-2,1
Transport i gospodarka magazynowa	7097	7131	34	0,5
Zakwaterowanie i gastronomia	2416	2409	-7	-0,3
Informacja i komunikacja	2293	2522	229	10,0
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	3093	3012	-8,1	-2,6
Obsługa rynku nieruchomości	3068	3186	118	3,8
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	8353	8561	208	2,5
Administrowanie i działalność wspierająca	2291	2279	-12	-0,5
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1083	1172	89	8,2
Edukacja	3556	3619	63	1,8
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	6563	6788	225	3,4
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	1817	1851	34	1,9
Pozostała działalność usługowa	7717	7722	5	0,1
Organizacje i zespoły eksterytorialne	3	3	0	-

Źródło: Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON w województwie podlaskim, 2016 r., Urząd Statystyczny w Białymstoku, Białystok 2017

Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w woj. podlaskim w końcu 2016 r. na 10 tys. ludności wyniosła 842 (w Polsce: 1103).

2.4.2. Rynek pracy

Podstawowymi elementami zmian na rynku pracy w latach 2014 -2017 są tendencje do zmniejszania się aktywności ekonomicznej ludności, przesunięć strukturalnych zatrudnienia między sektorami oraz tendencje do zmniejszania się bezrobocia.

Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku 15 lat i więcej wg danych dostępnych w Banku Danych Lokalnych wynosił w I kwartale 2018 r. 54,7% wobec 56,3% wg Narodowego Spisu Powszechnego 2002. W ostatnich latach proces dezaktywizacji zawodowej postępował nadal, chociaż w tempie dużo wolniejszym i z okresowym niewielkim wzrostem. Współczynnik aktywności zawodowej w 2014 r. obniżył się do 55,8%, 54,8% w 2015 r., w roku 2016 wzrósł nieznacznie do 55,3%, a następnie obniżył się do 55,3% w 2017 r.

Liczba pracujących, łącznie z pracującymi w indywidualnych gospodarstwach rolnych liczył w I kwartale 2018 r. 476 tys. osób, tj. 2,91% ogółu pracujących w kraju.

Aktywność zawodowa

Pracujący w IV kwartale 2016 r. wg BAEL (Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności) zbiorowość aktywnych zawodowo w woj. podlaskim liczyła 507 tys. osób (w tym 483 tys. pracujących i 24 tys. bezrobotnych), natomiast biernych zawodowo było 410 tys. osób.

Tab. 6. Ludność aktywna i bierna zawodowo w wieku 15 lat i więcej (wg BAEL) w województwie podlaskim w latach 2015-2016

Wyszczególnienie		IV kw. 2015	I kw. 2016	II kw. 2016	III kw. 2016	IV kw. 2016
Aktywni zawodowo w tys.		500	512	519	523	507
w tym:	Pracujący w tys.	467	469	482	490	483
	Bezrobotni w tys.	33	43	37	34	24
Bierni zawodowo w tys.		413	405	399	393	410
Współczynnik aktywności zawodowej w %		54,8	55,8	56,5	57,0	55,3
Wskaźnik zatrudnienia w %		51,2	51,1	52,5	53,4	52,7
Stopa bezrobocia w %		6,6	8,4	7,1	6,5	4,7

Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności w województwie podlaskim w IV kwartale 2015 r. i I, II, III, IV kwartale 2016 r., Urząd Statystyczny w Białymstoku

Z wyników badania aktywności ekonomicznej ludności wynika, że w okresie IV kwartał 2015 r. - IV kwartał 2016 r. liczba osób aktywnych zawodowo w woj. podlaskim zwiększyła się o 7 tys. osób (o 1,4%). Wśród ludności aktywnej zawodowo zwiększyła się liczba pracujących - o 16 tys. osób (o 3,4%), natomiast spadła liczba bezrobotnych o 9 tys. osób (o 27,3%). Zmniejszyła się natomiast liczba osób biernych zawodowo – o 3 tys. (tj. o 0,7%). Stopa bezrobocia liczona wg BAEL wyniosła w IV kwartale 2016 r. 4,7%, tj. o 1,9 punktu proc. mniej niż w IV kwartale 2015 r., wzrósł wskaźnik zatrudnienia – o 1,5 punktu proc. i wyniósł 52,7%.

Współczynnik aktywności zawodowej w woj. podlaskim był w IV kwartale 2016 r. niższy od średniej krajowej o 1,0 punktu proc. (56,3%), również wskaźnik zatrudnienia był niższy o 0,5 punktu proc. (53,2%). Z kolei wojewódzka stopa bezrobocia rzeczywistego kształtowała się korzystniej i była niższa od krajowej o 0,8 punktu proc. (5,5%).

W porównaniu z wielkościami przeciętnymi w kraju struktura sektora zatrudnienia cechuje się:

- bardzo wysokim udziałem pracujących w rolnictwie,
- najniższym w kraju udziałem zatrudnionych w sektorze II, zwłaszcza w przemyśle,
- niskim udziałem zatrudnionych w sektorze usługowym.

Ogólnie woj. podlaskie odznacza się mało zróżnicowaną strukturą gospodarczą, z dominacją funkcji rolniczych. Udział usług, przemysłu i budownictwa jest wciąż relatywnie niski, chociaż tendencja jest rosnąca. Usługi nierynkowe, a więc: zdrowie, szkolnictwo czy administracja wykazują tendencje do koncentrowania w głównych ośrodkach miejskich, zarówno w kraju, jak i w regionie.

Struktura zatrudnienia wewnątrz regionu wykazuje także istotne różnice. Największy udział pracujących w rolnictwie występuje w powiatach: kolneńskim, łomżyńskim, monieckim, sejneńskim i suwalskim (powyżej 70%).

Największym odsetkiem pracujących w sektorze przemysłowym i w budownictwie odznaczają się powiaty: bielski, hajnowski, białostocki, zambrowski i augustowski oraz miasta: Suwałki – 36,97%, Białystok – 20,87% i Łomża – 20,62%.

Najsłabiej uprzemysłowione są powiaty sejneński, moniecki i kolneński.

Rozmieszczenie usług nawiązuje generalnie do sieci administracyjno – osadniczej. Im wyżej dany ośrodek jest w hierarchii, tym więcej zatrudnionych w usługach, w tym także w usługach rynkowych. Stąd też pod tym względem najwyższą pozycję zajmują główne ośrodki miejskie, koncentrujące usługi o zasięgu krajowym i regionalnym. W 2016 r. udział pracujących w sektorze usługowym wynosił: w Białymstoku – 75,83%, Łomży – 72,15% i Suwałkach – 57,47%.

Tab. 7. Udział pracujących w sektorach w podziale na powiaty

Nazwa	Ogółem liczba osób	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo		przemysł i budownictwo		sektor usługowy	
		ilość osób	udział pracujących (%)	ilość osób	udział pracujących (%)	osób	udział pracujących (%)
PODLASKIE	346 754	126 091	36,36	69 246	19,97	151 417	43,67
Powiat augustowski	15 250	6 510	42,69	3 327	21,82	5 413	35,50
Powiat białostocki	33 974	14 549	42,82	8 279	24,37	11 146	32,81
Powiat bielski	19 577	8 802	44,96	5 626	28,74	5 149	26,30
Powiat grajewski	12 486	5 734	45,92	2 497	20,00	4 255	34,08
Powiat hajnowski	13 148	4 525	34,42	3 708	28,20	4 915	37,38
Powiat kolneński	11 949	8 508	71,20	931	7,79	2 510	21,01
Powiat łomżyński	15 672	11 136	71,06	2 006	12,80	2 530	16,14
Powiat moniecki	12 274	8 679	70,71	892	7,27	2 703	22,02
Powiat sejneński	6 445	4 537	70,40	257	3,99	1 651	25,62
Powiat siemiatycki	12 856	7 537	58,63	1 751	13,62	3 568	27,75
Powiat sokólski	21 007	12 656	60,25	2 538	12,08	5 813	27,67
Powiat suwalski	11 447	8 039	70,23	1 400	12,23	2 008	17,54
Powiat wysokomazowiecki	22 108	13 878	62,77	3 481	15,75	4 749	21,48
Powiat zambrowski	13 312	5 774	43,37	3 229	24,26	4 309	32,37
Powiat m. Białystok	89 019	2 943	3,31	18 577	20,87	67 499	75,83
Powiat m. Łomża	16 191	1 170	7,23	3 339	20,62	11 682	72,15
Powiat m. Suwałki	20 039	1 114	5,56	7 408	36,97	11 517	57,47

Źródło: Dane z Banku Danych Lokalnych za 2016 r.

Liczba bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy na koniec 2016 r. wyniosła 40 tys. i była niższa w porównaniu ze stanem z 2014 r. o 20,4 tys., tj. o 33,7%, a jednocześnie była niższa o 8,4 tys. od stanu sprzed roku.

W ubiegłych latach stopa bezrobocia w województwie kształtowała się na poziomie nieco wyższym niż średnio w kraju i wynosiła: w 2014 r. – 12,9%, 2015 r. – 11,8%, 2016 r. – 10,3% i 2017 r. – 8,5%. Stopa bezrobocia w województwie kształtuje się na wyższym poziomie niż średnio w kraju, chociaż w niektórych powiatach stopa bezrobocia kształtowała się na poziomie niższym niż średnio w kraju osiągając np. w powiecie suwalskim 4,7% w 2017 roku (kraj 6,6%).

Najniższą stopą bezrobocia charakteryzują się powiaty: suwalski, wysokomazowiecki, bielski i miasto Suwałki (poniżej średniej krajowej), zaś najwyższą: kolneński, grajewski i sejneński.

Stosunkowo niska w układzie wojewódzkim stopa bezrobocia na Podlasiu wynika ze skoncentrowana części zasobów pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Najniższym bezrobociem odznaczają się obszary regionu o najmniejszych przyrostach ludności w wieku produkcyjnym i największej zagranicznej emigracji zarobkowej.

2.4.3. Przemysł i rejony koncentracji przemysłu

W ciągu ostatnich pięciu lat produkt krajowy brutto w województwie podlaskim wzrósł o 10,9%, blisko 4 pkt proc. mniej niż wskaźnik liczony dla kraju. W 2015 r. wynosił 39,6 mld, zł (równowartość 248 ton złota). W województwie podlaskim powstaje 2,2 proc. polskiego PKB, trzy czwarte w gospodarce, za resztę odpowiada sfera budżetowa.

Wartość PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2015 r. kształtowała się na poziomie od 32 (Lubelskie) do 74,6 tys. zł (Mazowieckie). W woj. podlaskim wynosiła 33,2 tys. zł, o ponad 13,5 tys. zł mniej, niż wynosi wskaźnik dla Polski. Jednak na tle ościennych województw widać przewagę regionu – w warmińsko-mazurskim kwota ta była na podobnym poziomie, ale w lubelskim o ponad 1 tys. zł niższa.

Liczba przedsiębiorstw na terenie województwa rośnie – w 2015 r. było ich ponad 99 tys. Od 2010 r. przybyło ich około 8%. W województwie podlaskim jest zarejestrowanych 2,4% wszystkich firm działających w Polsce, z czego 96% należy do sektora prywatnego. W 2015 roku przybyło 8514 nowych przedsiębiorstw, a wyrejestrowano 7241. W Polsce w tym okresie zarejestrowano 359 973 firm, a wyrejestrowano 292 348.

W 2015 roku firmy działające na terenie Podlaskiego osiągnęły przychody na poziomie 33,8 mld zł, a zyski na poziomie 883 mln zł. Stanowi to odpowiednio 1,32% i 0,96% przychodów i zysków wypracowanych przez firmy w Polsce. Ponad 97,6% przychodów powstało w sektorze prywatnym. Licząc na jednego mieszkańca, w 2015 roku firmy wydały na inwestycje 5754 zł.

Lokalnymi potentatami są spółdzielnie mleczarskie: Grupa Mlekovita oraz Spółdzielnia Mleczarska Mlekpól z Grajewa – z racji na ekologiczny charakter regionu.

Tylko trzy firmy z województwa podlaskiego notowane są obecnie na rynku podstawowym warszawskiej giełdy: AC, Pepees oraz Unibep. Najstarszą spółką giełdową jest Pepees, który debiutował w 1997 r. Na rynku New Connect notowane są trzy spółki.

Najcenniejszą marką na Podlasiu jest Mlekovita (według rankingu marek publikowanego przez „Rzeczpospolitą”): jej wartość wynosi ponad 1790 mln zł (zajmuje siódme miejsce w rankingu), na 35. pozycji znajdują się Piątница (394 mln zł), a na 40. Łaciate (356 mln zł).

Mleczarnie i producenci maszyn i urządzeń mechanicznych to główni podlascy eksporterzy. Niektórzy za granicę sprzedają nawet 50–70% swoich wyrobów. W województwie podlaskim działalność eksportową prowadziło ponad 1100 firm. Sprzedały one na zagranicznych rynkach towary o wartości ok. 2 mld euro. Około jednej trzeciej całego

eksportu województwa stanowią produkty mleczne. Główni odbiorcy to Białoruś, Litwa, Rosja i Niemcy.

Firmy z Podlaskiego rozwijają się także za granicą; 20 przedsiębiorstw ma filie i spółki poza granicami kraju, osiem z nich znajduje się na Białorusi, a po pięć w Niemczech i Rosji.

Tab. 8. Produkcja przemysłowa. Produkcja sprzedana przemysłu w cenach stałych według sekcji (rok poprzedni = 100)

Wyszczególnienie	Produkcja sprzedana	
	I kw. 2017 r.	I kw. 2018 r.
	w %	w %
Przemysł ogółem	107,3	105,5
Górnictwo i wydobywanie	96,7	98,2
Przetwórstwo przemysłowe	108,2	105,5
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę	103,7	109,3
Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami, rekultywacja	104,9	102,4

Źródło: GUS – 2018 r.

W przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób produkcja sprzedana przemysłu w I kwartale 2018 r. była o 5,5% wyższa niż przed rokiem (kiedy notowano wzrost o 7,3%). Zwiększenie produkcji obserwowano w trzech sekcjach przemysłu: w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę — o 9,3% (wobec wzrostu o 3,7% przed rokiem), w przetwórstwie przemysłowym — o 5,5% (wobec wzrostu o 8,2% przed rokiem) oraz w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji — o 2,4% (wobec wzrostu o 4,9% w analogicznym okresie ub. roku). Utrzymał się natomiast spadek produkcji w górnictwie i wydobywaniu — o 1,8% (wobec spadku o 3,3% przed rokiem). Wzrost produkcji sprzedanej wystąpił w 25 (spośród 34) działach przemysłu, których udział stanowił 88,6% wartości produkcji przemysłowej ogółem.

Tab. 9. Lista 20 największych przedsiębiorstw przemysłowych województwa podlaskiego w 2016 roku wg wielkości przychodów ze sprzedaży (porównanie z rokiem 2015):

Lp.		Nazwa firmy	Lokalizacja	Forma własności	Branża	Zatrudnienie	Przychody netto ze sprzedaży 2015r. (w tys. zł)	Przychody netto ze sprzedaży 2016r. (w tys. zł)
2016	2015							
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1	SM Mlekovita (GK)	Wysokie Mazowieckie	Spółdzielnia	Przetwórstwo rolno-spożywcze	3480	3 882 896	4 114 000
2	2	SM Mlekpól w Grajewie	Grajewo	Spółdzielnia	Przetwórstwo rolno-spożywcze	2394	3 031 490	3 220 458
3	3	UNIBEP (GK)	Bielsk Podlaski	S. A.	Budownictwo	1208	1 242 860	1 249 239
4		SUEMPOL	Bielsk Podlaski	Sp. z o.o.	Przetwórstwo rolno-spożywcze	Bd.	714 206	848 178
5	5	Spółdzielnia Obrotu Towarowego Przemysłu Mleczarskiego	Białystok	Spółdzielnia	Handel, Usługi	474	755 911	806 073
6	6	BARTER	Białystok	S. A.	Handel, Przemysł	600	695 187	701 999
7	8	DANWOOD	Bielsk Podlaski	S. A.	Budownictwo	1419	518 229	665 366
8	7	PRONAR	Narew	Sp. z o.o.	Maszynowy/Budownictwo	1900	608 628	504 649
9	16	ADAMPOL	Zaścianki	S. A.	Transport	600	274 992	427 262
10		ROSTI POLAND	Białystok	Sp. z o.o.	Produkcja	1332	123 502	418 458
11	10	PSS Społem w Białymstoku	Białystok	Spółdzielnia	Handel	1800	349 002	360 528
12	12	ARHELAN Burzyńscy	Bielsk Podlaski	Sp. j.	Handel	994	306 543	329 800
13.	11	Przedsiębiorstwo zaopatrzenia Aptek MULTIPHARME	Łomża	S. A.	Handel	180	316 098	323 320

1	2	3	4	5	6	7	8	9
14	17	AUTO IDEA	Białystok	Sp. z o.o.	Motoryzacja, Handel	182	257 385	308 318
15	14	DOBROPLAST Fabryka Okien	Zambrów	Sp. z o.o.	Produkcja	1265	289 939	297 745
16	15	SUPROS	Bakalarzewo	Sp. z o.o.	Handel	27	277 227	279 759
17		ARSENAL EU	Białystok	Spółka komandyt.	Handel	20	Bd.	279 558
18	19	Zakłady Produkcji Kruszyw Rupińscy	Szumowo	Sp. j.	Produkcja	300	243 767	266 130
19		P.H. Konrad Krzysztof Przeździecki	Łomża	Jednoosobowa własn. prywatna	Handel	316	194 744	253 218
20		ARSENAL PL	Białystok	Sp. z o.o.	Handel	1	62 935	251 382

Źródło: Strefa Biznesu – Podlaska Złota Setka Przedsiębiorstw

Województwo Podlaskie jest regionem o charakterze rolniczo-przemysłowym. W strukturze powierzchni dominują użytki rolne, stanowiące 61,6% całkowitej powierzchni województwa, lasy i grunty leśne zajmują 30,2%, pozostałe 8,2%.

Gospodarka:

Na Podlasiu zarejestrowanych jest blisko 91 tys. podmiotów gospodarczych (bez rolników indywidualnych), z czego około 96,6 % stanowi sektor prywatny, zajmujących się:

- handlem i naprawami – 32,3 %
- obsługą nieruchomości i firm, nauka – 12,7 %
- budownictwem – 10,2 %
- przetwórstwem przemysłowym – 9,3 %
- transportem – 8,0 %

Największe znaczenie odgrywa przemysł spożywczy, lekki, a także przemysł drzewny, oparty na rodzimych surowcach oraz przemysł maszynowy. Dynamicznie rozwija się sektor spożywczy, a w szczególności przetwórstwo mleka, mięsa, drobiu oraz zbóż, a także z sektory: lekki, drzewny, budowlany i maszynowy.

Sektorami wysokiej szansy są przemysł:

Spożywczy

- sieć nowoczesnych zakładów z branży spożywczej: Mlekoop z marką „Łaciate”, Mlekovita, Kompania Piwowarska S.A. z marką „Żubr”, białostocki Polmos z marką „Żubrówka”, Suempol – produkcja wyrobów z łososia;
- dynamiczny rozwój produkcji mleczarskiej: nasz region oprócz silnego przetwórstwa jest również największym producentem mleka w kraju. Mlekoop i Mlekovita - w czołówce firm mleczarskich w Polsce, znaczna część produkcji „Mlekovity” trafia na rynki Unii Europejskiej i rynki wschodnie;
- sprzyjające warunki naturalne: użytki rolne stanowią około 62 % ogólnej powierzchni regionu, warunki naturalne regionu sprzyjają produkcji ekologicznej;

Maszynowy

- sieć zakładów z branży maszynowej: Pronar Sp. z o.o. - producent traktorów, kół tarczowych, kabin i hydrauliki siłowej - inwestując w innowacyjność zatrudnia ponad 200 inżynierów i konstruktorów, Samasz z Białegostoku - największy w kraju i liczący się w Europie producent nowoczesnych kosiarek rotacyjnych;

Budowlany

- liderami w branży są m.in. Unibep S.A. czy Danwood S.A. Najbardziej innowacyjnym obszarem ich działalności jest budownictwo modułowe, czyli produkcja gotowych domów;

- największy na Podlasiu, choć skupiającym także przedsiębiorstwa z innych części kraju, Wschodni Klaster Budowlany, zrzesza obecnie ponad 100 przedsiębiorstw działających w branży budowlanej.

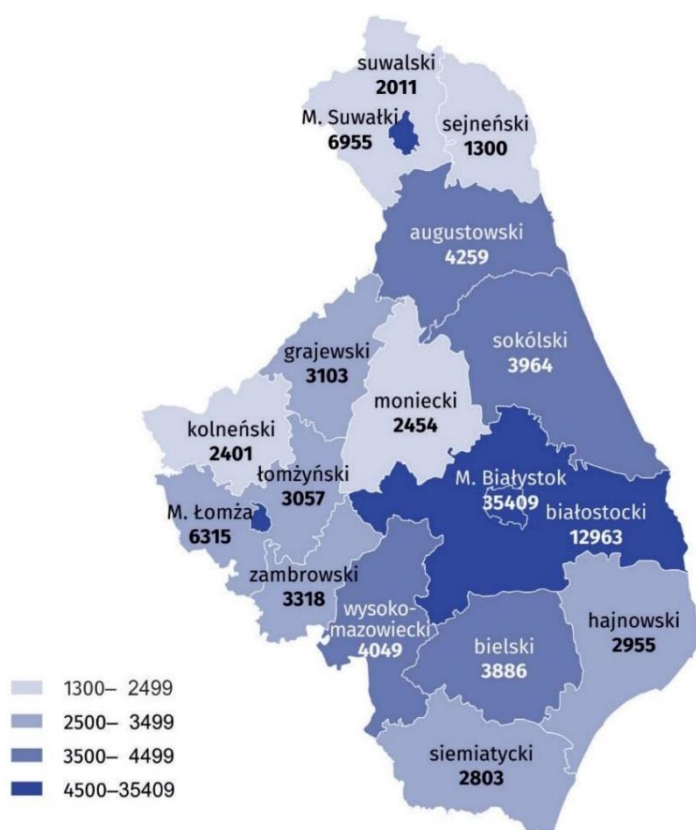
Podstawowe tendencje:

Zaobserwowano pozytywne tendencje na rynku pracy, w tym spadek stopy bezrobocia, wzrost produkcji sprzedanej przemysłu i budownictwa, sprzedaży detalicznej towarów oraz nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, a także poprawę wskaźników charakteryzujących sytuację finansową przedsiębiorstw. W ostatnim analizowanym roku nadal utrzymywała się stosunkowo dobra sytuacja na rynku pracy, w przemyśle i budownictwie oraz w zakresie nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, zmniejszyła się natomiast sprzedaż detaliczna towarów, pogorszeniu uległy również wyniki finansowe przedsiębiorstw.

Rozmieszczenie terytorialne podmiotów gospodarczych, działających na terenie województwa podlaskiego jest nierównomierne. 48,0% wszystkich podmiotów gospodarczych w 2016 roku prowadziło swoją działalność w 3 największych miastach województwa: w Białymstoku (34 844 podmioty), Suwałkach (6 900 podmiotów) oraz Łomży (6 303 podmioty), natomiast dalsze 12,6% na terenie powiatu białostockiego (12 594 podmioty).

Województwo podlaskie charakteryzuje się dość dużym zróżnicowaniem pod względem rozmieszczenia podmiotów w poszczególnych częściach regionu. Biorąc pod uwagę miejsce położenia siedziby podmiotu, a w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą adres zamieszkania, stwierdzono, że w końcu 2017 r. aż 51,7% jednostek prawnych było zlokalizowanych na terenie podregionu białostockiego, a ich liczba wzrosła o 1,9% w odniesieniu do roku poprzedniego. Mniej, bo 28,4% ogółu podmiotów zarejestrowanych w naszym województwie, znajdowało się na terenie podregionu łomżyńskiego (w porównaniu ze stanem zanotowanym w końcu 2016 r. ich liczba wzrosła o 0,3%), natomiast pozostałe 19,8% skupiał podregion suwalski (o 1,0% więcej niż przed rokiem). W omawianym okresie 35409 jednostek prawnych, tj. 35,0% ogółu wpisanych do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej REGON w województwie podlaskim, miało swoją siedzibę w mieście Białystok. Znaczny udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych jednostek w naszym województwie posiadały też podmioty prowadzące działalność na terenie powiatu białostockiego – 12,8% (12963 jednostek) oraz miast Suwałki – 6,9% (6955) i Łomża – 6,2% (6315).

Rys. 1. Podmioty gospodarki narodowej według powiatów w 2017 r. Stan na 31 XII

W końcu grudnia 2017 r., w odniesieniu do analogicznego okresu roku poprzedniego, wzrost liczby podmiotów zanotowano w trzynastu powiatach województwa podlaskiego, przy czym najwyższy zaobserwowano w powiatach: białostockim (o 2,9%) oraz monieckim i sejneńskim (po 2,6%). W czterech powiatach stwierdzono spadek liczby zarejestrowanych podmiotów, a największy miał miejsce w powiatach kolneńskim i wysokomazowieckim (odpowiednio o 1,3% i 1,2%).

Źródło: Dane z GUS w Białymstoku

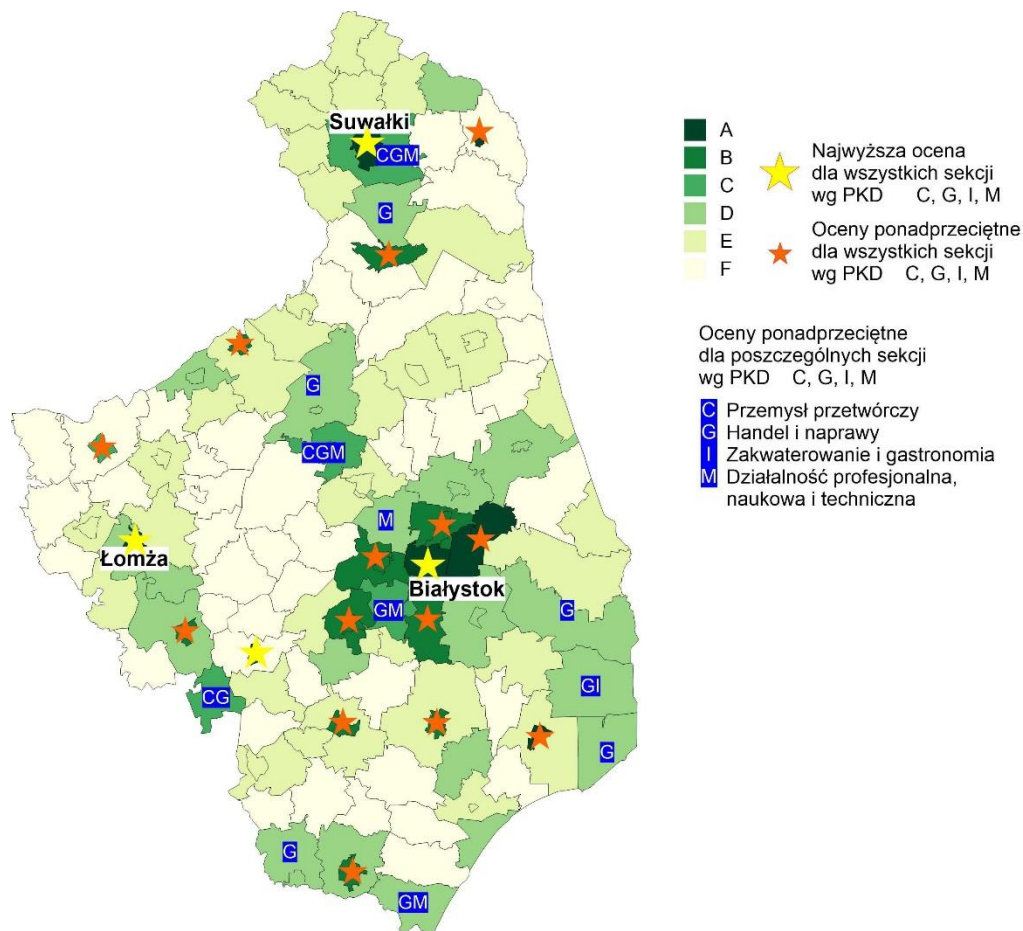
POTENCJALNA ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA GMIN dla gospodarki narodowej w 2016 – Gminy na terenie których działa SSE

Białystok, Łomża, Suwałki – najwyższa ocena dla wszystkich sekcji

Pozostałe – oceny ponadprzeciętne

Sekcje: Przemysł przetwórczy, Handel i naprawy, Zakwaterowanie i gastronomia, Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna

Rys. 2. Zróżnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. podlaskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji

Źródło: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie „Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017r.- Województwo Podlaskie”.

2.4.4. Specjalne strefy ekonomiczne i tereny inwestycyjne

Na terenie województwa podlaskiego funkcjonują 2 specjalne strefy ekonomiczne: Suwalska i Tarnobrzeska. Do końca 2016 r. strefy swoim zasięgiem obejmowały nieruchomości położone na terenie 7 miast i 8 gmin.

Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna położona jest w północno-wschodniej Polsce. Doskonała lokalizacja - bezpośrednie sąsiedztwo wschodniej granicy Unii Europejskiej, bliskość rynków Rosji, Litwy i Białorusi - stanowi znaczący atut Strefy.

Obszar Strefy przecina wiele szlaków tranzytowych, z których najważniejsze to: Berlin – Warszawa – Grodno – Sankt Petersburg; trasa europejska północ-południe, łącząca Europę Środkową z Finlandią - na odcinku od Helsinek do Warszawy nazywana Via Baltica oraz część europejskiej międzynarodowej trasy Via Carpatia łączącej Kłajpedę na Litwie z Salonikami w Grecji, stanowiąc tym samym szlak transportowy prowadzący wzdłuż granicy wschodniej UE, z Europy Środkowej do Azji, krzyżujący się z korytarzami prowadzącymi z Europy Zachodniej do Rosji i łączący się przez porty Morza Czarnego ze szlakiem TRACECA (Europa – Kaukaz – Azja).

Obecnie SSSE zajmuje powierzchnię prawie 663 ha. Granicami obejmuje tereny inwestycyjne położone w trzech województwach: podlaskiego, warmińsko-mazurskiego i mazowieckiego, znajdujących się w 19 podstrefach.

Proponowane tereny inwestycyjne, usytuowane w nowoczesnych dzielnicach przemysłowych miast i gmin północno-wschodniej Polski, wyposażone w niezbędną infrastrukturę techniczną, przygotowane są do bezzwłocznej realizacji projektów inwestycyjnych przedsiębiorców prowadzących działalność produkcyjną lub usługową. Ofertę Strefy wzbogacają laboratoria Parku Naukowo-Technologicznego w Ełku, objęte preferencjami SSSE oraz wykształcona i wykwalifikowana kadra pracownicza.

Całkowita powierzchnia SSSE wynosi 662,9408 ha. Do dyspozycji inwestorów pozostają wyposażone w niezbędną infrastrukturę techniczną tereny inwestycyjne położone w 14 podstrefach o łącznej powierzchni ok. 239 ha.

Tab. 10. Powierzchnia podstrefy

Podstrefa	Obszar do zagospodarowania (ha)
Podstrefa Suwałki	39,5126 ha
Podstrefa Białystok	58,2503 ha
Podstrefa Grajewo	9,3094 ha
Podstrefa Łomża	2,4776 ha
Podstrefa Bielsk Podlaski	4,5885 ha
Podstrefa Czyżew	6,4125 ha
Podstrefa Hajnówka	3,1409 ha
Podstrefa Narewka	22,7922 ha
Podstrefa Nowogród	25,9869 ha
Podstrefa Sejny	3,8988 ha
Podstrefa Siemiatycze	8,5993 ha
Podstrefa Szczuczyn	6,2952 ha
Podstrefa Augustów	13,3848 ha
Podstrefa Ełk	34,5949 ha
Łącznie	239,2439 ha

Źródło: strona SSS Ekonomicznej

Tab. 11. Główni inwestorzy na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej:

Inwestor	Kraj pochodzenia	Sektor
"Pfleiderer MDF Grajewo" Sp. z o.o.	Niemcy	drzewny
Rockwool Polska Sp. z o.o.	Dania	budowlany
TANNE Sp. z o.o.	Polska	drzewny
Porta KMI Poland Sp. z o.o., Sp. k.	Polska	drzewny
"Impress Decor Polska" Sp. z o.o.	Austria	poligraficzny
"Aquael" Sp. z o.o.	Polska	mechanika precyzyjna,
"Cezar" PP D.B. Niewiński	Polska	metalowy
"SERWISTAL" Sp. z o.o.	Polska	metalowy
"Malow" Sp. z o.o.	Polska	metalowy

PADMA ART Sp. z o.o., Sp. k.	Polska	papierniczy
Iryd Sp. z o.o.	Polska	metalowy, drzewny
"BISON-BALL" S.A.	Polska	metalowy
"Salag" Sp. z o.o., Sp.k.	Polska	tworzyw sztucznych
Masterpress S.A.	Polska	poligraficzny
Rosti Poland	Szwecja	tworzywa sztuczne
SAMASZ Sp. z o.o.	Polska	maszynowy

Źródło: strona SSS Ekonomicznej

Tab. 12. Aktualny stan zagospodarowania poszczególnych podstref przedstawia się następująco:

Podstrefa	Powierzchnia terenu w ha	Ilość firm	Liczba utworzonych miejsc pracy	Nakłady inwestycyjne w mln zł	Wolne tereny w ha
Suwałki	179,3020	35	3 329	1 336	24 0634
Grajewo	20,2437	1	175	393	9,3094
Białystok	94,2779	14	1084	506	56,7053
Łomża	7,6884	5	30	7,7	2,4776

Źródło: strona SSS Ekonomicznej

Suwałska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A., w Podstrefie Suwałki, dysponuje obecnie terenami inwestycyjnymi o łącznej powierzchni ponad 24 hektarów. Tereny są przygotowane pod działalność gospodarczą, w pełni uzbrojone, posiadają aktualny miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

Suwałska Specjalna Strefa Ekonomiczna S.A. w Podstrefie Grajewo dysponuje aktualnie terenami inwestycyjnymi o powierzchni 9,3094 ha. Dojazd zapewniony jest z ulicy Proletariackiej poprzez ulicę Robotniczą. W odległości około 15 km będzie przebiegać nowa droga ekspresowa S61 – korytarz transeuropejski – Via Baltica – brak planu zagospodarowania przestrzennego. Przeznaczenie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Grajewa: strefa przemysłowa III w zespole 1.1 na obszarze PP z przeznaczeniem pod przemysł. Właścicielem terenów inwestycyjnych objętych preferencjami Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej jest Miasto Grajewo.

Suwałska Specjalna Strefa Ekonomiczna dysponujemy terenami inwestycyjnymi o pow. 58 ha zlokalizowane są w południowo-wschodniej części miasta w obrębie Dojlid i Krywlan. To rejon ulic: K. Ciołkowskiego, A. Mickiewicza, J. Kuronia, F. Karpińskiego, Myśliwskiej, Solnickiej, Św. Proroka Eliasza i Ks. St. Suchowolca. Tereny inwestycyjne, położone w obrębie Dojlidy, uzbrojone zostały w infrastrukturę techniczną i drogową, natomiast na terenach położonych w obrębie Krywlan realizowany jest projekt budowlany przewidujący bezpośredni dostęp do infrastruktury technicznej i drogowej. Właścicielem terenów inwestycyjnych objętych preferencjami Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej jest Miasto Białystok.

Suwałska Specjalna Strefa Ekonomiczna w Podstrefie Łomża, dysponuje aktualnie terenami inwestycyjnymi o łącznej powierzchni 2,4776 ha. Tereny są przygotowane pod działalność

gospodarczą. Nieruchomości są objęte decyzjami Prezydenta Łomży o warunkach zabudowy dla inwestycji polegających na budowie budynków produkcyjno - usługowych, magazynowo - składowych i biurowo – administracyjnych.

Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna "EURO-PARK WISŁOSAN" została ustanowiona w 1997 r. aż do 2026 r. Obszar strefy wynosi 1868,20 ha. Strefa jest zlokalizowana w 22 podstrefach na terenie 6 województw: podkarpackiego, świętokrzyskiego, mazowieckiego, lubelskiego, dolnośląskiego oraz podlaskiego.

Tarnobrzaska Specjalna Strefa Ekonomiczna - Podstrefa Łapy powstała na działkach należących wcześniej do upadłej cukrowni. Powołanie podstrefy Łapy ma być sposobem na przyciągnięcie inwestorów, którzy częściowo odbudują rynek pracy.

Obszar Podstrefy Łapy Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej zlokalizowany jest pomiędzy zakładem cukrowni, należącym niegdyś do Krajowej Spółki Cukrowej, położonym po jego wschodniej stronie oraz granicą miejscowości Łapy-Łynki położoną po zachodniej stronie. Obszar ten obejmuje 11,96 ha terenu i w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego przeznaczony jest pod działalność produkcyjną i usługową.

Gmina Łapy nie jest właścicielem, ale użytkownikiem wieczystym gruntu na obszarze należącym wcześniej do upadłej Cukrowni Łapy. Cały ten obszar (11,96 ha) przeznaczony dla inwestorów, został podzielony na 1-hektarowe działki. Wybudowano tu drogę wewnętrzną, wodociąg oraz sieć kanalizacji sanitarnej i deszczowej. Było to możliwe dzięki dofinansowaniu z Unii Europejskiej. Wartość projektu to 9,5 mln zł, przy czym ponad 8,4 mln zł to wsparcie unijne z Regionalnego Programu Operacyjnego.

Inwestorami w podstrefie ekonomicznej są: białostocka firma Arka Druk i białostocki producent sklejek, firma Biaform. Jest szansa na pojawienie się 400 nowych miejsc pracy.

Gmina Łapy zadeklarowała pomoc w promowaniu tego przedsięwzięcia na terenie tej podstrefy. Chce też stworzyć jak najlepsze warunki do prowadzenia tutaj działalności gospodarczej.

Tab. 13. Tereny inwestycyjne – powyżej 5,0 ha

Lp.	Gmina i nazwa lokalizacji	Pow. w ha	Forma własności	Przeznaczenie terenu lub zalecana funkcja w MPZP*/	Charakterystyka terenu, obecne użytkowanie i uzbrojenie
1	2	3	4	5	6
1.	Rutka-Tartak	9,00	gminna	Mpzp - Usługi turystyczne, hotel do 500 miejsc noclegowych	Rolnicze
2.	Filipów	5,40	gminna	-	Rolnicze
3.	Sejny	9,49	gminna	Mpzp - Usługi nieuciążliwe do obsługi mieszkańców i turystów	Rolnicze
4.	Suwałki	114,00	ANR i Miasto Suwałki	Mpzp - Na realizację obiektów, urządzeń dla przemysłu, składów oraz drobnej wytwórczości i usług; tereny zabudowy produkcyjnej, składów i magazynów; Tereny zabudowy usługowo-produkcyjnej	Rolnicze
5.	Augustów	30,45	Gmina i Miasto Augustów	Mpzp - tereny produkcyjne i usługowe, w tym magazyny oraz składy, centra logistyczne, handel i inne	teren nie użytkowany
6.	Grajewo/Popowo/ Wojewodzin	27,23	Powiat grajewski/gminna	Mpzp - Teren zabudowy usługowej; Przeznaczenie w koncepcji – zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna (bud. IV kondygnacyjne);	Rolnicze/nieużytek
7.	Szczuczyn	7,50	gminna	Mpzp – produkcja i usługi	Teren użytkowany rolniczo (grunty orne). W obecnej chwili plac budowy.
8.	Goniądz/Osowiec/ Wroceń/Klewianka/Białosukinia	7,40	gminna	Mpzp - Pod działalność produkcyjną i usługową/mpzp - podstawowe przeznaczenie pod rekreację oraz zabudowę usługową, handlową, gastronomiczną/mpzp - pod zabudowę usługową o nieuciążliwym charakterze, istniejący pomnik, w części pod zabudowę usługową o nieuciążliwym charakterze-telefonia stacjonarna, w części - obecnie teren obejmuje Szkołę Podstawową/mpzp - tereny rolne/mpzp - pod zabudowę przemysłową, składową, magazynową i usługową	Targowica miejska/b.d./nieużytek/b.d.
9.	Łomża	99,28	m. Łomża	Pola golfowe, usługi hotelarskie, turystyka, rekreacja, sport/ Usługi hotelarskie, turystyka, sporty wodne, handel/mpzp - Produkcja, usługi, rzemiosło, administracja, handel	Rolnicze/ użytki zielone/ niewykorzystane
10.	Nowy Dwór	5,08	gminna	Mpzp – usługi, składy/ mpzp - tereny projektowanej zabudowy mieszkalnej z usługami handlowymi. Istniejący maszt telefonii komórkowej Centertel	Rolnicze/niewykorzystane

11.	Sokółka	25,67 w tym: (9,14)	gminna	Mpzp - Tereny usług komercyjnych, tereny zainwestowane w niewielkim stopniu stwarzające możliwość lokalizacji obiektów o dużych powierzchniach zabudowy.	Rolnicze
		(15,40)	Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska	Mpzp - Tereny przemysłu i składów. Na tych terenach przewiduje się realizację wszelkich obiektów produkcyjnych i składowych z niezbędnymi towarzyszącymi funkcjami uzupełniającymi, dróg wewnętrznych, placów składowych, urządzeń do rozładunku, parkingów, garaży, niezbędnych obiektów małej architektury, urządzeń infrastruktury technicznej oraz dopuszcza się lokalizację mieszkań funkcyjnych w niezbędnym zakresie.	Przemysłowe
		1,13	Skarb Państwa	Mpzp- Teren przeznaczony pod tereny sportów wodnych z dopuszczeniem obiektów gastronomii i hotelowych	Tereny zabudowane
12.	Wasilków	23,00	ANR	Mpzp - przemysł/wytwórczość/usługi/obiekty i urządzenia służące do ochrony środowiska	Rolnicze
13.	Choroszcz	6,36	gminna	Mpzp - Usługi przemysłowe, składowe, w tym budowlane i handlowe, w tym handlu hurtowego, tereny drobnego przemysłu i rzemiosła usługowego, usługi inne nieuciążliwe nie określone w planie miejscowym, obowiązuje zasada utrzymania uciążliwości wynikającej z prowadzonej działalności w granicach własnej działki oraz tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	Odlóg

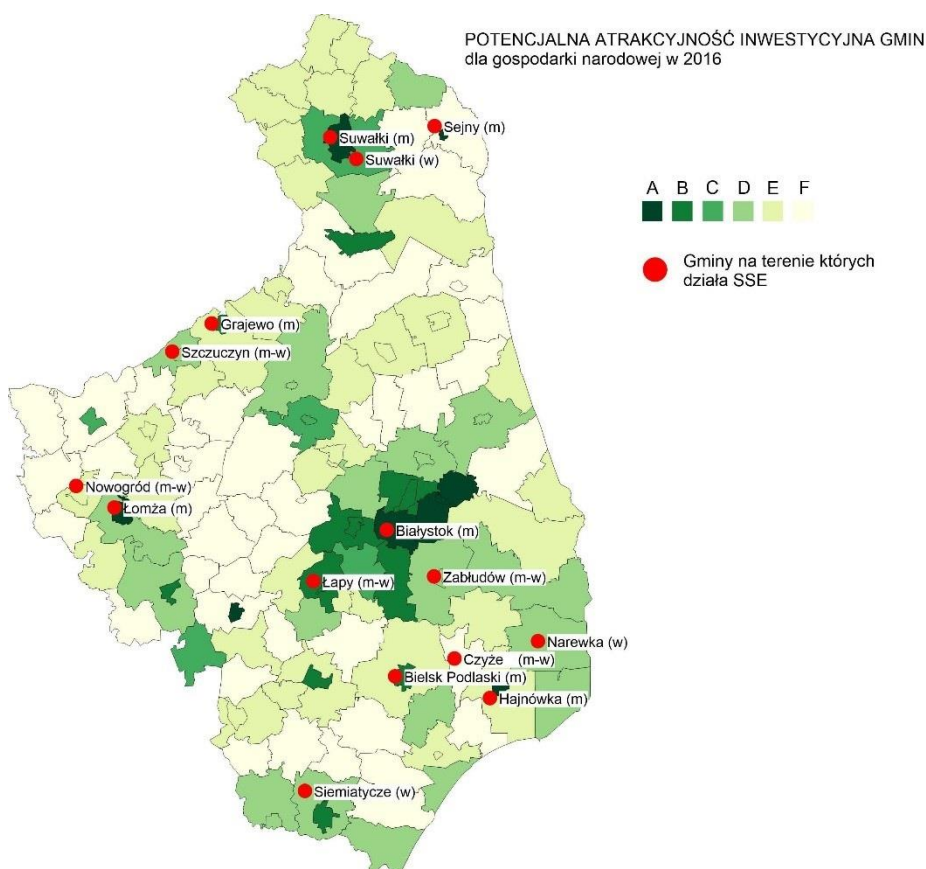
14.	Białystok	59,22	Prywatna	Mpzp - Obiekty przeznaczone do działalności produkcyjnej, składowania i magazynowania oraz obiekty usługowe z urządzeniami towarzyszącymi, parkingami i zielenią urządzoną.	Teren niezagospodarowany, nieużytkowany pod względem rolnym.
		w tym: (2,00)			
		(44,00)	Miasto/Gmina Białystok	Mpzp - ereny zabudowy produkcyjnej, w tym tereny lokalizacji baz, składów, handlu hurtowego lub specjalistycznego itp. Tereny zabudowy usługowej; Tereny rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m ² wraz z obiektami i urządzeniami oraz zielenią urządzoną. Mpzp – zabudowa usługowa	Nieużytkowany
		(0,42)	Gmina Białystok	Mpzp - teren przeznaczony pod zabudowę produkcyjną (w tym m.in. lokalizację baz, składów, handlu hurtowego lub specjalistycznego) i usługową wraz z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi oraz zielenią urządzoną.	Niezagospodarowane
		12,80	b.d.		b.d.
15.	Turośń Kościelna /Markowszczyzna	24,00	Skarb Państwa	Mpzp - Zabudowa przemysłowa i rzemieślnicza	Rolnicze
16.	Łapy	11,96	gminna	Mpzp - Produkcja, magazynowanie, składowanie, handel, działalność logistyczna oraz obsługa techniczna.	Nieużytkowany
17.	Poświętne/Pietkowo	6,71	gminne	-	Nieużytkowany

18.	Michałow	181,18 w tym: (145,0)	Skarb Państwa	Mpzp – lotnisko regionalne	Rolnicze
		(20,00)	ANR	Mpzp - Zabudowa przemysłowa, produkcyjna, usługowa, magazynowa, składy - działalność gospodarcza z urządzeniami towarzyszącymi	Rolnicze
		(9,00)	prywatna	Mpzp - Tereny zabudowy produkcyjno-usługowej, magazynów, składów/ Zabudowa produkcyjno-usługowa. magazyny, składy - część działki zalesiona	Nieużytki
		(6,65)	Gmina Michałow/powiat białostocki/prywatna	Mpzp - tereny zabudowy produkcyjno-usługowej, magazynów, składów/ Zabudowa usługowo-oświatowa wraz z urządzeniami towarzyszącymi, parkingami i zielenią urządzoną	Rolnicze /nieużytkowane
19.	Rudka	5,60	gminna	brak planu/ mpzp - Obsługa rolnictwa i leśnictwa	Żwirownia/teren nieużytkowany
20.	Gródek/Żubry	77,18	ANR	-	Rolnicze
21.	Narewka	48,00	gminna	Mpzp - Tereny usług z zielenią urządzoną, tereny zieleni urządzonej z terenami urządzeń do uprawiania sportu, rekreacji i wypoczynku (np.: hotel, motel, gastronomia, sale konferencyjne, klub sportowy, gabinet odnowy biologicznej, kawiarnie, restauracja, sala widowiskowa, koncertowa, dyskoteka, klub i in.)	Odlóg
22.	Orla/Topczykały	54,00	prywatna	Mpzp - pod zabudowę przemysłową, składowo-magazynową i usługowo-produkcyjną wraz z obiektami i urządzeniami towarzyszącymi i zielenią.	Rolnicze
23.	Dubicze Cerkiewne	12,27	gminna	Brak planu	Nieużytek – wyrobisko po żwirowni/ Rolna, nieużytkowana
24.	Kleszczele/Repczyce	22,80	gminna	Brak planu – zabudowa przemysłowa/ Mpzp - pod zabudowę: letniskową, mieszkaniową, pensjonatową, usługi: handlowe, gastronomiczne, sportowe, turystyczne, kultury.	Nieużytkowane – odlóg

25.	Czeremcha/Połowce	63,84	gminna	Brak planów/mpzp – zabudowa mieszkaniowa, pensjonatowa, usługowa	Nie użytkowane. Występuje drzewostan na działkach.
26.	Mielnik	5,24	gminna	Brak planu	Rekreacyjno-wypoczynkowe
27.	Nurzec Stacja	11,00	Skarb Państwa	Brak planu	Nie użytkowane
28.	Siemiatycze/Czartajew	14,60	Powiat siemiatycki/ Prywatna/ Miasto Siemiatycze/	Mpzp - pod przemysł, składy, magazyny, usługi w tym zabudowę biurową, park technologiczny oraz małą elektrownię biometanową z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej wraz z urządzeniami towarzyszącymi oraz zielenią/ Mpzp - Zabudowa przemysłowo-usługowa/ Pod zabudowę przemysłowo-usługową wraz z urządzeniami towarzyszącymi oraz zielenią, częściowo pod las	Teren wykorzystywany/ jako grunty orne/ Wystawa maszyn rolniczych/tereny biologicznie czynne/ Nie użytkowana, stanowi pozostałość po nieczynnym wysypisku śmieci i gruzu

Źródło: Centrum Obsługi Inwestora, stan na 02.02.2018 r.

Rys. 3. Rozmieszczenie specjalnych stref ekonomicznych na terenie województwa podlaskiego

Źródło: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie „Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017r.- Województwo Podlaskie”.

2.4.5. Centra handlowe, handlowo-usługowe, logistyczne i magazynowe

W województwie podlaskim większość wszystkich sklepów stanowią tradycyjne sklepy sieciowe i niezrzeszone w sieci. W ujęciu ilościowym, hipermarkety, supermarkety i dyskonty stanowią zaledwie 6% wszystkich placówek handlu detalicznego. W skali kraju w województwie podlaskim jest najmniejsze nasycenie sklepami, bo na 1 000 mieszkańców przypada (2,51). Dla porównania, w województwie świętokrzyskim (3,16).

Białostocki rynek handlowy charakteryzuje się dużą różnorodnością poczynając od podmiejskich hipermarketów, przez wielkopowierzchniowe wolnostojące sklepy specjalistyczne, aż po śródmiejskie galerie handlowe i centra wyprzedażowe. Centra handlowe w Białymstoku swoją wielkością nie przekraczają 40 tys. mkw., a największym obiektem w mieście jest Alfa Centrum (37 500 mkw).

W Białymstoku działa dziewięć centrów handlowych o łącznej powierzchni najmu 216 tys. m kw. Na jedno centrum przypada średnio 32 830 osób, a siła nabywcza mieszkańców w przeliczeniu na metr kwadratowy centrum handlowego wynosi 37 380 PLN rocznie. Na koniec 2015 roku średni współczynnik pustostanów odnotował spadek o 0,2 pkt. proc. do poziomu 3,4 proc.

Białystok był w 2015 roku miejscem intensywnej działalności deweloperskiej. Do użytku oddano we wrześniu 2015 Galerię Jurowiecką oraz centrum wyprzedażowe Outlet Center Białystok. W mieście powstał także sklep z wyposażeniem wnętrz Agata, kilka wolnostojących supermarketów i dyskontów spożywczych. Dalszej modernizacji oraz rozbudowie poddano centrum wyprzedażowe Outlet Białystok. W centrach handlowych Białegostoku działa ok. 700 sklepów. Największą grupę najemców stanowią sieci z sektorów: moda (36%), obuwiu i artykuły skórzane (11%) oraz usługi (10%).

Obecnie w mieście brak jest nowych centrów w budowie, a kolejny niewielki obiekt handlowy został otwarty w 2017 r. w ramach kompleksu nowego dworca autobusowego.

W Suwałkach, funkcjonuje centrum handlowo – rozrywkowe Suwałki Plaza o pow. około 20 tys. m². W Suwałkach znajdują się również: Arkadia Dom Handlowy (b.d.), Dom Handlowy Alfa, (3 obiekty handlowo-usługowe), Pasaż Tesco Suwałki (8 obiektów handlowo-usługowych).

Obiekty tego typu znajdują się również w Łomży, są to: Galeria Veneda i Galeria Łomża oraz Park Handlowy przy ul. Piłsudskiego. Nowym zamierzeniem w tym zakresie jest budowa galerii handlowej przy Al. Legionów w Łomży na działce o powierzchni 2,5 ha.

Małe sklepy nie wytrzymują konkurencji hipermarketów i dyskontów. Są takie, które szukają sposobów na przetrwanie. Na przykład podejmują współpracę partnerską, aby w grupie wywalczyć lepsze warunki do prowadzenia biznesu. W całej Polsce każdego roku znika od 3 do 5 tysięcy małych sklepików. – Taki trend rozpoczął się w 2004 roku. Na rynek weszły międzynarodowe korporacje oraz sieci handlowe i rozpoczęła się konkurencja, która jest trudna i nierówna. Sklepy zachodnich koncernów zaczęły pojawiać się nawet w mniejszych miejscowościach, a w ich ofercie nawet w kilkudziesięciu procentach przeważają dużo tańsze marki własne. Właściciele małych sklepów znaleźli się w trudnej sytuacji. (*Strefa Biznesu*)

Nowe trendy w rozwoju handlu wymuszają także budowę obiektów magazynowych i centrów logistycznych. Obecnie można wyróżnić dwie podstawowe kategorie obiektów magazynowych o odmiennych kryteriach lokalizacyjnych. Pierwsza kategoria dotyczy magazynów zlokalizowanych wewnątrz miast, przeznaczonych głównie dla firm

usługowych i produkcyjnych. Druga kategoria dotyczy magazynów zlokalizowanych na obrzeżach miast, przeznaczonych dla większych firm dystrybucyjnych oraz logistycznych.

W Białymstoku powstaje pierwsze centrum logistyczne, o powierzchni blisko 40,6 tys. m², z lokalizacją w Fastach. Inwestycja została skomercjalizowana w 50%. Zakończenie budowy przewiduje się na koniec III kwartału 2018 roku.

Nowo powstająca inwestycja „Panattoni Park Białystok”, o powierzchni 40 620 m² składać się będzie z trzech budynków liczących kolejno: 3 818 m², 22 321 m² i 14 481 m². Centrum logistyczne o charakterze multi-tenant jest opracowane dla najemców reprezentujących różne branże – od logistyków po małą produkcję. Panattoni Park Białystok położony jest w granicach administracyjnych miasta Białystok, w pobliżu jego obwodnicy oraz 60 km od przejścia granicznego w Kuźnicy. Inwestycja zlokalizowana jest ok.1 km od trasy europejskiej E67 (droga S8), łączącej Wrocław, Łódź, Warszawę i Białystok, co gwarantuje bardzo dobre połączenie z rynkami zbytu w kraju oraz zagranicą. Po zakończonej modernizacji drogi S8, miasto zyska na znaczeniu na mapie logistycznej. Sam park znajduje się w granicach miasta, umożliwiając wygodny dojazd do i z centrum miasta, również komunikacją publiczną.

2.4.6. Turystyka i wypoczynek

Województwo podlaskie należy do regionów o wybitnych walorach przyrodniczo - krajobrazowych i jest regionem pod względem turystycznym wysoce atrakcyjnym. Szczególną wartość przyrodniczą, historyczną i rekreacyjną stanowią 4 parki narodowe (Białowiecki, Biebrzański, Narwiański i Wigierski) oraz 3 parki krajobrazowe (Puszczy Knyszyńskiej, Łomżyński Doliny Narwi i Suwalski). Województwo położone jest na obszarze funkcjonalnym Zielone Płuca Polski. Walory środowiska, na które składają się doliny rzek, w tym bagienne, puszcze, duże kompleksy leśne, urozmaiconą rzeźbę terenu i jeziora, jak również różnorodne środowisko dziedzictwa kulturowego stwarzają szansę dla rozwoju różnych form turystyki i rekreacji.

W planie zagospodarowania przestrzennego województwa wyodrębniono 13 rejonów turystycznych posiadających szczególnie korzystne warunki przyrodnicze do rozwoju turystyki i rekreacji. Są to następujące rejonu:

o znaczeniu międzynarodowym:

- 1) Puszcza Białowiecka – z Białowieckim Parkiem Narodowym predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej, przyrodniczej i kulturowo-etnicznej oraz wypoczynku,
- 2) Dolina Biebrzy – z unikalnym Biebrzańskim Parkiem Narodowym, predysponowana do rozwoju turystyki krajoznawczej, przyrodniczej i kulturowo-etnicznej oraz wypoczynku,
- 3) Puszcza Augustowska – z Wigierskim Parkiem Narodowym, Kanałem Augustowskim, Czarną Hańczą i uzdrowiskiem Augustów predestynowana do rozwoju wypoczynku pobytowego, turystyki aktywnej, krajoznawczej, przyrodniczej i kulturowo – etnicznej, lecznictwa sanatoryjnego oraz sportów wodnych,

o znaczeniu regionalnym i krajowym:

- 1) Północna Suwalszczyzna – z Suwalskim Parkiem Krajoobrazowym i urozmaiconą rzeźbą terenu predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej

głównie kulturowo – etnicznej, aktywnej, wypoczynku oraz sportów zimowych narciarskich i letnich wodnych,

- 2) Pojezierze Sejneńskie – z częścią Puszczy Augustowskiej, o bogatej rzeźbie terenu predestynowane do rozwoju turystyki krajoznawczej, kulturowo – etnicznej i przyrodniczej, wypoczynku pobytowego, w tym agroturystyki,
- 3) Dolina Dolnej Narwi – z Narwiańskim Parkiem Narodowym i Łomżyńskim Parkiem Krajobrazowym Doliny Narwi predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej przyrodniczej i kulturowo – etnicznej, w tym aktywnej wodnej,
- 4) Puszcza Knyszyńska – z Parkiem Krajobrazowym Puszczy Knyszyńskiej, dolinami rzek oraz uzdrowiskiem Supraśl predestynowana do rozwoju turystyki krajoznawczej, kulturowo – etnicznej i przyrodniczej, w tym aktywnej wodnej i rowerowej, wypoczynku pobytowego i rekreacji specjalistycznej wodnej i narciarskiej oraz lecznictwa sanatoryjnego,
- 5) Dolina Górnej Narwi – z częścią doliny górnej Narwi i zbiornikiem Siemianówka, stwarzające możliwości rozwoju turystyki aktywnej wodnej i rowerowej oraz rekreacji specjalistycznej i sportów wodnych, a także wypoczynku letniskowego i agroturystyki,
- 6) Jeziora Rajgrodzkie – z rozbudowaną infrastrukturą rekreacyjną z możliwościami dalszego rozwoju turystyki aktywnej wodnej, wypoczynku i rekreacji specjalistycznej – sportów wodnych,
- 7) Dolina Bugu – z prawobrzeżną częścią doliny oraz częściowo doliny Nurca, z historycznymi miejscowościami (Ciechanowcem, Drohiczyń, Siemiatycze i Mielnikiem) predestynowana do rozwoju aktywnej turystyki krajoznawczej, kulturowo – etnicznej, pielgrzymkowej (Święta Góra Grabarka), wypoczynku pobytowego i agroturystyki.

o znaczeniu regionalnym:

- 1) Puszcza Kurpiowska z Doliną Pisy – część Puszczy Piskiej i Puszczy Kurpiowskiej z doliną rzeki Pisy, umożliwiające rozwój turystyki aktywnej, krajoznawczej głównie kulturowo – etnicznej i wypoczynku agroturystycznego,
- 2) Dolina Rospudy – z jeziorami wzdłuż biegu rzeki, z urozmaiconą rzeźbą terenu predestynowana głównie do aktywnej turystyki krajoznawczej wodnej,
- 3) Dolina Nurca – z doliną rzeki Nurzec i zachodnią częścią Równiny Bielskiej, predestynowana do turystyki kulturowo – etnicznej, w tym aktywnej wodnej i agroturystyki.

Do ośrodków o szczególnych walorach kulturowych należą: Białystok, Tykocin, Drohiczyń, Wigry, Suwałki, Łomża, Siemiatycze, Sejny, a także Szczuczyn, Wizna, Augustów i Ciechanowiec. Na obszarze województwa występują liczne obiekty architektury drewnianej, w tym zgromadzone w trzech skansenach – w Nowogrodzie, Ciechanowcu i Białymstoku, oraz w kilku wsiach objętych ochroną konserwatorską, a także obiekty architektury militarnej.

Województwo podlaskie dysponuje znaczną siecią szlaków turystycznych. Do najbardziej wyróżniających się szlaków rowerowych należą: fragment europejskiej trasy EURO VELO R11, Białowieski Szlak Transgraniczny, Nadbużański Szlak Rowerowy, Podlaski Szlak

Bociani, Pierścień Rowerowy Suwalszczyzny oraz Obwodnica Rowerowa Narwiańskiego Parku Narodowego.

Turystyka wodna, w tym żeglarstwo i kajakarstwo ma bardzo korzystne warunki rozwoju w północnej części województwa, głównie na bazie jezior, Kanału Augustowskiego oraz rzek: Czarnej Hańczy, Rospudy, Biebrzy, Supraśli, Narwi oraz dolnego odcinka Pisy.

Bogactwo wielu kultur warunkuje rozwój turystyki kulturowej i etnicznej. Umożliwiają to m.in. następujące szlaki: Szlak Tatarski, Szlak Krainy Otwartych Okiennic i Szlak Religii Województwa Podlaskiego, Szlak Prawosławnych Świątyń i Szlak Rękodzieła Ludowego. Oferta turystyki kulturowej splata się z walorami turystyki pielgrzymkowej. Najwięcej pielgrzymów odwiedza corocznie następujące sanktuaria: katolickie – Różanystok, Hodyszewo i Studzienieczną oraz prawosławne – Grabarkę i Supraśl.

Województwo podlaskie posiada jedną z najmniejszych baz noclegowych zbiorowego zakwaterowania w Polsce. Baza ta, na koniec 2017 r. liczyła ogółem 259 obiektów, w tym 195 całorocznych. W porównaniu do 2014 r. baza ta wzrosła o 11 obiektów tj. o 4,44%, a w porównaniu do ilości obiektów w 2016 r. zmniejszyła się o 4 obiekty tj. ok. 1,6% i nie jest odpowiednio rozwinięta w stosunku do jakości walorów środowiska przyrodniczo – kulturowego i potrzeb turystyczno – wypoczynkowych. Województwo podlaskie w 2017 r. uplasowało się na 13 miejscu w kraju pod względem ilości turystycznych obiektów noclegowych i na przedostatnim miejscu pod względem ilości udzielonych noclegów w kraju.

W analizowanym okresie do 2016 r. w obiektach turystycznych wzrastała ilość miejsc noclegowych, jednakże w 2017 r. w stosunku do 2016 r. ilość miejsc noclegowych zmniejszyła się o 12 tj. o ok. 0,07%.

Tab. 14. Obiekty turystyczne zbiorowego zakwaterowania w latach 2014 – 2017

Wyszczególnienie	Obiekty				Miejsca noclegowe			
	2014	2015	2016	2017	2014	2015	2016	2017
Ogółem	248	269	263	259	12 848	13 465	14 034	14 022
w tym: całoroczne	184	197	197	195	9 139	9 625	10 341	10 504
Obiekty hotelowe	87	89	94	94	5 971	6 116	6 856	6 743
Hotele	35	36	47	47	3 720	3 834	4 741	4 653
Motele i pensjonaty	13	13	12	12	502	502	460	457
Inne obiekty hotelowe	39	40	35	35	1 749	1 780	1 655	1 633
Pozostałe obiekty w tym:	161	180	169	165	6 877	7 349	7 178	7 279
- Domy wycieczkowe	1	1	1	1	16	16	16	16
- Schroniska (z młodzieżowymi)	9	8	7	6	568	493	511	431
- Ośrodki wczasowe	6	7	7	8	501	554	576	686
- Ośrodki kolonijne	2	2	1	1	160	260	70	70
- Ośrodki szkoleniowo -	12	14	16	17	1 336	1 433	1 538	1 626

wypoczynkowe								
- Zespoły domków turystycznych	14	16	14	15	896	972	900	837
- Kempingi	3	2	2	3	324	124	124	154
- Pola biwakowe	6	6	6	6	395	345	325	312
- Hotele	2	2	1	1	134	135	32	32
- Zakłady uzdrowiskowe	1	1	1	1	180	180	180	295
- Pokoje gościnne/kwatery prywatne	19	26	27	31	362	534	552	653
- Kwatery agroturystyczne	56	61	51	48	776	903	757	724
- Inne obiekty niesklasyfikowane	38	34	35	27	1 227	1 500	1 597	1 443

Źródło: Dane GUS

Baza noclegowa turystyki w województwie podlaskim jest nierównomiernie rozmieszczona. Najbardziej rozwiniętą sieć turystycznych obiektów noclegowych posiada północna i wschodnia część regionu, w tym powiat hajnowski, augustowski i białostocki a najuboższą powiat zambrowski, koleński i bielski.

W województwie podlaskim na dzień 31.01.2017 r. funkcjonowało ogółem 66 skategoryzowanych obiektów hotelarskich, w tym 50 hoteli, 2 motele, 10 pensjonatów i 4 kempingi. W 2017 r. w skategoryzowanych obiektach zaszły następujące zmiany:

- 1 obiekt został zaszeregowany do rodzaju motel i przyznano mu kategorię dwie gwiazdki (**),
- 2 hotelom zmieniono kategorię z posiadanej kategorii dwie gwiazdki (**) na kategorię trzy gwiazdki (***),
- 3 obiektom hotelarskim potwierdzono zaszeregowanie w związku ze zmianą własnościową.

W latach 2014 – 2017, według informacji uzyskanych od Powiatowych Inspektorów Nadzoru Budowlanego, w całym województwie zrealizowano 42 obiekty turystyczno – wypoczynkowe, w tym 24 obiekty zakwaterowania zbiorowego – hotele, motele i pensjonaty. Część inwestycji dotyczyła rozbudowy i przebudowy istniejących obiektów. Zrealizowane i oddane do użytku obiekty z zakresu turystyki i wypoczynku występowały w następujących miejscowościach i dotyczyły następujących rodzajów obiektów:

1) w Białymstoku:

- budynek hotelowy z zapleczem konferencyjno – szkoleniowym BOSIR,
- rozbudowany i przebudowany budynek hotelowy;
- park rekreacyjno-wypoczynkowy z pomostem,
- hotel IBIS,
- rozbudowany hotel Leśny
- motel;

2) w powiecie augustowskim:

- w Augustowie – pensjonat,
- w Augustowie – budynek usługowy o funkcji turystycznej (pokoje na wynajem),

- we wsi Gruszki gm. Płaska – budynek usługowy o funkcji turystycznej (pokoje na wynajem);
- 3) w powiecie białostockim:
 - w Supraślu, gm. Supraśl – Ośrodek wypoczynkowo-rekreacyjny,
 - we wsi Zagruszany, gm. Zabudów – pensjonat,
 - we wsi Złotoryja gm. Choroszcz – budynek hotelowy,
- 4) w powiecie bielskim:
 - we wsi Piliki gm. Bielsk Podlaski – rozbudowana część budynku usługowego hotelowo – gastronomicznego „Cztery Pory Roku”;
- 5) w powiecie hajnowskim:
 - w Hajnówce – obiekt zakwaterowania turystycznego.
 - w Narewce – obiekt zakwaterowania turystycznego;
- 6) w powiecie łomżyńskim:
 - we wsi Grzymały Szczepankowskie gm. Łomża – pensjonat bazy turystycznej z miejscami noclegowymi,
 - we wsi Stare Kupiski gm. Łomża – rozbudowany i przebudowany budynek biurowy i garażowo – warsztatowy wraz ze zmianą sposobu użytkowania z przeznaczeniem na obiekt usługowo – gastronomiczny z pokojami gościnnymi,
 - we wsi Ptaki gm. Nowogród – rozbudowany i przebudowany budynek turystyczno – rekreacyjny z przeznaczeniem na pensjonat z bazą noclegowo – żywieniową;
- 7) w powiecie monieckim:
 - w Mońkach – dwa budynki restauracyjno-hotelowe,
- 8) w powiecie sejneńskim:
 - we wsi Dziemianówka gm. Giby – budynek zakwaterowania turystycznego,
 - we wsi Marynowo gm. Sejny – budynek bazy turystycznej;
- 9) w powiecie siemiatyckim:
 - w Mielniku gm. Mielnik – wieża widokowa,
 - we wsi Wólka Nadbużańska gm. Siemiatycze – park linowy,
 - we wsi Koryciny gm. Grodzisk – wiata turystyczna,
 - we si Perlejewo gm. Perlejewo – wiata ogniskowa,
- 10) w powiecie suwalskim:
 - w Przerośli gm. Przerośl – wiaty, pomosty i infrastruktura turystyczna nad jeziorem Kościelnym,
 - we wsi Barabowo, gm. Rutka - Tartak – wieża widokowa,
 - we wsi Pobondzie gm. Rutka – Tartak – pole namiotowe wraz z zapleczem nad jeziorem Pobondzie,
 - we wsi Gawrych Ruda gm. Suwałki – budynek zakwaterowania turystycznego (pokoje dla turystów),
 - we wsi Becejły gm. Szypliszki – publiczna ogólnodostępna plaża i kąpielisko z zabudową usługową i infrastrukturą techniczną,
 - we wsi Błocie gm. Wiżajny – usługi turystyczne,
 - we wsi Huta gm. Suwałki – wyremontowany, przebudowany ze zmianą sposobu użytkowania budynek mieszkalny na usługi turystyczne – pensjonat,

- we wsi Huta gm. Suwałki – wyremontowany, przebudowany, rozbudowany ze zmianą sposobu użytkowania budynek mieszkalny „Dwojak” na usługi turystyczne – pensjonat,

11) w powiecie wysokomazowieckim:

- w m. Ciechanowiec gm. Ciechanowiec – hotel z restauracją i salami konferencyjnymi,
- w m. Ciechanowiec gm. Ciechanowiec – rozbudowany budynek hotelowy,
- we wsi Kurowo gm. Kobylin – wiata edukacyjna i hangar na łódzie,
- we wsi Krzyżewo gm. Sokoły – przebudowana część budynku internatu i budynku inwentarskiego na potrzeby rekreacyjne (jazda konna, boiska wielofunkcyjne, do piłki nożnej i tenisa),
- we wsi Krzyżewo gm. Sokoły – przebudowany budynek szkoły na pensjonat,
- we wsi Malec gm. Ciechanowiec – Stanica myśliwska,
- we wsi Włosty Olszanka gm. Szepietowo – Strzelnica sportowa;

Z powyższego wynika, że najwięcej nowych inwestycji z zakresu turystyki i wypoczynku powstało w powiecie suwalskim (8), wysokomazowieckim (7), w mieście Białymstoku (6), w powiecie siemiatyckim (4) i łomżyńskim (3).

W latach 2014 – 2017 w realizacji (wydane pozwolenie na budowę, rozbudowę lub przebudowę) w całym województwie były 54 obiekty turystyczno – wypoczynkowe, w tym 15 obiektów zakwaterowania zbiorowego (hoteli, pensjonatów, domów wczasowych). Część inwestycji dotyczyła rozbudowy i przebudowy istniejących obiektów.

Najwięcej pozwoleń na budowę w zakresie obiektów zakwaterowania zbiorowego wydano w Augustowie (6) i Hajnówce (2).

Aktualnie najliczniejszą bazę obiektów turystycznych zbiorowego zakwaterowania posiadają powiaty: hajnowski (37) augustowski (36), (białostocki (33), suwalski (22), sejneński (18) oraz miasto Białystok (25 obiektów). Ponadto w latach 2014 – 2017 zrealizowano liczne obiekty rekreacji indywidualnej, głównie domy letniskowe oraz związane z agroturystyką. Najwięcej z nich powstało na suwalszczyźnie.

W latach 2016 – 2017 w kraju nastąpił rozwój ruchu turystycznego, również w województwie podlaskim pomimo nieznacznego zmniejszenia bazy noclegowej, czego wyrazem był następujący wzrost liczby osób korzystających z noclegów ogółem:

2016 r. – 639 073 osób,

2017 r. – 666 760 osób.

Łącznie w latach 2016 – 2017 liczba korzystających z noclegów w województwie podlaskim wzrosła o 27 687 osób tj. o ok. 4,33%. Wzrost liczby turystów dotyczy ośrodków wczasowych (o 44,5%) i pokoi gościnnych (o 19,6%). Natomiast spadek liczby turystów korzystających z noclegów miał miejsce w m.in. w innych obiektach noclegowych (o 11,2%) i pensjonatach (o 23,3%).

Należy podkreślić, że aktualnie w województwie podlaskim udział turystów korzystających z turystycznych obiektów noclegowych był znikomy i wynosił ok. 1,48% z ogólnej liczby korzystających w kraju, co plasuje województwo podlaskie na przedostatnim miejscu w kraju.

Ruch turystyczny w województwie podlaskim koncentruje się przede wszystkim w mieście Białymstoku oraz powiatach hajnowskim, augustowskim i białostockim. Liczba turystów korzystających z noclegów w tych jednostkach w 2017 r. wynosiła odpowiednio:

241 500, 63 452, 59 807, 74 525 osób. Udział stolicy województwa w ogólnej liczbie udzielonych noclegów wynosi 36,35%.

Dobrze funkcjonuje sieć kwater agroturystycznych, szczególnie na terenie Pojezierza Suwalskiego.

W 2017 r. liczba gospodarstw agroturystycznych w województwie wynosiła 793 a kwater agroturystycznych posiadających co najmniej 10 miejsc noclegowych jest 51. Należy dodać, że działalność agroturystyczna obejmuje nie tylko zakwaterowanie i wyżywienie, ale świadczenie innych usług związanych z różnymi formami turystyki aktywnej.

Turystyka i wypoczynek mają szansę stać się ważną gałęzią gospodarki województwa. Potrzebne do tego są kompleksowe działania planistyczne, organizacyjne i inwestycyjne oraz zaangażowanie administracji samorządowej, rządowej i podmiotów gospodarczych na rzecz podniesienia atrakcyjności walorów turystycznych i infrastrukturalnych w obszarach głównych rejonów turystyczno-wypoczynkowych, stosownie do ich predyspozycji funkcjonalnych.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W PZPWP problematyka dotycząca turystyki i wypoczynku została ujęta w sposób wyczerpujący. W okresie objętym oceną Planu nie zaszły znaczące zmiany. W Planie szczególną uwagę zwrócono na bardzo korzystne uwarunkowania (przyrodnicze i kulturowe) sprzyjające rozwojowi turystyki i wypoczynku oraz na skromną infrastrukturę turystyczno-wypoczynkową, która sprawia, iż walory te wykorzystywane są w nieznacznym stopniu. Dużym problemem jest niewielka baza noclegowa, oraz nieznacznym jej wzrost i to nie tylko w okresie dotyczącym oceny Planu.

Wskazaniem byłoby podjęcie działań koordynujących i motywujących inwestowanie w rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej.

2.4.7. Rolnictwo i gospodarka żywnościowa

2.4.7.1. Zmiany uwarunkowań zewnętrznych - „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020”.

Zmiany w rolnictwie związane są głównie z przyjęciem przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014 – 2020). Podstawowe założenia, cele i działania Programu zostały opracowane na podstawie przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich z uwzględnieniem doświadczeń związanych z realizacją „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (PROW 2007 – 2013). Wybór działań uwzględnił wyniki przeprowadzonych konsultacji z Urzędami Marszałkowskimi oraz instytucjami naukowymi.

Głównym celem tego podstawowego programu jest poprawa konkurencyjności rolnictwa, zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi i działania w dziedzinie klimatu oraz zrównoważony rozwój terytorialny obszarów wiejskich. W ramach Programu realizowanych jest dziewiętnaście działań, zwartych w sześć ogólnych celów, do których należą:

- ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich;

- zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami;
- wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie;
- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem;
- promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmiany klimatu;
- promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

W ramach poszczególnych celów definiuje się działania:

W ramach celu 1 są to działania związane z:

- wspieraniem innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich;
- wzmacnianiem powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w celu ulepszonych zarządzania środowiskiem i lepszych wyników;
- wspieraniem uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa.

W ramach celu 2 są to działania związane z:

- poprawą wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianiem restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowaniem na rynek, a także zróżnicowaniem produkcji rolnej;
- ułatwianiem wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymianą pokoleń.

W ramach celu 3 są to działania związane z:

- poprawą konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawaniem wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe;
- wspieraniem zapobiegania ryzyku i zarządzaniem ryzykiem w gospodarstwach.

W ramach celu 4 są to działania związane z:

- odtwarzaniem, ochroną i wzbogacaniem różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwem o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanem europejskich krajobrazów;
- poprawą gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów;
- zapobieganiem erozji gleby i poprawą gospodarowania glebą.

W ramach celu 5 są to działania związane z:

- poprawą efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie;
- poprawą efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym;

- ułatwianiem dostaw i wykorzystywaniem odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki;
- redukcją emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa;
- promowaniem ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłanianiem dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie.

W ramach celu 6 są to działania związane z:

- ułatwianiem różnicowania działalności, zakładaniem i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzeniem miejsc pracy;
- wspieraniem lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich;
- zwiększaniem dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszeniem poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

Zadania ujęte w „Programie rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich w latach 2014 – 2020” realizowane są na poziomie województwa w większości przez Podlaski Oddział Regionalny Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Część z nich należy do kompetencji samorządu województwa oraz samorządów powiatów w ramach dofinansowania działań z uwzględnieniem wydatków prywatnych. Działania te określone są stosownymi przepisami prawnymi.

2.4.7.2. Stan zagospodarowania i zmiany w latach 2014 – 2017

Powierzchnia użytków rolnych w 2017 roku, wg powierzchni geodezyjnej, wyniosła 1 218 403 ha, tj. 60,38% powierzchni ogólnej województwa podlaskiego (kraj 45,98%) wobec 1 215 435 ha, tj. 60,21% w 2014 roku. Oznacza to wzrost areału użytków rolnych o około 20 tys. ha.

Na 1 mieszkańca województwa przypada 1,09 ha użytków rolnych, wobec 0,49 ha w kraju, co klasyfikuje region w czołówce krajowej.

W 2017 roku grunty orne zajmowały 762 600 ha, tj. 62,6% użytków rolnych (kraj 72,7%), czyli o 32 tys. ha więcej niż w roku 2014. Użytki zielone obejmowały powierzchnię około 386 303 ha, tj. 31,78% użytków rolnych (w kraju 16,96%). W stosunku do 2014 roku ich powierzchnia zmniejszyła się o ok. 14 tys. ha.

W województwie podlaskim, w połowie 2016 roku, funkcjonowało 81 181 gospodarstw rolnych. W stosunku do 2014 roku nastąpił wzrost ich ilości o ponad 300 sztuk. Gospodarstwa indywidualne dysponowały 98,1% powierzchni użytków rolnych województwa.

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych ulega sukcesywnym zmianom. Największy przyrost zanotowano w grupie gospodarstw 2 - 9,99 ha (tj. 47,2 % wszystkich gospodarstw rolnych). Coraz mniejszy udział w strukturze obszarowej posiadają gospodarstwa małe - do 2 ha (7,6%), natomiast najmniejszy – gospodarstwa o powierzchni 30 - 49,99 ha, które stanowią zaledwie 5,5% ogólnej ilości gospodarstw rolnych.

Struktura obszarowa gospodarstw rolnych w regionie jest korzystniejsza od krajowej. Przeciętna powierzchnia gospodarstwa rolnego w województwie zmienia się i w ciągu trzech lat nastąpił spadek z 15,9 ha w 2014 roku do 15,74 ha w 2017 roku (w kraju 10,5 ha).

Produkcyjność rolnictwa podlaskiego, mimo niekorzystnych warunków przyrodniczych, jest stosunkowo wysoka. Produkcja globalna zwierzęca stanowiła ok. 90,8% sprzedaży produktów rolnych. Produkcja mleka krowiego wzrosła do około 2 584 mln l, a przeciętny roczny udój mleka od jednej krowy zwiększył się do 5 872 l (w kraju 5 563 l).

Stan pogłowia zwierząt przedstawiał się następująco: bydło 86,6 szt./100 ha użytków rolnych, wobec 89,1 szt./100 ha w 2014 roku, w tym krowy 40 szt. (w 2014 r. - 43,7 szt.) i trzoda chlewna 28,1 szt./100 ha (w 2014 r. - 32,7 szt.).

Systematycznie narasta koncentracja chowu bydła mlecznego, powstaje coraz więcej gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka, zwłaszcza w zachodniej części województwa.

Produkcja żywca rzeźnego w przeliczeniu na mięso (łącznie z tłuszczami i podrobami) na 1 ha użytków rolnych w 2016 roku wyniosła 224,4 kg i wzrosła o 16 kg w porównaniu z 2014 rokiem (208,4 kg).

Struktura upraw zbóż w 2016 r. cechowała się dominacją mieszanek zbożowych, które stanowią 34,7% ogólnych upraw, pszenżyto – 19,43% i żyto – 7,85%. Owies stanowił ok. 9,7%, pszenica – 13,01% i jęczmień – 5,4%.

Plony zbóż w 2016 r. były poniżej średniej krajowej i wyniosły 1 234,6 tys. ton czyli 29,1 dt z 1 ha, w tym pszenicy – 32,1 dt/ha, pszenżyta – 28,4 dt/ha, jęczmienia – 28,5 dt/ha, mieszanek zbożowych – 27,21 dt/ha, żyta – 23,51 dt/ha. Plony ziemniaków w 2016 r. wyniosły – 220 dt/ha. Dla porównania w roku 2014 plony zbóż osiągnęły wartość: pszenicy – 32,6 dt/ha, pszenżyta – 31,7 dt/ha, jęczmienia – 29,5 dt/ha, mieszanek zbożowych – 28,5 dt/ha, żyta – 24,7 dt/ha, a plony ziemniaków – 210 dt/ha.

Z przedstawionych danych wynika, że w analizowanym okresie plony wszystkich zbóż zmalały, a ziemniaków wzrosły.

Zużycie nawozów mineralnych na 1 ha użytków rolnych w regionie w 2014 r. kształtowało się na poziomie 99,5 kg (kraj – 120,6 kg), podczas gdy w roku 2016 zmalało o prawie 4,5 kg do poziomu 95,1 kg (kraj – 130,3 kg).

Poziom wyposażenia technicznego rolnictwa podlaskiego jest nieco niższy od przeciętnego w kraju. W 2016 roku w województwie podlaskim liczba ciągników rolniczych na 100 ha użytków rolnych kształtowała się na poziomie 10,1 sztuk. Natomiast powierzchnia użytków rolnych przypadająca na 1 ciągnik w 2014 roku w województwie wynosiła 10,3 ha, a w 2016 roku zmalała do 9,9 ha.

Przetwórstwo rolno – spożywcze nadal stanowi główną gałąź gospodarki województwa i w niektórych branżach posiada dobrze rozwiniętą sieć zakładów o wysokim standardzie technologicznym i sanitarnym. W województwie funkcjonują zakłady mleczarskie, zakłady przetwórstwa mięsnego, owocowo – warzywnego i ziemniaczanego, młyny, wytwórnie i mieszalnie pasz, browary, gorzelnie, winiarnie.

Dominującą pozycję na rynku zajmują zakłady mleczarskie, w tym: SM „Mlekovita”, SM „Mlekoopol” i OSM „Piątynica”. Są to największe spółdzielnie mleczarskie zaliczające się do pierwszej dziesiątki największych eksporterów produktów mleczarskich w kraju. Do grona dużych zakładów zaliczyć należy również zakład przemysłu spirytusowego „Polmos” Białystok S. A. oraz największy w kraju zakład przemysłu ziemniaczanego „PEPEES S.A” w Łomży.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W analizowanym okresie zaobserwowano niewielkie zmiany w uwarunkowaniach rozwoju rolnictwa i gospodarki żywnościowej. Można stwierdzić, że zawarte w PZPWP kierunki i zasady realizacji celów polityki przestrzennej województwa dotyczące rolniczej przestrzeni produkcyjnej i rozwoju obszarów wiejskich są aktualne i nie wymagają dokonywania korekt.

2.4.8. Gospodarka zasobami leśnymi

Gospodarka zasobami leśnymi obejmuje w szczególności pozyskiwanie drewna, odnawianie drzewostanu, zalesienia gruntów marginalnych dla produkcji rolniczej oraz pielęgnację lasu. Zasoby drzewne na pniu w 2016 r. szacowano na 176,8 hm³, w tym w zarządzie Lasów Państwowych – 113,5 hm³. Przeważają drzewostany w III klasie wieku (41-60 lat) – 30,3%,

lasa najstarsze (101 lat i więcej) stanowią 11,9% całkowitej powierzchni zalesionej, a najmłodsze (1-20 lat) – 0,8%. Biorąc pod uwagę gatunki panujące, dominują drzewa iglaste (74%), w tym ogromną większość stanowi sosna – zarówno w lasach prywatnych jak i publicznych.

W roku 2016 pozyskano w województwie 2102,5 dam³ grubizny, z tego 1952,3 dam³ (92,9%) w lasach publicznych, co stanowiło 5,4% produkcji krajowej. W stosunku do 2014 roku pozyskanie grubizny zwiększyło się zaledwie o 0,1%, co oznacza stabilizację na mniej więcej tym samym poziomie po okresie intensywnego pozyskania wywołanego uszkodzeniami drzewostanu przez szkodniki i gwałtowne zjawiska pogodowe.

W planie województwa ujęte były następujące kierunki gospodarowania lasami:

- a) rehabilitacja i restytucja ekosystemów leśnych, głównie przez przebudowę, na odpowiednich siedliskach, drzewostanów jednogatunkowych na mieszane oraz na drodze zabiegów biomelioracyjnych,
- b) regeneracja drzewostanów zdewastowanych i zaniedbanych w lasach prywatnych, a następnie ich rehabilitacja ekologiczną,
- c) wyłączenie z funkcji produkcyjnej lasów o charakterze zbliżonym do pierwotnego,
- d) zasługujących na ochronę prawną lub objęcie zasadami gospodarstwa specjalnego,
- e) utrzymanie leśnych kompleksów promocyjnych wdrażających nowoczesne, proekologiczne zasady gospodarowania w lasach,
- f) zwiększanie powierzchni leśnej w województwie, mającej na celu przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej poprzez zalesianie gruntów z uwzględnieniem warunków przyrodniczo-krajobrazowych i potrzeb różnorodności biologicznej,
- g) sukcesywne zalesianie gruntów marginalnych dla potrzeb produkcji rolniczej w gminach objętych *Krajowym Programem Zwiększania Lesistości*: Choroszcz, Dąbrowa Białostocka, Drohiczyn, Łapy, Sokółka, Supraśl, Suraz, Wasilków, Dobrzyniewo Duże, Gródek, Kleszczele, Krynki, Kuźnica, Narew, Suchowola, Szudziałowo, Goniądz, Grajewo, Jedwabne, Nowogród, Łomża, Radziłów, Trzcianne, Wizna, Bakalarzewo, Filipów, Jeleniewo, Lipsk, Przerośl, Suwałki i Sztabin, z priorytetem korytarzy migracyjnych,
- h) ochrona gruntów leśnych przed zmianą funkcji na nieleśną, z uwzględnieniem: czynników położenia, arealu oraz struktury terenów przewidzianych do zmiany przeznaczenia, przy szczególnym wyróżnieniu lasów położonych w granicach administracyjnych miast oraz w odległości do 10 km od granic miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców (Białystok, Łomża, Suwałki), z wyjątkiem zmian przeznaczenia na potrzeby realizacji niezbędnej infrastruktury komunikacyjnej i technicznej,
- i) wprowadzanie systemów zadrzewień, zakrzewień i plantacji drzew, jako ważnego substytutu lasu w rolniczej przestrzeni produkcyjnej oraz dodatkowego źródła surowca drzewnego, z priorytetem gruntów marginalnych.

Grunty leśne w województwie podlaskim w 2016 roku zajmowały powierzchnię 631,5 tys. ha, która w stosunku do 2014 roku wzrosła około 1,5 tys. ha. Jednocześnie lesistość regionu wzrosła z 30,7% do 30,8% (w kraju 29,5%).

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego dotyczące rozwoju obszarów wiejskich są aktualne.

Wyznaczone w planie kierunki gospodarowania zasobami leśnymi pozostają aktualne. Obserwuje się stały przyrost zasobów drzewnych wynikający ze zwiększania powierzchni gruntów leśnych. Związany jest on m.in. z zalesieniami prywatnych gruntów nieleśnych, zgodnie z ustaleniami Krajowego Programu Zwiększania Lesistości.

3. SYSTEMY INFRASTRUKTURY TRANSPORTOWEJ

3.1. Zmiany wynikające z dokumentów rządowych.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 2017 r. (Dz. U. z dn. 24.04.2017r. poz. 824) zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym na obszarze województwa podlaskiego zaliczono do państwowych linii:

- **Nr 6** Zielonka – Kuźnica Białostocka – granica państwa
- **Nr 31** Siedlce – Hajnówka
- **Nr 38** Białystok – Bartoszyce
- **Nr 39** Olecko – Suwałki
- **Nr 40** Sokółka – Suwałki
- **Nr 51** Suwałki – Trakiszki – granica państwa

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 maja 2016 r. (Dz. U. z dn. 04.06.2016r. poz. 784) zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych

(S8) Koberzyce – A8 (Wrocław) ^{...1)} A8 (Psie Pole) – Kępno – Sieradz – A1 (Łódź) ^{...1)} A1 (Piotrków Trybunalski) – Rawa Mazowiecka – S2 (Opacz) ^{...1)} S2 (Konotopa) – Warszawa – Ostrów Mazowiecka – Zambrów – S19 (Choroszcz)

(S16) S51 (Olsztyn) – S61 (Ełk) – S19 (Knyszyn)

(S19) (Grodno) granica państwa – Kuźnica – Sokółka – Korycin – Knyszyn – Dobrzyniewo Duże – Choroszcz – Siemiatycze – S12 (Rudnik) ^{...1)} S12 (Dąbrowica) – Nisko – A4 (Rzeszów Wschód) ^{...1)} A4 (Rzeszów Zachód) – Barwinek – granica państwa (Preszow)

(S61) S8 (Ostrów Mazowiecka) – Łomża – Stawiski – Szczuczyn – Ełk – Raczki – Suwałki – Budzisko – granica państwa (Kowno)

3.2. Zmiany infrastruktury transportowej.

3.2.1. Zmiany w zakresie rodzaju nawierzchni, stanu technicznego i gęstości dróg publicznych.

Zmiana długości dróg

Na podstawie danych pozyskanych z **GDDK i A Departament Studiów w Warszawie** w latach 2014-2017 nastąpiła zmiana długości w/w dróg publicznych (stan na dzień 31.12.2016r.) ogółem nastąpił wzrost długości dróg publicznych o nawierzchni twardej i twardej ulepszonej. Łączna długość dróg na terenie województwa podlaskiego wynosi 26 524,1 km.

w tym:

drogi krajowe o długości 993,1km są o nawierzchni twardej,
drogi wojewódzkie o długości 1 242,9 km są o nawierzchni twardej,
drogi powiatowe o długości 7 805,5 km i drogi gminne o długości 16 482,6 km,

z czego

13 145,3 km (49,56%) posiada nawierzchnię twardą,

w tym

12 019,6 km (45,32%) twardą ulepszoną tj. nawierzchnię bitumiczną, betonową, z kostki granitowej lub z elementów prefabrykowanych.

Zmiana gęstości dróg publicznych

gęstości sieci drogowej 131,4 km/100km²

odpowiada średniej krajowej, wynoszącej 134,4 km/100 km².

gęstość sieci drogowej w standardzie dróg o nawierzchni twardej ulepszonej (59,5 km/100 km².) lokuje Podlaskie w strefie najbardziej zapóźnionych pod tym względem obszarów kraju.

Zmiana stanu nawierzchni dróg krajowych

Stan techniczny dróg krajowych na koniec roku 2016 kształtował się na poziomie średniej krajowej. Przeprowadzone, coroczne badania tego stanu w ramach Systemu Oceny Stanu Nawierzchni (SOSN), wykazały, że dróg krajowych w stanie pożądanym jest 53%, ostrzegawczym 30%, a krytycznym 17%. Porównanie tych wyników z latami ubiegłymi wskazuje, że tendencja corocznej poprawy stanu technicznego dróg o znaczeniu krajowym była podtrzymywana jedynie do 2013 r. Po 2013 r. stan nawierzchni dróg krajowych w województwie podlaskim uległ znaczącemu pogorszeniu. Najgorszym stanem technicznym charakteryzują się drogi krajowe nr 63, 65 i 66 oraz odcinki drogi krajowej nr 8 (Białystok – Augustów) i 19 które wymagają przebudowy.

Zmiana stanu nawierzchni dróg wojewódzkich

Udział dróg w stanie niesatysfakcjonującym (złym i bardzo złym) był najwyższy w 2014 r. na poziomie 41%. Po 2014 r. sytuacja w tym względzie znacząco się poprawiła. Udział dróg w stanie złym wynosił jedynie niecałe 28%. Niestety w 2017 r. nastąpiło nieznaczne pogorszenie (do 33%). Jednocześnie rośnie liczba dróg w stanie satysfakcjonującym (dobrym i bardzo dobrym). Od roku 2010 wzrost ten wyniósł aż 18 punktów procentowych (od 25% do ponad 43%).

Stan techniczny dróg wojewódzkich na koniec roku 2017 oceniony na podstawie przeglądów dróg wojewódzkich (poza ich przebiegiem na terenie miast na prawach powiatu) wskazuje na poprawę stanu technicznego.

– stan techniczny ich nawierzchni (twardych ulepszonych, prawie w 100% bitumicznych) oceniono na długości 437,859 km (34,3%) jako bardzo dobry; 113,616 km (8,9%) – dobry; 274,065 km (21,5%) – zadowalający; 272,974 km (21,4%) – zły i 150,009 km (11,8%) – bardzo zły. Najbardziej zniszczone są nawierzchnie dróg wojewódzkich nr 648, 651, 668, 670, 672, 677, 690 i 692.

W miastach na prawach powiatu, wskutek trafionych działań inwestycyjnych przeprowadzonych w latach 2007-2013, stan techniczny ich podstawowych układów komunikacyjnych, zwłaszcza Białegostoku jest co najmniej satysfakcjonujący. Podobna sytuacja jest w mieście Suwałki gdzie prowadzone są obecnie prace budowlane przy rozbudowie i przebudowie dróg wojewódzkich.

Zmiana stanu nawierzchni dróg powiatowych i gminnych

Zły stan techniczny dróg powiatowych i gminnych, wynika z wieloletnich zaniedbań, związanymi z niskim poziomem finansowania ich utrzymania, infrastruktura ta, z niewielkimi wyjątkami, nadal znacząco odbiega jakością od obowiązujących standardów użytkowych oraz warunków technicznych. Należy zatem kontynuować Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych.

Zmiana ilości konstrukcji mostów na drogach publicznych

W latach 2014-2017 zwiększyła się ogółem ilość mostów o 36 szt. Zwiększenie z 1339 do 1 375 obiektów mostowych (mosty i wiadukty), z których 18 jest tymczasowych (zmniejszenie o 2 szt.) oraz 1 przeprawa promowa i 16 tuneli względnie przejść podziemnych (zwiększenie o 4 szt.).

3.2.2. Inwestycje drogowe

Drogi krajowe :

Cele i priorytety w zakresie budowy i przebudowy dróg krajowych zostały określone w Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025r.) W załączniku nr 1 do PBKD wskazano zadania inwestycyjne które mogą być realizowane w ramach Programu. Na terenie woj. podlaskiego są to zadania:

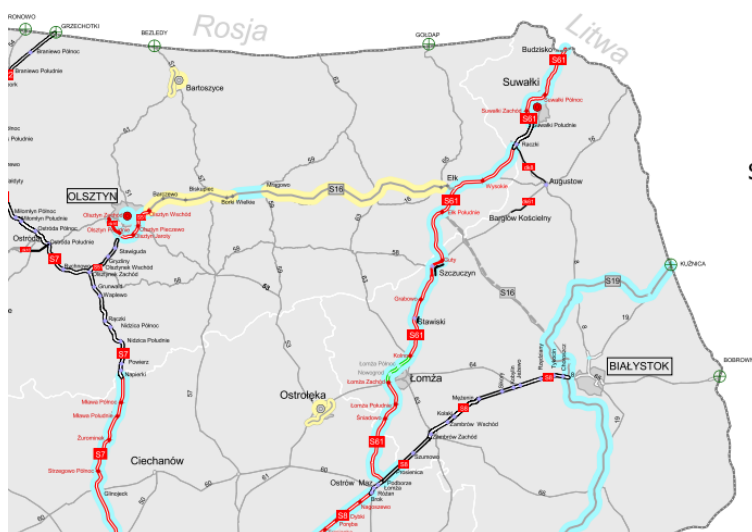
Lp.	Numer drogi	Nazwa zadania
43	S8	Przebudowa drogi S8 Wyszków - Białystok, odc. gr. woj. mazowieckiego – Zambrów
44	S8	Przebudowa drogi S8 Wyszków - Białystok, odc. Wiśniewo - Mężenin
45	S8	Przebudowa drogi S8 Wyszków - Białystok, odc. Mężenin - Jezewo
54	S19	Budowa drogi S19 gr. państwa - Białystok
55	S19	Budowa drogi S19 Białystok – Lubartów, odc. Choroszcz - Ploski – Chlebczyn
68	S61	Budowa drogi S61 obwodnica Augustowa - granica państwa, odc. obwodnica Suwałk
69	S61	Budowa drogi S61 obwodnica Augustowa - granica państwa, odc. koniec obw. Suwałk - Budzisko (gr. państwa) z obw. Szypliszek
70	S61	Budowa drogi S61 Ostrów Mazowiecka - obwodnica Augustowa, odc. Ostrów Mazowiecka - Szczuczyn
71	S61	Budowa drogi S61 Ostrów Mazowiecka - obwodnica Augustowa, odc. obw. Szczuczyna (druga jezdnia)

inf. Źródłowe DS-GDDKiA 09.08.2018r

PROGRAM BUDOWY DRÓG KRAJOWYCH na lata 2014 - 2023

(z perspektywą do 2025r)

STAN REALIZACYJNY I PLANOWANY

Stan na dzień
09.08.2018r

OZNACZENIA:

AUTOSTRADY, DROGI EKSPRESOWE I INNE DROGI KRAJOWE

- odcinki dróg w eksploatacji – udostępnione kierowcom
- odcinki dróg w realizacji /od podpisania umowy/
- odcinki dróg w trakcie procedury przetargowej
- odcinki dróg w przygotowaniu

 drogi ujęte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 maja 2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

Obwodnice miast i miejscowości:

- w trakcie realizacji /od podpisania umowy/
- w trakcie procedury przetargowej
- zrealizowane
- planowane

 wykonane wzmocnienia i przebudowy
 pozostałe drogi krajowe/ 1 i 2-jezdniowe

 przejścia graniczne

WĘZŁY DROGOWE:

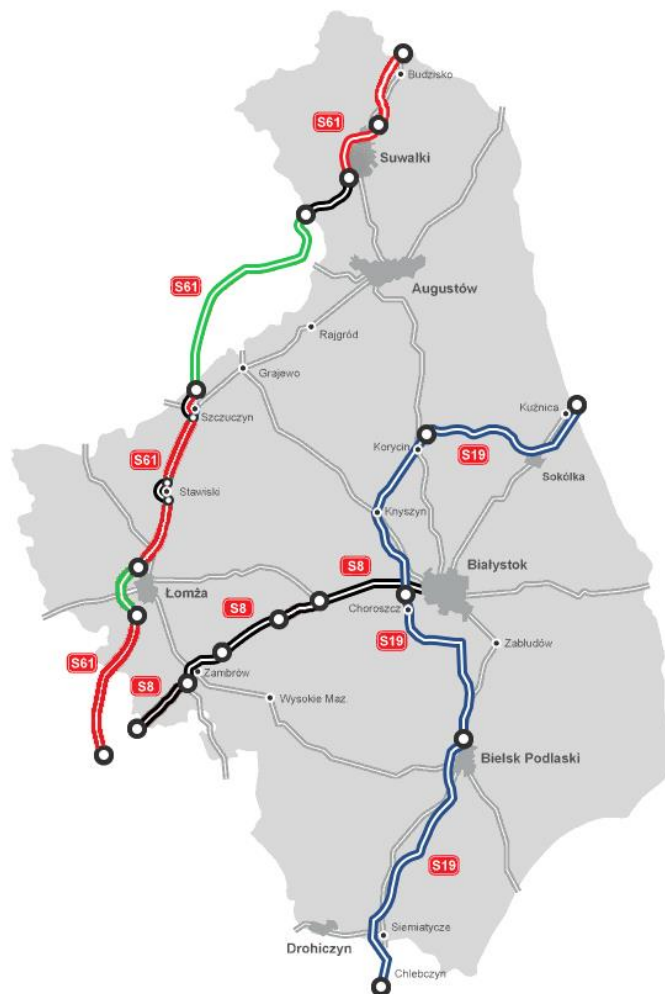
- węzeł drogowy istniejący/ nazwa nowa – nie wyniesiona w teren
- węzeł drogowy istniejący/ nazwa węzła wyniesiona w teren
- węzeł drogowy w budowie / nazwa nowa
- węzeł drogowy projektowany

 numer węzła drogowego wyniesionego w terenie

 miasta na prawach powiatu
 granica województwa/ Oddziału GDDKiA

	Zadania realizowane oraz przygotowywane w ramach LIMITU FINANSOWEGO dla Programu zgodnie z uchwałą nr 105/2017 Rady Ministrów z dnia 12 lipca 2017r zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025r.)
	Zadania ujęte w "Programie Budowy Dróg Krajowych na lata 2014-2023 (z perspektywą do 2025r.)" poza LIMITEM FINANSOWYM dla Programu.
	Zadania które będą przygotowywane do realizacji w formule PPP

Mapa Stanu Budowy Dróg - podlaskie

Legenda

	autostrady, drogi ekspresowe i obwodnice w użytkowaniu
	autostrady, drogi ekspresowe i obwodnice w realizacji
	autostrady, drogi ekspresowe i obwodnice w przetargu
	autostrady, drogi ekspresowe i obwodnice w przygotowaniu
	numery autostrad i dróg ekspresowych

Poza ww. zadaniami realizowane są zadania z Programu Likwidacji Miejsc Niebezpiecznych. Zgodnie z zapisami PBDK to Minister właściwy do spraw transportu podejmuje decyzję w sprawie wyboru zadań do realizacji w zakresie poprawy bezpieczeństwa ruchu drogowego z zał. Nr 6 zawierającego zadania do realizacji w ramach PLMN. Z terenu województwa podlaskiego w zał. 6, poza zrealizowanymi i będącymi w realizacji, zostały ujęte następujące zadania:

Nr drogi	Nazwa zadania
63	przeście przez Wygodę – przebudowa odcinka drogi
63	Podgórze – Wygoda – przebudowa odcinka drogi
8	Wysokie – budowa chodnika
19	Czarna Białostocka – pasy do skrętu w lewo na dwóch skrzyżowaniach
66	Bielsk Podlaski – przebudowa skrzyżowania na rondo
19	Przeście przez miejscowość Boćki – przebudowa odcinka drogi
19	Dziadkowice – budowa chodnika
19	Podk. – Janowszczyzna – budowa chodnika
19	Siemiatycze ul. Ciechanowiecka – budowa chodnika
19	Ryboły – budowa chodnika
19	Wojszki – przebudowa skrzyżowania
19	Gieniusze – przebudowa dwóch skrzyżowań
61	Górki – przebudowa skrzyżowania
62	Wólka Zamkowa – budowa chodnika
63	Mroczyki – budowa chodnika
65	Koszarówka – budowa chodnika

65	Grajewo – uspokojenie ruchu
66	Kleszczele – budowa ciągu pieszo – rowerowego
66	Bielsk Podlaski – budowa ciągu pieszo – rowerowego

Drogi wojewódzkie

Największe zadania na drogach wojewódzkich realizowane są w ramach RPOWP. Poniżej wskazano trwające Projekty współfinansowane przez Unię Europejską w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020

- Projekt Nr WND-RPPD.04.01.01-20-0002/17 pn.: Zabłudów - Nowosady - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 685- Okres rzeczowej realizacji Projektu: 09.2017 – 09.2019
- Projekt Nr POPW.02.02.00-20-0003/17 pn.:Przebudowa DW Nr 685 na odcinku Zabłudów (DK 19) - granica gminy Zabłudów - Okres realizacji Projektu: 07.2017 – 07.2019
- Projekt Nr POPW.02.02.00-20-0001/17 pn.: Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 682 na odcinku Markowszczyzna – Łapy- Okres realizacji Projektu: 08.2017 – 07.2019
- Projekt Nr POPW.02.02.00-20-0009/16 pn.:Przebudowa DW Nr 678 na odcinku Kleosin – Markowszczyzna- Okres realizacji Projektu: 02.2015 – 02.2019
- Projekt Nr POPW.02.02.00-20-0008/16 pn.:Przebudowa DW Nr 676 na odcinku granica miasta Białystok – Supraśl - Okres realizacji Projektu: 05.2014 – 02.2019
- Projekt Nr WND-RPPD.04.01.01-20-0004/16 pn.:Łomża - Śniadowo - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 677 - Okres rzeczowej realizacji Projektu: 12.2016 – 09.2018
- Projekt Nr WND-RPPD.04.01.01-20-0003/16 pn.: Nowogród - Łomża - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 645- Okres rzeczowej realizacji Projektu: 03.2017 – 09.2018
- Projekt Nr WND-RPPD.04.01.01-20-0002/16 pn.: Ciechanowiec - Ostrożany - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 690 - Okres rzeczowej realizacji Projektu: 08.2015 – 12.2018

- Projekt Nr WND-RPPD.04.01.01-20-0001/16 pn.: Dąbrowa Białostocka - Sokółka - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 673- Okres rzeczowej realizacji Projektu: 10.2015 – 10.2018

Drogi w Miasta na prawach Powiatu

Prezydenci Miast zarządzają drogami wszystkich kategorii, w granicach administracyjnych miasta. Najważniejsze drogowe inwestycje miejskie :

Białystok:

Główne inwestycje drogowe w trakcie realizacji :

- Trasa Niepodległości – realizowana w ramach dofinansowania z Programu Operacyjnego Polska Wschodnia 2014-2020, osi priorytetowej II: Nowoczesna Infrastruktura Transportowa, Działania 2.2 Infrastruktura Drogowa. – termin realizacji 2018 r.
- Ul. Ciołkowskiego (po przebudowie będzie stanowić połączenie Trasy Generalskiej i przyszłej Trasy Niepodległości.) – realizowana w ramach dofinansowania z Programu Polska Wschodnia 2014-2020, osi priorytetowej II: Nowoczesna Infrastruktura Transportowa, Działania 2.2 Infrastruktura Drogowa. – termin realizacji 2018 r.
- Ul. Sitarska (jest przedłużana na odcinku od skrzyżowania z ul. Kozłową do ul. Świętokrzyskiej.)- realizowana w ramach dofinansowania z Programu Polska Wschodnia- inwestycja zrealizowana.

Suwałki:

Główne inwestycje drogowe w trakcie realizacji :

realizowana w ramach dofinansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego

- przebudowa drogi wojewódzkiej nr 653 na terenie miasta Suwałki – III etap.
Zadanie 1 przebudowa ul. Sejneńskiej usytuowanej w ciągu drogi wojewódzkiej nr 653.
Zadanie 2 to budowa nowej drogi klasy G na odcinku od ul. Sejneńskiej do ul. Utrata (dł. ok. 1,5 km) wraz z budową tunelu pod linią kolejową Suwałki – Sokółka i mostu na rzece Czarna Hańcza, rozbudowa ulicy Utrata
Nowa droga klasy G, wybudowana w ramach projektu i po wybudowaniu pozostałych odcinków tzw. Trasy wschodniej będzie stanowiła część docelowego przebiegu DW-655 w granicach Suwałk.
- przebudowa układu komunikacyjnego w ciągu drogi wojewódzkiej nr 655 na terenie miasta Suwałki – IV etap
Projekt polega na przebudowie fragmentu ul. Leśnej oraz budowie nowego odcinka od ul. Wojska Polskiego do ul. Utrata, w docelowym przebiegu drogi wojewódzkiej nr 655.
- przebudowa układu komunikacyjnego w ciągu drogi wojewódzkiej nr 655 – V etap.
nowy przebieg drogi wojewódzkiej nr 655 od ul. Generała Kazimierza Pułaskiego do ul. Północnej wraz ze skrzyżowaniem z ul. Północną.
Ma poprawić komunikację wschodniej części miasta z drogą krajową nr 8 i w przyszłości z węzłem Suwałki Północ w ciągu drogi ekspresowej S61. Jednocześnie nowy odcinek umożliwi wyprowadzenie ruchu ciężarowego ze wschodniej części miasta z pominięciem centrum bezpośrednio na drogę krajową nr 8 (w przyszłości na drogę ekspresową S61).

Łomża:

Główne inwestycje drogowe w trakcie realizacji:

Realizowanych jest kilka inwestycji drogowych w ramach dofinansowania z Regionalnego Programu Operacyjnego

4 istotne ulice w mieście:

- przebudowa ul. Nowogrodzkiej,
- przebudowa ul. Zawadzkiej,
- przebudowa ul. Poligonowej,
- przebudowa ul. Glogera.

Wszystkie ww. inwestycje są w realizacji.

3.2.3. Przebudowa linii kolejowych

Sieć kolejową na terenie województwa tworzą linie kolejowe o łącznej długości ok. 825 km. Większością z nich zarządza państwowa spółka PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. (ok. 760 km w granicach regionu). Wyjątek stanowi kilka odcinków o łącznej długości blisko 65 km, nie posiadających znaczenia krajowego i przez dłuższy czas nieeksploatowanych, przekazanych notarialnie nieodpłatnie lokalnym samorządom, w celu przywrócenia na nich ruchu – w 2007 r. powiatowi hajnowskiemu (odcinek linii nr 52 Nieznany Bór – Białowieża i linia nr 451 Białowieża – Białowieża Pałac) i w 2014 r. gminie Narewka (linie w obrębie przygranicznego kompleksu przeładunkowego koło Siemianówki: szerokotorowe nr 59 Granica Państwa – Chryzanów i nr 916 Siemianówka – Wiącków oraz normalnotorowe nr 910 Nowosady – Chryzanów i nr 914 Narewka – Wiącków).

Z danych na rok 2018 wynika, że na terenie województwa podlaskiego eksploatowanych jest 653,64 km linii kolejowych zarządzanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., co stanowi około 3,5 % w układzie krajowym linii zarządzanych przez PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Długość linii o znaczeniu państwowym wynosi 436,52 km.

Z oceny stanu technicznego torów linii kolejowych zawiadywanych przez ZLK w Białymstoku wynika, iż 66,4% (591,706 km) tej infrastruktury znajduje się w stanie dobrym, 11,1% (99,015 km) w dostatecznym, a 16,7% (148,478 km) w niezadowalającym. W złym stanie technicznym było 5,8% (51,617 km) odcinków torów linii normalnotorowych nr: 52 Lewki – Hajnówka, 910 Nowosady – Chryzanów, 914 Narewka – Wiącków i 928 Sokole – Sokole Naftobaza oraz szerokotorowych nr: 57 Sokółka – Geniusze, 59 Zabłotczyzna – Chryzanów i 916 Siemianówka – Wiącków. Stan niezadowalający dotyczył linii normalnotorowych nr: 31 Siemianówka – Siemianówka (GP), 37 Waliły – Zubki Białostockie, 39 Olecko – Suwałki, 52 Hajnówka – Nieznany Bór, 517 Papiernia – Las Suwalski, 911 Bernadczyzna – Oskierki i 913 Narewka – Planta oraz szerokotorowych nr: 57 Kuźnica Białostocka – Sokółka, 59 Siemianówka – Zabłotczyzna i 923 Bufałowo Wschód – Bufałowo.

Ocena stanu wszystkich 1007 rozjazdów pokazała, że 29% z nich jest w stanie dobrym, 36,5% w dostatecznym, 16,5% w niezadowalającym i 18% w stanie niedostatecznym, kwalifikującym je do pilnej wymiany.

Corocznej ocenie stanu technicznego poddano też nawierzchnię drogową na 543 przejazdach i przejściach dla pieszych. 66,0% (358 szt.) z nich jest w stanie dobrym, 33,3% (181 szt.) w dostatecznym, a jedynie 0,7% (4 szt.) w niezadowalającym. Stan niezadowalający dotyczył 4 przejazdów kategorii D. Koszty doprowadzenia nawierzchni drogowych na przejazdach i przejściach do stanu dobrego oszacowano na poziomie 8,2 mln zł.

Stan torów w ciągu linii kolejowych administrowanych przez ZLK w Siedlcach tj. nr 36 (8 km) i nr 49 jest niezadowalający, wymagający interwencji w bliskiej perspektywie czasowej. Ocena ta dotyczy również pozostałych elementów ww. infrastruktury kolejowej.

Lista inwestycji kolejowych planowanych do realizacji w ramach RPOWP 2014-2020

Lp.	Charakterystyka inwestycji				Lokalizacja			Wstępny harmonogram realizacji				
	nazwa	długość (km)	planowany koszt całkowity [PLN]	planowane źródło finansowania	nr linii	nazwa linii	nazwa odcinka	uzyskanie decyzji środowiskowej	pozwolenie na budowę	Studium Wykonalności	przetarg na roboty budowlane	termin zakończenia robót budowlanych
1	Prace na linii E 75 na odcinku Sadowne – Białystok wraz z robotami pozostałymi na odcinku Warszawa Rembertów – Sadowne	106,7	2 727 272 727	CEF	E 75	Warszawa – Trakiszki	Warszawa Rembertów – Białystok	2010	2016	2007	2015	2020
2	Prace na linii kolejowej nr 32 odc. Białystok – Bielsk Podlaski	137,72	317 000 000	EFRR (PO PW) + Budżet Województwa	32	Czeremcha – Białystok	Bielsk Podlaski – Białystok	2017		2017	2019	2017
3	Prace na linii kolejowej nr 31 odc. Granica województwa – Czeremcha – Hajnówka				31	Siedlce – Siemianówka	Hajnówka – Siemianówka					
4	Prace na linii kolejowej nr 52 Lewki – Hajnówka				52	Lewki – Białowieża	Lewki – Hajnówka					
5	Prace na linii kolejowej nr 6 na odcinku Białystok – Sokółka – Kuźnica Białostocka (granica państwa)	60,82	200 000 000	EFRR (PO IŚ) + Budżet Województwa	6	Zielonka – Kuźnica Białostocka	Białystok – Kuźnica Białostocka	2017	2019	2016	2017	2021
6	Modernizacja linii kolejowej E 75 na odcinku Białystok – Elk – Trakiszki	197,39	2 500 000 000	CEF	E 75	Warszawa – Trakiszki	Białystok – Trakiszki	2017	2016	2017	2021	197,39

Lista inwestycji kolejowych planowanych do realizacji na terenie województwa podlaskiego – finansowanie z innych źródeł

Lp.	Charakterystyka inwestycji				Lokalizacja			Wstępny harmonogram realizacji					
	nazwa	długość (km)	planowany koszt całkowity [PLN]	planowany poziom finansowania ze środków UE [PLN]	planowane źródło finansowania	nr linii	nazwa linii	nazwa odcinka	uzyskanie decyzji środowiskowej	pozwolenie na budowę	Studium Wykonalności	przetarg na roboty budowlane	termin zakończenia robót budowlanych
1	Rewitalizacja linii kolejowej nr 57 odc. Kuźnica Białostocka – Gieniusze	26,76	121 768 234	73 268 342	EFRR + Budżet Województwa	57	Kuźnica Białostocka – Gieniusze	Kuźnica Białostocka – Gieniusze	2017	2019	2015	2017	2020
2	Rewitalizacja linii kolejowej nr 923 Bufałowo Wschód – Bufałowo					923	Tor łączący nr 923 Bufałowo Wschód – Bufałowo S	Bufałowo Wschód – Bufałowo S					
3	Rewitalizacja linii kolejowej nr 36 odc. Łapy – Śniadowo – granica województwa	68,56	41 300 000	35 105 000	EFRR + Budżet Województwa	36	Ostrołęka – Łapy	Łapy – Śniadowo – granica województwa	2017	2019	2015	2017	2020
4	Rewitalizacja linii kolejowej nr 49 odc. Śniadowo – Łomża	17,26	35 900 000	30 515 000	EFRR + Budżet Województwa	49	Śniadowo – Łomża	Śniadowo – Łomża	2017	2019	2015	2017	2020
5	Rewitalizacja linii kolejowej nr 59 odc. Granica Państwa – Chryzanów	20,13	81 453 214	56 288 806	EFRR + Budżet Województwa	59	Granica Państwa (Świsłoc) – Chryzanów	Granica Państwa (Świsłoc) – Chryzanów	2017	2019	2015	2017	2020
6	Rewitalizacja linii kolejowej nr 52 odc. Hajnówka – Białowieża	23,02	28 000 000	23 800 000	EFRR + Budżet Województwa	52	Lewki – Białowieża	Hajnówka – Białowieża	2017	2018	2016	2018	2019
7	Prace na linii kolejowej nr 32 odc. Lewki – Czeremcha	27,32	22 378 400	brak środków (lista rezerwowa)		32	Czeremcha - Białystok	Lewki - Czeremcha					

Przywrócenie do 2023 r. przewozów w relacji Łomża – Białystok może stanowić potencjalnie atrakcyjną ofertę alternatywną wobec transportu samochodowego, jednak będzie możliwe dopiero po przeprowadzeniu rewitalizacji linii kolejowych nr 36 (odcinek Łapy – Śniadowo) oraz 49 (Śniadowo – Łomża). Inwestycja znajduje się na liście przedsięwzięć planowanych do sfinansowania ze środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

Dzięki środkom z tego samego funduszu możliwa będzie także reaktywacja przewozów między Hajnówką a Białowieżą – miejscowości o dużych walorach turystycznych. Inwestycje kolejowe mogą skutkować zmianą udziału kolei w realizowanych przewozach

na poszczególnych relacjach co jest zgodne z filozofią polityki transportowej realizowanej w Unii Europejskiej. Wskazana jest ponadto rozbudowa infrastruktury przeładunkowej, umożliwiającej obsługę pociągów intermodalnych w bezpośrednim ruchu międzynarodowym. Służyć temu może m.in. planowana w ramach RPOWP 2014-2020 rewitalizacja szerokotorowej linii nr 923 (Bufałowo – Bufałowo Wsch.), linii nr 57 (Kuźnica Białostocka – Gieniusze) oraz linii nr 59 (Granica Państwa – Chryzanów). Infrastruktura przeładunkowa wymaga także odpowiednich inwestycji w doprowadzającą sieć drogową (np. dojazd do stacji Siemianówka).

W ramach zaktualizowanego w lipcu 2017 r. Krajowego Programu Kolejowego przewiduje się realizację na terenie województwa podlaskiego do roku 2023, 16 projektów inwestycyjnych*, o łącznej wartości około 2,5 mld zł.

3.2.4. Przejścia graniczne

Zmiany w zagospodarowaniu terenów przejść granicznych

Drogowe przejścia graniczne

- 1) Połowce – w wyniku realizacji zadania „Budowa drogowego przejścia granicznego w Połowcach” oraz dwóch innych projektów realizowanych ze środków Funduszu Granic Zewnętrznych oraz Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy uruchomiono odprawy w ruchu rozszerzonym, nastąpiła zmiana statusu przejścia granicznego z bilateralnego – osobowego na międzynarodowe. Oprócz samochodów osobowych granice przekraczać mogą samochody ciężarowe do 7,5 tony oraz autokary. Założenie przepustowości w obu kierunkach to 200 samochodów ciężarowych (z wyłączeniem środków transportu przewożących towary podlegające kontroli weterynaryjnej i fitosanitarnej oraz odpady), 2000 samochodów osobowych oraz 50 autokarów. Trwa budowa lądowiska dla helikopterów, izolatorium wraz z wyposażeniem oraz wyposażenie pasa bioasekuracyjnego.
- 2) Bobrowniki – jedno z najnowocześniejszych przejść granicznych na granicy z Białorusią, na którym przeprowadzane są sukcesywnie przebudowy, rozbudowy i modernizacje budynków i obiektów służących odprawie granicznej oraz doposażenia w nowoczesne urządzenia do kontroli pojazdów oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej dostosowująca do zwiększonego poboru energii elektrycznej;
- 3) Kuźnica – międzynarodowe drogowe przejście graniczne przystosowane do dokonywania odpraw ruchu osobowego potokowo w ciągu doby 8000 pojazdów i 1500 pojazdów towarowych na 230 stanowiskach odpraw, a także z przepustowością ciągu pieszego – 1800 osób na dobę (ruch pieszego został zawieszony przez stronę białoruską), na którym planowane są dalsze inwestycje poprawiające przepustowość, kontrolę i bezpieczeństwo;
- 4) Białowieża – przejście pieszo – rowerowe turystyczne z aktualnie wystarczającą infrastrukturą, niemniej jednak zaobserwowano gwałtowne wzmożenie ruchu granicznego w wyniku wprowadzenia ruchu bezwizowego na terenie Parku Białowieckiego;

Kolejowe przejścia graniczne

- a) Kuźnica – trwa przebudowa przejścia przeznaczonego do odpraw ruchu osobowego i towarowego łącznie z montażem skanera do prześwietlania wagonów obejmującego tor wąski i szeroki wraz z budową infrastruktury towarzyszącej;
- b) Siemianówka – zrealizowano częściową infrastrukturę placówki do odpraw ruchu towarowego (m.in. budynek Straży Granicznej, Służby Celnej, kontroli fitosanitarnej) oraz przygotowany jest do realizacji II etap budowy placówki przejścia w partnerstwie ze stroną białoruską z Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina.

Wodne przejście graniczne w Rudawce

Zrealizowano minimalną infrastrukturę umożliwiającą okresową odprawę paszportową małych jednostek pływających znajdujących się w osobistym posiadaniu na rzeczonym przejściu granicznym dla międzynarodowego ruchu osobowego z wyłączeniem towarów.

3.2.4.1. Stan zagospodarowania i zgłoszone potrzeby

Drogowe przejścia graniczne

- a) Połowce - w wyniku rozbudowy i wyposażenia w odpowiednią infrastrukturę podniesiono statusu przejścia do rangi międzynarodowego (odprawa samochodów osobowych, ciężarowych i autokarów), a po zakończeniu realizacji pozostałych elementów (tj. m.in. budowy lądowiska dla helikopterów, izolatorium) nie przewiduje się większych inwestycji.
- b) Bobrowniki – międzynarodowe przejście graniczne dla ruchu osobowego i ciężarowego z dwiema płytami: wjazdową i wyjazdową, a każda z nich posiada wygrozdzone części osobowe od towarowej. Odprawy towarowe dokonywane są w dwóch terminalach. Ważną kwestią dla poprawy ruchu na drodze krajowej nr 65 przed przejściem granicznym jest budowa drugiego mostu na rzece Świsłocz, która wymaga stosownych uzgodnień bilateralnych pomiędzy Polską i Białorusią.

W celu poprawy bezpieczeństwa planuje się budowę blokad zapobiegających ucieczce z terenu przejścia granicznego.

- c) Kuźnica – najnowocześniejsze przejście graniczne dla odprawy ruchu osobowego, pieszego i ciężarowego spełniające wymogi Schengen, na którym planowane są dalsze inwestycje w celu poprawy przepustowości (budowa 4 pasów ruchu w każdym kierunku), kontroli (przebudowa pawilonów odpraw wraz z wagami samochodowymi) i bezpieczeństwa (budową blokad zapobiegających ucieczce z terenu przejścia granicznego).
- d) Białowieża – nie przewiduje się zmian w zainwestowaniu na turystycznym przejściu pieszo – rowerowym.
- e) Lipszczany – inicjatywa budowy nowego przejścia granicznego jest na etapie prac legislacyjnych; potrzeba budowy tej placówki wynika również z konieczności udrożnienia znajdującego się poblizu, rzeczonym przejściu granicznym Rudawka poprzez umożliwienie podróży transportu kajaków samochodami osobowymi.

Kolejowe przejścia graniczne

- a) Kuźnica – w najbliższym czasie przejście graniczne znajdujące się na ważnym szlaku komunikacyjnym o znaczeniu międzynarodowym zostanie wyposażone w skaner do prześwietlania wagonów obejmujący tor wąski i szeroki.

b) Siemianówka – w ramach środków Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina planuje się realizację budowy infrastruktury kolejowego przejścia granicznego w Siemianówce jako kontynuacji już rozpoczętych inwestycji na tym przejściu granicznym.

Wodne przejście graniczne w Rudawce

Rzeczne przejście graniczne położone na Kanale Augustowskim, którego przekraczanie objęte jest ruchem bezwizowym rozpatruje się pod kątem rozszerzenia z ruchu tylko osobowego przy wykorzystaniu środków transportu wodnego znajdującego się w osobistym posiadaniu, o ruch pieszy i rowerów, a także jednostek pływających – statków pasażerskich

3.2.5. Infrastruktura lotnicza

Białystok:

Na Krywlanach powstanie:

- droga startowa o wymiarach 1350 m na 30 m (o nawierzchni utwardzonej z asfaltobetonu),
- droga startowa o wymiarach 840 m na 160 m (o nawierzchni trawiastej),
- płyta do zawracania samolotów,
- drogi kołowania,
- płyty postojowe,
- strefa lądowania skoczków spadochronowych,
- niezbędna infrastruktura techniczna wraz z oświetleniem.

Inwestycja ta pozwoli na etapowe dodawanie kolejnych elementów infrastruktury lotniskowej. Jest to sposób na uniknięcie powstania obiektu niedostosowanego do rzeczywistych wymagań mieszkańców Białegostoku i regionu. Jeśli okaże się to potrzebne, będzie można rozwijać możliwości lokalnego lotniska.

Na początek Krywłany będą przystosowane do obsługi samolotów pasażerskich zabierających do 50 osób. Zasięg statków powietrznych to 1,5–2 tys. km. Korzystać z niego będą mogły także lotnicze ośrodki szkoleniowe, pogotowie ratunkowe, Podlaski Oddział Straży Granicznej i inne służby państwowe.

Termin zakończenia prac budowlanych: wrzesień 2018 r.

Suwałki:

Lotnisko w Suwałkach będzie miało zbliżone parametry do białostockiego na Krywlanach. Będą mogły na nim lądować śmigłowce, szybowce, motolotnie, awionetki oraz małe samoloty.

Zakres inwestycji:

- budowa głównej drogi startowej (DS-1) o długości 1320 m i szerokości 30 m nawierzchni sztucznej wraz z pasem drogi startowej o nawierzchni trawiastej oraz z płytą do zawracania przy DS-1 o nawierzchni sztucznej;
- budowę płyty postojowej PPS o wymiarach 65 m x 130 m o nawierzchni sztucznej;

- budowę drogi kołowania DK szerokości 15 m, łączącej drogę startową DS-1 z płytą postojową PPS, nawierzchni sztucznej;
- budowę drogi startowej (DS-2) o długości 800 m i szerokości 60 m, o nawierzchni naturalnej darniowej;
- budowę niezbędnej infrastruktury technicznej. Termin zakończenia prac budowlanych: wiosna 2019 r.

3.2.6. Transport wodny śródlądowy

Brak zmian w tym zakresie.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 7 maja 2002 r. w sprawie klasyfikacji dróg wodnych, na terenie województwa podlaskiego można mówić o pięciu tego typu szlakach o znaczeniu regionalnym. Do nich należą:

- Kanał Augustowski – na długości 83 km, od połączenia z Biebrzą do granicy państwa wraz z jeziorami;
- rzeka Biebrza – na długości 84,2 km, od połączenia z Kanałem Augustowskim do rz. Narew;
- rzeka Narew – od rz. Biebrzy do granicy województwa;
- rzeka Pisa – od granicy województwa do rz. Narew;
- rzeka Bug – na długości granicy między województwem podlaskim a województwami: lubelskim i mazowieckim.

Wszystkie te potencjalne szlaki komunikacyjne należą do klasy Ia, charakteryzującej drogi wodne o najniższych parametrach eksploatacyjnych (np. szerokość 15 m; głębokość tranzytowa – 1,2 m), co przy postępującej degradacji tych systemów, wskutek wieloletniego niedoinwestowania i niskiego poziomu utrzymania, dyskredytuje tę infrastrukturę jako niezależny względnie intermodalny system transportowy. Wyjątkiem i to tylko w odniesieniu do przewozów pasażerskich (ponad 100 tys. rocznie) jest zabytkowy Kanał Augustowski, eksploatowany wyłącznie jako wodny szlak turystyczny.

3.3. Zmiany funkcjonowania drogowej infrastruktury transportowej

3.3.1. Zmiany ruchu na drogach krajowych

Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych (SDRR) w 2015 r. na sieci dróg krajowych województwa podlaskiego wynosił 7082 pojazdy/dobę, co przy średniej krajowej wynoszącej 11178 pojazdów/dobę lokowało region w grupie najmniej obciążonych sieci w województwach (SDRR był niższy jedynie w województwie warmińsko-mazurskim). Punktowo jednak natężenie ruchem przekraczało na niektórych odcinkach 15 tys. pojazdów na dobę. Sytuacja taka miała miejsce na odcinkach wlotowych do Białegostoku: na drodze krajowej nr 8 (DK8/S8), DW676 (Porosły-Białystok) odcinku DW678 w kierunku Łap, a także na przejściu przez Bielsk Podlaski w ciągu DK19 i na DK61 między Łomżą i Kisielnicą.

W latach 2010-2015 nastąpił znaczny wzrost ruchu ciężarowego przede wszystkim na drodze krajowej nr 8 na całym przebiegu od granicy z województwem mazowieckim do granicy państwa.

Wskaźnik wzrostu ruchu na drogach krajowych 2010-2015 wynosił 1,07 i był dużo niższy od średniej krajowej (1,14). Jego dynamika w województwie podlaskim zmalała, okazując się niższa od odnotowanej w latach 2005-2010, w których wynosiła 1,22 oraz dla lat 2000-2005, w których wynosiła 1,31. W kolejnym roku, tj. do 2016 r.

na trzech funkcjonujących w latach 2015-2016 w województwie stacjach ciągłych pomiarów ruchu, dla których dostępne są dane za 2015 i 2016 r. (dwie na DK8 oraz jedna na DK19) odnotowano dalszy wzrost ruchu, choć wzrost ten dotyczył głównie pojazdów osobowych.

W układzie transportowym województwa ruch ciężki zasadniczo przejęły drogi krajowe. Najbardziej obciążonym tym ruchem jest ciąg S8 i DK8 od granicy województwa przez Białystok, Augustów, Suwałki do Budziska. W dalszej kolejności DK61 na odcinku Łomża – Augustów i DK19 na odcinku Sokółka – Białystok. Nieco mniejszy udział samochodów ciężarowych w strukturze rodzajowej pojazdów zaobserwowano na DK19 na odcinku granica województwa – Białystok, DK61 granica województwa – Łomża i DK65 Białystok – Bobrowniki.

3.3.2. Zmiany ruchu na drogach wojewódzkich

Średni dobowy ruch w 2015 r. na sieci dróg wojewódzkich wyniósł 2565 pojazdów/dobę, co przy średniej krajowej wynoszącej 3520 pojazdów/dobę, plasuje region na trzynastym miejscu w Polsce. Wskaźnik wzrostu ruchu w okresie 2010-2015 wyniósł 1,05, nieco więcej niż średnia krajowa, która opiewała na wartość 1,04. Dynamika wzrostu ruchu wyraźnie się zmniejszyła po dużych wzrostach w latach 2000-2005 i 2005-2010 (w każdym z pięcioletnich okresów wzrost o 1,25).

Wraz z obserwowanym wzrostem ruchu na pozamiejskich ciągach komunikacyjnych, wzrasta obciążenie ruchem ulic w głównych ośrodkach miejskich regionu. W największych miastach województwa średni dobowy ruch na niektórych ulicach przekracza wartość 25 tys., a nawet 35 tys. pojazdów/dobę, co wskazuje na konieczność zastosowania wielopasmowych przekrojów ulicznych jedno lub dwujezdniowych, co często nie jest możliwe z uwagi na istniejącą, gęstą zabudowę. W praktyce okazuje się, że jedynym skutecznym rozwiązaniem może być budowa obwodnicy.

Na sieci dróg wojewódzkich w strukturze ruchu drogowego dominują samochody osobowe (ponad 80%). Udział pojazdów zaliczonych do kategorii ciężkich tj. samochodów ciężarowych i autobusów jest zmienny, a relatywnie duży odnotowano na trasach wylotowych z Białegostoku (DW676 i DW678), Łomży (DW677) i innych miast powiatowych tj.: Suwałk, Hajnówki, Bielska Podlaskiego.

3.4. Stan i funkcjonowanie systemu infrastruktury transportowej w województwie podlaskim

3.4.1. Europejskie Korytarze Transportowe

Przez obszar województwa podlaskiego przebiega I Europejski Korytarz Transportowy Helsinki – Tallin – Ryga – Kowno – Warszawa, w którym do obsługi ruchu drogowego i kolejowego wyznaczono:

Przez województwo podlaskie przebiega Wersja B I korytarza transportowego Helsinki – Warszawa (spośród 10), a dwa wymagane ciągi transportowe mają tworzyć połączenie drogowe Via Baltica/E67 i linia kolejowa Rail Baltica/E75.

Na polski przebieg trasy Via Baltica (fragment drogi międzynarodowej E67) składać się ma droga ekspresowa S8 na odcinku Warszawa – Ostrów Mazowiecka i poprowadzona po nowym śladzie droga ekspresowa S61 Ostrów Mazowiecka – Łomża – Stawiski – Szczuczyn – Ełk – Raczki – Suwałki – Budzisko – granica państwa.

Na terenie województwa podlaskiego znajdzie się zatem prawie cała S61 z wyłączeniem odcinka Szczuczyn – Raczki (województwo warmińsko-mazurskie).

Przez obszar będący pod zarządem ZLK w Białymstoku przebiega korytarz kolejowy E-75 / Morze Północne – Bałtyk, wchodzący w skład Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN-T), stanowiący fragment tworzonego obecnie międzynarodowego szlaku „Rail Baltica”, mającego połączyć Warszawę z Kownem, Rygą i Tallinem (oraz Helsinkami, z wykorzystaniem połączenia promowego). Na terenie województwa podlaskiego należą do niego odcinki linii nr: 6 (granica województwa – Łapy – Białystok), 38 (Białystok – Grajewo – granica województwa), 39 (granica województwa – Suwałki) oraz 51 (Suwałki – Trakiszki – granica państwa). W obrębie ZLK w Białymstoku zelektryfikowanych jest ok. 224,31 km linii kolejowych, co stanowi blisko 27,8% ogółu linii w regionie (Polska 59,1%). Planowaną linię kolejową Rail Baltica (międzynarodowa linia E75) w Polsce tworzyć ma dwutorowa linia kolejowa nr 6 na odcinku Warszawa – Białystok i jednotorowe linie kolejowe nr: 38 na odcinku Białystok – Ełk, 41 na odcinku Ełk – Olecko, 39 Olecko – Suwałki i 51 Suwałki – Trakiszki (granica państwa). Większość tych linii, poza odcinkami na trasie Warszawa – Czyżew oraz Grajewo – Ełk – Olecko – Raczki, znajduje się na terenie województwa podlaskiego.

Oba wymienione wyżej szlaki transportowe stanowią element sieci bazowej, strategicznej dla międzynarodowych powiązań komunikacyjnych.

Sieć bazowa zostanie uzupełniona siecią kompleksową.

W drogowym układzie komunikacyjnym stworzą ją finalizowana właśnie droga ekspresowa S8 na odcinku Ostrów Mazowiecka – Białystok i planowana do wykonania do roku 2050, droga ekspresowa S19, która ma przebiegać od granicy województwa podlaskiego z mazowieckim, w bliskim sąsiedztwie Siemiatycz i Bielska Podlaskiego, omijając od południa i zachodu miasto Białystok i dalej na kierunku Knyszyn, Korycin, Sokółka do polsko-białoruskiego przejścia granicznego w Kuźnicy.

Przebieg ten jest kwestionowany, z uwagi na oddalenie od Białegostoku i niską użyteczność w ruchu dojazdowym (w tym w relacjach transgranicznych Białystok-Grodno). Ponadto w znowelizowanej (maj 2016 r.) wersji Rozporządzenia o przebiegu autostrad i dróg ekspresowych wymienia się też ciąg dróg krajowych DK5/S5, DK16/S16 na odcinku Nowe Marzy – Olsztyn – Ełk - Knyszyn, ale ta swój przebieg w ramach sieci kompleksowej TEN-T kończy na drodze ekspresowej S61, poza terenem województwa podlaskiego. Przewidywana realizacja odcinka Ełk-Knyszyn powinna być poprzedzona staraniami o włączenie go do sieci kompleksowej TEN-T.

W odniesieniu do kolei, sieć kompleksową uzupełni linia kolejowa nr 6 na odcinku Białystok – Kuźnica Białostocka.

3.4.2. Drogi krajowe

Obsługę komunikacyjną ruchu drogowego międzynarodowego, krajowego i regionalnego w województwie podlaskim spełniać będą drogi ekspresowe ustalone w obowiązującym rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 19 maja 2016 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg 35 ekspresowych, wymienione w tabeli 3. W maju 2016 Rada Ministrów przyjęła zmiany w Rozporządzeniu, dodając do niego m.in. kolejny odcinek drogi ekspresowej S16 Ełk-Knyszyn.

Drogi krajowe ekspresowe

„S8” przebieg docelowy : Koberzyce – A8 (Wrocław) ... A8 (Psie Pole) – Kępno – Sieradz – A1 (Łódź) ... A1 (Piotrków Trybunalski) – Rawa Mazowiecka – S2 (Opacz) ... S2 (Konotopa) – Warszawa – Ostrów Mazowiecka – Zambrów – (S19) Choroszcz

„S16” przebieg docelowy : S51 (Olsztyn) – Mrągowo – S61 (Ełk) – S19 (Knyszyn)
„S19” przebieg docelowy :(Grodno) granica państwa – Kuźnica – Sokółka – Korycin – Dobrzyniewo Duże – Choroszcz – Siemiatycze – S12 (Rudnik) ... S12 (Dąbrowica) – Nisko – A4 (Rzeszów Wschód)... A4 (Rzeszów Zachód) – Barwinek – granica państwa (Preszow)

„S61” przebieg docelowy : (S8) Ostrów Mazowiecka – Łomża – Stawiski – Szczuczyn – Ełk – Raczek – Suwałki – Budzisko – granica państwa (Kowno)

Pozostałe drogi krajowe

„8” Granica województwa – Zambrów – Białystok (klasy S)
Białystok – Korycin – Augustów (Augustów /droga 16, węzeł "Augustów"/ – Raczek /do DW 655/ – ... S61 ... - Suwałki /droga 8, węzeł "Suwałki Południe"/) – Suwałki – Budzisko – Gr. Państwa (klasy GP)

„16” Granica województwa – Augustów – Sejny – Ogrodniki – granica państwa (klasy GP)

„19” Granica państwa – Białystok – Zabłudów – Bielsk Podlaski -Siemiatycze – granica województwa (klasy GP)

„58” Granica województwa – Szczuczyn (klasy G)

„61” Granica województwa – Łomża – Grajewo – Augustów /droga 8/16, węzeł "Augustów"/ (klasy GP)

Raczek /węzeł "Raczek"/ – Suwałki /węzeł "Suwałki Południe"/ (klasy S)

„62” Granica województwa – Drohiczyń – Anusin (droga Nr 19) (klasy G)

„63” Granica województwa – Kolno – Kisielnica – Łomża – Zambrów – Czyżew – granica województwa (klasy G)

„64” Piątka Poduchowna – Wizna – Stare Jezewo (klasy G)

„65” Granica województwa /Ełk/ – Grajewo – Knyszyn – Białystok – Bobrowniki – granica państwa (klasy G)

„66” Zambrów /droga 8, węzeł "Zambrów Zachód"/ – do drogi krajowej nr 63 – – Zambrów /droga 63/ – Wysokie Maz. – Brańsk – Bielsk Podlaski – Kleszczele – Połowce – granica Państwa (klasy G)

Najpoważniejszymi problemami transportowymi społecznymi na odcinkach przebiegu głównych dróg krajowych przez jednostki osadnicze, zwłaszcza przez największe miasta są:

- nakładanie się potoków ruchu wewnętrznego i tranzytowego na niedostosowanych do dużych natężeń elementach sieci ulicznych miasta – co powoduje dewastację nawierzchni, zagrożenie bezpieczeństwa ruchu i jego spowolnienie,
- uciążliwości sanitarne ruchu dla otaczającej zabudowy i mieszkańców (zwłaszcza spaliny, hałas i drgania) niemożliwe do zlikwidowania środkami technicznymi – co stwarza zależne od sytuacji lokalnej konieczność wykonania obwodnic, nowych tras lub poprawy parametrów dróg.

Powyższe słabe strony głównych dróg krajowych w obszarze województwa podlaskiego stanowią znaczącą barierę dla rozwoju regionu pod względem dostępu do bezpiecznego, szybkiego i wygodnego transportu regionalnego, międzyregionalnego, krajowego i międzynarodowego, zwłaszcza między Polską a Litwą i Białorusią. Stanowią one również barierę w prawidłowym funkcjonowaniu miast i wsi położonych na trasach przebiegu tych dróg, zakłócając komunikację wewnętrzną przyległej do nich zabudowy.

Dopuszczalne obciążenia dróg krajowych

1) do 11,5 t na drogach:

- Nr 8 (Ostrów Mazowiecka) – granica województwa – Zambrów – Białystok – Korycin – Augustów – Suwałki – Budzisko – granica państwa,

- Nr 19 Białystok (droga 65) – Kuźnica – granica państwa,
- Nr 65 Białystok (droga 8) – Bobrowniki – granica państwa,

2) do 10 t na drogach:

- Nr 16 (Ełk) – granica województwa – Augustów (droga 8),
- Nr 19 Białystok – Siemiatycze – granica województwa (Międzyrzec Podlaski),
- Nr 61 (Ostrołęka) – granica województwa – Łomża – Grajewo – Augustów (droga 8),
- Nr 63 (Pisz) – granica województwa – Łomża – Zambrów – granica województwa – (Sokołów Podlaski),
- Nr 64 Piątница Poduchowna (droga 61) – Wizna – Stare Jezewo,
- Nr 65 (Ełk) granica województwa – Grajewo – Mońki – Białystok,
- Nr 66 Zambrów (droga 63) – Wysokie Mazowieckie – Brańsk – Bielsk Podlaski,

3) < 10 ton na pozostałych drogach:

- Nr 16 Augustów – Pomorze – Poćkuny – Ogrodniki – granica państwa,
- Nr 62 Siemiatycze – granica województwa,
- Nr 66 Bielsk Podlaski – Kleszczele – Czeremcha – Połowce – granica państwa.

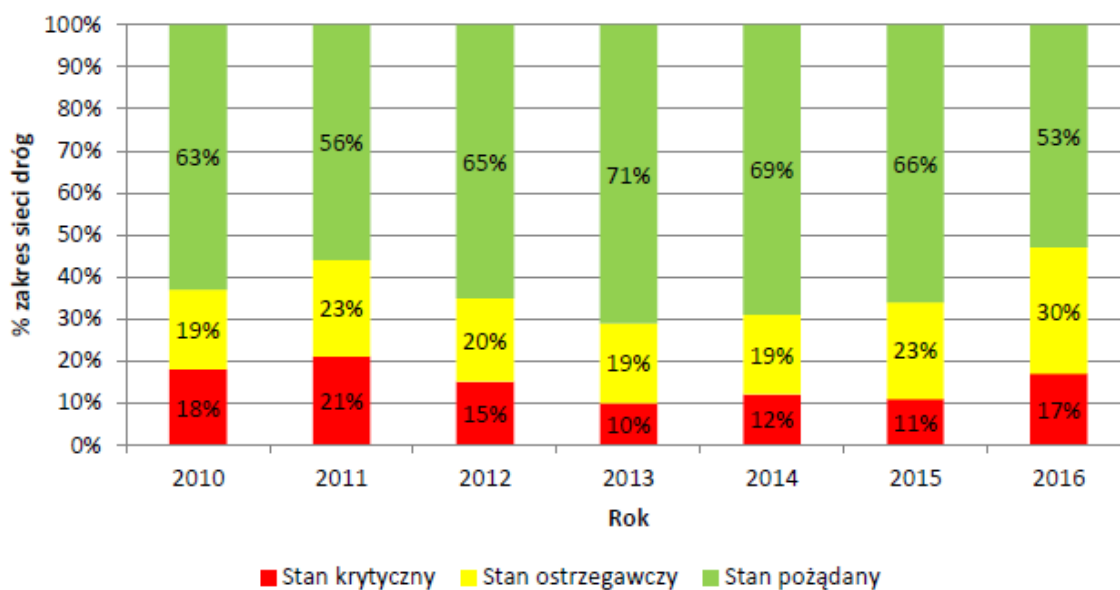
Długość dróg krajowych

Na koniec 2016 roku długość dróg krajowych wszystkich o nawierzchni twardej ulepszonej wynosiła 993,1 km, w tym miejskich (wraz z miastami na prawach powiatu) 208,699 km.

Stan nawierzchni dróg krajowych

Stan techniczny dróg krajowych w roku 2016 kształtował się na poziomie średniej krajowej. Przeprowadzone, coroczne badania tego stanu w ramach Systemu Oceny Stanu Nawierzchni (SOSN), wykazały, że dróg krajowych w stanie pożądanym jest 53%, ostrzegawczym 30%, a krytycznym 17%. Porównanie tych wyników z latami ubiegłymi wskazuje, że tendencja corocznej poprawy stanu technicznego dróg o znaczeniu krajowym była podtrzymywana jedynie do 2013 r. Po 2013 r. stan nawierzchni dróg krajowych w województwie podlaskim uległ znaczącemu pogorszeniu. Relatywnie najgorszym stanem technicznym charakteryzują się drogi krajowe nr 63, 65 i 66.

Wykr. 7. Ocena stanu technicznego nawierzchni dróg krajowych województwa podlaskiego w latach 2010-2016

Źródło: dane GDDKiA.

Obiekty mostowe na drogach krajowych

W 2017 roku w administracji GDDKiA Oddział w Białymstoku oraz w miastach na prawach powiatu było obiektów mostowych o całkowitej długości 12 973,07 m. Ogólna ocena stanu technicznego mostów w 2017 roku wynosiła 3,92 (wg skali 0 ÷ 5).

Ruch na drogach krajowych w województwie podlaskim.

Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych (SDRR) w 2015 r. na sieci dróg krajowych województwa podlaskiego wynosił 7082 pojazdy/dobę, co przy średniej krajowej wynoszącej 11178 pojazdów/dobę lokowało region w grupie najmniej obciążonych sieci w województwach (SDRR był niższy jedynie w województwie warmińsko-mazurskim). Punktowo jednak natężenie ruchem przekraczało na niektórych odcinkach 15 tys. pojazdów na dobę. Sytuacja taka miała miejsce na odcinkach wlotowych do Białegostoku: na drodze krajowej nr 8 (DK8/S8), DW676 (Porosły-Białystok) odcinku DW678 w kierunku Łap, a także na przejściu przez Bielsk Podlaski w ciągu DK19 i na DK61 między Łomżą i Kisielnicą.

Wskaźnik wzrostu ruchu na drogach krajowych 2010-2015 wynosił 1,07 i był dużo niższy od średniej krajowej (1,14). Jego dynamika w województwie podlaskim zmalała, okazując się niższa od odnotowanej w latach 2005-2010, w których wynosiła 1,22 oraz dla lat 2000-2005, w których wynosiła 1,31. W kolejnym roku, tj. do 2016 r. na trzech funkcjonujących w latach 2015-2016 w województwie stacjach ciągłych pomiarów ruchu, dla których dostępne są dane za 2015 i 2016 r. (dwie na DK8 oraz jedna na DK19) odnotowano dalszy wzrost ruchu, choć wzrost ten dotyczył głównie pojazdów osobowych.

Ruch pojazdów ciężarowych koncentruje się wyraźnie w dwóch ciągach dróg krajowych DK8 i DK61 prowadzących do granicy z Litwą w Budzisku. Szczególnie obciążenie ruchem pojazdów ciężarowych ma miejsce od styku dwóch dróg

krajowych w Augustowie do granicy z Litwą. Planowana droga ekspresowa S61 powinna rozwiązać problem nadmiernego obciążenia ruchem w tej części województwa. W latach 2010-2015 nastąpił znaczny wzrost ruchu ciężarowego przede wszystkim na drodze krajowej nr 8 na całym przebiegu od granicy z województwem mazowieckim do granicy państwa.

3.4.3. Drogi wojewódzkie

Długość dróg wojewódzkich

Długość dróg wojewódzkich na koniec 2016 roku o nawierzchni twardej ulepszonej wynosiła 1 242,9 km, w tym miejskich 178,992 km.

Dopuszczalne obciążenie dróg wojewódzkich

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury i Budownictwa z dnia 21 kwietnia 2017 r. w sprawie wykazu dróg krajowych oraz dróg wojewódzkich, po których mogą poruszać się pojazdy o dopuszczalnym nacisku pojedynczej osi do 10 t, oraz wykazu dróg krajowych, po których mogą poruszać się pojazdy o dopuszczalnym nacisku pojedynczej osi do 8 t zaliczono następujące drogi wojewódzkiej w województwie podlaskim:

- 645 MYSZYNIC – DĘBY – NOWOGRÓD – ŁOMŻA na odcinku GRANICA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO – NOWOGRÓD,
- 653 Sedranki /droga 65/ – Bakalarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkuny na odcinku granica województwa podlaskiego – Sejny,
- 668 PIĄTNICA PODUCHOWNA – PRZYTUŁY – OSOWIEC na odcinku PIĄTNICA PODUCHOWNA /DROGA 64/ – JEDWABNE,
- 671 SOKOLANY – KORYCIN – KNYSZYN – STARE JEŻEWO – SOKOŁY na odcinku JANÓW – KORYCIN, KNYSZYN /DROGA 65/ – GRANICA MIASTA, TYKOCIN, GRANICA MIASTA TYKOCIN – STARE JEŻEWO /DROGA 8/,
- 685 ZABŁUDÓW – NAREW – NOWOSADY – HAJNÓWKA – KLESZCZELE NOWOSADY /DROGA 687/ – JELONKA,
- 686 ZAJMA – MICHAŁOWO – JAŁÓWKA na odcinku MICHAŁOWO – JUSZKOWY GRÓD,
- 690 CZYŻEW – CIECHANOWIEC – SIEMIATYCZE na odcinku OSTROŻANY – SIEMIATYCZE.

Obiekty mostowe

Długość obiektów mostowych ogółem (stan na 31 grudnia 2016 roku) w ciągu dróg wojewódzkich wynosiła 2 845,4.

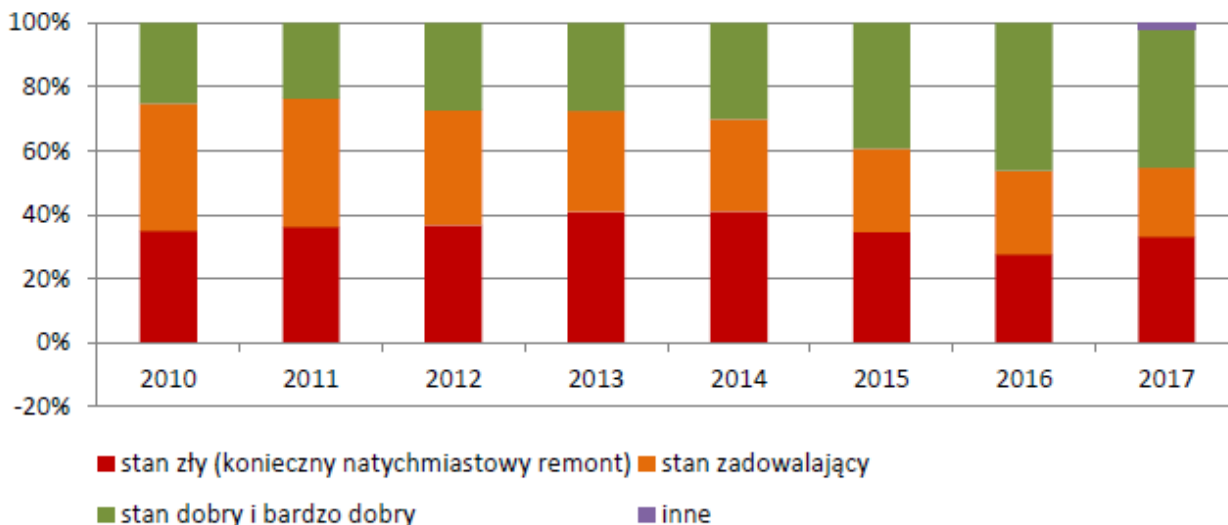
Ogólna ocena stanu technicznego mostów w 2016 roku wynosiła 3,88 (w skali 0 ÷ 5).

Stan nawierzchni dróg wojewódzkich

Według ubiegłorocznych (2017) przeglądów dróg wojewódzkich (poza ich przebiegiem na terenie miast na prawach powiatu) – stan techniczny ich nawierzchni (twardych ulepszonych, prawie w 100% bitumicznych) oceniono na długości 437,859 km (34,3%) jako bardzo dobry; 113,616 km (8,9%) – dobry; 274,065 km (21,5%) – zadowolający; 272,974 km (21,4%) – zły i 150,009 km (11,8%) – bardzo zły. Najbardziej zniszczone są nawierzchnie dróg wojewódzkich nr 648, 651, 668, 670, 672, 677, 690 i 692.

W 2016r. udział dróg w stanie złym wynosił niecałe 28%. Niestety w 2017 r. nastąpiło nieznaczne pogorszenie (do 33%). Jednocześnie rośnie liczba dróg w stanie satysfakcjonującym (dobrym i bardzo dobrym).

Wykr. 8. Ocena stanu technicznego nawierzchni dróg wojewódzkich województwa podlaskiego w latach 2010-2017

Źródło: dane PZDW w Białymstoku

Ruch na drogach wojewódzkich

Średni dobowy ruch w 2015 r. na sieci dróg wojewódzkich wyniósł 2565 pojazdów/dobę, co przy średniej krajowej wynoszącej 3520 pojazdów/dobę, lokuje region na trzynastym miejscu w Polsce.

Wraz z obserwowanym wzrostem ruchu na pozamiejskich ciągach komunikacyjnych, wzrasta obciążenie ruchem ulic w głównych ośrodkach miejskich regionu. W największych miastach województwa średni dobowy ruch na niektórych ulicach przekracza wartość 25 tys., a nawet 35 tys. pojazdów/dobę, co wskazuje na konieczność zastosowania wielopasmowych przekrojów ulicznych jedno lub dwujezdniowych, co często nie jest możliwe z uwagi na istniejącą, gęstą zabudowę. W praktyce okazuje się, że jedynym skutecznym rozwiązaniem może być budowa obwodnicy.

3.4.4. Drogi powiatowe

Na obszarze województwa podlaskiego na koniec 2016 roku długość dróg powiatowych wynosiła 7 805,5km z czego 49,56% posiada nawierzchnię twardą i twarda ulepszoną (beton, kostka). Stan techniczny dróg wskazuje na potrzebę kontynuowania przebudowy budowy dróg lokalnych.

Na sieciach dróg powiatowych oraz gminnych w regionie (w tym w miastach na prawach powiatu) nie są prowadzone obowiązkowe, okresowe pomiary ruchu drogowego, toteż nie można wskazać ciągów czy ich odcinków najbardziej obciążonych, w skali porównywalnej z wyżej opisanymi drogami krajowymi i wojewódzkimi.

3.4.5. Infrastruktura transportowa miast na prawach powiatu

Białystok, ze względu na funkcję administracyjną stolicy województwa, szereg

funkcji usługowych o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym, duży wewnętrzny potencjał społeczno – gospodarczy, funkcje krajowego węzła komunikacyjnego oraz wynikającej z położenia funkcję potencjalnego ośrodka oddziaływania na przygraniczne obszary Unii Europejskiej (położenie pomostowe w stosunku do Białorusi i Rosji) jest i będzie wiodącym ogniwem rozwoju społeczno – gospodarczego województwa podlaskiego. W „Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” Białystok zaliczony został do głównego ośrodka miejskiego w kraju. Sprostanie funkcjom wymagać będzie m. in. zwiększenia jego dostępności transportowej i usprawnienia komunikacji wewnętrznej. Powinno to zwiększyć atrakcyjność przestrzeni miasta dla lokalizacji kapitału inwestycyjnego krajowego i zagranicznego oraz poprawić warunki pracy, zamieszkania i jakości środowiska miejskiego.

Wśród najpoważniejszych problemów systemu transportowych miasta są:

- potrzeba szybkiego dokończenia przebudowy dojazdu do S8 w kierunku Warszawy w granicach administracyjnych miasta Białegostoku,
- dokończenie połączenia południowej części Białegostoku i obszaru funkcjonalnego z siecią dróg krajowych i TEN-T”,
- przebudowa drogi wojewódzkiej 678 zapewniającej połączenie z siecią TEN-T,
- intermodalny węzeł komunikacyjny w Białymstoku utworzenie centrum przesiadkowego w okolicy dworców PKP i PKS wraz z budową/przebudową układu drogowego w centrum,
- potrzeba budowy węzłów drogowych z tytułu przekroczenia przepustowości niektórych skrzyżowań jednopoziomowych w ciągu głównych ulic,
- potrzeba przebudowy skrzyżowań z liniami kolejowymi na bezkolizyjne (dwupoziomowych),
- dokończenie obwodnic miejskich w celu ograniczenia przebiegu przez miasto dróg krajowych o numerach: 8,19 i 65 ze wszystkimi negatywnymi skutkami dla obszarów zabudowy,
- utrudnienia w funkcjonowaniu miejskiej komunikacji autobusowej, wynikające z narastającego obciążenia ruchem głównych ulic, bez zapewnienia preferencji dla komunikacji zbiorowej (zaczęto tworzyć wydzielone pasy ruchu).

Łomża, przebiegające przez obszar miasta drogi krajowe o numerach 61 i 63 oraz wojewódzki o numerach 645, 677, 679, o niedostosowanych parametrach technicznych do wymogów normatywnych stwarzają kolizje i utrudnienia w prawidłowym funkcjonowaniu systemu transportowego.

Utrudnienia w funkcjonowaniu miejskiego systemu transportowego stwarzają w szczególności:

- brak obwodnicy miasta,
- niedokończona przebudowa ulic leżących w ciągach dróg krajowych Nr 61 i Nr 63 oraz wojewódzkiej Nr 677, Nr 645 i Nr 679,
- braki parkingowe w obszarze śródmiejskim, a szczególnie w centrum miasta.

Suwałki,

Realizowana jest obecnie budowa obwodnicy Suwałk w ciągu drogi ekspresowej S61. Planowany termin zakończenia 2019r. Jednak do czasu zakończenia budowy całego odcinka S-61 do Budziska, miasto będzie odczuwało skutki kumulacji ruchu tranzytowego z ruchem budowlanym a przebiegające przez obszar miasta drogi –

krajowa Nr 8 oraz wojewódzkie o numerach 653 i 655, o niedostosowanych parametrach technicznych do wymogów normatywnych, stwarzają kolizje i utrudnienia w prawidłowym funkcjonowaniu systemu transportowego.

Utrudnienia w funkcjonowaniu miejskiego systemu transportowego stwarzają w szczególności:

- trwające prace przy budowie obwodnicy,
- niedokończona przebudowa ulic: w ciągu drogi krajowej Nr 8, oraz dróg wojewódzkich Nr 653 i Nr 655 wraz z budową bezkolizyjnych przejazdów przez tereny kolejowe tj. tunel , wiadukt oraz budowa nowego łącznika wraz z mostem na rzece Czarna Hańcza,
- niedokończona przebudowa ul. Raczkowskiej(nr. 655) docelowo zapewniająca komunikację SSSE z węzłem S-61 i drogą wojewódzką nr 653,
- uporządkowanie układu komunikacyjnego w centrum miasta,
- braki parkingowe w obszarze śródmiejskim i w centrum miasta,
- brak dworca kolejowego przelotowego.

3.4.6. Infrastruktura transportu kolejowego

Obszar województwa podlaskiego obsługiwany jest siecią linii kolejowych o znaczeniu państwowym i pozostałymi.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 kwietnia 2017 r. (Dz. U. z dn. 24.04.2017r. poz. 824) zmieniające rozporządzenie w sprawie wykazu linii kolejowych o znaczeniu państwowym na obszarze województwa podlaskiego zaliczono do państwowych linie:

Nr 6 Zielonka – Kuźnica Białostocka – granica państwa

Nr 31 Siedlce – Hajnówka

Nr 38 Białystok – Bartoszyce

Nr 39 Olecko – Suwałki

Nr 40 Sokółka – Suwałki Nr 51 Suwałki – Trakiszki – granica państwa

Pozostałe linie normalnotorowe:

- a. Nr 31 Hajnówka – Siemianówka – granica państwa: jednotorowa,
- b. Nr 32 Czeremch – Białystok: jednotorowa,
- c. Nr 36 Ostrołęka – Łapy: jednotorowa, odbywa się ruch towarowy na odcinku Ostrołęka – Śniadowo,
- d. Nr 37 Białystok – Zubki Białostockie: jednotorowa, odbywa się ruch towarowy na odcinku do Walił, na dalszym odcinku ruch został zawieszony,
- e. Nr 43 Czeremcha – granica państwa – Brześć: jednotorowa, zawieszony ruch towarowy,
- f. Nr 49 Śniadowo – Łomża: jednotorowa, odbywa się ruch towarowy,
- g. Nr 52 Lewki – Hajnówka: jednotorowa, odbywa się ruch towarowy na odcinku Hajnówka – Nieznany Bór, na odcinku Nieznany Bór – Białowieża linię w 2007 roku przekazano dla Starostwa Powiatowego w Hajnówce,
- h. Nr 515 Białystok – Białystok Starosielce: jednotorowa,
- i. Nr 516 Turczyn – Białystok Starosielce: jednotorowa nieeksploatowana,
- j. Nr 517 Papiernia – Las Suwalski: łącznica jednotorowa,

- k. Nr 910 Nowosady – Chryzanów: jednotorowa, nieeksploatowana,
- l. Nr 911 Bernadczyzna – Oskierka: jednotorowa,
- m. Nr 913 Narewka – Planta: jednotorowa,
- n. Nr 914 Narewka – Wiącków: jednotorowa, nieeksploatowana,
- o. Nr 922 Sokółka – Buchfałowo: jednotorowa.

Na terenie województwa istnieje ok. 64 km linii szerokotorowych:

- a. Nr 57 granica państwa – Sokółka – Gieniusze: jednotorowa, na odcinku Sokółka – Gieniusze nieeksploatowana,
- b. Nr 59 granica państwa – Siemianówka – Chryzanów: jednotorowa, na odcinku Zabłotczyzna – Chryzanów nieeksploatowana,
- c. Nr 912 Zabłotczyzna – Oskierka: jednotorowa,
- d. Nr 915 Mikłaszewo – Planta: jednotorowa,
- e. Nr 916 Siemianówka – Wiącków: jednotorowa, linia eksploatowana do km 1,115,
- f. Nr 923 Buchfałowo – Buchfałowo Wschód: jednotorowa.

Stan linii kolejowych eksploatowanych .

Z oceny stanu technicznego torów linii kolejowych zawiadywanych przez ZLK w Białymstoku wynika, iż 66,4% (591,706 km) tej infrastruktury znajduje się w stanie dobrym, 11,1% (99,015 km) w dostatecznym, a 16,7% (148,478 km) w niezadowolającym. W złym stanie technicznym było 5,8% (51,617 km) odcinków torów linii normalnotorowych nr: 52 Lewki – Hajnówka, 910 Nowosady – Chryzanów, 914 Narewka – Wiącków i 928 Sokole – Sokole Naftobaza oraz szerokotorowych nr: 57 Sokółka – Geniusze, 59 Zabłotczyzna – Chryzanów i 916 Siemianówka – Wiącków. Stan niezadowolający dotyczył linii normalnotorowych nr: 31 Siemianówka – Siemianówka (GP), 37 Waliby – Zubki Białostockie, 39 Olecko – Suwałki, 52 Hajnówka – Nieznany Bór, 517 Papiernia – Las Suwalski, 911 Bernadczyzna – Oskierki i 913 Narewka – Planta oraz szerokotorowych nr: 57 Kuźnica Białostocka – Sokółka, 59 Siemianówka – Zabłotczyzna i 923 Bufałowo Wschód – Bufałowo.

Ocena stanu wszystkich 1007 rozjazdów pokazała, że 29% z nich jest w stanie dobrym, 36,5% w dostatecznym, 16,5% w niezadowolającym i 18% w stanie niedostatecznym, kwalifikującym je do pilnej wymiany.

Z oceny stanu technicznego nawierzchni drogowej wynika że na 543 przejazdów i przejściach dla pieszych. 66,0% (358 szt.) jest w stanie dobrym, 33,3% (181 szt.) w dostatecznym, a jedynie 0,7% (4 szt.) w niezadowolającym. Stan niezadowolający dotyczył 4 przejazdów kategorii D. Koszty doprowadzenia nawierzchni drogowych na przejazdach i przejściach do stanu dobrego oszacowano na poziomie 8,2 mln zł.

Stan torów w ciągu linii kolejowych administrowanych przez ZLK w Siedlcach tj. nr 36 (8 km) i nr 49 jest niezadowolający, wymagający interwencji w bliskiej perspektywie czasowej. Ocena ta dotyczy również pozostałych elementów ww. infrastruktury kolejowej.

Odczuwalny jest też niski stopień elektryfikacji linii, brak urządzeń automatycznej obsługi ruchu czy niedostateczne zabezpieczenia przejazdów na poziomie szyn.

Wszystkie ww. mankamenty linii kolejowych, postrzegane jako „wąskie gardła” tej infrastruktury, sprawiają, że obecnie funkcjonująca sieć kolejowa nie tworzy jednolitego i spójnego systemu komunikacyjnego, ani w wymiarze regionu, ani też w powiązaniu z resztą kraju czy krajami sąsiadującymi.

Większość przewozów pasażerskich odbywa się w obrębie dwóch linii kolejowych o

znaczeniu krajowym (nr 6 i 38), łączących się na stacji węzłowej Białystok. Przeważająca część terytorium województwa nie posiada dogodnego dostępu do kolejowych połączeń pasażerskich. Nie sprzyja temu najniższa w kraju gęstość sieci. W celu wzmocnienia roli kolei w obsłudze pasażerskiej województwa niezbędne są inwestycje na liniach o znaczeniu regionalnym określonych w PZPWP.

Obciążenie ruchem pociągów

Z analizy obciążeń sieci kolejowej w województwie podlaskim w ostatnich latach wynika, iż jednoznacznie najbardziej obciążoną przewozami mieszanymi trasą jest linia kolejowa nr 6 na odcinku granica województwa – Czyżew – Białystok, jej przepustowość z uwagi na prowadzone roboty na odcinku Małkinia – Czyżew, została w ostatnim okresie poważnie ograniczona.

Średnio obciążona jest linia nr 38 (Białystok – Grajewo – granica województwa), nr 6 (na odcinku Białystok – Sokółka) i linii nr 40 (Sokółka – Suwałki). Relatywnie małe obciążenie występuje w ciągu linii nr 31 (na odcinku granica województwa – Siemiatycze – Hajnówka) i nr 32 (Czeremcha – Białystok).

Mimo ograniczeń eksploatacyjnych, przepustowość ww. linii kolejowych nie jest w pełni wykorzystywana. Największe rezerwy w tym zakresie posiadają linie nr 31, 38, 40 i 51.

Zdecydowanie najbardziej obciążonym ruchem kolejowym jest białostocki węzeł kolejowy. Istotną rolę stacji węzłowych spełniają ponadto Suwałki, Czeremcha, Sokółka, Hajnówka i w mniejszym stopniu Łapy.

W województwie podlaskim w roku 2017 liczba pasażerów wzrosła w stosunku do roku 2016 o 14,8%. – Wynik nie jest imponujący zważywszy, że wykonana praca eksploatacyjna, mierzona w pociągokilometrach, wzrosła o 50% Podlaski Oddział Przewozów Regionalnych podsumował zeszły rok. W porównaniu z 2016 r. praca eksploatacyjna wzrosła o połowę, przyrost liczby przewiezionych pasażerów jest znacznie mniejszy. Inni przewoźnicy regionalni odnotowali o wiele lepsze wyniki. W roku 2016 pociągi Przewozów Regionalnych przewiozły na Podlasiu w sumie 835 793 podróży. Z analiz Urzędu Transportu Kolejowego wynika, że mieszkańcy tego regionu najrzadziej w Polsce korzystają z kolei. Statystycznie odbywają 1,5 podróży rocznie.

3.4.7. Wskaźnik motoryzacji

Dostępne dane wskaźnika motoryzacji dotyczą 2012r. W województwie podlaskim w 2012 roku wskaźnik motoryzacji wynosił 421 samochodów osobowych na 1000 ludności. Obecnie wskaźnik motoryzacji w Polsce przekracza średnią unijną a w polskich miastach przekracza polską średnią. Białystok w skali kraju lokuje się na ostatnim miejscu. Na 1000 mieszkańców tego miasta przypada zaledwie 355 samochodów ale liczba aut powoli rośnie. Białystok który korzysta z niskiego poziomu „usamochodowienia” (charakterystyczny dla północno-wschodniej Polski), a jednocześnie inwestuje w buspasy i – przede wszystkim – w drogi rowerowe.

3.4.8. Techniczne zaplecze motoryzacji

W województwie podlaskim w 2017 roku były 324 stacje paliw w tym 167 w miastach powiatowych

Augustów (8)

Białystok (54)

Bielsk Podlaski (9)

Grajewo (8)

Hajnówka (6)

Kolno (4)
Łapy (4)
Łomża (16)
Mońki (7)
Siemiatycze (7)
Sokółka (6)
Suwałki (21)
Wysokie Mazowieckie (9)
Zambrów (8)
oraz 14 miejsc obsługi podróżnych (MOP) przy ważniejszych drogach krajowych.

3.4.9. Komunikacja autobusowa

W zakresie obsługi autobusowej nadal funkcjonują w większości te same przedsiębiorstwa, zarówno w komunikacji miejskiej jak i międzymiastowej.

3.4.10. Infrastruktura lotnicza województwa

Aktualnie w województwie podlaskim nie ma komunikacji lotniczej istniejące lotniska o nawierzchni trawistej w Białymstoku i w Suwałkach pełnią funkcje sportowo sanitarne, a w Białymstoku obsługiwane są także samoloty Straży Granicznej i samoloty pełniące funkcje gospodarcze.

W dniu 07.07.2017 r. wojewoda podlaski wydała decyzję o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, polegającej na przebudowie i rozbudowie lotniska wraz z budową i przebudową niezbędnej infrastruktury technicznej na lotnisku Białystok Krywlany, na wniosek Aero Partner Sp. z o.o. – zarządzającej lotniskiem.

Rozpoczęto budowę lotniska komunikacyjnego o kodzie referencyjnym 3B, z lokalizacją na lotnisku Krywlany. Powstanie tu pas startowy o wymiarach 1350 m na 30 m i pas trawiasty o wymiarach 840 m na 160 m. Wybudowane zostaną: płyta do zawracania samolotów, drogi kołowania, płyty postojowe. Powstanie także strefa lądowania skoczków spadochronowych oraz niezbędna infrastruktura techniczna wraz z oświetleniem.

Lotnisko będzie przystosowane do obsługi samolotów pasażerskich zabierających do 50 pasażerów. Ich zasięg to 1,5 – 2 tys. km. Lotnisko Krywlany w Białymstoku ma być gotowe jesienią 2018 r. Pierwsze samoloty startować z Krywlan będą mogły już wiosną 2019 roku.

W dniu 11.05.2018 r. wojewoda podlaski wydał na wniosek Aeroklubu Polskiego w Warszawie, decyzję o pozwoleniu na budowę inwestycji realizowanej pod nazwą: „Rozbudowa i przebudowa lotniska w Suwałkach – I etap wraz z dostosowaniem go do potrzeb lotniska użytku wyłącznego o kodzie referencyjnym 2B oraz zmianą sposobu użytkowania części budynku warsztatowo-magazynowego na rozdzielnię elektryczną oraz montaż agregatu prądotwórczego”, zlokalizowanej na terenie miasta i gminy Suwałki na obszarze powiatu suwalskiego, w granicach terenu lotniska w Suwałkach.

W ramach inwestycji powstanie m.in. 1320 m betonowa droga startowa. Planowane rozpoczęcie inwestycji w 2018r zakończenie w 2019r.

3.5. Ocena systemu infrastruktury transportowej

Kolej:

- a. Rail Baltica to kluczowa inwestycja kolejowa w regionie, element transeuropejskiego korytarza transportowego. Prowadzi z Berlina, przez Warszawę, do Helsinek. W Polsce ma być zmodernizowanych 341 km tej trasy: Warszawa-Sadowne-Czyżew-Białystok-Ełk do Trakiszek na granicy z Litwą. 66-km odcinek z

Warszawy do Sadownego jest już gotowy.

Jeszcze trwają prace na 35-km odcinku Sadowne-Czyżew. Czyżew-Białystok to 71 km trasy kolejowej. W programie inwestycyjnym jest uruchomienie tej linii.

Trwają przygotowania do inwestycji na kolejnych odcinkach. są podpisane umowy na opracowanie dokumentacji na modernizację odcinka Białystok - Ełk i na opracowanie studium wykonalności modernizacji odcinka Ełk – Olecko – Suwałki – Trakiszki, czyli na ostatni polski odcinek Rail Baltica.

- b. ośrodek subregionalny – Łomża, nie posiada obecnie połączenia pasażerskiego ze stolicą regionu.

Drogi:

- a. Drogi ekspresowe S-61, S-19/S-16 i S8 to kluczowe inwestycje drogowe w regionie stanowiące „kręgosłup” komunikacyjny województwa. Trwające i przygotowywane inwestycje na tych ciągach wymagają również nowych inwestycji i przebudowy układów komunikacyjnych dróg niższego rzędu wynikające ze zmianciążenia ruchu „do węzłów”.
Zakończono blisko 80-kilometrową, części trasy S8 w woj. Podlaskim
Obecnie przystąpiono do realizacji na 188 km drogi ekspresowej S61 z czego 66 kilometrowy fragment trasy przebiega w województwie warmińsko – mazurskim. Na rozpoczęcie realizacji czeka już tylko odcinek Łomża Zachód – Kolno o dł. 13 km. Najmniej zawansowane prace projektowe i inwestycyjne są na odcinku S-19 i S-16.
- b. gęstość sieci drogowej w standardzie dróg o nawierzchni twardej ulepszonej (59,5 km/100 km²) lokuje Podlaskie w strefie najbardziej zapóźnionych pod tym względem obszarów kraju. Co prawda układ przestrzenny dróg jest wystarczający do obsługi istniejącej sieci osadniczej, jednak jakość sieci odbiega od standardów użytkowych.
- c. w większości nośność dróg nie jest dostosowana do wymogów normatywnych dopuszczalnego nacisku na oś pojazdu 11,5 t, 10 t i 8 t,
- d. szerokość wielu odcinków dróg niedostosowana do wymogów normatywnych,
- e. niezadawalający stan techniczny niektórych odcinków dróg oraz znaczny wzrost ruchu, szczególnie ciężarowego na drogach wojewódzkich i powiatowych wpływa na ich niszczenie,
- f. nakładanie się ruchu tranzytowego z ruchem wewnętrznym w miastach i wsiach, stwarza zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu oraz mieszkańców w otoczeniu tych dróg.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Ustalenia w MPZPWP w zakresie infrastruktury transportowej oparte są na obowiązujących dokumentach i są aktualne na dzień sporządzenia oceny. Korekt wymagają ustalenia szczegółowe w zakresie długości sieci drogowej i kolejowej, zmian infrastruktury transportowej, oceny stanu nawierzchni, obciążenia ruchem oraz aktualizacji inwestycji wykonanych.

- przy podejmowaniu decyzji inwestycyjnych konieczne jest branie pod uwagę :
 - przesunięć dużych potoków ruchu w wyniku oddawania do użytku kolejnych fragmentów dróg ekspresowych S61, S8 i S19 iciążenia ruchu do lokalizacji

- węzłów
- powstawania nowych generatorów ruchu związanych z powiązaniem transgranicznymi (terminale: Łapy, Siemianówka)
 - potrzeba powiązania tych tras z głównymi generatorami takiego ruchu w województwie (trasy z ośrodków do węzłów, powiązania intermodalnych stacji przeladunkowych z drogami ekspresowymi);
 - Dążyć do zapewnienia ciągłości dróg rowerowych i wydzielenia ruchu rowerowego poza jezdnie szczególnie na odcinkach zamiejskich
 - Dążyć do przywrócenia połączeń kolejowych Białystok-Łomża,

4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

4.1. Energetyka

4.1.1. Zmiany przepisów prawnych

- Ustawa „Prawo energetyczne” z dn. 10.04.94 r. – liczne zmiany,
- Rada Ministrów przyjęła 6 marca 2018 roku projekt nowelizacji ustawy o odnawialnych źródłach energii i niektórych innych ustaw. Nowe regulacje przyczynią się do efektywniejszego wykorzystania odnawialnych źródeł energii (OZE), wypełnienia zobowiązań międzynarodowych, a także zwiększenia wykorzystania produktów ubocznych z rolnictwa i przemysłu wykorzystującego surowce rolnicze do celów energetycznych.
- Sejm uchwalił ustawę o charakterystyce energetycznej budynków. Przepisy przewidują, że wszystkie nowe budynki będą musiały spełniać wyśrubowane wymagania zużycia energii. Budynki publiczne takie standardy będą musiały spełniać od 2018 r.

4.2. Elektroenergetyka

4.2.1. Zmiany w systemie elektroenergetycznym:

1. Zmiany w funkcjonowaniu systemu elektroenergetycznego:

a) Ilość energii zużytej ogółem w województwie w lata 2015 -2017 wynosiła:

- 2015 – 2 884 120MWh,
- 2016 – 2 968 996MWh,
- 2017 – 3 028 232MWh.

Z analizy. danych PGE wynika, że wzrost zużycia energii elektrycznej w okresie rocznym wynosi ok. 1- 3 % rocznie .

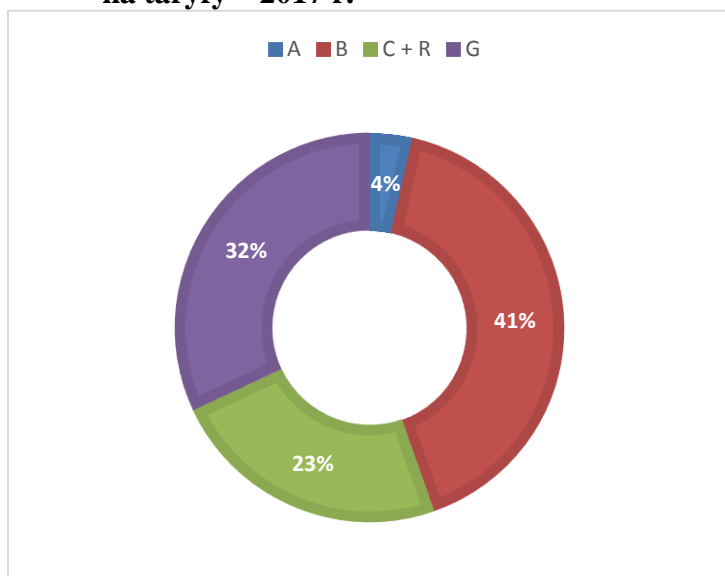
b) Ilość odbiorców i wielkość dostarczonej energii na terenie woj. podlaskiego w latach 2015 – 2017(w podziale na taryfy i ogółem)

Tab. 15. Ilość odbiorców i wielkość dostarczonej energii

Taryfa	2015 r.		2016 r.		2017r.	
	ilość odbiorców	ilość energii MWh	ilość odbiorców	ilość energii KWh	ilość odbiorców	ilość energii MWh
A	8	97 395	8	104 164	9	108 351
B	805	1 151 991	825	1 205 619	850	1 241 457
C + R	47 600	681 358	47 703	699 867	47 564	708 173
G	508 088	950 278	512 191	956 175	515 362	967 051
Ogółem woj. podlaskie	556 501	2 881 022	560 727	2 965 826	563 785	3 025 032

Źródło: Dane PGE Dystrybucja Białystok

Wykr. 9. Udział energii elektrycznej dostarczanej na terenie woj. podlaskiego w podziale na taryfy – 2017 r.

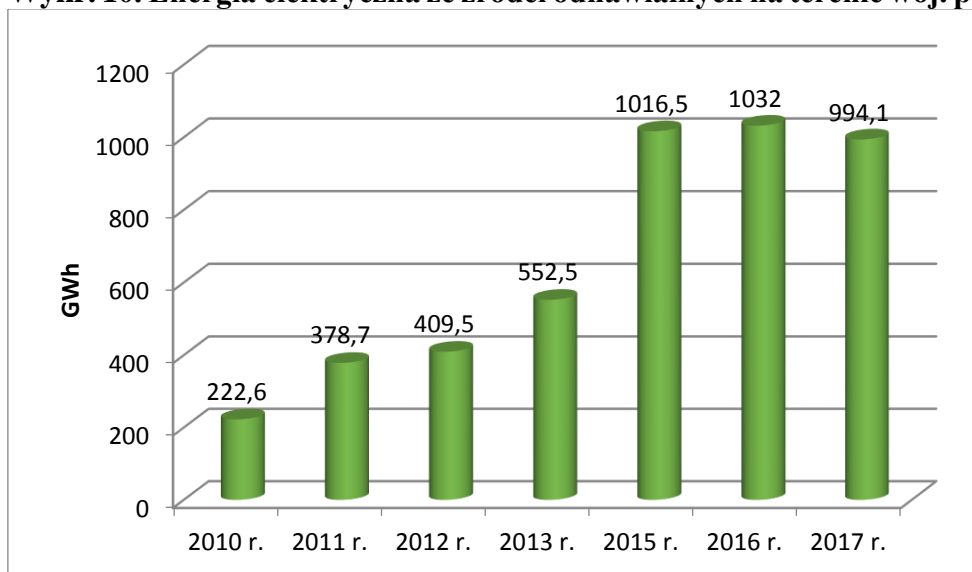

A – duży odbiorca na napięciu WN
 B – duże firmy na napięciu SN
 C – średnie firmy na napięciu nn
 G – gospodarstwa domowe

Źródło: Dane PGE Dystrybucja Białystok

- c) ilość energii elektrycznej wprowadzonej w poszczególnych latach do sieci dystrybucyjnej ze źródeł odnawialnych, zlokalizowanych na obszarze woj. podlaskiego wynosi:

Wykr. 10. Energia elektryczna ze źródeł odnawialnych na terenie woj. podlaskiego [GWh]

Źródło: Dane PGE Dystrybucja Białystok

2. Zmiany stanu systemu elektroenergetycznego

- a) długość istniejących sieci elektroenergetycznych WN, SN i nn na terenie województwa podlaskiego w latach 2015 – 2017.

Tab. 16. Długość istniejących sieci elektroenergetycznych WN,SN i nn

Rodzaj linii (w km)	2015 r.	2016 r.	2017 r.
Linie WN 110 kV napowietrzne	1 110	1 110	1 110
Linie WN 110 kV kablowe	8	8	9
Linie SN napowietrzne	12 860	12 842	12 765
Linie SN kablowe	1 923	2 117	2 278
Linie nn napowietrzne	14 284	14 263	14 228
Linie nn kablowe	3 410	3 485	3 665

Źródło: Dane PGE Dystrybucja Białystok

b) inwestycje w latach 2015-2017

- budowa linii 110kV Hańcza – Strefa Suwałki ,
- budowa linii WN 110kV dwutorowej do zasilania stacji 110/15kV Milejczyce.
- budowa stacji WN 110/SN w Milejczycach
- budowa rozdzielni sieciowej 15/15kV Czarna Białostocka w zastępstwie zdemontowanej stacji 110/6 kV Czarna Białostocka

c) modernizacja istniejących stacji 110/SN w lata 2015 – 2017

- RPZ4 Białystok, Czyżew, Jantar Łomża, Grajewo 1, Wizna, Hańcza Suwałki, Hajnówka, GPZ1 Białystok, Augustów,
- Sejny, Suwałki ,Pisz, Zambrów (modernizacja układów prądów zwarciovych)

d) planowane przez PGE inwestycje do 2022r. w sieciach WN i SN :

- modernizacja stacji 110/SN : RPZ9 Białystok, Sejny, Łomża 2, Łapy, Jezewo, Zambrów, RPZ5 Białystok, Knyszyn, Osowiec, Lewkowo, Kolno,
- modernizacja rozdzielni sieciowej SN/SN RS 1 Suwałki,
- modernizacja linii WN 110kV: Ostrołęka -rozgałęzienie w okolicach Nowogrodu, Olecko – „Hańcza” Suwałki , Łomża 1 - Łomża 2, „Reja” Suwałki – Suwałki, „Polanka” Czarna Białostocka – Sokółka, Sokółka – Dąbrowa Białostocka, Dąbrowa Białostocka – Augustów, Filipów – Piecki , Grajewo 1 – Grajewo 2, Biała Piska – Kolno, Kolno- rozgałęzienie w okolicach Nowogrodu,
- budowa stacji 110/SN :Augustów II, Suchowola, „Przemysłowa” (okolice Białegostoku),
- budowa rozdzielni sieciowej SN/SN: RS Brańsk, RS Augustów,
- budowa linii WN 110kV: Mońki- Suchowola- Dąbrowa Białostocka, Ciechanowiec – Siemiatycze, Adamowo – Hołowczyce,
- budowa wyprowadzenia linii WN110kV Augustów – Dąbrowa Białostocka do projektowanej stacji Augustów II
- zadania modernizacyjne planowane przez Oddział PGE Dystrybucja Białystok po 2022r. będą określane przy tworzeniu kolejnych aktualizacji Planu Rozwoju, w oparciu o analizę stanu technicznego stacji WN/SN i linii WN.

e) plany inwestycyjne PKP SA w stosunku do zapisów Planu Województwa nie uległy zasadniczym zmianom. Przewiduje się:

- prace modernizacyjne i reelektryfikacyjne linii nr.6 na odcinku Małkinia – Czyżew – Białystok,
- budowę i przebudowę oraz elektryfikację linii kolejowych nr.41 i 39 na odcinku Ełk – Suwałki – Trakiszki,
- prace modernizacyjne i reelektryfikacyjne linii nr. 38 na odcinku Białystok Ełk,
- prace o charakterze odnowienia na odcinku Białystok – Sokółka – Kuźnica Białostocka, w ramach, których nie przewiduje się znaczącej budowy(rozbudowy) infrastruktury elektroenergetycznej.

W/w prace planowane są do realizacji w perspektywie do 2023 r. ze środków CEF- odc. Małkinia – Białystok – Suwałki – Trakiszki oraz POIiŚ -odc. Białystok – Kuźnica Białostocka

3. Zadania realizowane obecnie przez operatora sieci przesyłowych PSE SA:

- modernizacja stacji 400/110 kV NAREW w zakresie obwodów wtórnych,
- budowa linii 400kV wraz z układem sieci NN pomiędzy aglomeracją warszawską a Siedlcami (pomiędzy nacięciem linii 400kV Stanisławów –NAREW, Stanisławów – Siedlce Ujrzanów, Kozienice – Siedlce Ujrzanów).Zadanie to dotyczy woj. mazowieckiego ale ma wpływ na poprawę bezpieczeństwa zasilania woj. Podlaskiego.

4. Planowane zadania operatora sieci przesyłowych PSE SA

- rozbudowa sieci przesyłowej , do której należy budowa nowych punktów redukcyjnych NN/110kV tj. stacji sprzęgających sieć przesyłową z siecią dystrybucyjną

4.2.2. Stan i funkcjonowanie systemu elektroenergetycznego

1. Źródła zasilania

Województwo podlaskie zasilane jest z Krajowego Systemu Elektroenergetycznego (KSE)

- liniami przesyłowymi NN 400 kV (dł. 162,7 km) bezpośrednio dostarczającymi energię elektryczną z warszawskiego węzła 400 kV (SE Miłosna 400/220kV) poprzez SE 400 kV Stanisławów do SE 400/110kV „Narew” w gm. Turośń Kościelna r. Drugostronne zasilanie na napięciu NN 400kV uzyskane zostało po wybudowaniu linii NN 400kV SE „Narew” – SE Łomża Systemowa – SE Ostrołęka. Zrealizowane połączenie systemów Polski i Litwy linią NN 400 kV relacji SE Łomża Systemowa – SE Ełk bis – granica państwa – SE ALYTUS (Litwa) wzmocniło bezpieczeństwo energetyczne województwa.

Wyjścia liniowe WN 110 kV ze SE „Narew” zasilają głównie aglomerację białostocką. Sieć WN 110 kV w pozostałych częściach województwa jest zaopatrywana zewnętrznymi liniami WN 110 kV, tj.:

- północna część – z SE Ełk,
- zachodnia część – z SE Ostrołęka oraz w przyszłości z SE Łomża Systemowa nowymi wyjściami liniowymi WN 110 kV,
- południowa część – z sieci WN 110 kV województwa mazowieckiego.

Na obszarze woj. podlaskiego przebiegają trasy linii WN 220 kV:

- a) SE Roś (Białoruś) – SE GPZ 1 Białystok – obecnie nieczynna. Pas technologiczny linii planuje się częściowo wykorzystać pod projektowaną linię NN 400 kV SE Roś –SE „Narew”,
- b) SE Ostrołęka – SE Ełk, która w perspektywie może być przebudowana na linii NN 400 kV

Oprócz zewnętrznych źródeł energii elektrycznej w obszarze województwa z siecią energetyki zawodowej współpracują:

- Elektrociepłownia EC Białystok (moc zainstalowana 203,5, a osiągalna 167 MW),
- PEC Suwałki o mocy 6,9 MW,
- Biogazownia w Rybołach o mocy 1 MW,
- Biogazownia w Wysokiem Mazowieckiem o mocy 1,6 MW,
- Biogazownia we wsi Wojny-Wawrzyńce (gmina Szepietowo) o mocy 2 MW.

W systemie energetycznym województwa swoje miejsca mają również źródła energii odnawialnej. Dane szczegółowe zawarto w rozdziale **Odnawialne Źródła Energii (OZE)**

2. System elektroenergetyczny przesyłowy i rozdzielczy

Podstawowe elementy systemu elektroenergetycznego województwa – to stacje transformatorowo-rozdzielcze WN/SN i linie zasilające WN 110 kV, w tym:

- a) stacje WN/SN tzw. GPZ-ty i RPZ-ty:
 - w Białymstoku (10 szt.) – GPZ1, ECB, RPZ-3, RPZ-4, RPZ-5, RPZ-6, RPZ-8, RPZ-9, RPZ-11, RPZ „Fasty”,
 - w Łomży (3 szt.) – „Łomża 1”, „Łomża 2”, „Jantar”,
 - w Suwałkach (4 szt.) – GPZ Suwałki, „Reja”, „Hańcza”, „Strefa”,
 - w innych miastach (21 szt. RPZ-tów) – Knyszyn, Łapy, Mońki, Wasilków, Bielsk Podlaski, Hajnówka, Siemiatycze, Sokółka, Dąbrowa Białostocka, Wysokie Mazowieckie, Zambrów, Kolno, Grajewo 1 i Grajewo 2, Czarna Białostocka 1, „Polanka” Czarna Białostocka, Augustów I, Sejny, Michałowo, Ciechanowiec, Czyżew,
 - na obszarach wiejskich gmin (11 szt. RPZ-tów) – Lewkowo gm. Narewka, „Orla”, Adamowo gm. Mielnik, Jeżewo gm. Tykocin, Wizna, Osowiec gm. Goniądz, Filipów, Potasznia gm. Suwałki, Piecki gm. Filipów, Milejczyce,
- b) linie WN 110 kV (dł. ca 1200 km) zasilające poszczególne stacje transformatorowo-rozdzielcze WN/SN, stanowiące część sieci krajowej na napięciu WN 110 kV.
- c) Gestor sieci przesyłowych PSE SA rozważa potencjalne kierunki rozbudowy sieci przesyłowej, do której należy budowa nowych punktów redukcji NN/WN110kV (stacja sprzęgająca sieć przesyłową z siecią dystrybucyjną). Rozważane są dwie lokalizacje SE Ełk bis (woj. warmińsko mazurskie) i SE Łomża Systemowa. Obecnie zamierzenia te są na wstępnym etapie prac analitycznych i koncepcyjnych.

4.2.3. Ocena systemu elektroenergetycznego

- stan systemu zapewnia dostawę energii elektrycznej, ale nie zawsze w odpowiedniej ilości i jakości. Poprawa tego stanu rzeczy wymagać będzie sukcesywnej realizacji

programu zawartego w planach rozwoju gestorów sieci a następnie w nowej edycji Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego np. budowa wyjść liniowych ze stacji 400/110 ŁOMZA

- zakończenie realizacji linii NN400kV ,budowy stacji 400/110kV ŁOMZA oraz rozbudowa stacji „NAREW”- rozwiązało problem bezpieczeństwa energetycznego województwa podlaskiego poprzez włączenie głównej stacji województwa GPZ „NAREW” w krajowy pierścień 400kV.Nastąpiło wzmocnienie połączeń z najbliższym zawodowym źródłem energii elektrycznej tj. elektrownią Ostrołęka. Planowana budowa nowych punktów redukcji NN/WN110kV (stacja sprzęgająca sieć przesyłową z siecią dystrybucyjną).-poprawi prace systemu na napięciu WN 110kV.
- zakończona realizacja międzysystemowego połączenia Polska – Litwa linią 400kV przyczyniła się do utworzenia wspólnego europejskiego rynku energii poprzez zamknięcie tzw. pierścienia bałtyckiego, co spowoduje wzrost atrakcyjność inwestycyjnej regionu i możliwości rozwoju gospodarczego,,
- konieczna będzie zmiana zasilania z promieniowego na pierścieniowy niektórych stacji WN/SN ,
- mała ilość układów przesyłowych WN i SN, zbyt długie ciągi liniowe, zbyt małe przekroje przewodów linii powodują znaczne trudności w zapewnieniu wymaganego poziomu napięć u odbiorców finalnych, znaczne straty przesyłanej mocy w sieci oraz trudności w „przyjęciu” energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł odnawialnych, co wymaga kontynuacji modernizacji i rozbudowy sieci WN i SN,
- istnieje potrzeba budowy i modernizacji urządzeń elektroenergetycznych (stacji 110/SN oraz linii WN 110 kV na potrzeby reelektryfikacji szlaków kolejowych PKP, w szczególności linii Warszawa – Białystok – gr. z Litwa),
- potencjał przesyłowy sieci linii WN 110 kV nie jest wystarczająco wykorzystywany z powodu braku na niektórych obszarach odpowiedniej ilości sieci SN (dotyczy to w szczególności aglomeracji miejskich
- znaczna ilość obszarów chronionych utrudnia trasowanie i realizację elementów liniowych systemu (dłuższe, okrężne trasy itp.),
- żywiołowy rozwój budownictwa rozproszonego na terenach rolnych utrudnia lub uniemożliwia zapewnienie zasilania obiektów w odpowiednim czasie,
- niewystarczające wykorzystanie możliwości pozyskiwania energii odnawialnej.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

- większość głównych ustaleń planu w zakresie kierunków rozwoju systemu elektroenergetycznego jest aktualna. Korekt wymagają ustalenia szczegółowe,
- uaktualnienia wymagają w szczególności uwarunkowania zagospodarowania a także zbiór zadań, z którego należy usunąć zrealizowane a wprowadzić nowe zgłaszane przez PSE SA i PGE Dystrybucja Białystok oraz PKP SA

4.3. Gazownictwo

4.3.1. Zmiany w systemie gazowniczym

- główne źródła zaopatrzenia w gaz ziemny województwa nie uległy zmianom,
- zakończono przebudowę i rozbudowę obiektów na terenie tłoczni gazu w Kondratkach i Zambrowie (Europol Gaz SA)
- nie zrealizowano żadnego z zadań określonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego w zakresie budowy gazociągów w/c.
- Po 2020r. zakładane jest przez PSG sp.zoo przyłączenie do SGT JAMAŁ w Zambrowie sieci dystrybucyjnej w/c Bobrowniki –Białystok -Wólka Radzywińska oraz gazociągu do Elektrowni Ostrołęka (jeden z wariantów)
- Zostało zakończone studium wykonalności dla interkonektora Polska – Litwa (planowana realizacji po 2020r) W 2013r. Komisja Europejska przyznała projektowi status wspólnego zainteresowania (tzw. PCI) w ramach Planu działań w zakresie połączeń międzysystemowych na rynku energii państw bałtyckich dla tego gazociągu (BEMIP)Przy spełnieniu dodatkowych wymagań ,możliwe będzie również przyznanie unijnego dofinansowania w ramach instrumentu CEF, który będzie obowiązywać w perspektywie budżetowej UE ,przypadający na lata 2014 – 2020. Wspólny wniosek operatorów obu krajów dostał również dofinansowanie dla prac przedinwestycyjnych w ramach unijnego programu TEN-E (OPG GAZ – SYSTEM SA).j
- Jeden z wariantów zakłada podłączenie gazociągu w/c Bobrowniki – Białystok – Wólka Radzywińska do interkonektora Polska Litwa. Wybór wariantów zasilania w gaz tego gazociągu w dalszym ciągu nie jest przesądzony.

4.3.2. Stan i funkcjonowanie systemu gazowniczego

- a) Dostawy gazu przewodowego odbiorcom województwa podlaskiego zapewniają:
- gazociąg w/c DN 500/250 Wołkowysk(Białoruś) – Bobrowniki – Białystok – do punktu wejścia gazu do systemu dystrybucyjnego w stacji pomiarowej kol. Grabówka gm. Supraśl, woj. podlaskie,
 - gazociąg w/c DN 250 z tłoczni Rembelszczyzna (z k.W-wy) – do punktu wejścia gazu do systemu dystrybucyjnego w stacji pomiarowej w Wólce Radzywińskiej,
 - gazociąg północno-wschodniego układu gazu importowanego z Rosji DN 1000/700 Wysokoje – Hołowczyce – Rembelszczyzna, za pomocą gazociągu w/c odgałęźnego DN 100 Mielnik – Siemiatycze
- b) elementy systemu dystrybucyjnego PSG sp.z.o.o na obszarze województwa

Tab. 17. Sieć gazowa wysokiego i podwyższonego ciśnienia

Lp.	Elementy systemu gazowego	2015r.	2016r.	2017r.
1.	Sieć gazowa wysokiego ciśnienia(km)	173	173	176
2.	Sieć gazowa podwyższonego ciśnienia (km)	9,2	9,2	9,3
3.	Stacje gazowe wysokiego ciśnienia (szt.)	13	13	13
4.	Stacje gazowe podwyższonego ciśnienia (szt.)	2	2	2

Źródło: Dane PSG sp.z.o.o

Tab. 18. Sieć gazowa średniego i niskiego ciśnienia (stan na koniec 2017r.)

Lp.	MIASTA	GAZOCIĄGI (m)		Przyłącza (szt.)
		średniego ciśnienia	niskiego ciśnienia	
1.	Białystok	303 644	263 160	16616 757
2.	Choroszcz	3 081	0	48
3.	Łomża	66 707	5 401	2 309
4.	Siemiatycze	48778	1 944	1 695
5.	Supraśl	24 661	318	554
6.	Suwałki	33 441	14 263	851
7.	Wasilków	26 106	658	643
8.	Wysokie Mazowieckie	31 222	70	864
9.	Zabłudów	7 128	0	60
10..	Zambrów	22 364	0	665
Razem miasta		567 132	285 814	24 446

Lp.	GMINY	GAZOCIĄGI (m)		Przyłącza (szt.)
		średniego ciśnienia	niskiego ciśnienia	
1.	Choroszcz	19 803	0	48
2.	Dobrzyniewo Duże	37 366	0	626
3.	Juchnowiec Kościelny	31 113	11 197	904
4.	Łapy	29 011	0	487
5.	Łomża	66 707	5 401	2 309
6.	Mielnik	18 957	573	175
7.	Piątnica	8 387	0	185
8.	Poświętne	49 575	0	424
9.	Siemiatycze	4 053	0	70
10.	Sokoły	1 965	0	9
11.	Supraśl	80 991	0	1 944
12.	Suwałki	444	0	1
13.	Turośń Kościelna	45 517	0	672
14.	Wasilków	24 615	0	417
15.	Wysokie Mazowieckie	20 301	0	76
16.	Wyszki	1 579	0	21
17.	Zabłudów	1 917	0	20
18.	Zambrów	1849	0	25
Razem gminy		434 150	17 171	8 413
Ogółem miasta i gminy		1001 282	302 985	32 859

Źródło: Dane PSG sp.z.o.o

c) elementy tranzytowe:

Przez ośrodkową część obszaru województwa podlaskiego przebiega trasa SGT JAMAŁ, łącząc źródło gazu w Rosji z Europą Zachodnią. Dotychczas nie był on

wykorzystywany do zaopatrzenia w gaz województwo podlaskie. Przez ostatnie lata operatorzy gazociągów czyli Gaz System SA oraz PSG sp.z.o.o - występowały o warunki przyłączenia sieci dystrybucyjnej województwa podlaskiego do stacji Zambrów na SGT JAMAŁ. Uzyskiwali te warunki od EuRoPol GAZU .Jednak nie podjęcie konkretnych działań w tym zakresie przez operatorów - skutkowało wygaśnięciem ważności tych warunków.. Zapisy w obecnie obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa – dają możliwość realizacji tego przedsięwzięcia .(zapisano warianty rozwiązań).

- d) rynek gazu województwa podlaskiego w ocenianym okresie przedstawia się następująco (stan na koniec 2017r):

Tab. 19. Rynek gazu województwa podlaskiego

Lp.	miasto	wolumen gazu (tys. m3/rok)	liczba użytkowników (szt.)
1.	Białystok	59 011,66	78 974
2.	Choroszcz	574,96	41
3.	Łapy	3 692,47	485
4.	Łomża	10 016,92	4 595
5.	Siemiatycze	11 016,98	2 062
6.	Supraśl	1 492,59	608
7.	Wasilków	3 505,84	2 136
8.	Wysokie Mazowieckie	22 252,44	962
9.	Zabłudów	229,49	86
10.	Zambrów	7 394,86	520
	Razem miasta:	119 188,21	90 469

Lp.	gmina	Wolumen gazu (tys. m3 /rok)	liczba użytkowników (szt.)
1.	Choroszcz	547,91	359
2.	Dobrzyniewo Duże	974,93	691
3.	Juchnowiec Kościelny	3 050,35	2 200
4.	Łomża	186,48	101
5.	Mielnik	1 140,98	191
6.	Piątnica	6 394,67	168
7.	Poświętne	207,51	239
8.	Siemiatycze	133,01	63
9.	Sokoły	42,95	9
10.	Supraśl	3 150,14	1 994
11.	Turośl Kościelna	1 039,19	582
12.	Wasilków	584,20	440
13.	Wysokie Mazowieckie	93,93	40
14.	Wyszki	151,94	44
15.	Zabłudów	26,45	26
16.	Zambrów	43,29	19
	Razem gminy :	17 767,93	7 166
	OGÓLEM miasta i gminy:	136 956,14	97 635

Źródło: Dane PSG sp.z.o.o

e) sieć gazowa zasilana gazem LNG

Sukcesywnie wzrasta ilość odbiorców i sprzedaż gazu LNG. Obecnie na obszarze województwa są :

- dystrybutora **DUON SA** : 2 stacje i sieć dystrybucyjna dł. 1,4 km w Suwałkach, 1 stacja i sieć dł. 11,6 km w Augustowie, 1 stacja i sieć dł. 1,1 km w Grajewie oraz stacje w Lewkowie i Hajnówce.
- dystrybutora **PSG sp.z.o.o**: 1 stacja LNG w m. Zielone Kamedulskie gm. Suwałki oraz w roku: 2015 r. - **51,8** km, 2016 r. – **55,5** km i 2017r. - **60,4** km sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia.

Wielkość rocznego wolumenu gazu LNG, dystrybuowanego do odbiorców końcowych sieciami PSG w 2017r. wynosiła **840,19 (tys.m3)** , natomiast liczba użytkowników paliwa gazowego kształtowała się na poziomie **4063** (dane dotyczą odbiorców miasta Suwałki).

f) dystrybucja gazu LNG

PSG sp.z.o.o świadczy usługi związane z dystrybucją paliwa gazowego na zlecenie wielu przedsiębiorstw obrotu gazem. Aktualnie na terenie województwa podlaskiego usługi dystrybucji paliwa gazowego zleca 30 firm.

4.3.3. Wykaz aktualnych zamierzeń inwestycyjnych do realizacji

Tab. 20. Polska Spółka Gazownicza sp.z.o.o :

Lp.	Nazwa zadania	Poziom zaawansowania prac - etap	Przewidywany czas zakończenia inwestycji
1.	Budowa stacji LNG wraz z rozbudową sieci dystrybucyjnej dla odbiorców powyżej 10 m ³ /h w podstrefie ekonomicznej w Białymstoku .	ogłoszonego przetargu	do 2020r.
2.	Gazyfikacja miasta Grajewo (w oparciu o LNG)	uzyskiwania pozwolenia na budowę	do 2020 r.
3.	Budowa sieci gazowej na terenie Aglomeracji Białostockiej	wyłaniania wykonawcy	po 2020r.
4.	Gazyfikacja miasta Bielsk Podlaski	wykonanie projektu	po 2020r.
5.	Przyłączenie do systemu przesyłowego OGP GAZ SYSTEM SA w Zambrowie	koncepcji	po 2020r.
6.	Gazyfikacja miejscowości Klepacze	ogłoszenia przetargu	po 2020r.
7.	Gazyfikacja miasta Dąbrowa Białostocka (w oparciu o LNG)	ogłoszenia przetargu	po 2020r.
8.	Gazyfikacja gm. Szepietowo (od ist. gazociągu w miejscowości Mystki -Rzym)	wykonanie projektu	po 2020r.
9.	Gazyfikacja gminy Czyżew (w oparciu o LNG)	ogłoszenia przetargu	po 2020r.
10.	Gazyfikacja miasta Augustów (w oparciu o LNG)	koncepcji	po 2020r.
11.	Gazyfikacja miasta Hajnówka (w oparciu o LNG)	ogłoszenia przetargu	po 2020r.
12.	Gazyfikacja miasta Mońki (w oparciu o LNG)	uzyskiwania pozwolenia na budowę	po 2020r.
13.	Gazyfikacja gm. Sokoły od istniejącej stacji w miejscowości Dworaki -Staški	ogłoszenia przetargu	po 2020r.

Źródło: Dane PSG sp.z.o.o

Przedsiębiorstwa Energetycznego DUON Dystrybucja SA

Instalacja regazyfikacji LNG w latach 2018 – 2022 : 10 instalacji LNG na obszarze województwa podlaskiego.

4.3.4. Ocena systemu gazowniczego

W obowiązującym Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego, w oparciu o wnioski zgłoszone przez poszczególnych gestorów systemów gazowniczy, zapisano szereg zadań dotyczących rozwoju systemu gazowniczego. Realizacja w/w zadań tylko w małej części znajduje odzwierciedlenia w kolejnych edycjach planów rozwoju OPG GAZ SYSTEM SA oraz PSG sp. z o o.

Brak działań w zakresie rozbudowy sieci gazociągów w/c czyli nowych źródeł zasilania – powoduje, że brak jest możliwości większej rozbudowy sieci dystrybucyjnej oraz uniemożliwienie dostarczenia gazu w szczególności dla dużych odbiorców. Szansą zmiany tego stanu rzeczy jest :

- zakończona przebudowa stacji i budowa tłoczni w Bobrownikach,
- przebudowa i rozbudowa obiektów w tłoczni w Kondratkach i Zambrowie,
- wykorzystanie SGT JAMAŁ do zasilania odbiorców na obszarze województwa, poprzez przebudowę i rozbudowę obiektów w tłoczni w Kondratkach i Zambrowie,
- realizacja interkonektora Polska – Litwa,
- budowa poszczególnych stacji LNG do zasilanie systemu dystrybucyjnego na terenach , gdzie brak jest możliwości korzystania z gazu przewodowego

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Uwarunkowania i ustalenia kierunków zagospodarowania przestrzennego planu województwa w zakresie gazownictwa nie uległy zasadniczym zmianom .realizacja poszczególnych zadań może tylko ulegać przesunięciom czasowym.

4.4. Ciepłownictwo

4.4.1. Stan i zmiany infrastruktury ciepłowniczej

Źródła energetyki zawodowej, ciepłownie komunalne, spółdzielcze, elektrociepłownie przemysłowe, kotłownie zakładowe oraz rozproszone indywidualne źródła energii stanowią nadal podstawową infrastrukturę zaopatrzenia w energię ciepłą. Zmianie na proekologiczne ulegają nośniki energetyczne i technologie przetwarzania energii. Warunkiem rozwoju gospodarczego i poprawy warunków życia ludności oraz wymogów członkostwa w UE jest między innymi zrównoważone i racjonalne gospodarowanie zasobami energetycznymi, w tym wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Długość sieci ciepłowniczej wykonywanej już wyłącznie w technologii preizolowanej do roku 2015 systematycznie rosła, ale w następnym roku - 2016 uległa zmniejszeniu o 43 km.

Wyszczególnienie	2005	2010	2014	2015	2016
Sieć ciepła (w km)	684	712	778	792	749
w tym przesyłowa	406	483	517	522	496

Ilość źródeł energii ciepłej (kotłowni) również systematycznie rosła do roku 2015, w roku 2016 dość drastycznie zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku o 56 sztuk.

Wyszczególnienie	2005	2010	2014	2015	2016
Kotłownie (w szt)	359	379	673	676	620

Sprzedż energii w stosunku do roku 2014 (po nieznacznym załamaniu w 2015 roku) zwiększyła się, a **kubatura ogrzewanych budynków** systematycznie ulega zwiększeniu.

Wyszczególnienie	2005	2010	2014	2015	2016
Sprzedż energii ciepłej (w TJ)	6728,7	7344,3	6085,0	5812,6	6383,9
Kubatura budynków ogrzewanych centralnie (w dam ³)	56683	67328	72989	73840	74513
W tym budynków mieszkalnych	37938	42727	43704	45059	46292

Emisja zanieczyszczeń powietrza zmniejsza się regularnie.

Wyszczególnienie	2005	2010	2014	2015	2016
Zanieczyszczenia pyłowe (w tys. t)	2,0	1,1	0,9	0,9	0,8

Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń powoli ale systematycznie ulegają wzrostowi.

Wyszczególnienie	2005	2010	2014	2015	2016
Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane w urządzeniach w % zanieczyszczeń wytworzonych	98,3	98,8	98,9	99,0	99,1

Udział odnawialnych źródeł energii w ciepłownictwie systematycznie zwiększa się. Ze względu na rolniczo-przemysłowy charakter województwa w dalszym ciągu istnieją największe potencjalne możliwości uzyskiwania i wykorzystywania biomasy oraz biogazu (zarówno z osadów komunalnych, przemysłowych oraz gnojowicy).

Podsumowanie i wnioski

Aktualizacji wymagają dane uwarunkowań zagospodarowania; zapisane w planie województwa „Kierunki rozwoju infrastruktury systemów ciepłowniczych” pod względem merytorycznym są ogólnie aktualne. Ze względu jednak na lokalny charakter ciepłownictwa w aktualizacji planu należy rozważyć ograniczenie tej problematyki do tych elementów, które są realizacją zobowiązań unijnych lub dotyczą ochrony środowiska przyrodniczego bądź kulturowego o znaczeniu ponadlokalnym.

4.5. System tranzytowych rurociągów i baz naftowych

4.5.1. Stan systemu tranzytowych rurociągów naftowych i baz naftowych.

Na obszarze województwa podlaskiego istnieje system tranzytowych rurociągów naftowych (3 „nitki”), którego właścicielem jest PERN „Przyjaźń” SA. Są one integralną częścią systemu rurociągów „Przyjaźń”, zaopatrującego w rosyjską ropę kilka krajów Europy Środkowej. System ten nie ma bezpośredniego powiązania z gospodarką województwa podlaskiego na obszarze gm. Mielnik

4.5.2. Zmiany w systemie rurociągów

W ocenianym okresie nie było zmian w funkcjonowaniu tego systemu.

W 2013r. zakończono natomiast opracowanie Studium Wykonalności i wstępnego wniosku o dofinansowanie, procedury planistyczne i środowiskowe dla projektu budowy rurociągu naftowego Brody- Płock z możliwością jego przedłużenia do Gdańska lub w kierunku zachodnim. Obecnie uwarunkowania polityczne w tej części Europy nie pozwalają na kontynuację tego przedsięwzięcia.

4.5.3. Odnawialne źródła energii

W systemie elektroenergetycznym województwa coraz większe znaczenie ma swój udział energia elektryczna pochodząca ze źródeł odnawialnych, w tym według rodzajów:

4.5.3.1. **Energia wiatrowa** wytwarzana jest obecnie w 6 farmach wiatrowych i 23 pojedynczych elektrowniach (wiatrakach) o łącznej mocy zainstalowanej ok. 198 MW (dane z końca 2017 roku). Farmy wiatrowe zlokalizowane są głównie w północnej części województwa z uwagi na korzystne warunki wiatrowe. Największe z nich:

- E.W. „Potasznia” – 18x2,3 MW (41,4 MW),
- E.W. „Piecki” – 16x2 MW (32 MW),
- E.W. „Taciewo” – 15x2 MW (30 MW),
- E.W. „Rajgród” – 25,3 MW (11x2,3 MW),
- E.W. „Orla” – 37,5MW (15x2,5 MW)

podłączone są do sieci 110 kV.

W trakcie realizacji są w dalszym ciągu elektrownie w Grajewie i Grabowie. Pozostałe, pojedyncze elektrownie wiatrowe zlokalizowane są głównie w północnej części województwa w gminach: Wiżajny, Suwałki, Filipów, Jeleniewo, Przerośl, Dąbrowa Białostocka, Szypliszki oraz rozproszone w pozostałej części województwa w gminach: Łomża, Czyżew, Szepietowo, Krynki, Bielsk Podlaski, Ciechanowiec, Wyszki i Zabłudów podłączone są do sieci SN.

4.5.3.2. **Energia słoneczna** pozyskiwana dotychczas głównie przez indywidualnych odbiorców zaspakajających zapotrzebowanie na ciepłą wodę oraz jako wspomaganie centralne ogrzewanie w okresie grzewczym, budzi coraz większe zainteresowanie inwestorów produkcją energii poprzez budowę elektrowni fotowoltaicznych. Jest to najbardziej rozwijającą się formą OZE w naszym województwie

Łączna zainstalowana moc pochodząca z 18 elektrowni fotowoltaicznych wynosi około 14 MW (stan na koniec 2017 r.). Największe powstały w gminie Zambrów w miejscowości Zagroby Zakrzewo (1,48 MW), gminie Michałowo (1,16 MW) oraz w mieście Kolno -

Kolno II (0,999 MW). Pozostałe zlokalizowane są głównie w centralnej i południowej części województwa w gminach: Lipsk, Choroszcz (3), Wasilków, Michałowo, Knyszyn, Hajnówka (3), Zabłudów, Puńsk, Szypliszki i Turośl Kościelna.

4.5.3.3. **Energia ze spalania biomasy** wykorzystywana jest przede wszystkim do produkcji ciepła ale zaznacza się znaczny wzrost produkcji energii elektrycznej w kogeneracji z ciepłą. Największa część energii z biomasy generowana jest przy wykorzystaniu procesów współspalania w kondensacyjnych kotłach węglowych dużej mocy.

Z siecią zawodową współpracują:

- Elektrociepłownia EC Białystok – moc zainstalowana 203,5 MW,
- Orla – 5,4 MW,
- Hajnówka – 0,71 MW,
- Grajewo – 0,63 MW.

Planowana jest modernizacja ciepłowni miejskich między innymi w Kolnie, Łomży, Zambrowie z wykorzystaniem biomasy do produkcji ciepła w kogeneracji z energią elektryczną.

4.5.3.4. **Energia z biogazu** wytwarzana do niedawna głównie w dużych oczyszczalniach ścieków (w Białymstoku, Łomży i Suwałkach) wykorzystywana była do celów technologicznych i grzewczych.

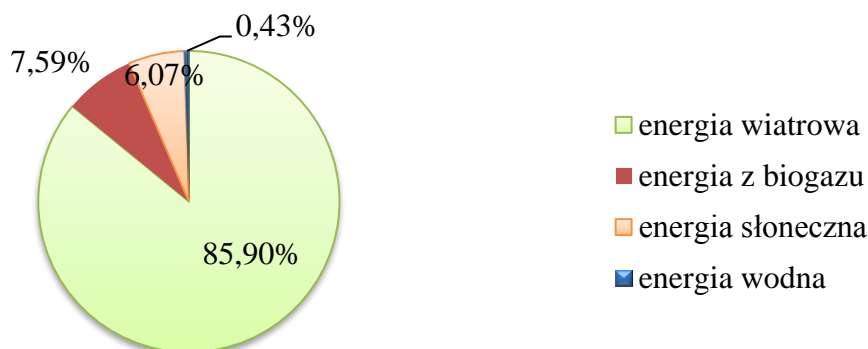
Największe biogazownie wytwarzające moc ciepłą oraz energię elektryczną i współpracujące z siecią zawodową to:

- Zespół Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w Białymstoku - 7,15 MW,
- Oczyszczalnia Ścieków SM MLEKOWITA w Wysokim Mazowieckiem - 1,6 MW,
- Elektrociepłownia na biogaz Stary Kornin (gm. Dubicze Cerkiewne) – 1,08 MW,
- Elektrociepłownia biogazowa Ryboły - 1 MW,
- Elektrociepłownia na biogaz Krzywa (gmina Bielsk Podlaski) – 0,999 MW,
- Biogazownia Dzieżki (gm. Poświętne) – 0,999 MW,
- Biogazownia Sokółka – 0,999 MW,
- Wojny Wawrzyńce – 0,78 MW,
- Biogazownia Rolnicza Krasowo Częstki (gm. Nowe Piekuty) – 0,75 MW.

Ogólna zainstalowana moc biogazowi w województwie podlaskim wynosi ok. 17,5 MW.

4.5.3.5. **Energia wodna** wytwarzana jest ze względu na skromne zasoby energetyczne rzek na terenie województwa podlaskiego przez elektrownie wodne o łącznej mocy nie przekraczającej 1 MW.

Wykr. 11. Udział poszczególnych rodzajów energii

Źródło: Dane PGE 2017 r.

Podsumowanie i wnioski

Ocena: odnotowuje się pozytywne zjawisko dużego tempa wzrostu pozyskiwania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych (głównie energii słonecznej, biomasy oraz biogazu).

- ze względu na duże tempo zmian i wzrost pozyskiwania OZE uaktualnienia wymagają w szczególności dane w dziale uwarunkowania zagospodarowania;
- w dalszym ciągu brak jest aktualnego programu rozwoju energetyki odnawialnej dla województwa. Dokument ten pozwoli na uporządkowanie wiedzy o istniejących OZE i powinien stanowić wytyczne odnośnie preferowania rodzaju tych źródeł w naszym województwie.

4.6. System radiokomunikacji i teletransmisji

4.6.1. Stan i funkcjonowanie systemu radiokomunikacji i teletransmisji

Stan istniejący systemu w 2018r. zmienił się w stosunku do danych w Planie Województwa z 2015r , tj:

- zlikwidowano stację radiowo-telewizyjną – centrum nadawcze – **(RTCN) Czerwone Bagno**
- uruchomiono nowe telewizyjne ośrodki nadawcze **(TON) w: Białymstoku,**
- uruchomiono nowe stacje linii radiowych **(SLR) Siemiatyczach**
- uruchomiono nowe linie radiowe :
SLR Makarki – SLR Siemiatycze,
TON Goldap – RTCN Suwałki

Utrzymano istniejące i wyznaczono nowe pasy ochronne linii radiowych oraz strefy ochronne wokół obiektów nadawczych.

EmiTel proceduje obecnie budowę nowego, własnego obiektu nadawczego TON Czyże, na który planowane jest przeniesienie emisji radiodifuzyjnych oraz linii radiowych z istniejącego obiektu TON Czyże / Zbucz (Orange) oraz obiektu nadawczego RTON Czeremcha

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W ocenianym okresie zaszły częściowe zmiany stanu i funkcjonowania systemu. Utrzymywane strefy ochronne wokół obiektów oraz pasy ochronne dla linii radiowych – zapewniają prawidłową pracę systemów. Wobec powyższego zapisy dot. tej infrastruktury w planie województwa powinny być zachowane i zaktualizowane.

4.7. Telekomunikacja

4.7.1. Stan i zmiany infrastruktury telekomunikacyjnej

Na rynku telekomunikacyjnym zaistniały istotne i dynamiczne zmiany w zakresie struktury i konkurencyjności. Systemu telekomunikacyjnego.

1. Telefonia stacjonarna

W ostatnich latach odnotowuje się sukcesywny spadek ilości abonentów telefonii stacjonarnej. Mimo tej tendencji gestorzy (w szczególności TP SA- aktualnie Orange Polska S.A.) rozbudowują i planują sukcesywny rozwój systemu sieci rozdzielczych na obszarze województwa. Ma to związek z budową dostępu do usług informatycznych.

2. Telefonia komórkowa

W ocenianym okresie system ten stanowi dynamicznie rozwijającą się dziedzinę łączności w województwie. Większość powierzchni województwa jest pokryta zasięgiem działania poszczególnych operatorów telefonii komórkowej. Ze względu na brak danych z zakresu tego systemu nie ma możliwości przeanalizowania szczegółowego tego zagadnienia.

3. Stan i zmiany w infrastrukturze społeczeństwa informacyjnego

W tej dziedzinie sukcesywnie zachodzą pozytywne zmiany tj:

- a) mieszkańcy województwa podlaskiego korzystają z istniejącej szerokopasmowej sieć optyczną „PIONIER” której trasa przebiega przez Olsztyn – Suwałki – Białystok z odgałęzieniami w kierunku Kuźnicy (Białoruś) oraz w kierunku Ogrodnik (Litwa). PIONIER jest pierwszą w Europie krajową siecią akademicką wykorzystującą własne światłowody do transmisji danych z wykorzystaniem technologii DWDM i 10 Gigabit Ethernet.,
- b) Miejska Sieć Komputerowa BIAMAN w Białymstoku jest rozległą szerokopasmową siecią komputerową typu MAN (Metropolitan Area Network), działającą na obszarze Białegostoku i województwa podlaskiego. Budowę, utrzymanie i eksploatację sieci prowadzi Centrum Komputerowych Sieci Rozległych przy Politechnice Białostockiej, które jest także jednym z współtwórców Krajowej Akademickiej Sieci Szerokopasmowej między innymi sieci PIONIER.
- c) sukcesywnie wdrażany jest Program Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego Województwa Podlaskiego do roku 2020 (e-Podlaskie) tj:
e-edukacja, e-biznes, e-administracja, e- zdrowie, sieci teleinformatyczne
- d) rozbudowywana jest sieć dystrybucyjna w oparciu o „Sieć Szerokopasmową Polski Wschodniej”. Aktualny stan istniejący zarówno sieci szkieletowej szerokopasmowej jak i dystrybucyjnej zamieszczony jest na Portalu GIS Podlasia, w dedykowanej zakładce Sieci Szerokopasmowe.

4.7.2. Ocena realizacji zadań z zakresu infrastruktury telekomunikacyjnej

1. Najbardziej intensywnie rozwija się struktura społeczeństwa informacyjnego oraz sieć telefonii komórkowej. Zanotowano spadek usług w telefonii stacjonarnej. Ukierunkowanie i zintegrowanie działań zmierzających do budowy Społeczeństwa

Informacyjnego w województwie podlaskim, tak aby w jak największym stopniu przyczyniły się do wzrostu konkurencyjności regionalnej gospodarki oraz jakości życia mieszkańców - daje rezultaty.

2. Wskaźniki dostępności informatycznej uległy znaczącej poprawie. Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do szerokopasmowego Internetu wzrósł z 46,5% (2011) do 57% (2016). Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do szerokopasmowego Internetu wzrósł z 76,3% (2011) do 95% (2016).
3. Pomimo zwiększenia dostępności do Internetu szerokopasmowego spada wskaźnik świadczenia usług e-administracji. W województwie podlaskim w roku 2017 z Internetu w kontaktach z administracją publiczną korzystało 24,7% obywateli (rok wcześniej 28%) a w roku bazowym 23,5%. W Polsce zaś wskaźnik ten wynosił 30,8% (2016) i poprawił się w stosunku do 2011 roku (27,6%). Obserwowana sytuacja wskazuje albo na konieczność intensyfikacji działań promocyjnych albo na problemy z „przyjaznością” zastosowanych rozwiązań – konieczność modyfikacji, ułatwienia korzystania z usług.
4. Zasadne jest również poszukiwanie rozwiązań w kierunku mierzenia poziomu wykorzystania dostępnej sieci szerokopasmowej

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W nowej edycji planu województwa powinny być zachowane zasady i kierunki rozwoju systemu telekomunikacyjnego – sformułowane w obowiązującym planie, bez wykazywania poszczególnych zadań.

4.8. Infrastruktura zaopatrzenia w wodę, gospodarki ściekowej i odpadami

4.8.1. Zmiany legislacji oraz dokumentów Unii Europejskiej, krajowych i regionalnych

Po uchwaleniu obecnie obowiązującego „Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego” dokonano szeregu zmian w obowiązujących aktach prawnych Unii Europejskiej, krajowych i regionalnych:

1. Akty prawne na poziomie krajowym:

- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2017 r., poz. 519, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2016 r., poz. 2134, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2016 r., poz. 1987, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1566, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2017 r., poz. 1289, z późn. zm.);

2. Dokumenty na poziomie krajowym:

- aktualizacja Programu wodno-środowiskowego kraju zatwierdzonego przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej 9.03.2010 r. z sierpnia 2016 r.,
- Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 11 grudnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia aktualizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (M.P. 18.12.2017 r. poz. 1183.
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. poz. 1911);

- Krajowy Plan Gospodarki odpadami 2022 – uchwała Nr 88 Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2016 r. (MP 11 sierpnia 2016 r. poz. 784).

3. Dokumenty na poziomie regionalnym:

- Program Ochrony Środowiska Województwa Podlaskiego na lata 2017–2020 z perspektywą do 2024 roku uchwalony uchwałą Nr XXIX/262/2016 z dnia 24 października 2016 r. Sejmiku Województwa Podlaskiego.
- Uchwała Nr XXXII/280/16 z dnia 19 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia „Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego na lata 2016-2022”.
- Uchwała Nr 258/3554/2017 z dnia 28 listopada 2017 r. w sprawie przyjęcia „Sprawozdania z realizacji Planu Gospodarki Odpadami Województwa Podlaskiego za lata 2014-2016”
- Zarządzenia Wojewody Podlaskiego i uchwały Sejmiku Województwa Podlaskiego ustalające aglomeracje w zakresie zbiorczych systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków w województwie.

4.8.2. Zmiany w systemach w latach 2014 - 2017

1) System zaopatrzenia w wodę

Na terenie województwa w zakresie wodociągów:

- wykonano prace modernizacyjne stacji uzdatniania wody m. Białegostoku,
- wykonano prace modernizacyjne stacji uzdatniania wody m. Suwałki:

W latach 2014 – 2016 wykonano:

- 257,3 km sieci wodociągowej ogółem, w tym w miastach 61 km i na terenach wiejskich 196,3 km (wzrost odpowiednio 1,94 %, 3,16 % i 1,73 %),
- 5 679 podłączeń do budynków mieszkalnych, w tym w miastach 2 063 i na terenach wiejskich 3 616 (wzrost odpowiednio 2,98 %, 2,81 % i 3,09 %).

W 2016 r. w stosunku do roku 2014:

- zasoby eksploatacyjne wód podziemnych wzrosły do 688,3 hm³ – o 5,2 hm³ (0,8%),
- rejestrowane pobory wody ogółem wzrosły o 2,2 hm³, z ujęć komunalnych o 0,5 hm³ i o 0,1 hm³ na cele produkcyjne, a do nawodnień rolnych, leśnych i stawów utrzymały się na tym samym poziomie,
- pobór wody z komunalnych ujęć wzrósł o 1,4 hm³ (2,3 %), w tym z ujęć powierzchniowych o 1,2 hm³ (16,0 %) a podziemnych o 0,3 hm³ (5,7 %),
- wskaźnik procentowy ludności korzystającej z sieci wodociągowej ogółem w województwie wzrósł z 90,3 % do 90,6 %, w miastach z 96,6 % do 96,7 % i na terenach wiejskich z 80,5 % do 81,1 %.

2) Odprowadzanie i oczyszczanie ścieków komunalnych

W latach 2014 – 2017 realizowano:

- rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w Białymstoku,
- rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w Suwałkach,
- rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w Łomży,
- modernizację części osadowej oczyszczalni ścieków w Augustowie,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Hajnówce,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Łapach,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Zambrowie,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Bielski Podlaskim,
- rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w Grajewie,

- modernizację oczyszczalni ścieków w Mońkach,
- rozbudowę i modernizację dwóch oczyszczalni ścieków w Kolnie,
- modernizację oczyszczalni w Brańsku,
- rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w Stawiskach,
- rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w Czeremsze,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Rajgrodzie,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Tykocinie,
- rozbudowę oczyszczalni ścieków w Choroszczy,
- rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w Suchowoli,
- rozbudowę oczyszczalni ścieków w Białowieży,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Krypnie Kościelnym,
- modernizację oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Białostockiej,
- rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w Gródku

W latach 2014-2016 wykonano:

- 175,2 km kanalizacji sanitarnej ogółem, w tym w miastach 73,2 km i na terenach wiejskich 102,0 km (wzrost odpowiednio 5,3 %, 4,3 % i 6,3 %),
- 5 805 sztuk połączeń kanalizacyjnych do budynków mieszkalnych, w tym w miastach 2 736 szt. i na terenach wiejskich 3 069 szt. (wzrost odpowiednio o 6,7 %, 4,4 % i 12,1 %).

W 2016 r. w stosunku do 2014 r.:

- ilość ścieków odprowadzanych do wód powierzchniowych ogółem (przemysłowych i komunalnych łącznie) wzrosła o 1,3 hm³ do 40,7 hm³ (wzrost o 3,3 %), a odprowadzanych siecią kanalizacyjną o 1,0 hm³ (tj. 3,1 %),
- ilość odprowadzanych ścieków wzrosła o 866 dam³ (2,7 %),
- w 2016 r. (tak samo jak w 2014) 100 % odprowadzanych ścieków zostało poddane procesowi oczyszczania, w tym 85,0 % zostało oczyszczone z podwyższonym usuwaniem biogenów (85,1 % w 2014 r.),
- odsetek ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej ogółem w województwie wzrósł z 63,2 % do 64,1 %, w miastach z 91,1 % do 91,5 % i na terenach wiejskich z 20,5 % do 21,8 %.

W latach 2014 – 2016 realizowana była również w części miast i ośrodków wiejskich kanalizacja deszczowa z urządzeniami podczyszczającymi – przy pracach związanych z przebudową ulic.

3) Gospodarka odpadami

Na terenie województwa podlaskiego w latach 2014 – 2016:

- oddano do użytku Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów w Białymstoku,
- rozbudowano instalację do przetwarzania w procesie tlenowym odpadów zielonych i innych bioodpadów w PUHP „LECH” w Hryniewiczach,
- oddano do użytku kompostownię w ZGO Łomża,
- rozpoczęto realizację budowy kwatery składowania w ZGO Łomża,

4.8.3. Stan i funkcjonowanie systemów zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz unieszkodliwiania odpadów

1) System zaopatrzenia w wodę

Źródła zaopatrzenia w wodę wodociągów komunalnych, to generalnie wody podziemne, z wyjątkiem m. Białegostoku, gdzie pobierana jest również woda powierzchniowa z rzeki Supraśl. Wody podziemne charakteryzują się stosunkowo dobrą jakością i wymagają szczególnej ochrony ilościowej i jakościowej.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w województwie podlaskim wg danych Państwowego Instytutu Geologicznego w 2016 r. wyniosły 78 568 m³/h, czyli o 585 m³/h więcej niż w 2014 r. (o 0,75 %) i stanowi 3,8 % zasobów w Polsce. Według danych GUS wyniosły 688,3 hm³, co stanowi 3,9 % zasobów eksploatacyjnych w Polsce. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych komunalnych ujęć wody stanowią ok 42 % zasobów eksploatacyjnych województwa.

Rejestrowane pobory wody w 2016 r. w województwie wzrosły od 2014 r. o 2,2 hm³ do 100,7 hm³, a z ujęć komunalnych o 1,4 hm³ do 61,2 hm³. Pobory z wód powierzchniowych wzrosły o 1,9 hm³ do 9,4 hm³, a podziemnych o 0,3 hm³ do 52,6 hm³.

Sieć wodociągowa na koniec 2017 posiadały wszystkie miasta i gminy, a jej długość w stosunku do 2014 r. wzrosła o 284 km do 13 544 km, w tym w miastach o 90 km do 2 018,4 km a na terenach wiejskich o 194 km do 11 525,6 km.

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej w województwie wzrósł w stosunku do 2014 r. o 0,3 % do 90,6 % w 2016 r. co daje wartość mniejszą niż dla Polski – 91,9 %. W miastach wzrost wyniósł 0,1 % do 96,7 % - powyżej średniego krajowego 96,5 %, a na terenach wiejskich 0,6 % do 81,1 % tj. co dało wartość mniejsza niż średnia krajowa – 85,0 %.

(dane GUS).

Ocena systemu zaopatrzenia w wodę

Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne komunalnych ujęć wody pokryją perspektywiczne zapotrzebowania ludności województwa na wodę. Potrzeba budowy nowych ujęć może wystąpić sporadycznie.

Wciąż rośnie liczba osób korzystających z sieci wodociągowych, lecz tempo inwestowania oraz przyrostu długości sieci i ilości nowo przyłączonych do niej obiektów spada. Zwodociągowanie wyrażone wskaźnikami korzystających z sieci wodociągowej w miastach przekracza wskaźniki krajowe, a na terenach wiejskich jest nieznacznie mniejsze niż w kraju. Nieznacznie pogarsza się również stopień zwodociągowania w stosunku do krajowego.

2) System kanalizacji sanitarnej i wód opadowych

Systemy miejskie scentralizowanej kanalizacji sanitarnej na koniec 2016 r. posiadały wszystkie miasta (bez zmian w stosunku do 2014 r.) i gminy miejsko-wiejskie (przyrost o 9) oraz 61 wiejskich (bez zmian). Z kanalizacji korzystało 64,1% (wzrost o 0,9 %) ogółu mieszkańców województwa, tj. poniżej średniej krajowej (70,2 %). W województwie podlaskim w miejscowościach o RLM (przeliczeniowa ilość mieszkańców) powyżej 2000 zostało wyznaczonych 34 aglomeracji kanalizacyjnych, których oczyszczalnie i sieci kanalizacyjne mają spełniać wytyczne dyrektywy Rady 91/271/EWG. W 2016 r. powyższego wymagania nie spełniała tylko oczyszczalnia w mieście Łapy. Ścieki komunalne w aglomeracjach są odprowadzane do 37 oczyszczalni

(w tym 13 z podwyższonym usuwaniem biogenów i 24 biologiczne) o łącznej przepustowości 200 913 m³/d.

Długość sieci kanalizacyjnej w miastach od roku 2014 wzrosła do 2017 r. o 221,1 km do 3 553,3 km, a korzystało z niej 91,5 % ogółu ludności miast, o 0,4 % więcej. Wskaźnik ten jest wyższy od średniej krajowej wynoszącej dla miast 90,0 %.

Sieć kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich istnieje w 88 gminach (84 w 2014 r.) – 74,6 % ogółu gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. Ścieki odprowadzane są do: 85 komunalnych oczyszczalni gminnych wiejskich i 26 miejskich.

Długość sieci kanalizacji sanitarnej wiejskiej na koniec 2017 r. wynosiła 1 712,5 km (102 km więcej niż w 2014 r.) i korzystało z niej 21,8 % (1,3 % więcej niż w 2014 r.) ludności wiejskiej (poniżej średniej krajowej – 40,3 %).

Ilość ścieków odprowadzonych w 2016 r. kanalizacją sanitarną wyniosła 27 215,6 dam³, o 5 059,4 dam³ mniej niż w roku 2014. 100 % ścieków zostało oczyszczonych, w tym: z podwyższonym usuwaniem biogenów 84,5 %, mechaniczno – biologicznie 15,5%. Ścieki oczyszczone stanowiły około 40 % łącznej przepustowości 114 komunalnych oczyszczalni ścieków wynoszącej 238 371 m³/d (o 23 727 m³/d mniej niż 2014 r.).

Przydomowe oczyszczalnie ścieków wykonane zostały w 48 gminach.

Zakładowe mechaniczno – biologiczne oczyszczalnie ścieków posiadało 27 zakładów o łącznej przepustowości 65 048 m³/d, z tego 5 z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości 17 150 m³/d (16 650 m³/d w 2014 r.).

Nieczystości ciekłe – do zbiorników bezodpływowych trafiło 74,2 dam³, a do przydomowych oczyszczalni ścieków 14,2 dam³, co daje łącznie 88,4 dam³

Kanalizację deszczową posiadają miasta oraz część ośrodków gminnych, a z reguły obsługuje ona głównie tereny z intensywną zabudową. Starsze kanały nie wszystkie posiadają na wylotach do odbiorników urządzenia podczyszczające. Nowobudowane kanały deszczowe wymóg ten spełniają.

Nowe zamierzenia w gospodarce ściekowej

- modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Augustowie,
- rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Sokółce,
- rozbudowa oczyszczalni w Mońkach,
- modernizacja oczyszczalni w Szczuczynie,
- rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Grabowie,
- modernizacja oczyszczalni ścieków w Tykocinie,
- modernizacja oczyszczalni ścieków w Zabłudowie (w trakcie realizacji),
- rozbudowa kanalizacji sanitarnej w Ignatkach, gm. Juchnowiec.

Ocena gospodarki ściekowej

W ostatnich latach obserwuje się znaczny postęp w porządkowaniu gospodarki ściekowej. Wszystkie miasta i 88 gmin z terenami wiejskimi (74,6 %) posiadało scentralizowane systemy kanalizacji sanitarnej. Proces modernizacji oczyszczalni ścieków wynikający z Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych już dobiega końca, w związku z czym maleją nakłady na środki trwałe przeznaczone do oczyszczania ścieków komunalnych. Uwidacznia się to w malejących przyrostach długości sieci kanalizacyjnej i nowoprzyłączanych do niej użytkowników. Wciąż istnieje duża różnica skanalizowania w stosunku do zwodociągowania – wskaźnik procentowy

ludności terenów wiejskich korzystających z kanalizacji był na koniec 2016 r. 4,2 – krotnie mniejszy od wskaźnika korzystających z sieci wodociągowej. Wyhamowanie poziomu finansowania rozwoju infrastruktury ograniczy tempo zmniejszania tych dysproporcji. Nieznacznie pogarsza się również stopień skanalizowania w stosunku do krajowego. Postępujący proces kanalizowania miast i wsi pozwolił ograniczyć degradację wód powierzchniowych w województwie.

3) System gromadzenia i unieszkodliwiania odpadów

Gospodarka odpadami w województwie podlaskim prowadzona jest zgodnie z „Planem gospodarki odpadami województwa podlaskiego na lata 2016-2022” uchwalonym uchwałą Sejmiku Województwa Podlaskiego Nr XXXII/280/16 z dnia 19 grudnia 2016 r.

Odpady komunalne

System gospodarki odpadami funkcjonuje w układzie czterech regionów gospodarki odpadami (RGO): Centralnego, Południowego, Północnego i Zachodniego. W ramach tych regionów wydzielone są obszary objęte projektami finansowanymi z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ) i gminy objęte projektem danego obszaru zobowiązane są kierować odpady do wskazanych instalacji regionalnych przez wyznaczony okres trwałości projektu.

W 2016 r. zebrano 290,8 tys. ton odpadów komunalnych, w tym 243,2 tys. ton z gospodarstw domowych (274,9 tys. ton i 222,0 tys. ton w 2014 r.). 55,7 tys. ton (19,2 %) zostało zebranych selektywnie, 0,5 % więcej niż w 2014 r. (gospodarstwa domowe 55,3 tys. ton – 22,7 %). Na koniec 2016 r. funkcjonowało 14 składowisk odpadów komunalnych o powierzchni 73,3 ha, z czego 10 o powierzchni 65,2 na terenach wiejskich. W 2014 r. było to również 14 składowisk o powierzchni 60,4 ha. W 2016 r. zrehabilitowano 13,6 ha powierzchni czynnych składowisk, a w 2014 r. było to 7,9 ha powierzchni składowisk czynnych i 4,2 ha powierzchni składowisk o zakończonej eksploatacji. Poziom recyklingu w 2016 roku wyniósł 27,7 % - wzrost o 9,2 % w stosunku do roku 2014.

Odpady przemysłowe w 2016 r. były wytwarzane przez 53 zakłady w ilości 662 tys. ton, o 604 tys. ton mniej niż w roku 2014.

Odpady niebezpieczne zostały zebrane w ilości 18 416,64 ton od 2 822 producentów, o 3858 ton więcej niż w roku 2014. z czego najliczniejszą grupę stanowiły odpady z obróbki i powlekania metali oraz innych materiałów – 10 650,18 ton (W 2014 r. odpady z odwadniania olejów w separatorach – 3 817,6 ton).

Ocena gospodarki odpadami

Od chwili wprowadzenia Wojewódzkiego Programu Gospodarki Odpadami nastąpiły duże zmiany w sposobie zagospodarowywania odpadów. Praktycznie wszystkie zebrane zmieszane odpady komunalne są kierowane do mechaniczno-biologicznego przetwarzania (99,99%) a do składowania bez przetwarzania niecałe 1,5 %. Selektywnie zebrano 19,2 %, odpadów. Przekroczono również minimalny, wymagany poziom recyklingu osiągając w 2016 r. 27,7 %, lecz w związku z rosnącymi wymaganiami - w 2020 r. ma wynieść przynajmniej 50% - konieczne są dalsze inwestycje w tym kierunku. Proces przekształcania gospodarki odpadami w województwie podlaskim jest już niemal zakończony. Świadczą o tym spadające nakłady na środki trwałe w tej dziedzinie oraz niemal 100 % przekształcanie odpadów komunalnych w procesach mechaniczno-biologicznego przetwarzania.

Wydajność instalacji do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych w województwie podlaskim jest wystarczająca, w związku z czym nie jest konieczne zwiększanie ich mocy przerobowych. Planowane i obecnie realizowane modernizacje RIPOK dotyczą przede wszystkim efektywniejszego sortowania odpadów oraz ich energetycznego wykorzystania. Niedobór mocy przerobowych w zakresie przetwarzania odpadów zielonych i innych bioodpadów jest sukcesywnie zmniejszany wraz z budową nowych instalacji do ich przetwarzania.

5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

5.1. System obszarów chronionych

1) Zmiany przepisów prawa

Od uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego w prawodawstwie krajowym w odniesieniu do środowiska przyrodniczego nie wprowadzano istotnych zmian. Niemniej część ustaw była modyfikowana. Nowe uwarunkowania prawne objęły m.in.:

- przyjęcie nowej Ustawy Prawo wodne (Dz. U. z 2017 r. poz. 1566) – szereg zmian dotyczących funkcjonowania gospodarki wodnej w kraju, w tym m.in. powołanie Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie,
- zmiany Ustawy z dnia z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody i ogłoszenie tekstu jednolitego (Dz. U. z 2018 r. poz. 142) – dotyczące m.in. zmian regulacji w kwestii wycinki drzew i krzewów oraz dostosowania do nowego brzemienia Ustawy Prawo wodne,
- zmiany Ustawy z dnia z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska i ogłoszenie tekstu jednolitego (Dz. U. z 2018 r. poz. 799) – m.in. w zakresie narzędzi służących poprawie jakości powietrza i jego monitoringu.

2) Zmiany w systemie obszarów chronionych

Od uchwalenia planu nie wprowadzano modyfikacji do wypracowanego wcześniej systemu obszarów chronionych. W okresie tym ustanowiono 3 plany ochrony – dotyczyły rezerwatów przyrody Czapliniec Bełda, Koryciny i Dębowe Góry, dla których plany ochrony przyjęto zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. RDOŚ w Białymstoku przyjął również plan zadań ochronnych dla kolejnego obszaru Natura 2000, a także zmodyfikował dwa istniejące. Sejmik Województwa Podlaskiego wprowadził natomiast zmiany do siedmiu uchwał w sprawie obszarów chronionego krajobrazu oraz do uchwały w sprawie Suwalskiego Parku Krajobrazowego. Polegały one na sprecyzowaniu przyjętych wcześniej ustaleń ochronnych.

3) Stan i funkcjonowanie systemu obszarów chronionych.

Stan i funkcjonowanie systemu obszarów chronionych województwa określono w odniesieniu do głównych form ochrony, ustanowionych przepisami ustawy o ochronie przyrody:

a) Parki narodowe

Na obszarze województwa podlaskiego są cztery Parki Narodowe: Białowieski, Narwiański, Biebrzański i Wigierski. Zajmują one 92 180 ha, co stanowi 4,5% powierzchni województwa. Jedynie Białowieski Park Narodowy posiada plan ochrony. Od czasu uchwalenia planu sytuacja ta nie uległa zmianie,

b) Rezerваты przyrody

W województwie podlaskim istnieją 93 rezerваты przyrody. Ochroną rezerwatową objęty jest 1% pow. województwa (23 675 ha),

c) Parki krajobrazowe

Na obszarze województwa istnieją trzy parki krajobrazowe: Puszczy Knyszyńskiej, Suwalski i Łomżyński Doliny Narwi. Zajmują one 86 566 ha co stanowi 4% powierzchni województwa. Wszystkie parki posiadają obowiązujące plany ochrony,

d) Obszary chronionego krajobrazu

Na obszarze województwa podlaskiego 13 Obszarów Chronionego Krajobrazu zajmuje 457 304 ha, co stanowi 23% pow. województwa,

e) Obszary NATURA 2000

W 2012 roku Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 stycznia ustanowiono na terenie województwa podlaskiego 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków NATURA 2000. Do obszarów tych należą:

- Dolina Dolnego Bugu - PLB 140001
- Bagienna Dolina Narwi - PLB 200001
- Puszcza Augustowska - PLB 200002
- Puszcza Knyszyńska - PLB 200003
- Dolina Górnej Narwi - PLB 200007
- Przelomowa Dolina Narwi - PLB 200008
- Puszcza Białowieska - PLC 200004
- Puszcza Piska - PLB 280008
- Ostoja Biebrzańska - PLB 200006
- Dolina Dolnej Narwi - PLB 140014
- Dolina Górnego Nurca - PLB 200004
- Bagno Wizna - PLB 200005

Komisja Europejska zatwierdziła na terenie województwa podlaskiego obszary NATURA 2000 mające znaczenie dla wspólnoty (OZW). Są to:

- Jeleniewo - PLH 200001
- Narwiańskie Bagna - PLH 200002
- Ostoja Suwalska - PLH 200003
- Ostoja Wigierska - PLH 200004
- Dolina Biebrzy - PLH 200008
- Puszcza Białowieska - PLC 200004
- Ostoja Nadbużańska - PLH 140011
- Ostoja Knyszyńska - PLH 200006
- Dolina Pisy - PLH 200023
- Ostoja Augustowska - PLH 200005
- Ostoja w Dolinie Górnej Narwi - PLH 200010
- Pojezierze Sejneńskie - PLH 200007
- Schrony Brzeskiego Rejonu Umocnionego - PLH 200014
- Ostoja w Dolinie Górnego Nurca - PLH 200021
- Ostoja Narwiańska - PLH 200024
- Czerwony Bór - PLH 200018
- Dolina Górnej Rospudy - PLH 200022
- Dolina Szeszupy - PLH 200016
- Jelonka - PLH 200019
- Mokradła Kolneńskie i Kurpiowskie - PLH 200020
- Murawy w Haćkach - PLH 200015
- Torfowiska Gór Sudawskich - PLH 200017

- Sasanki w Kalimagach - PLH 200025
- Źródlika Wzgórz Sokólskich - PLH 200026

Obecnie obowiązują 24 plany zadań ochronnych obszarów Natura 2000. Od uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego przyjęto jeden nowy plan zadań ochronnych – dla obszaru Dolina Szeszupy oraz przyjęto dwie zmiany istniejących aktów.

W dalszym ciągu podlaskie obszary sieci Natura 2000 wyznaczone w oparciu o Dyrektywę Siedliskową nie uzyskały statusu specjalnych obszarów ochrony (SOO).

f) inne

Brak działań mających na celu utworzenie transgranicznych obszarów chronionych jest wynikiem braku odpowiednich procedur prawnych i stosownych porozumień międzynarodowych pomiędzy Polską, Litwą, Białorusią i Rosją.

W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego wyznaczono sieć korytarzy ekologicznych. Ich przebieg uwzględniany jest w opracowywanych dokumentach planistycznych gmin.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Pozytywnie ocenia się wdrażanie przepisów ochrony przyrody w odniesieniu do istniejących form ochrony. Problemem pozostaje brak ustaleń prawnych w odniesieniu do korytarzy ekologicznych, a także, niekiedy, niewystarczające zasady ochrony krajobrazu. Kwestia ta będzie przedmiotem audytu krajobrazowego – planowanego opracowania, którego realizacja pomoże ma w utrzymaniu ładu przestrzennego.

Wskazuje się jednocześnie na występowanie szeregu zagrożeń funkcjonowania obszarów chronionych, takich jak:

- niekontrolowana, intensywna urbanizacja terenów cennych przyrodniczo (szczególnie Puszczy Knyszyńskiej),
- dezaktualizacja dokumentów ochronnych niektórych form ochrony przyrody,
- „słabość” systemu planowania i niewystarczająca koordynacja z działaniami na rzecz ochrony przyrody,
- niska jakość wód powierzchniowych wpływająca negatywnie na stan niektórych siedlisk,
- zmiany klimatu (ekstremalne pogodowe, częste gwałtowne zjawiska burzowe),
- problemy krajobrazu związane z powierzchnią eksploatacją kruszyw,
- uszkodzenia drzewostanu wywoływane przez owady, zwierzęta, silne wiatry czy niewłaściwą gospodarkę leśną,
- występowanie dużej ilości inwazyjnych gatunków roślin i zwierząt, mogących zagrażać rodzimej faunie i florze,
- zagrożenia katastrofami naturalnymi.

Eliminacja powyższych zagrożeń bądź ich ograniczanie pozwoli na zabezpieczenie obszarów o wybitnych walorach przyrodniczych, mających znaczenie dla przestrzeni, gospodarki i warunków życia w województwie. Wymaga to ciągłej współpracy organów administracyjnych różnego szczebla, organizacji pozarządowych i wsparcia lokalnych społeczności.

Ponadto wskazuje się, że w kolejnej edycji planu należy dokonać rozszerzenia klasyfikacji obszarów przyrodniczo cennych. Ranga obszarów chronionych określona powinna być nie tylko pod kątem poziomu ochrony, ale również ich znaczenia i walorów przyrodniczych.

5.2. Złóża surowców naturalnych

1) Stan i eksploatacja złóż surowców mineralnych

Kopaliny występujące w województwie podlaskim zalegają głównie w przypowierzchniowej warstwie osadów czwartorzędowych. Do tej pory udokumentowano 945 złóż. Złóża kruszywa naturalnego występują głównie w części północnej i północno-zachodniej oraz środkowo-wschodniej województwa, natomiast występowanie złóż surowców ilastych stwierdzono w jego części środkowej i południowo-wschodniej. Lokalnie występują w województwie złoża torfu. Złóża borowiny występują m.in. w rejonie Supraśla – złoża Podsokołda 47 tys. m³ oraz w rejonie Augustowa – złoża Kolnica 584 tys. m³ oraz mniejsze – Silikaty.

Stosując podział przyjęty w ustawie Prawo geologiczne i górnicze, określono, że w województwie znajdują się złoża:

- a) znaczeniu ogólnokrajowym objęte własnością górnictwem:
 - rudy żelaza, tytanu i wanadu w złożach Krzemianka i Udryń w gm. Jeleniewo
 - rudy uranu w złożu Rajsk w gm. Bielsk Podlaski (nieujmowane w bilansach);
- b) objęte prawem własności nieruchomości gruntowej, które mogą mieć znaczenie regionalne, w tym m.in.:
 - piaski kwarcowe w złożach: Czaplino-Barszczewo, Podgórze, Tartak Nowy,
 - piaski, piaski i żwiry w złożach: Bobrowniki-Drahle, Kamionka-Drahle, Kosówka-Toczyłowo, Krzywólka-Suwalki, Potasznia, Potasznia II, Potasznia II-1, Sobolewo A, Starowlany, Szymany, Woźna Wieś,
 - ilaste surowce ceramiki budowlanej w złożu Trywieża;
- c) pozostałe złoża.

W odniesieniu do struktury przestrzennej i gospodarczej istotne jest rozmieszczenie udokumentowanych złóż o dużej zasobności, mogących mieć znaczenie eksploatacyjne ponadlokalne, np.: piaski i żwiry: Bobrowniki-Drahle – 110 293 tys. ton, Drahle III – 73 176 tys. ton, Potasznia I – 123 328 tys. ton, piaski kwarcowe: Podgórze – 8 652 tys. ton, surowce ilaste ceramiki budowlanej: Trywieża – 9 703 tys. ton, krede: Mielnik 2 696 tys. ton, torfy: Rabinówka – 1 386 tys. m³.

Bilans udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin na terenie województwa podlaskiego na dzień 31.12.2016 r. przedstawia się następująco:

Tab. 21. Bilans udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin na terenie województwa podlaskiego na dzień 31.12.2016 r.

	Rodzaj kopaliny	Liczba złóż udokumentowanych	Liczba złóż eksploatowanych
1	2	3	4
1	Piaski i żwiry	705	208
2	Surowce ilaste ceramiki bud.	21	2

3	Surowce ilaste do produkcji kruszywa lekkiego	1	-
4	Kreda	8	1
5	Torfy	13	4
6	Piaski kwarcowe do produkcji silikatów	6	2
7	Piaski kwarcowe do produkcji betonu komórkowego	2	-
8	Kamienie łamane i bloczne	1	-

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na dzień 31.12.2016 r.

Zaistniałe zmiany dotyczące udokumentowanych złóż kopalin nie przekładają się na zmiany w strukturze przestrzennej województwa – można więc je uznać za nieistotne.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Przyjęty w Planie województwa podział surowców odpowiada obowiązującemu stanowi prawnemu określone w ustawie Prawo geologiczne i górnicze – nie jest jednak tożsamy z surowcami o największym znaczeniu gospodarczym w województwie.

Regularnie zwiększa się ilość udokumentowanych i eksploatowanych złóż kruszyw naturalnych, co sprzyja rozwojowi gospodarstwu, jednakże nie pozostaje bez wpływu na krajobraz.

5.3. Wody

5.3.1. Zmiany przepisów prawa

W okresie przyjętym do oceny planu zagospodarowania przestrzennego województwa zmianie uległa ustawa z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne w zakresie procedur decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz procedur w sprawach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania albo zmiany decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1, 10, 14 i 18 ustawy z dnia 3 października 2008r.

o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zmiana polega na tym, iż do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne stosuje się przepisy obowiązujące przed dniem 1 stycznia 2018 roku. Zmiana ta nie powoduje skutków realizacji ustaleń poddanego ocenie planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

Oceniany dokument uwzględnia ustalenia wynikające z zaktualizowanych planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy: Wisły, Niemna i Pregoły oraz z zaktualizowanego Programu wodno-środowiskowego kraju.

5.3.2. Wody powierzchniowe

Monitoring jakości wód prowadzony jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku (WIOŚ). Białystok w 6-cio letnich cyklach – programach pomiarowych. Aktualnie dostępna jest ocena cyklu badawczego prowadzonego w latach 2010 – 2015, który umożliwi dokonanie pełnej oceny wszystkich wód na terenie województwa podlaskiego.

W cyklu tym, w województwie podlaskim, ocena jakości powierzchniowych wód płynących (rzek) przedstawiała się następująco:

- **stan i potencjał ekologiczny** – oceniono 107 naturalnych, sztucznych i silnie zmienionych jednolite części wód powierzchniowych (JCWP) rzek:
 - wody o bardzo dobrym stanie ekologicznym (I klasa) - nie stwierdzono;
 - wody o dobrym stanie ekologicznym (II klasa) stwierdzono w 12 JCWP rzek;
 - wody o umiarkowanym stanie ekologicznym (III klasa) odnotowano w 52 JCWP rzek;
 - wody o słabym stanie ekologicznym (IV klasa) odnotowano w 25 JCWP rzek;
 - wody o złym stanie ekologicznym (V) stwierdzono w 9 JCWP rzek.

Spośród 9 badanych, sztucznych i silnie zmienionych JCWP rzek, dobry potencjał ekologiczny stwierdzono w 2 JCWP, a umiarkowany w 2 JCWP, słaby potencjał ekologiczny w 3 JCWP i zły potencjał ekologiczny w 2 JCWP. Nie stwierdzono jezior o maksymalnym, słabym i złym potencjale ekologicznym.

- **stan chemiczny** – oceniono w 74 JCWP rzek:
 - wody o dobrym stanie chemicznym odnotowano w 16 JCWP rzek;
 - wody o stanie chemicznym poniżej dobrego odnotowano w 58 JCWP rzek.
- **stan wód** – oceniono 103 JCWP rzek:
 - stan dobry stwierdzono w 9 JCWP rzek;
 - stan zły stwierdzono w 94 JCWP rzek.

Ocena eutrofizacji wód powierzchniowych płynących (rzek) ze względu na zagrożenia zanieczyszczeniami ze źródeł komunalnych oraz rolnictwa wykazała, iż w 108 profilach (w 94 JCWP) eutrofizacja ze źródeł komunalnych wystąpiła w 53 profilach oraz w 2 profilach z źródeł dotyczących rolnictwa.

W latach 2010-2015 ocenie jakościowej poddano również 27 naturalnych JCWP jezior (44% wszystkich JCWP jezior w województwie podlaskim), w których jakość wód przedstawiała się następująco:

- **stan i potencjał ekologiczny:**
 - bardzo dobry stan ekologiczny stwierdzono w 4 JCWP jezior (6%);
 - dobry stan ekologiczny stwierdzono w 15 JCWP jezior (25%);
 - umiarkowany stan ekologiczny stwierdzono w 8 JCWP jezior (13%);
 - nie stwierdzono jezior o słabym i złym stanie ekologicznym.

Spośród 3 badanych, silnie zmienionych JCWP jezior, dobry potencjał ekologiczny stwierdzono w 2 JCWP, a umiarkowany w 1 JCWP. Nie stwierdzono jezior o maksymalnym, słabym i złym potencjale ekologicznym.

- **stan chemiczny** – wszystkie badane JCWP jezior uznano za wody o dobrym stanie chemicznym;
- **stan wód:**
 - stan dobry stwierdzono w 18 JCWP jezior;
 - stan zły stwierdzono 9 JCWP jezior.

Ocena podatności zbiorników na eutrofizację wykazała, że spośród 30 monitorowanych akwenów, eutrofizację wykazały wody 7 jezior (Gremzdel, Jemielite, Rajgrodzkie, Rospuda Filipowska, Sumowo Bakałarzewskie, Wigry i Wizajny).

W roku 2017 ocenie jakościowej poddano 91 JCWP rzek (76 naturalnych, 13 silnie zmienionych i 2 sztuczne) oraz 12 naturalnych JCWP jezior. Brak publikacji podsumowującej stan/potencjał ekologiczny oraz stan chemiczny w ujęciu ilościowym dokonanej oceny JCWP rzek nie pozwolił na ich zaprezentowanie w niniejszej ocenie. Natomiast w odniesieniu do jezior stan jakościowy wód przedstawiał się następująco:

- bardzo dobry stan ekologiczny – nie stwierdzono;
- dobry stan ekologiczny stwierdzono w 5 JCWP (jeziora: Biereżnik, Dmitrowo, Wigry, Serwy i Szlamy);
- umiarkowany/dobry stan ekologiczny stwierdzono w 3 JCWP (jeziora: Długie Wigierskie, Długie Augustowskie, Pierty);
- stan umiarkowany stwierdzono w 3 JCWP (jeziora: Gremzdel, Dręstwo i Rajgrodzkie);
- stan słaby stwierdzono w 1 JCWP (jeziro Tajno).

Oceny spełnienia wymogów dla obszarów chronionych przeznaczonych do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie dokonano w 65 profilach pomiarowych rzek. Warunki kryterialne spełniały wody 5 JCWP: Nurzec od Siennicy do ujścia, Wissa od dopływu w Wąsoszu do ujścia, Szeszupa od Potopki do granicy państwa, Czarna Hańcza od wypływu z jeziora Hańcza do jeziora Wigry. Pozostałych 60 JCWP nie spełniało warunków kryterialnych.

Oceny przydatności do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia dokonano dla 1 JCWP stanowiącej część zlewni rzeki Supraśl (PLRW20002426169), z której zaopatruje się w wodę Aglomeracja Białostocka. Wyniki badań z 2015 roku wykazały, iż woda nie spełnia wymagań obszaru chronionego. Woda charakteryzowała się dobrym stanem wód, jednakże nie odpowiadała dodatkowym warunkom kryterialnym – maksymalnie kategorii A2 – określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Ocena wykazała niską kategorię A3, co oznacza, że woda wymaga wysokosprawnego uzdatniania fizycznego i chemicznego.

Wnioski - realizacja ustaleń planów gospodarowania wodami w dorzeczach: Wisły Środkowej, Niemna i Pregoły, co umożliwi osiągnięcie dobrych stanów wód, a tym samym osiągnięcie zakładanych, w tych dokumentach, celów środowiskowych.

5.3.3. Wody podziemne

W roku 2016 zasoby wód podziemnych (czwartorzędowych, trzeciorzędowych, kredowych i starszych) w województwie oszacowano na 683,1 hm³ – wzrost w stosunku do roku 2014 o 5,1 hm³. W ostatnim dziesięcioleciu zasoby wzrosły o 27,0 hm³.

Program monitoringu jakości wód podziemnych uwzględnia podział Polski na jednostki hydrogeologiczne – jednolite części wód podziemnych (JCWPd) wyodrębnione w oparciu o kryterium zlewniowe.

Przeprowadzone w 2015 roku badania w monitoringu operacyjnym w 7 punktach pomiarowych, położonych na terenie trzech powiatów (wysokomazowieckiego, zambrowskiego i białostockiego, w trzech obszarach JCWPd – nr 51, 52 i 55), wykazały dobry stan chemiczny wód (II i III klasa) w 6 punktach pomiarowych. Jedynie w punkcie

Gąsówka Skwarki (powiat białostocki – JCWPd nr 55) położonym na gruntach ornych, stan chemiczny wód określony został jako słaby (IV klasa), z powodu podwyższonej zawartości azotanów.

Dla wszystkich trzech czwartorzędowych głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP) nr 261 – „Sandr Kurpie”, nr 217 „Pradolina rzeki Biebrzy” i nr 218 – „Pradolina rzeki Supraśl” występujących na obszarze województwa podlaskiego projektowane są obszary ochronne, ale aktualnie nie są planowane do ustanowienia.

5.3.4. Zagrożenia wód

Zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych spowodowane są dostaniem się do nich ścieków i wód opadowych nieoczyszczanych, lub oczyszczanych w stopniu niewystarczającym. Ilość wytwarzanych ścieków (komunalnych i przemysłowych) utrzymuje się na podobnym poziomie od kilku lat. W roku 2015 wytworzonych zostało ich 40,7 hm³, a w roku 2015 wytworzonych zostało 39,1 hm³. Ścieki wymagające oczyszczania stanowią 99,5% wszystkich ścieków wytworzonych.

Bezpośrednio do wód lub do ziemi odprowadzanych jest 0,5% wszystkich ścieków wytworzonych. Ścieki te nie wymagają oczyszczania.

W 2016 roku ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane były w 100%, z tego 1,5% było oczyszczanych mechanicznie, 18,2% biologicznie a 79,7% z podwyższonym usuwaniem biogenów. W stosunku do roku 2015 zmniejszyła się ilość ścieków oczyszczanych mechanicznie o 0,3 hm³, natomiast zwiększyła się ilość ścieków oczyszczanych biologicznie o 0,6 hm³ i oczyszczanych z podwyższonym usuwaniem biogenów o 1,2 hm³.

5.3.5. Działania dotyczące gospodarowania wodami

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego zakłada:

- realizację 36 zadań inwestycyjnych wynikających z planów gospodarowania wodami (w dorzeczu Środkowej Wisły i Niemna) do 2021 roku, z których zrealizowano pięć a jedno znajduje się w realizacji;
- budowę 26 i modernizację 3 zbiorników retencyjnych służących przede wszystkim rolnictwu z możliwością rekreacyjnego ich użytkowania, z których zrealizowano jeden zbiornik.

Ponadto dokonano przebudowy pompowni nr 1 i nr 2 w miejscowości Konowały (gmina Choroszcz).

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Ustalenia planu dotyczące gospodarowania wodami powierzchniowymi i podziemnymi uwzględniają aktualnie obowiązujące regulacje prawne dotyczące tej problematyki. Kontynuacja realizacji ustaleń planów gospodarowania wodami w dorzeczu: Wisły Środkowej, Niemna i Pregoly umożliwi osiągnięcie zakładanych w tych dokumentach celów środowiskowych.

5.4. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary zagrożone suszą

5.4.1. Zmiany w obowiązujących dokumentach i przepisach

Zmianie uległa ustawa z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne w zakresie procedur decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz procedur w sprawach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko w ramach postępowania w sprawie wydania albo zmiany decyzji, o których mowa w art. 72 ust. 1 pkt 1, 10, 14 i 18 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w

ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zmiana polega na tym, iż do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne stosuje się przepisy obowiązujące przed dniem 1 stycznia 2018 roku.

Obwieszczeniem Dyrektora RZGW nr 1/2017z dnia 24 lipca 2017 r. został przyjęte: Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Środkowej Wisły, Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Niemna. Dokumenty te zostały opracowane przez Wydział Planowania Gospodarowania Wodami RZGW w Warszawie.

5.4.2. Mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego i plany zarządzania ryzykiem powodziowym

Informacje o obszarach szczególnego zagrożenia powodzią, zawarte w analizowanym planie, są aktualne w świetle obowiązującego prawa wynikającego z ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne oraz Dyrektywy 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 roku w sprawie ryzyka powodziowego i zarządzania nim.

Na dzień przyjęcia PZPWP przez Sejmik Województwa Podlaskie, nie wszystkie obszary narażone na bezpieczeństwo powodzi miały sporządzone mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego oraz plany zarządzania ryzykiem powodziowym. W ocenianym planie, zgodnie z zapisami Ustawy prawo wodne, dla obszarów, dla których nie zostały sporządzone plany zarządzania ryzykiem powodziowym, a które to obszary narażone są na niebezpieczeństwo powodzi, za obszary szczególnego zagrożenia powodzią przyjęto obszary bezpośredniego zagrożenia powodzią (o zasięgu zalewania wodami o prawdopodobieństwie pojawienia się raz na 100 lat), które zostały wyznaczone w studiach ochrony przeciwpowodziowej sporządzonych przez dyrektora RZGW w Warszawie dla następujących rzek: Biebrzy (w kilometrażu 48 – 155 km), Broku (w kilometrażu 6 – 89 km), Narwi (w kilometrażu 345 – 448 km), Nurca (w kilometrażu 4 – 104 km), Pisy (w kilometrażu 9 – 80 km), Supraśli (w kilometrażu 36 – 108 km) oraz Jegrzni, Rospudy, Czarnej Hańczy i Marychy (na całej długości rzek). Dla ww. odcinków rzek mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego oraz plany zarządzania ryzykiem powodziowym zostaną opracowane przez Państwowe Gospodarstwo Wody Polskie w następnych cyklach planistycznych. Obszary te dotyczą 41 gmin i 5 miast (Augustów, Suwałki, Sejny, Wysokie Mazowieckie i Brańsk), a ich ogólna powierzchnia wynosi około 47 890 ha. W okresie obejmującym ocenę realizacji PZPWP, dla w/w rzek, zarówno mapy jak również plany zarządzania ryzykiem powodziowym nie zostały sporządzone.

5.4.3. Plany przeciwdziałania skutkom suszy

Plany przeciwdziałania skutkom suszy zostały opracowane i przyjęte do realizacji po uchwaleniu przez Sejmik Województwa Podlaskiego PZPWP, który jest przedmiotem oceny. Celem tych planów jest ograniczenie oddziaływania skutków suszy poprzez wskazania działań łagodzących wpływ suszy adresowanych do podmiotów na obszarze poszczególnych regionów wodnych, dla których są sporządzane.

Plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych zawierają katalogi działań służący ograniczeniu skutków suszy. Podstawowym celem doboru działań przewidzianych do realizacji jest łagodzenie skutków suszy, minimalizacja ich wpływu na poszczególnych użytkowników wód, w tym zaspokojenie potrzeb wodnych środowiska naturalnego. Ponadto zadaniem działań wybieranych z Katalogu jest ograniczenie niedoborów zaopatrzenia ludności w wodę poprzez wprowadzenie strategii łagodzenia i reagowania na występujące zjawisko suszy.

Planami, które dotyczą województwa podlaskiego są: Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Środkowej Wisły oraz Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Niemna.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Ustalenia planu dotyczące obszarów szczególnego zagrożenia powodzią uwzględniają aktualnie obowiązujące regulacje prawne dotyczące tej problematyki.

Problematyka dotycząca obszarów szczególnego zagrożenia powodzią ujęta w PZPWP uwzględnia zakres wynikający z map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego i planów zarządzania ryzykiem powodziowym dla większości obszarów zagrożonych powodzią na terenie województwa podlaskiego. Dla obszarów, dla których obszary szczególnego zagrożenia powodzią wyznaczone zostały na podstawie studiów ochrony przeciwpowodziowej sporządzonych przez dyrektora RZGW w Warszawie należy sporządzić mapy zagrożenia powodziowego, mapy ryzyka powodziowego i plany zarządzania ryzykiem powodziowym i uwzględnić je przy kolejnej aktualizacji PZPWP.

Przeciwdziałania skutkom suszy w PZPWP zostały ujęte w nieznacznym zakresie, z uwagi na brak stosownych informacji na ten temat w trakcie jego sporządzania. Problematyka ta powinna być znacznie poszerzona przy kolejnej aktualizacji PZPWP wykorzystując katalogi działań zawarte w Planie przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Środkowej Wisły oraz w Planie przeciwdziałania skutkom suszy w regionie wodnym Niemna.

5.5. Jakość powietrza atmosferycznego

Jak wskazano w *Informacji o stanie środowiska na obszarze województwa podlaskiego* opracowanej przez WIOŚ w Białymstoku, jakość powietrza w Polsce jest aktualnie problemem szczególnej wagi. Pyły, benzo(a)piren, tlenki azotu, oraz ozon przyziemny są obecnie powszechnie uznawane za zanieczyszczenia o największym wpływie na zdrowie. Długotrwała ekspozycja na te zanieczyszczenia wywołuje różne skutki, od chorób układu oddechowego, krążenia, po przedwczesną śmierć. Większość mieszkańców miast jest narażonych na zanieczyszczenia o stężeniach uznanych za szkodliwe.

Do substancji mających największy udział w emisji zanieczyszczeń, pochodzących głównie z procesów spalania energetycznego należą: dwutlenek siarki, tlenek azotu, tlenek węgla i pyły. Na obszarze województwa największa emisja zanieczyszczeń powietrza pochodzi ze źródeł zlokalizowanych w miastach.

W województwie podlaskim ostatnie lata przyniosły jednak istotne zmiany w strukturze emisji. Spada udział emisji ze scentralizowanych źródeł ciepła w związku z wdrażaniem środków zapobiegawczych, poprawą jakości paliwa, a także zmniejszeniem zapotrzebowania na energię wynikającym z łagodniejszych zim. Wzrasta natomiast **emisja powierzchniowa**, głównie na skutek stosowania paliw gorszej jakości wśród mieszkańców, czy coraz powszechniejszego spalania odpadów. Na jakość powietrza w obszarach miejskich decydujący wpływ mają **niskie źródła emisji** – czyli domowe kotłownie. Spalanie paliw, często niskiej jakości, w piecach o małej sprawności skutkuje dużą emisją zanieczyszczeń pyłowych, dwutlenku siarki, niemetanowych, lotnych związków organicznych, tlenków azotu, a także benzo(a)pirenu.

Na terenie województwa podlaskiego WIOŚ w Białymstoku realizuje wieloletni program monitoringu powietrza w zakresie normowanych zanieczyszczeń.

Jak wskazuje WIOŚ w swoim raporcie, prowadzone pomiary wykazały, że aktualnie nie ma problemu z dotrzymaniem norm SO_2 , NO_2 , CO i C_6H_6 , oraz ze stężeniami metali w pyłe zawieszonym PM_{10} . W latach 2007–2016 r. wyniki stężeń tych substancji osiągały niskie wartości znacznie poniżej norm dopuszczalnych. W przypadku SO_2 i NO_2 nie zanotowano w tym okresie przekroczeń stężeń 1-godzinnych. Stężenia metali w pyłe PM_{10} również osiągały marginalne wartości, co wynika ze stosunkowo małego uprzemysłowienia województwa podlaskiego.

Wyniki badań wskazują na utrzymujące się na przestrzeni lat problemy z dotrzymaniem norm stężeń pyłu zawieszonego PM_{10} i $\text{PM}_{2,5}$ oraz benzo(a)pirenu w pyłe PM_{10} . W okresie od 2007 do 2016 r. stężenia pyłu zawieszonego PM_{10} były wysokie, chociaż nie przekraczały średniorocznej normy dopuszczalnej. Odnotowano natomiast przekroczenia dopuszczalnej liczby dni (35 w roku), w których mogą wystąpić przekroczenia normy stężenia średniodobowego. Najwyższe stężenie średnioroczne PM_{10} w 2016 roku zanotowano w Białymstoku. W ostatnim okresie stężenia średnioroczne pyłu PM_{10} w Łomży uległy obniżeniu i osiągnęły nieznacznie mniejsze wartości niż w Aglomeracji Białostockiej. W przypadku stężeń 24-godzinnych, na przestrzeni lat, przekroczenia notowano zarówno w Łomży, jak i Aglomeracji Białostockiej. W latach 2007–2011 liczba dni z przekroczeniami normy dobowej była wysoka. Od 2012 roku zmalała.

Przyczyną wysokich wartości stężeń pyłu jest emisja powierzchniowa (niska), tzn. spalanie paliw stałych w piecach w indywidualnych gospodarstwach domowych. Tak jak już wcześniej wspomniano spalanie węgla, szczególnie słabej jakości bądź odpadów skutkuje znaczącym wzrostem zanieczyszczeń pyłowych. Wzrost stężeń dobowych pyłu występował głównie w sezonie grzewczym. Badania pyłu $\text{PM}_{2,5}$ oraz benzo(a)pirenu wskazują również problemy z dotrzymaniem norm. W ostatnich kilku latach norma pyłu $\text{PM}_{2,5}$ była corocznie przekraczana w Łomży, natomiast benzo(a)pirenu w Białymstoku i Suwałkach. Źródłem przekroczeń, podobnie jak pyłu PM_{10} , jest emisja niska.

Badania stężeń ozonu w ostatnim 10-leciu wykazały występowanie przekroczeń – dni ze stężeniami 8-godzinnymi ozonu wyższymi od $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W odniesieniu do normy – celu długoterminowego, problemem dotyczy nie tylko województwa podlaskiego, ale również znacznej części Polski i Europy.

Podsumowując, WIOŚ w Białymstoku stwierdził przekroczenia norm jakości powietrza w odniesieniu do:

- stężenia dopuszczalnego pyłu zawieszonego $\text{PM}_{2,5}$ w strefie podlaskiej w obszarze przekroczeń Łomża (kryterium – ochrona zdrowia);
- poziomu dopuszczalnego II fazy pyłu zawieszonego $\text{PM}_{2,5}$ w strefie podlaskiej - obszar przekroczeń Łomża i Hajnówka (kryterium – ochrona zdrowia). Wyniki pomiarów pyłu $\text{PM}_{2,5}$ w strefie aglomeracji białostockiej, także wykazały wysokie wartości, chociaż nie przekroczyły one dopuszczalnej normy. Ryzyko przekroczenia ocenia się jako wysokie.
- poziomów celów długoterminowych ozonu w strefie aglomeracji białostockiej (kryterium ochrona zdrowia) oraz w strefie podlaskiej (kryterium - ochrona roślin);

W przypadku przekroczenia choćby jednego poziomu dopuszczalnego lub docelowego w odniesieniu do substancji podlegającej ocenie jakości powietrza, konieczne jest opracowanie Programu Ochrony Powietrza dla strefy, w której nastąpiły te przekroczenia. Integralną częścią „Programu” jest plan działań krótkookresowych mający na celu osiągnięcie dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu. Dokumenty takie sporządzono w latach poprzednich zarówno dla Strefy Podlaskiej, jak i Aglomeracji Białostockiej. Obecnie wdrażane są ustalone tam działania.

5.6. Klimat akustyczny województwa

Głównym źródłem uciążliwości związanej z nadmiernym hałasem na obszarze województwa podlaskiego jest komunikacja drogowa. Niewielki udział w klimacie akustycznym województwa ma hałas kolejowy oraz, głównie lokalnie, hałas przemysłowy.

Transgraniczny ruch samochodowy, zwłaszcza pojazdów ciężarowych, powoduje dużą uciążliwość akustyczną oddziałującą na ludność, a także i środowisko, na terenach sąsiadujących z drogami krajowymi. Stan klimatu akustycznego wokół dróg ulega ciągłym zmianom. Presja spowodowana wzrostem ilości pojazdów samochodowych i natężenia ruchu, powoduje, że powiększa się zasięg stref oddziaływania ruchu komunikacyjnego na przyległych do dróg terenach. Dotyczy to także obszarów wielkomiejskich, gdzie liczba pojazdów i natężenie ruchu ciągle wzrasta.

W roku 2017 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Białymstoku przeprowadził pomiary hałasu drogowego w 3 miejscowościach województwa podlaskiego. Na ich podstawie, w Zabłudowie, Zambrowie i Miastkowie, wyznaczono wartości wskaźników długookresowych (L_{DWN} i L_N) mających zastosowanie przy prowadzeniu długookresowej polityki w zakresie ochrony przed hałasem, oraz wartości wskaźników krótkookresowych (L_{AeqD} i L_{AeqN}) mających zastosowanie w odniesieniu do wartości dopuszczalnych hałasu w ciągu jednej doby. Na podstawie badania WIOŚ sformułował następujące wnioski:

1. Przeprowadzone w 2017 roku pomiary hałasu komunikacyjnego wykazały występowanie przekroczeń wartości dopuszczalnych hałasu zarówno w porze dziennej jak i nocnej.
2. Wyniki pomiarów krótkookresowych (pora dzienna) wykazały przekroczenia w 7 spośród 12 punktów pomiarowych położonych:
 - w Zabłudowie: ul. Bielska 36, ul. Bielska 35, ul. A. Mickiewicza 20, ul. Białostocka 1;
 - w Zambrowie: ul. Łomżyńska 69, ul. Mazowiecka 52, ul. Obrońców Zambrowa 50.
3. Nie stwierdzono przekroczeń w 5 punktach pomiarowych:
 - w Zambrowie: ul. Białostocka 24;
 - w Miastkowie: ul. Cendrowizna 1, ul. Cmentarna 2, ul. Długa 1, ul. Nowogrodzka 23.
4. Wyniki pomiarów krótkookresowych (pora nocna) wykazały przekroczenia w 8 punktach pomiarowych:
 - w Zabłudowie: ul. Bielska 36, ul. Bielska 35, ul. A. Mickiewicza 20, ul. Białostocka 1;
 - w Zambrowie: ul. Białostocka 24, ul. Łomżyńska 69, ul. Mazowiecka 52, ul. Obrońców Zambrowa 50.

5. Przekroczeń nie stwierdzono w Miastkowie.
6. Ocena wskaźników poziomów długookresowych L_{DWN} (dla pory dziennie – wieczorno – nocnej) i L_N (dla pory nocnej) mających zastosowanie w prowadzeniu długookresowej polityki w zakresie ochrony środowiska przed hałasem wykazała że:
 - wskaźnik L_{DWN} został przekroczony w Zabłudowie o 4,2 dB, a w Zambrowie o 0,3 dB. W Miastkowie nie stwierdzono przekroczenia.
 - wskaźnik L_N został przekroczony w Zabłudowie o 5,7 dB. W Zambrowie i Miastkowie nie stwierdzono przekroczeń dla wskaźnika pory nocnej.

Do najpilniejszych działań na rzecz ograniczenia hałasu drogowego należy budowa obwodnic miast na trasach tranzytowych do przejść granicznych.

Również działania modernizacyjne istniejących dróg polegające na remontach nawierzchni, instalowanie ekranów akustycznych czy wyłączenie z ruchu (ograniczenia ruchu) stref centrów miast mają na celu zmniejszenie hałasu drogowego. Zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska dla miasta Białegostoku sporządzono mapę akustyczną na podstawie której opracowano „Program ochrony środowiska przed hałasem dla miasta Białegostoku”.

Ponadto Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad Oddział w Białymstoku sporządziła mapy akustyczne dla dróg na których szacowane natężenie ruchu przekroczyło 3 mln pojazdów rocznie. Opracowane mapy akustyczne są podstawą do opracowania programu działań z nich wynikających.

W 2015 r. Sejmik Województwa Podlaskiego przyjął naprawczy dokument „Program ochrony środowiska przed hałasem dla terenów położonych w województwie podlaskim poza aglomeracjami, wzdłuż dróg o natężeniu ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie, których eksploatacja powoduje ponadnormatywne oddziaływanie akustyczne określone wskaźnikami L_{DWN} i L_N .”

5.7. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska na obszarze województwa podlaskiego występują tylko w formie potencjalnej. Należą do nich:

- a) instalacje chłodnicze z amoniakiem w zakładach przemysłowych,
- b) składy i instalacje chloru w stacjach uzdatniania wody,
- c) transport samochodowy i kolejowy przewożący ładunki niebezpieczne,
- d) zakłady składowania, dystrybucji i przeładunków paliw płynnych w tym gazów (np. Planta, Buchwałowo, Waliły-Dzierniakowo),
- e) gazociągi wysokiego ciśnienia np. „JAMAŁ” i rurociągi naftowe P.E.R.N „PRZYJAŻN”,
- f) strefa potencjalnego zalania w wyniku awarii zapory czołowej zbiornika wodnego „Siemianówka”,
- g) zagrożenia powodziowe w dolinach rzek.

Sytuacja ta nie uległa zmianie w analizowanym okresie.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

- Pomimo sytuacji korzystniejszej niż w innych rejonach kraju, istotnym problemem są przekroczenia norm jakości powietrza obserwowane w miesiącach zimowych. Wdrażane są działania naprawcze, jednak dotychczasowe rozwiązania nie są wystarczające. Zanieczyszczenie powietrza jest czynnikiem o udowodnionym negatywnym wpływie na zdrowie i życie mieszkańców.

- Problemy klimatu akustycznego w województwie występują głównie wzdłuż dróg o intensywnym ruchu pojazdów. Zakładana realizacja obwodnic miejscowości regularnie zmniejsza liczbę mieszkańców narażonych na bezpośrednie oddziaływanie ponadnormatywnych poziomów hałasu.
- Nie stwierdzono zmian związanych z wystąpieniem nadzwyczajnych zagrożeń środowiska w województwie.

6. DZIEDZICTWO KULTUROWE

Pojęcie dziedzictwa kulturowego zostało wprowadzone do obrotu prawnego w przepisach aktów prawa międzynarodowego – Międzynarodową Kartą Konserwacji i Restauracji Zabytków i Miejsc Zabytkowych (zwaną Kartą Wenecką) przyjętą na za-kończenie II Międzynarodowego Kongresu Architektów i Techników Zabytków, który odbył się w dniach 25-31 maja 1964 r. (K. Zeidler, Prawo ochrony dziedzictwa kultury, Warszawa 2007, s. 129.)

6.1. Zmiany przepisów i dokumentów rządowych.

Od 22 maja 2017 roku tj. dnia uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego nastąpiły następujące zmiany w obowiązujących przepisach:

- a) Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 z późn. zm.) - obowiązek określenia w planie województwa systemu obszarów chronionych, w tym ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej został wprowadzony w art. 39 ust. 3 pkt. 2. Przed uchwaleniem planu województwa podlaskiego, który uwzględnia nowe elementy wprowadzone tym przepisem. Zmiany późniejsze w ustawie nie dotyczą dziedzictwa kulturowego.
- b) Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zm) w art. 19. wprowadza obowiązek uwzględniania: w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego uwzględnia, w szczególności ochronę zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, innych zabytków nieruchomości, znajdujących się w rejestrze, gminnej ewidencji zabytków. Ten stan prawny obowiązuje nadal.

Na podstawie art. 86 ust. 1 Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami uchwała Rada Ministrów na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Jego cel to: wzmocnienie ochrony zabytków, poprawa ich stanu oraz stworzenie jednolitej wykładni przepisów o ochronie zabytków.

Na podstawie art. 87 ust. 1 w/w ustawy zarząd województwa sporządza na okres 4 lat **"wojewódzki program opieki nad zabytkami"**, w którym uwzględnia się uwarunkowania ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej. Wymienione w art. 87 ust 2 cele programów opieki nad zabytkami to:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;

- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

"Wojewódzki program opieki nad zabytkami" przyjmuje sejmik województwa po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków. Program podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym.

Z realizacji programów zarząd województwa sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia sejmikowi województwa.

Podstawą do sporządzenia tego programu jest wojewódzka ewidencja zabytków, prowadzona i aktualizowana przez Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

- c) Narodowy program "Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004 -2013", opracowany w 2004 r. jako dokument służący wdrożeniu "Narodowej Strategii Rozwoju Kultury w latach 2004 - 2013" przyjętej przez Radę Ministrów 21 września 2004 r. oraz jej uzupełnienie do roku 2020 (przyjęte w 2005 r) jest rządowym dokumentem stanowiącym podstawę dla mecenatu państwa w sferze kultury - potwierdzającym potrzebę "zintegrowanego podejścia do zagadnienia krajobrazu kulturowego". Obowiązuje nadal.

6.2. Zmiany ilościowe w zasobach zabytków - stan na koniec marca 2018 r.

6.2.1. Zmiany w latach 2016 – 2018 (marzec) na obszarze województwa

Dotyczące ogólnego stanu zabytków nieruchomych i archeologicznych wpisanych do rejestrów zabytków (zobrazowano na rys. 4):

- a) zabytki nieruchome - ogółem 29 nowych obiektów, w tym: 25 zabytki architektury i budownictwa (wg wykazu w załączeniu), 3 cmentarzy (w tym przykościelne) i 2 kaplice cmentarne.
- b) z listy rejestru zabytków nieruchomych skreślono: 2 zabytków w tym: kamienicę, ul Św. Rocha w Białymstoku (2016), cmentarz z okresu I wojny w Łopieniach-Ruś (2017);
- c) zabytki archeologiczne – Talkowszczyzna, gm. Szudziałowo (teren Nadleśnictwa Krynki, leśnictwo Talkowszczyzna, oddział leśny 261) – grodzisko, nr rej. C – 109 z dnia 19.01.2017 roku.

6.2.2. Zabytki z terenu woj. podlaskiego wpisane do rejestru zabytków w latach 2016 - marzec 2018

Rok 2016

BIAŁYSTOK

- budynek Gimnazjum i Liceum Dawida Druskina, ob. budynek dydaktyczny Uniwersytetu w Białymstoku, Aleja Józefa Piłsudskiego 11/4, nr rej.: A – 596 z 05.01.2016 r.
- kamienica, ul. Waryńskiego 24, 1899-1901, rozbud. przed 1937, nr rej.: A-604 z 15.04.2016

RUDKA

- ogrodzenie kościoła par. p.w. Trójcy Przenajświętszej wraz z kaplicami i bramkami bocznymi, mur., 2 poł. XVIII, nr rej.: A-592 z 14.01.2016
- brama główna przy kościele par. p.w. Trójcy Przenajświętszej, mur., 2 poł. XVIII, nr rej.: A-592 z 14.01.2016
- cmentarz przykościelny w granicach ogrodzenia, 2 poł. XVIII, nr rej.: A-592 z 14.01.2016
- dom zakonny Zgromadzenia Sióstr Misjonarek Świętej Rodziny w Rudce, ul. Wola, drewn., pocz. XX w., nr rej. A-599 z 28.09.2016

m. ŁOMŻA

- hala targowa, ul. Stary Rynek 6, 1927-1929, mur., nr rej.: A-593 z 20.01.2016
- dom,

WIZNA

- kaplica cmentarna położona na terenie cmentarza rzymskokatolickiego, mur., 1929 r., nr rej. A – 597 z dn. 06.05.2016

Holny Wolmera gm Sejny

- gorzelnia dworska(późniejsza Strażnica Korpusu Ochrony Pogranicza), 1904, 1.20/30XX, drewn.- mur., nr rej.: A-594 z 27.01.2016

Granne PERLEJEWO

- kościół parafialny p.w. Św. Jana Chrzciciela, mur., 1948-1962, nr rej.: A – 602 z 16.12.2016 r.

Jaczo gm Dąbrowa Białostocka

- kaplica cmentarna p.w. Świętych Niewiast Niosących Wonności, drewn., poł. XIX w., nr rej. A-598 z dn. 09.07.2016

Nierośno gm Dąbrowa Białostocka

- szkoła powszechna im. Nikodema Henryka Hryckiewicza , mur., 1923 – 1925, nr rej.: A-600 z 17.11.2016

Ostrów Południowy gm Krynki

- cerkiew parafialna pw. Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny, mur., 1949 – 1952, nr rej.: A-603 z 28.12.2016 r.
- ogrodzenie cmentarza przycerkiewnego, mur., XIX w., nr rej.: j.w.
- cmentarz przycerkiewny w granicach ogrodzenia, 2. poł. XVIII w., nr rej.: j.w.

Rozedranka Stara gm Sokółka

- - kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. Najświętszego Serca Jezusowego, mur., 1931-1939, nr rej.: A-601 z 29.11.2016

Jatwież Duża gm Suchowola

- - wiatrak holenderski, drewn., 1949, nr rej.: A-595 z 5.02.2016

Rok 2017

Jalówka gm Michałowo

- ruiny kościoła św. Antoniego, ogrodzenie przy ruinach kościoła p.w. św. Antoniego nr rej.: A-609 z 1.09.2017 r

Wasilków

- kościół par. rzymskokatolicki p.w. Najświętszej Marii Panny Matki Miłosierdzia, ul. Białostocka, mur., 1958 – 1966, nr rej.: A-605 z 14.02.2017

Białystok

- budynek dawnego magazynu tranzytowego i hala fabryczna, ul. Warsztatowa, nr rej.: A-611 z 21.12.2017

Lipiny, uroczysko „Krynoczka”

- cerkiew p.w. Świętych Braci Machabeuszy, drewn., l. 40. XIX w., nr rej. A – 606 z 02.03.2017

Hajnówka

- budynek biurowy Zakładów Drzewnych Lasów Państwowych, ul. 3 Maja 51, drewn.-mur., 1936 nr rej.: A-608 z 15.05.2017

Lipiny, uroczysko „Krynoczka” gm Hajnówka

- cerkiew p.w. Świętych Braci Machabeuszy, drewn., l. 40. XIX w., nr rej. A – 606 z 02.03.2017

Dołubowo gm Dziadkowice

- ogrodzenie wraz z bramą główną przy kościele par. p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła, ok. 1905, nr rej.: A-607 z 10.05.2017

Wasilków

- kościół par. rzymskokatolicki p.w. Najświętszej Marii Panny Matki Miłosierdzia, ul. Białostocka, mur., 1958 – 1966, nr rej.: A-605 z 14.02.2017

Rok 2018

Pietkowo gm Poświętne

- dawny magazyn zbożowy, mur., ok. 1894 r., nr rej.: A-612 z 20.02.2018

Orla

- trzy przepusty (nr 1, nr 2, nr 3) na drodze powiatowej 1654 B z Orli do Dubicz Cerkiewnych, nr rej.: A-610 z 5.02.2018

Sejny

- część gospodarza założenia klasztorne dominikanów, nr rej.: A-614 z 7.02.2018

Tokary gm Mielnik

- cmentarz przykościelny Parafii Rzymskokatolickiej Podwyższenia Krzyża Świętego, nr rej.: A-515 z 16.03.2018

Popławce gm Kuźnica

- zespół szkoły podstawowej, nr rej.: A-613 z 20.02.2018

Reasumując:

W latach 2016 - do marca 2018 do rejestru zabytków wpisano:

- 1) 29 nowych obiektów według powyższego wykazu,
- 2) 1 stanowisko archeologiczne,

Z rejestru zabytków skreślono 2 zabytki.

6.3. Stan dziedzictwa kulturowego

Dziedzictwo kulturowe województwa tworzą zabytkowe zespoły urbanistyczne i ruralistyczne, unikalne zabytkowe obiekty architektury sakralnej i świeckiej, zespoły pałacowo – ogrodowe i dworskie, zabytki techniki i militarne, cmentarze różnych wyznań, miejsca kultu religijnego i stanowiska archeologiczne.

1) Zabytki urbanistyki i ruralistyki – to 63 układy przestrzenne objęte ochronnymi decyzjami konserwatorskimi, wpisanymi do centralnego rejestru zabytków. Do najważniejszych z nich należą: Białystok, Łomża, Suwałki, Augustów, Bielsk Podlaski, Ciechanowiec, Szczuczyn, Tykocin, Drohiczyn, Sejny, Supraśl, Sokółka, Siemiatycze i Krynki. Bardzo interesujące układy ruralistyczne posiadają: Białowieża, Trześcińska, Topolany, Ryboły, Kruszyniany, Soce i szereg innych wsi.

2) Zabytki sakralne stanowią najcenniejszą i najlepiej zachowaną grupę obiektów zabytkowych świadczącą o różnorodności wyznaniowej i kulturowej regionu, w tym:

- a) **zabytkowe kościoły i zespoły klasztorne** stanowiące przykłady stylistycznego i historycznego zróżnicowania architektury, poczynając od późnogotyckiej (Łomża,

- Szczepankowo, Niedźwiadna), poprzez barokową (Wigry, Siemiatycze, Tykocin, Szczuczyn, Ciechanowiec, Sejny, Bielsk Podlaski, Drohiczyn, Choroszcz, Różanystok, Boćki), aż po najliczniejszą grupę budowli sakralnych z XIX i XX wieku;
- b) **zabytkowe cerkwie** - zrekonstruowana, unikatowa obronna gotycko – bizantyjska cerkiew klasztorna w Supraślu z początku XVI w., z XVIII wieku świątynie parafialne w Szczytach-Dzięciołowo, Werstoku, Nowym Berezowie i Topolanach; z XIX w. klasycystyczne cerkwie w Białymstoku i Zabłudowie oraz cerkwie w Ciechanowcu, Topilcu, Fastach, Choroszczy i Kuraszewie. Pokażną grupę drewnianych budowli sakralnych reprezentują dawne unickie, obecnie prawosławne.
 - c) **meczet** - są unikalnymi zabytkami, jedynymi zachowanymi w kraju we wsiach tatarskich Bohonikach i Kruszynianach;
 - d) **synagoga** - najstarsza i najokazalsza jest synagoga w Tykocinie z 1642 r., z późniejszego okresu zachowane synagogi m.in. w Siemiatyczach, Milejczycach, Orli, Krynkach, Ciechanowcu, Kolnie i Sejnach;
 - e) **molenny staroobrzędowców** zachowały się w północnej części województwa w Gabowych Gądach, Wodзилkach, Suwałkach i Wojnowie.
- 3) **Architektura świecka** reprezentowana jest przez: pałace, dwory, zabudowę mieszkaniową, obiekty użyteczności publicznej i przemysłowe. Do obiektów o znaczeniu regionalnym należą w szczególności: zespół pałacowo – ogrodowy Branickich w Białymstoku, wraz z pałacem gościnnym oraz myśliwskim w Choroszczy, zespoły pałacowo – ogrodowe z drugiej połowy XVIII w. w Rudce – Osolińskich, a w Strabli – Starzeńskich, XIX wieczne pałace fabrykantów w Supraślu i Białymstoku, pałac z parkiem krajobrazowym w Ciechanowcu oraz resztki carskiej rezydencji myśliwskiej w Białowieży. Liczną grupę o bardzo różnym stopniu zachowania stanowią założenia dworsko – parkowe. Przeważają wśród nich zespoły XIX wieczne (np. Drozdowo, Grabowo, Nieckowo, Szejpliszki, Cisów, Andryjanki i Dowspuda). Interesującymi turystycznie obiektami użyteczności publicznej są nieliczne ratusze w Łomży, Białymstoku, Bielsku Podlaskim i Suwałkach oraz zespoły pocztowe, dworce, szkoły, szpitale i banki. Największe zespoły i obiekty przemysłowe zachowały się w Białymstoku, Choroszczy i Supraślu, gdzie w drugiej połowie XIX w. rozwinął się silnie przemysł włókienniczy.
- 4) **Obiekty inżynierii** są ważnym elementem krajobrazu kulturowego województwa. Należą do nich w szczególności zabytki sztuki hydrotechnicznej z XIX w. – zespół „Kanału Augustowskiego” oraz „Zespół Komunikacyjny Wąskotorowej Kolei Leśnej” w Płocicznie – pełniące ważną rolę w systemie udostępniania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego.
- 5) **Architektura militarna** XIX i XX wieku, należąca do tzw. „europejskiego skansenu fortecznego”, reprezentowana jest w województwie przez zespoły obronne czterech szkół fortyfikacyjnych rosyjskiej, polskiej, radzieckiej i niemieckiej. Łącznie w województwie podlaskim istnieją 2 twierdze oraz około 540 obiektów fortyfikacji rozproszonej z lat trzydziestych i czterdziestych XX wieku, w tym:
- a) **fortyfikacje rosyjskie** do 1915 r., - najstarsze i najcenniejsze zabytki architektury obronnej reprezentują duże twierdze w Osowcu i Piątnicy koło Łomży, wzniesione na przełomie XIX i XX w.,

- b) **fortyfikacje polskie** 1918 – 1939, reprezentuje grupa 5 doświadczalnych schronów bojowych wzniesionych na początku lat trzydziestych w formie II Twierdzy Osowiec. Łącznie w województwie jest 80 polskich obiektów fortecznych,
 - c) **fortyfikacje niemieckie** 1939 – 1941, reprezentują umocnienia Pozycji Granicznej wzniesionej w latach 1939 – 1941 na nowej wówczas granicy radziecko – niemieckiej, ustalonej po agresji na Polskę. Pozycja ta w obszarze województwa składa się z 7 punktów oporu, blokujących najważniejsze szlaki komunikacyjne oraz z ok. 80 obiektów fortyfikacyjnych,
 - d) **fortyfikacje radzieckie** 1940 – 1941, reprezentują umocnienia radzieckiej Linii Mołotowa wzniesione w latach 1940 – 1941. W województwie znajduje się: zachodnia część Grodzieńskiego Rejonu Umocnionego, cały Osowiecki Rejon Umocniony, północna część Zambrowskiego Rejonu Umocnionego i zachodnia część Brzeskiego Rejonu Umocnionego. Razem w województwie podlaskim znajduje się około 380 radzieckich obiektów fortyfikacyjnych,
 - e) **budownictwo koszarowe**, zrealizowane głównie w końcu XIX i na początku XX wieku przez rosyjskie władze zaborcze, reprezentowane jest w województwie przez szereg zespołów koszarowych, z których najlepiej zachowane są zespoły w: Suwałkach, Augustowie, Białymstoku, Sokółce, Łomży i Zambrowie.
- 6) **Cmentarze wyznaniowe:** rzymskokatolickie, prawosławne, greko – katolickie, żydowskie, muzułmańskie, ewangelickie oraz cmentarze wojenne, stanowią liczną grupę i zaewidencjonowane są w rejestrze zabytków województwa.
- 7) **Miejsca kultu religijnego (pielgrzymkowe i odpustowe)**, to w szczególności: Białystok, Boćki, Bielsk Podlaski, Domanowo, Drohiczyn, Folwarki Tylwickie, Grabarka, Hodyszewo, Juchnowiec, Knorydy, Krynoczka k/Hajnówki, Krasnybór, Krypno, Łomża, Miłkowice, Narew, Niewodnica Kościelna, Ostrożany, Perlejewo, Płonka Kościelna, Różanystok, Sejny, Strabla, Studzieniczna k/Augustowa, Lipsk, Krasnybór, Święta Woda k/Wasilkowa, Stary Kornin, Supraśl, Tokary – Koterka, Topczewo.
- 8) **Grodziska, kurhany i bardzo liczne stanowiska archeologiczne**, stanowią istotną i bogatą część dziedzictwa kulturowego obszaru. Część z nich uznana została za zabytki i wpisana do rejestru zabytków.
- 9) **Zabytki ruchome**, głównie o charakterze sakralnym, stanowiące wyposażenie wnętrz (rzeźby, malarstwo, rzemiosło artystyczne), z okresu XV – XX wieku są również istotną częścią dziedzictwa kulturowego.

6.4. Zmiany jakościowe dziedzictwa kulturowego

W analizowanym okresie w odniesieniu do dziedzictwa kulturowego wystąpiły zmiany dotyczące poszczególnych grup zabytków.

- 1) **Zabytki urbanistyki i ruralistyki** - poprawa stanu zagospodarowania układów urbanistycznych - staromiejskich w tym:
 - a) Łomża - rewaloryzacja i rewitalizacja obszaru staromiejskiego (kontynuacja) ;
 - b) Miasta - prace projektowe dotyczące zagospodarowania zieleni na placach rynkowych: Radziłów, Czyżew, Stawiski (w trakcie realizacji);
 - c) Grajewo – rewitalizacja kwartału zabudowy pomiędzy Placem Niepodległości, ul. Piłsudskiego, Kilińskiego, Ks. Jerzego Popiełuszki (w trakcie realizacji);

2) Zabytki sakralne - poprawa stanu poprzez prace konserwatorsko-remontowe obejmujące:

- a) zabytkowe kościoły i zespoły klasztorne: Katedra Łomżyńska, Zespół poddominikański w Wigrach, Bazylika w Sejnach, kaplica w Studzienicznej, kościoły w Surażu, Perlejewie, Żylinach, Winnej Poświętne (gm. Ciechanowiec), Tykocinie (i zespół bazylianów), Wąsoszu (remont dachu), Jabłonce Kościelnej (gm. Wysokie Mazowieckie), Czyżewie (elewacje i dach), Małym Płocku, Wysokiem Mazowieckiem, Szczepankowie, Turośli (remont wnętrza), Lachowie (polichromie), w Waniewie (dach), Dąbrówka Kościelna (elewacje i dach), Piątnicy (kontynuacja), Zambrowie parafia p.w. Trójcy Przenajświętszej, Wiźnie, Stawiskach, Szczuczynie (elewacje), Rosochatym (gm. Czyżew remont wnętrza), Zbójnej, w Romanach (gm. Stawiski), w Sokółce (polichromie), Kulesze Kościelne (drewniana plebania), Boćki (elementy wnętrza), w Kleszczelach (dzwonnica), zespoły klasztorne: Braci Mniejszych Kapucynów w Łomży (kontynuacja) i w Drohiczynie;
- b) zabytkowe cerkwie - Jałówka, Różanystok klasztor prawosławny, Boćki (remont dachu), Dubiny (remont dachu), Kożany, Topilec, Białowieża (remont wnętrza);
- c) bożnice – Ciechanowiec d. bożnica (kontynuacja prac przy elewacjach);

3) Architektura świecka - poprawa stanu obiektów zabytkowych i figurujących w ewidencji w następujących miastach:

Białystok- Pałac Branickich,

- a) Łomża – Budynki koszarowe nr 2, 10 i 12, al. Legionów 133, Liceum katolickie, ul. Sadowa 12, Budynki koszarowe, al. Legionów 133, II Liceum Ogólnokształcące, Plac Kościuszki 3 (izolacje piwnic), Al. Legionów 9, OKE - drenaż opaskowy, front elewacji, kanał deszczowy, Katolicka bursa szkolna, pl. Papieża Jana Pawła II 1, Ratusz -przebudowa drzwi wejściowych od strony dziedzińca, Archiwum, al. Legionów 36 – wymiana stolarki okiennej, I Liceum Ogólnokształcące, ul. Bernatowicza 4 – wymiana drzwi, Szkoła Muzyczna – elewacje, termomodernizacja, Hala Targowa, Liceum Katolickie, ul. Sadowa 12, II Liceum Ogólnokształcące – modernizacja łazienek, Pałac Biskupi – elewacja;
- b) Zambrów – zespół koszar (budynek sądu, pokoszarowe mieszkalne), kamienice przy ulicy Kościuszki 8, 9 i 7);
- c) Ciechanowiec - założenie pałacowo - parkowe w Ciechanowcu (park pałacowy, wozownia, zabudowa folwarczna), szpital (elewacja i dach), Supraśl – Pałac Buchholtza;
- d) Kurowo – młynarzówka;
- e) Szczuczyn, Tykocin - poczta;
- f) Grajewo – Dworzec kolejowy, budynek urzędu celnego;
- g) Tarnowo, Grabowo, Czaplice, Drozdowo, Hołny Mejera (remonty dworów i prace projektowe),
- h) Choroszcz (stajnia),
- i) Bielsk Podlaski (ratusz), Supraśl (ratusz),
- j) Rudka (zespół szkół);

4) Obiekty inżynierii:

- a) zespół Kanału Augustowskiego (rewaloryzacja);

5) Architektura militarna:

- a) Zambrów - zespół koszar (sukcesywne remonty poszczególnych budynków koszarowych);
 - b) Łomża - koszary;
 - c) Osowiec - Twierdza;
 - d) Białystok – Jednostka Wojskowa przy ul. Kawaleryjskiej, Areszt Śledczy ul Kopernika, Straż Graniczna ul Bema 100;
- 6) Cmentarze wyznaniowe** - rzymskokatolickich w: Łomży (nagrobki i kaplica), Sokoły, Piątnica, Wizna (kaplica), Nowogród, Słucz (gm. Radziłów, alejki), Szczepankowo (alejka), Lachowo (alejki), Pobikry, Wąsosz (alejki), Stary Kornin (pomnik i krzyż), Pawlinowo (kaplica grobowa), Zawady i Ostrożany (remonty ogrodzeń), Wasilków (renowacja rzeźby);
- 7) Cmentarze i mogiły wojenne** – prace konserwatorsko-remontowe i pielęgnacyjne cmentarzy z I wojny światowej m. in. w miejscowościach: Białogrądy, Czyżew, Gać, Kisielnica, Sośnia, Bereźniki;
- 8) Zabytki ruchome** - poprawa stanu poprzez sukcesywne prace konserwatorskie zabytków wystroju i wyposażenia wnętrza w kościołach: Sidrze, Knyszynie, Sokółce, Stawiski, Narwi, Siemiatyczach, Wasilków, Białystok (paraf. św. Stanisława), Nowy Dwór, Kolnie, Łomży (katedra), Winna Poświętne, Romany, Wąsosz, Różanystok;
- 9) Zabytki archeologiczne** – badania archeologiczne:
- Łomża st. 1 AZP 37-76/1 (zespół staromiejski), las Giełczyński, Zabikowo, Grądy Woniecko, Truszki Zalesie, Sojczynek.

6.5. Stan i możliwości poprawy zagospodarowania zabytków

- 1) Poprawę może zapewnić ochrona prawna w zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego nowej edycji, sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r. poz. 647 z późn. zm).
- 2) Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji opracowane zostały Gminne Programy Rewitalizacji przez gminy: Dobrzyniewo Duże, Grajewo, Milejczyce, m Augustów, Szczuczyn, Knyszyn, Jedwabne, Kuźnica, m. Brańsk, Wysokie Mazowieckie, Czyżew, Wąsosz, Mońki, Suchowola, Zabłudów, Siemiatycze, Goniądz.
- 3) Zgodnie z obowiązkiem wynikającym z Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 z późn. zm.) większość gmin z obszaru województwa podlaskiego sporządziły gminne ewidencje zabytków jednak **nie wszystkie są aktualizowane w oparciu o obowiązujące przepisy i nie spełniają swojej podstawowej funkcji** - narzędzia ochrony.
- 4) Plan zagospodarowania przestrzennego województwa **ustalił zasady** tworzenia wartości kulturowych w nowych i rewaloryzowanych zespołach zabudowy oraz zasady ochrony dóbr kultury współczesnej.
- 3) Obszar województwa podlaskiego, głównie w części północno - wschodniej i wschodniej charakteryzuje się dużą ilością budownictwa drewnianego w tym mieszkaniowego i sakralnego mającego zasadniczy wpływ na wizerunek krajobrazu kulturowego regionu. Budownictwo drewniane posiada walory historyczne, świadczące o tożsamości kulturowej regionu. Większość zasobów jest w złym stanie technicznym

oraz nie spełnia wymaganych standardów użytkowych umożliwiających prawidłowe funkcjonowanie. W analizowanym okresie odnotowano pogorszenie stanu w małych miejscowościach i na terenach wiejskich, szczególnie pogorszenie stanu krajobrazu kulturowego na terenach charakterystycznej drewnianej zabudowy wsi, na co zasadniczo wpłynęło ustalanie warunków zabudowy w drodze decyzji „dobre sąsiedztwo” oraz rozstrzygnięcia SKO oraz WSA.

- 4) Duża ilość miejscowości posiada zabytkowe układy przestrzenne w tym również zabytkowe obszary urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków. Część tych układów i obszarów posiada unikalne znaczenie o randze ponadregionalnej. Obszary te obejmują przeważnie centra miejscowości, a stan przestrzeni (często publicznej) w tych obszarach wymaga radykalnych działań zmierzających do poprawy stanu technicznego, funkcjonalnego oraz estetyki i wizerunku całości. W analizowanym okresie nastąpiła znaczna poprawa stanu zagospodarowania układów urbanistycznych – staromiejskich. Wykonano rewaloryzację i rewitalizację części tych obszarów.
- 5) Na obszarze województwa występuje również szereg zabytków o znaczeniu ponadregionalnym, które mogą być predysponowane do podniesienia statusu do rangi krajowej. W analizowanym okresie nie został opracowany żaden wniosek.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Po opracowaniu przez Zarząd Województwa "Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami" w kolejnej edycji planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego należy uwzględnić elementy tego programu.

Rys. 4. Uwarunkowania ochrony dziedzictwa kulturowego

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Nr 3

UWARUNKOWANIA OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

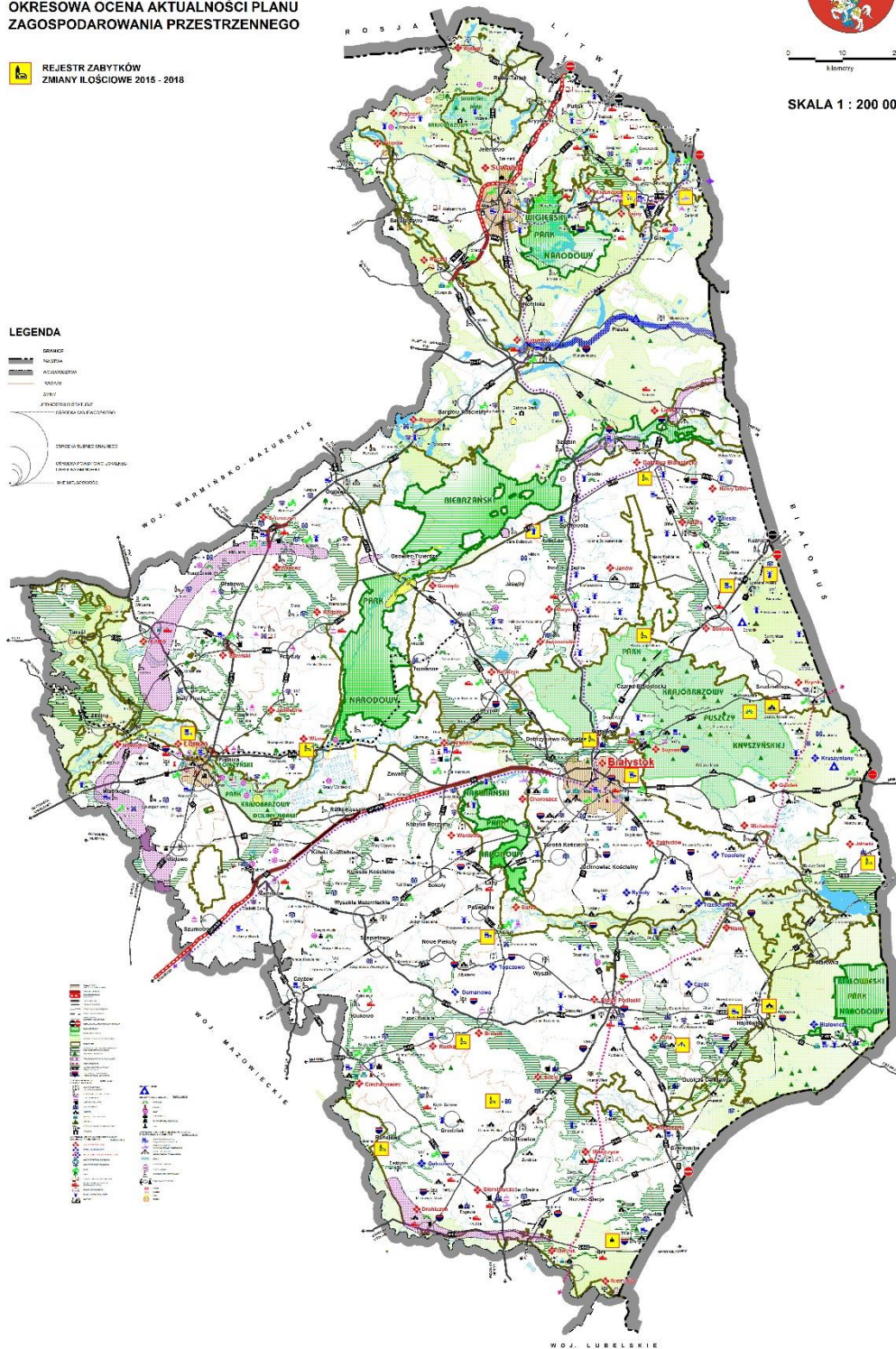

OKRESOWA OCENA AKTUALNOŚCI PLANU
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

REJESTR ZABYTKÓW
ZMIANY ILOŚCIOWE 2015 - 2018

SKALA 1 : 200 000

WYKONANO W PODLASKIM BIURZE PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO W BIAŁYMSTOKU 2016

7. OBSZARY FUNKCJONALNE

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego przyjmując zasadę dynamicznego strefowania i wyznaczania obszarów planistycznych określoną w KPZK 2030 wprowadził podział na **obszary funkcjonalne** charakteryzujące się wspólnymi cechami geograficznymi (społeczno – gospodarczymi i przestrzennymi). Podstawowe typy obszarów funkcjonalnych to:

- miejskie obszary funkcjonalne,
- wiejskie obszary funkcjonalne,
- obszary funkcjonalne szczególnego zjawiska w skali makroregionalnej,
- obszary kształtowania potencjału rozwojowego wymagające działań ochronnych,
- obszary funkcjonalne wymagające restrukturyzacji i rozwoju nowych funkcji przy wsparciu instrumentów właściwych polityce regionalnej

7.1. Miejskie obszary funkcjonalne

W strukturze funkcjonalno – przestrzennej województwa podlaskiego zostały wyszczególnione następujące miejskie obszary funkcjonalne podstawowej sieci osadniczej:

- a) Miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB) z obszarem zewnętrznym,
- b) Miejskie obszary funkcjonalne 2 ośrodków subregionalnych:
 - Miejski obszar funkcjonalny miasta Łomży,
 - Miejski obszar funkcjonalny miasta Suwałk,
- c) Obszary ośrodków lokalnych.

7.1.1. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB) z obszarem zewnętrznym

Miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Białegostoku z obszarem zewnętrznym obejmuje m. Białystok oraz powiat białostocki i sokólski. MOFOWB jest obszarem o randze mniejszego regionu metropolitalnego UE (wg typologii KE) z funkcją głównego stymulatora rozwoju społeczno – gospodarczego województwa podlaskiego.

Obszar MOFOWB składa się z:

- rdzenia obszaru – m. Białegostoku,
- strefy podmiejskiej Białegostoku – w skład której wchodzi gminy miejskie: Choroszcz, Supraśl, Wasilków, Zabłudów, Czarna Białostocka, Łapy oraz gminy wiejskie: Juchnowiec Kościelny, Dobrzyniewo Duże i Turośń Kościelna.

Obszar zewnętrzny MOFOWB składa się z:

- miasta Sokółki – ośrodka lokalnego powiatowego,
- obszarów gmin miejskich: Suraż, Michałowo, Tykocin, Sokółka, Krynki, Suchowola, Dąbrowa Białostocka oraz gmin wiejskich: Gródek, Poświętne, Zawady, Szudziałowo, Korycin, Kuźnica, Janów, Sidra i Nowy Dwór.

7.1.1.1. Rdzeń MOFOWB m. Białystok – struktura funkcjonalno – przestrzenna:

- a) **Obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej** w skład, których wchodzi: fragment głównego korytarza ekologiczno – migracyjnego (GKPn-1B – Dolina Biebrzy – Puszcza Knyszyńska środkowy), a także elementy systemu przyrodniczego miasta (fragment doliny rzeki Supraśl, doliny rzeki Białej, Bażantarki, Dolistówki i Jaroszkówki, Staw Dojlidzki, Stawy Marczukowskie, lasy, parki miejskie, cmentarze oraz ogrody działkowe)
- b) **Obszary urbanizacji:**
- tereny koncentracji zabudowy usługowej w strefach: centrum śródmiejskiego, strefie rozwoju zabudowy usługowej w „biegunie południowym” i ośrodkach lokalnych, strefie uzupełnień zabudowy zespołów usług publicznych regionalnych i ponadregionalnych, strefie rozwoju zabudowy usług publicznych w południowej części miasta – os. Kawaleryjska i Dojlidy),
 - tereny zabudowy mieszkaniowej z usługami w strefach: uzupełnień zabudowy w obszarze śródmiejskim, rozwoju zabudowy średniointensywnej gł. w os. Wygoda, Jarosówka, Starosielce, Bacieczki i Piasta, uzupełnień zabudowy niskiej intensywności w istniejących zespołach, rozwoju zabudowy na kierunkach północno-wschodnim, południowo – wschodnim i północno-zachodnim miasta,
 - tereny aktywności gospodarczej w strefach: uzupełnień zabudowy istniejących zespołów, rozwoju zabudowy gł. na osiedlach: Dojlidy, Nowe Miasto i Starosielce,
 - tereny przestrzeni publicznych ulic, placów, parków, zieleni urządzonej w dolinach rzek i cieków wodnych, otoczenia ważnych obiektów – wizytówek miasta (miasteczka akademickiego, dworców kolejowych i autobusowego, stadionu miejskiego, terenów wystawienniczych, hali sportowo-widowiskowej, „bieguna południowego” i lokalnych ośrodków usługowych.
- c) **Infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna** w skład których wchodzi: inf. transportowa – podstawowego układu ulicznego m. Białegostoku, linii kolejowych i lotniska Krywlany; elektroenergetyczna – stacji i linii WN; gazownicza – gazociągów przesyłowych i stacji gazowych wysokiego ciśnienia; komunalna – oczyszczalni ścieków, stacji uzdatniania wody i zakładu termicznego przekształcania odpadów.

7.1.1.2. Strefa podmiejska Białegostoku – struktura funkcjonalno - przestrzenna

- a) **Obszary chronione sieci ekologicznej i uzdrowiskowe**, w skład których wchodzi: obszary sieci regionalnej (części obszarów węzłowych), sieci lokalnej (doliny mniejszych rzek i rzeki Supraśl, zespoły większych stawów oraz lasów tworzących leśny pierścień Białegostoku), strefy ochrony uzdrowiskowej Uzdrowiska Supraśl;
- b) **Obszary urbanizacji siedzib gmin:** m. Choroszcz, m. Supraśl – uzdrowisko, m. Wasilków, m. Czarna Białostocka, m. Łapy, m. Zabłudów, wieś Turośń Kościelna;
- c) **Obszary urbanizacji poza siedzibami gmin:** tereny mieszkalnictwa z usługami we wsiach podmiejskich oraz tereny aktywności gospodarczej;
- d) **Obszary wiejskie:** tereny rolne, leśne, zabudowy osadnictwa wiejskiego, wypoczynku zbiorowego i indywidualnego, obsługi turystyki (we wsiach na obrzeżach doliny rzeki Narew, Supraśl, Sokołda oraz Puszczy Knyszyńskiej) oraz gospodarki wodnej i obronne (tereny zamknięte wojskowe w gm. Supraśl);

e) **Infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna**, w skład których wchodzi: inf. transportowa – linii kolejowych (nr 6 E75, 38 E75, a także 32, 37 i 6) z dworcami i stacjami towarowymi, dróg krajowych (S/GP8, S/GP19, DK65), wojewódzkich (676, 678, 682) i powiatowych, inf. elektroenergetyczna – linii KSE NN 400 i 220kV, WN 110kV ze stacjami 400/110 kV, 220/110/15kV oraz 110/15KV, gazownicza – gazociągów przesyłowych i stacji wys. ciśnienia, komunalna – ujęć i stacji uzdatniania wody w Jurowcach i Wasilkowie oraz ZUOK w Hryniewiczach;

7.1.1.3. **Miasto Sokółka** – ośrodek lokalny powiatowy obszaru zewnętrznego MOFOWB z funkcjami standardowymi powiatowych i gminnych usług publicznych oraz funkcjami ponadlokalnymi z zakresu obsługi turystyki międzynarodowej (przejście graniczne w Kuźnicy Białostockiej), aktywności gospodarczej z wykorzystaniem węzłowego położenia na trasach linii kolejowych międzynarodowych oraz drogi ekspresowej S19.

7.1.1.4. **Gminy miejskie i wiejskie obszaru zewnętrznego MOFOWB – struktura funkcjonalno – przestrzenna**

a) **małe miasta i wsie** z infrastrukturą funkcji ponadlokalnych,

b) **obszary chronione sieci ekologicznej**, w skład których wchodzi: obszary sieci regionalnej (części obszarów węzłowych, cz. głównych korytarzy ekologiczno – migracyjnych, cz. uzupełniających korytarzy ekologiczno – migracyjnych, obszar Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Sokólskie”), obszary sieci lokalnej z dolinami mniejszych rzek,

c) **obszary rolno – leśne z lokalną siecią ekologiczną**

d) **infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna**, w skład których wchodzi: transportowa – kolejowa (linie nr 6, 37, 40), drogową (krajowa: S8, S19, DK65, DK64, wojewódzka: 670, 673, 671, 674, 676, 686, 681) i powiatowa, elektroenergetyczna – linii WN i stacji WN/SN, gazownicza – gazociągów przesyłowych i stacji wysokiego ciśnienia

7.1.1.5. **Realizacja polityki przestrzennej w MOFOWB**

W celu skutecznego współdziałania dla rozwoju MOFOWB zawiązane zostało w 2014 roku Stowarzyszenie Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego, którego głównym celem jest przyjęcie i realizacja wspólnej dla obszaru funkcjonalnego Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Zasięg działania Stowarzyszenia BOF pokrywa się z obszarem MOFOWB określonym w PZPWP. Przyjęcie Strategii BOF oraz działalność Stowarzyszenia BOF przyczynia się do skutecznego pozyskiwania środków z funduszy krajowych i zagranicznych na realizację wspólnych działań, a także efektywnego wykorzystania środków finansowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2014-2020.

1) **W ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych udało się na obszarze MOFOWB zrealizować następujące projekty (inwestycje, działania):**

a) **Miasto Białystok:**

- **Poprawa dostępności centrum Białegostoku dla komunikacji miejskiej.** Okres realizacji projektu: 2016 r. – 2018 r. Projekt zakłada rozbudowę zrównoważonego systemu transportowego w Białymstoku oraz poprawę mobilności mieszkańców Białegostoku i tym samym jego obszaru funkcjonalnego. Zakres rzeczowy projektu

obejmuje budowę ul. Sitarskiej, przebudowę ul. 1000-leci Państwa Polskiego, przebudowę ul. Jurowieckiej w Białymstoku, zakup niskoemisyjnego taboru, systemu informacyjny dla przewozu osób niepełnosprawnych, kampanię promocyjną komunikacji miejskiej oraz poniesienie kosztów związanych z wykupem gruntów, nadzorem inżynierskim oraz promocją projektu.

- **Rozwój infrastruktury transportu miejskiego w Białymstoku** - polegający na rozbudowie podstawowego układu drogowego miasta po którym porusza się komunikacja miejska. Przebudowie będzie towarzyszyła realizacja działań służących uprzywilejowaniu autobusów w ruchu. Zakres rzeczowy projektu obejmuje budowę ulicy łączącej ul. Elewatorską z miejscowością Porosły (w granicach miasta); budowę wlotu drogi z Hryniewicz do ul. K. Ciołkowskiego; budowę ul. Gminnej; przebudowę ul. Produkcyjnej; przebudowę ul. Klepackiej wraz z budową tunelu; przebudowę ul. K. Pułaskiego (od przejazdu kolejowego do granicy miasta); przebudowę ul. A. Mickiewicza. Działaniami infrastrukturalnymi będzie towarzyszył zakup niskoemisyjnego taboru oraz budowlana infrastruktury na potrzeby pasażerów komunikacji miejskiej, w tym: rozbudowa systemu dynamicznej informacji pasażerskiej, zakup biletomatów stacjonarnych i w autobusach, wymiana systemu karty miejskiej.

- **Przebudowa DW 678 w Białymstoku na odcinku od skrzyżowania ul. Ciołkowskiego z ul. Mickiewicza do skrzyżowania ul. Ciołkowskiego z ul. Sulika (DK 65).** Okres realizacji projektu: 2016 r. - 2018 r. - Głównym celem jest poprawa efektywności funkcjonowania układu transportowego Białegostoku i jego obszaru funkcjonalnego oraz poprawa zewnętrznej dostępności transportowej Białegostoku, poprawa bezpieczeństwa ruchu, poprawy jakości i standardu infrastruktury, ograniczenie hałasu, zmniejszenie ilości zanieczyszczeń, skrócenie czasu przejazdu oraz poprawa komfortu podróżowania, zmniejszenie kosztów eksploatacji.

- **Podniesienie oferty edukacyjnej** - Przedszkole Samorządowe Nr 1 w Białymstoku. realizacja: 2018 r.; Małe Laboratorium Językowe - Przedszkole Samorządowe Nr 32 z Oddziałami Integracyjnymi „Bajkowe Miasteczko” w Białymstoku - realizacja 2017 r.; Przedszkolak na miarę czasu, program edukacyjny w PS 44 w Białymstoku - realizacja 2017 r.

b) Polityka przestrzenna na obszarze funkcjonalnym była realizowana poprzez następujące działania (inwestycje zrealizowane i w trakcie realizacji) zmierzające do poprawy i rozwoju infrastruktury **Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku, strefy podmiejskiej wraz z obszarem zewnętrznym:**

- zapewnienie wysokiej jakości oferty edukacji przedszkolnej, rozwijającej kompetencje kluczowe i właściwe postawy dzieci w gminie Dobrzyniewo Duże - realizacja 2017 r.; Przyjaciele dzieci - nowe przedszkole w Grabówce - realizacja 2018 r.; Bajkowe przedszkole - atrakcyjne dla wszystkich dzieci w Juchnowcu Kościelnym – realizacja 2017r.;

- Rewitalizacja i przebudowa Rynku 11-go Listopada w Choroszczycy – w trakcie realizacji. Działania obejmują przebudowę układu komunikacyjnego, ukształtowanie przestrzeni placu rynkowego oraz przebudowę podziemnej infrastruktury technicznej. Celem głównym projektu jest rozwój społeczno-gospodarczy poprzez ochronę i wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu do wzrostu aktywności społecznej i rozwoju turystyki;

- Budowa parku rekreacyjnego w Śródleśiu, gm. Juchnowiec Kościelny - realizacja 2018r. W ramach planowanej operacji zostanie stworzone miejsce aktywnego wypoczynku w miejscowości Śródleście.

- Utworzenie centrum przesiadkowego w Łapach (dworzec i teren PKS) w trakcie realizacji. Celem jest zwiększenie mobilności mieszkańców Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego (BOF) oraz rozwój niskoemisyjnego publicznego transportu zbiorowego i transportu rowerowego w obsłudze mieszkańców BOF. Projekt dotyczy utworzenia intermodalnego pasażerskiego terminala przesiadkowego i obejmuje m.in. zagospodarowanie terenu w zakresie: utwardzenia placów manewrowych dla autobusów, dróg dojazdowych, placów parkingowych dla pojazdów osobowych, budowę wiat przystankowych i wiat dla rowerów, utworzenie terenów zielonych z miejscami oczekiwania dla dzieci, w tym placem zabaw itp.;

- Utworzenie i wyposażenie Klubu „Senior+” przy ulicy Dwornej w Wasilkowie - realizacja 2017 r.

- Przebudowa Świetlicy Wiejskiej w Ostrówkach, gm. Zabłudów – w trakcie realizacji:

- Termomodernizacja budynku Warsztatów Terapii Zajęciowej przy ul. Czajkowskiego w Czarnej Białostockiej w trakcie realizacji.

- Termomodernizacja świetlicy wiejskiej w Turośni Kościelnej w trakcie realizacji:

Ponadto podjęto działania na rzecz efektywności energetycznej i ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza:

- Miasto Białystok, gmina Czarna Białostocka, gm. Dobrzyniewo Duże, gm. Juchnowiec Kościelny, gm. Turośń Kościelna, gm. Supraśl i gm. Wasilków - Modernizacja indywidualnych źródeł energii cieplnej lub elektrycznej w Białymstoku.

- W gminie Czarna Białostocka i gminie Zabłudów - Realizacja planu gospodarki niskoemisyjnej na terenie gminy.

2) Pozostałe przedsięwzięcia podejmowane w celu realizacji głównego celu wskazanego w PZPWP dla MOFOWB tj. zwiększenia konkurencyjności zagospodarowania miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego Białegostoku:

a) inwestycje z zakresu edukacji, nauki i szkolnictwa:

- Rozbudowa Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina Wydział Instrumentalno-Pedagogiczny w Białymstoku (pkt 1.1.1.) – zrealizowano;

- Termomodernizacja państwowych placówek szkolnictwa artystycznego województwa podlaskiego (pkt 1.1.2.) – w trakcie realizacji;

- Przebudowa i rozbudowa Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku (pkt 1.1.3.) – w trakcie realizacji;

- Centrum Badań Innowacyjnych w zakresie Prewencji Chorób Cywilizacyjnych i Medycyny Indywidualizowanej (pkt 1.1.4.) – w trakcie realizacji;

- Realizacja programu rozwojowego dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie praktycznego kształcenia studentów, w tym tworzenie centrów symulacji medycznej (pkt 1.1.6.) – w trakcie realizacji;

- Rozwój szkolnictwa wyższego uwzględniający potrzeby regionalne (miasta: Białystok, Łomża, Suwałki) (pkt 1.1.7.) – w trakcie realizacji;

- Modernizacja bazy materialnej szkolnictwa podstawowego i średniego w Białymstoku, w tym: rozbudowy, modernizacje i termomodernizacje budynków szkolnych w latach 2014 - 17 – w sumie 18;
- Rozbudowa zaplecza sportowego przy szkołach podstawowych i ponadpodstawowych w Białymstoku, w tym w latach 2014 - 17: budowa hal sportowych (3), budowa boisk wielofunkcyjnych oraz urządzeń lekkoatletycznych i siłowni zewnętrznych (56);
- Przebudowa z rozbudową budynku Zespołu Szkół w Ogrodniczkach w gm. Supraśl;
- Budowa Sali sportowej przy ZS w Sobolewie;
- Budowa zespołu boisk przy ZSS w Supraślu;
- Budowa boiska wielofunkcyjnego w ZS w Czarnej Wsi Kościelnej w gm. Czarna Białostocka;
- Planowana jest budowa pływalni przy szkole podstawowej w Wasilkowie;
- Planowana jest budowa pełnowymiarowej hali sportowej przy SP 2 w Czarnej Białostockiej;
- Planowana jest dalsza rozbudowa zaplecza sportowego szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Białymstoku (4 inwestycje do 2019 r.);
- Planowana jest dalsza rozbudowa i modernizacja bazy szkolnictwa podstawowego i średniego w Białymstoku do roku 2019 – 7 inwestycji (w tym 5 inwestycji związanych z budowa lub rozbudową zaplecza do kształcenia zawodowego).

b) inwestycje z zakresu infrastruktury zdrowotnej:

- Przebudowa i rozbudowa Białostockiego Centrum Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie w Białymstoku z wyposażeniem oraz zakupem sprzętu i aparatury (pkt 1.2.1.) – zrealizowano w części (zakup akceleratora);
- Budowa, przebudowa, rozbudowa, nadbudowa budynków Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego im. J. Śniadeckiego w Białymstoku (pkt 1.2.2.) – zrealizowano;
- Przebudowa i doposażenie oddziału Rehabilitacji i Neurologicznego w Samodzielnym Publicznym Psychiatrycznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Choroszcy (1.2.3.) – zrealizowano;
- Rozbudowa Samodzielnego Szpitala Miejskiego im. PCK – w trakcie realizacji do 2019 r.;
- Budowa ośrodka zdrowia w Czarnej Wsi Kościelnej w gm. Czarna Białostocka.
- Rozbudowa Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej w Łapach (Budowa nowych oddziałów szpitalnych: bloku operacyjnego, chirurgii, anestezjologii i intensywnej terapii oraz sterylizatorni i pracowni endoskopii) – w trakcie realizacji

c) w zakresie infrastruktury kultury:

- Muzeum Pamięci Sybiru w kompleksie budynków dawnej składnicy wojskowej przy ul. Węglowej w Białymstoku – adaptacja i rozbudowa oraz wykonanie wystawy stałej i wyposażenia muzeum (pkt 1.3.1.) – w trakcie realizacji;
- Zakup nieruchomości w Białymstoku przy ul. M.C. Skłodowskiej 14 na bibliotekę dla Książnicy Podlaskiej im. E. Górnickiego w Białymstoku z dostosowaniem do nowych potrzeb (pkt 1.3.4.) – zrealizowano;

- Modernizacja i remont Domu Ludowego w Supraślu;
- Remont zabytkowego kościoła pw. NMP w Supraślu;
- Remonty i budowy licznych świetlic wiejskich na terenie gmin MOFOWB, w tym m.in. w m. Lewickie, Olmonty, Hryniewicze, Horodniany, Klewinowie, Hermanówka, Tryczówka, Hołówki Małe;
- Budowa Domu Kultury w Zabłudowie – w trakcie realizacji;
- Rewitalizacja zabytkowego parku w Zabłudowie – w trakcie realizacji;
- Planowane jest zagospodarowanie terenu cmentarza ewangelicko – augsburskiego na Rynku Siennym w Białymstoku (2019 r.);
- budowa nowego Domu Kultury w Łapach – w trakcie realizacji

d) w zakresie infrastruktury sportu, rekreacji i obsługi turystów:

- Budowa osiedlowych boisk wielofunkcyjnych w Białymstoku nie związanych z obiektami oświatowymi – 8;
- Budowa obiektów sportowo – rekreacyjnych osiedlowych w Białymstoku nie związanych z obiektami oświatowymi, w tym: zewnętrznych siłowni, street workout, placów zabaw, bulwarów - 16;
- Budowa asfaltowego toru motorowego „Wschodzący Białystok”;
- Modernizacja kompleksu lekkoatletycznego ZOS Zwierzyniec w Białymstoku;
- Rozbudowa i przebudowa krytej pływalni przy ul. Stromej w Białymstoku – „Pływalnia Rodzinna”;
- Renowacja boisk trawiastych w Zaściankach i Grabówce;
- Remont kładki oraz budowa miejsca rekreacji na obszarze zabytkowym Supraskiego Systemu Wodnego;
- Budowa pomostu nad zalewem Czapielówka w Czarnej Białostockiej;
- Budowa ogólnodostępnych placów zabaw w gminach MOFOWB m.in. w m. Kleosin, Złotniki, Grabówka, Supraśl;
- Planowana jest budowa pełnowymiarowego boiska do piłki nożnej wraz z zapleczem szatniowo – sanitarnym w Czarnej Białostockiej;
- Planowana jest budowa hali widowiskowo sportowej w Białymstoku (do 2021 r.);

e) w zakresie infrastruktury kolejowej:

- Prace na linii kolejowej E75 na odc. Sadowne – Białystok wraz z robotami pozostałymi na odc. Warszawa – Rembertów – Sadowne – zadanie w woj. podlaskim Czyżew-Białystok (pkt 2.1.1.) – w trakcie realizacji;
- Prace na linii kolejowej nr 32 odc. Białystok-Bielsk Podlaski (Lewki) (pkt 2.1.3.) – w trakcie realizacji;
- Rewitalizacja linii kolejowej nr 57 odc. Kuźnica Białostocka - Gieniusze (pkt 2.1.8.) – w trakcie realizacji;
- Rewitalizacja linii kolejowej nr 923 Bufałowo Wschód-Bufałowo (pkt 2.1.10.) – w trakcie realizacji;

- Prace na linii kolejowej E75 na odcinku Białystok-Ełk-Suwałki-Trakiszki (granica państwa (pkt 2.1.11.) – w trakcie realizacji,

f) w zakresie infrastruktury drogowej:

- S8 Radziejowice-Białystok odcinki Radziejowice-Paszków koniec obwodnicy Wyszkowa – Zambrów (bez obwodnicy Ostrowi Mazowieckiej), Wiśniewo-Jeżewo – odcinki na terenie woj. podlaskiego (pkt 2.2.1.) – w trakcie realizacji;

- Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta Białegostoku od strony Warszawy (droga krajowa wylotowa z Białegostoku – dojazd do S8) (pkt 2.2.4.) – w trakcie realizacji;

- Droga wojewódzka Kleosin - Łapy (pkt 2.2.5.) – w trakcie realizacji;

- Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej ekologicznego transportu – miasto Białystok (MOFOWB) (pkt 2.2.6.) – w trakcie realizacji;

- Droga wojewódzka nr 676 Białystok-Supraśl (10 km) (pkt 2.2.9.) – w trakcie realizacji;

- Południowa obwodnica miejska (Białystok) – etap II (pkt 2.2.10.) – w trakcie realizacji;

- Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej. Budowa zachodniej części obwodnicy miejskiej Białegostoku (pkt 2.2.11.) – w trakcie realizacji;

- Rewitalizacja Rynku Miejskiego w Supraślu;

- Gmina Zabłudów rozpoczęła realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego pn. „Projekt zintegrowany: Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w Zabłudowie” – środki RPOWP 2014 – 2020 – dotyczy m.in. działania na rzecz poprawy dostępności transportowej,

- w Łapach na terenie dawnych Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego zostanie wybudowane Centrum Usług Logistycznych z Intermodalnym Terminalem Kontenerowym – inwestycja dofinansowana z RPO, planowane zakończenie realizacji inwestycji to II kwartał roku 2019;

g) w zakresie infrastruktury gazowniczej:

- Rozbudowa systemu dystrybucyjnego gazu na terenie aglomeracji białostockiej; m. Białystok, gm.: Supraśl, Wasilków, Choroszcz, Juchnowiec Kościelny (pkt 4.1.2.) – sukcesywnie realizowany,

- Rozwój gazyfikacji w wybranych lokalizacjach Północno-wschodniej Polski w oparciu o technologie LNG (pkt 4.1.5.) – sukcesywnie realizowany.

7.1.1.6. Realizacja polityki przestrzennej w obszarze zewnętrznym MOFOWB

1) Miasto Sokółka

- Planowana budowa intermodalnego terminala kolejowego – inwestycja dofinansowana z RPO (podpisana umowa) – realizacja do 2020 r.,

- W ramach rewitalizacji zostanie zagospodarowany teren wokół zalewu.

2) Gminy miejskie i wiejskie obszaru zewnętrznego MOFOWB

a) gm. Michałowo:

- przebudowa DW nr 686 na odcinku Zajma – Michałowo, Juszkowy Gród

- zagospodarowania terenu nad zb. Siemianówka we wsi Rudnia – budowa pomostu, wieży widokowej, wiaty, hangaru, ciągów pieszo – jezdnych,

- budowa Centrum Produktu Lokalnego w Sokolu,

- rewitalizacja parku w Michałowie,

- budowa boiska piłkarskiego przy ZS w Michałowie,

- budowa targowiska w Michałowie,

- termomodernizacja SP w Michałowie,
- budowa placów zabaw w miejscowościach Topolany, Juskowy Gród, Nowa Wola, Bondary, Hieronimowo, Michałowo,
- biogazownia w Michałowie.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Działania wspomagające rozwój funkcji metropolitalnych i regionalnych na obszarze MOFOWB mają znaczący wpływ na realizację głównego celu jakim jest zwiększenie konkurencyjności miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka wojewódzkiego miasta Białegostoku. Obserwuje się wiele inwestycji podnoszących jakość infrastruktury edukacji, tworzenie warunków terenowych i infrastrukturalnych dla lokalizacji inwestycji z sektorów wartości dodanej, tworzenia atrakcyjnych warunków zamieszkiwania w zakresie usług i rekreacji, zaspokojenia regionalnych i ponadregionalnych potrzeb w zakresie usług wyższego poziomu. Znacząco poprawia się jakość infrastruktury komunikacyjnej poprzez budowę nowych dróg jak i przebudowę istniejących ulic podstawowego układu ulicznego m. Białegostoku, budowę i przebudowę drogi krajowej S8, dróg wojewódzkich 676, 678, 682 oraz dróg powiatowych i gminnych. Niemniej jednak dla osiągnięcia optymalnego oczekiwanego poziomu konieczne jest jeszcze przeprowadzenie kilku ważnych inwestycji poprawiających funkcjonowanie układu transportowego MOFOWB, tj. m.in. dokończenie trasy S8 z węzłem Porosły, budowa drogi S19 w nowym przebiegu będącą obwodnicą Białegostoku od strony zachodniej i północnej, domknięcie obwodnicy od strony wschodniej poprzez połączenie proj. drogi S19 z drogą nr 65, modernizacja linii kolejowych nr 6, 38 i 32, budowę węzła centralnego w Białymstoku w okolicach dworca głównego PKP, budowę nowych ulic podstawowego układu m. Białegostoku szczególnie w północno – wschodniej części miasta, na os. Dojlidy Górne i Skorupy. W dalszym ciągu należy prowadzić działania w celu poprawy jakości części infrastruktury funkcji metropolitalnych: nauki i szkolnictwa wyższego, lecznictwa, kultury, sportu i rekreacji, instytucji badawczo – rozwojowych i transferu technologii, współpracy międzynarodowej ponieważ jeszcze część z nich nie jest na odpowiednio wysokim poziomie.

Istotna dla rozwoju obszaru jest współpraca pomiędzy miastem Białostok a gminami wchodzącymi w skład MOFOWB w ramach powołanego Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego i wspólne działania w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych. Zawarte w PZPWP cele szczegółowe dotyczące Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Wojewódzkiego Białegostoku oraz kierunki rozwoju są aktualne a przedstawione zasady realizacji umożliwią w przypadku ich zastosowania osiągnięcie zakładanych celów w odpowiednim horyzoncie czasowym.

7.1.2. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Łomży

Obszar funkcjonalny tworzą Miasto Łomża oraz gminy powiatu łomżyńskiego: gmina wiejska Łomża, gmina miejsko-wiejska Nowogród oraz gmina wiejska Piątница. Obejmuje powierzchnię 561 km², co stanowi 2,77% powierzchni województwa podlaskiego.

Obszar zamieszkuje 88 781 mieszkańców (według danych GUS za 2017 r.), w tym 63 092 w mieście Łomża (71,1% liczby mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego).

Obszar stanowi układ przestrzenny funkcjonalnie powiązany i charakteryzujący się wspólnymi uwarunkowaniami i działaniami na rzecz jego rozwoju. Do najważniejszych z nich należą:

- wspólna polityka na rzecz ochrony środowiska w obszarach Natura 2000, w zakresie ochrony przeciwpowodziowej w dolinach Narwi i Pisy, wspólne wykonywanie zadań ochronnych w Łomżyńskim Parku Krajobrazowym Doliny Narwi, rewitalizacja przestrzeni miejskiej i gminnej w tym zabytkowych układów urbanistycznych w Łomży, Nowogrodzie, Piątnicy (forty carskie);
- wspólna polityka zagospodarowania turystycznego doliny Narwi w oparciu o drogę wodną - porty rzeczne i bulwary w Łomży i Nowogrodzie, przystanie rzeczne w gm. Łomża i gm. Piątnica poprzez realizację programu „Łączy nas Narew”, realizacja spójnych ścieżek rowerowych i pieszych w Łomży i pozostałych gminach;
- tworzenie terenów inwestycyjnych ze wspólną polityką ofertową - strefa ekonomiczna w Łomży i Nowogrodzie;
- powiązania komunalne - wspólna gospodarka ściekowa miasta Łomży, gm. Łomża i gm. Piątnica z wykorzystaniem oczyszczalni ścieków w Łomży, wspólna polityka w zakresie gospodarki odpadami w oparciu o zakład przetwarzania i unieszkodliwiania odpadów w Czartorii;
- obsługa gm. Łomża, gm. Nowogród i gm. Piątnica przez komunikację miejską Łomży;
- w zakresie infrastruktury technicznej: przebieg korytarza linii elektroenergetycznej 400 kV wraz ze stacją transformatorową 400/110 kV; przebieg gazociągu wysokiego ciśnienia;
- w zakresie infrastruktury drogowej: przebieg korytarza międzynarodowej sieci TEN-T drogi ekspresowej Via Baltica z obwodnicą miasta Łomży; Łomża - węzeł drogowy z dwiema przeprawami mostowymi na Narwi, przeprawy mostowe na Narwi i Pisie w gm. Nowogród.

Dokumentem strategicznym określającym cele i kierunki polityki rozwoju obszaru jest przyjęta przez samorządy **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Łomżyńskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2014-2020** - jako narzędzie wsparcia rozwoju społeczno-gospodarczego samorządów lokalnych skupionych w Obszarze Funkcjonalnym.

Strategia ta opiera się na założeniach rozwojowych dla regionu zapisanych w Strategii rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020.

Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Łomży to obszar funkcjonalny o znaczeniu regionalnym wyznaczony w PZPWP przez samorząd województwa. Obszar został wyznaczony wokół ośrodka subregionalnego miasta Łomży i w jego skład wchodzi:

- **Rdzeń obszaru m. Łomża**, którego strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:
 - **obszary chronione sieci ekologicznej** o funkcjach ekologicznych, klimatycznych, gospodarczych i rekreacyjnych, obejmujące tereny regionalnej sieci ekologicznej (części głównego korytarza ekologicznego z obszarami Natura 2000 oraz Obszarem Chronionego Krajobrazu Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi) oraz lokalnej sieci ekologicznej systemu przyrodniczego miasta z dolinami rzek, parkami, ogrodami działkowymi i cmentarzami, otwartymi terenami rolniczymi,
 - **obszary urbanizacji** (poza siecią ekologiczną) ze strefami uzupełnień, w tym przekształceń i rozwoju zabudowy,
 - **infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna:** transportowa podstawowego układu ulicznego miasta, w tym w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich oraz linii kolejowej Śniadowo – Łomża, elektroenergetyczna KSE (linii NN 400 kV i WN 110 kV oraz stacji 400/110 kV i 110/15 kV), gazownicza (stacji gazowej i gazociągów wysokiego ciśnienia), komunalna (ujęcia wody miasta Łomży);
- **Strefa podmiejska m. Łomży**, której strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:

- **obszary chronione sieci ekologicznej** o funkcjach ekologicznych, klimatycznych, gospodarczych i rekreacyjnych, obejmujące tereny regionalnej sieci ekologicznej (części głównych korytarzy ekologicznych z obszarami Natura 2000 oraz Obszarem Chronionego Krajobrazu Równina Kurpiowska i Dolina Dolnej Narwi) oraz lokalnej sieci ekologicznej z dolinami rzek i terenami zalesionymi,
- **obszary urbanizacji siedzib gmin** ze strefami uzupełnień i rozwoju zabudowy standardowych funkcji mieszkalnictwa, usług i gospodarczych oraz infrastrukturą funkcji ponadlokalnych (w mieście Nowogrodzie - turystyki i rekreacji oraz produkcyjno-usługową, we wsi Piątnica - turystyki i rekreacji),
- **obszary urbanizacji poza siedzibami gmin** ze strefami rozwoju mieszkalnictwa jednorodzinnego z usługami we wsiach położonych w sąsiedztwie Łomży, zabudowy letniskowej oraz infrastrukturą obsługi rekreacji i turystyki we wsiach położonych nad rzekami Narew i Pisa,
- **infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna**, w tym: transportowa krajowej drogi ekspresowej S61, dróg wojewódzkich i powiatowych oraz linii kolejowej Łomża – Śniadowo, elektroenergetyczna KSE (linii NN 400 kV i WN 110 kV oraz stacji 110/15 kV), gazownicza (interkonektora gazowego wc Litwa – Polska, stacji gazowej i gazociągów wysokiego ciśnienia), komunalna (ujęć komunalnych miasta Łomży, w tym obszarów zasobowych).

Realizacja polityki przestrzennej w latach 2014 – 2017:

Polityka przestrzenna na obszarze funkcjonalnym była realizowana poprzez następujące działania inwestycyjnie (inwestycje zrealizowane i w realizacji) zmierzające do poprawy i rozwoju infrastruktury miejskiego obszaru funkcjonalnego:

- **w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia i opieki społecznej:**
 - modernizacja i przebudowa obiektów Szpitala Wojewódzkiego im. Kard. Stefana Wyszyńskiego w Łomży, w tym przebudowa szpitalnego Oddziału Ratunkowego (zrealizowano),
 - modernizacja i rozbudowa bazy materialnej ośrodków opieki zdrowotnej i społeczno-socjalnej, w tym: przebudowa budynku przy ul. M. Skłodowskiej-Curie w Łomży na potrzeby Środowiskowego Domu Samopomocy, modernizacja Domu Pomocy Społecznej w Łomży oraz modernizacja i rozbudowa byłej szkoły na potrzeby filii Domu Pomocy Społecznej w Kownatach, gm. Piątnica – inwestycje zrealizowane,
 - budowa budynku opieki zdrowotnej i społecznej „Centrum Opiekuńcze” w Sławcu, gm. Nowogród oraz budynku opieki społecznej i socjalnej „Rodzinny Dom Seniora” w Olszynach, gm. Piątnica – inwestycje w realizacji,
 - modernizacja budynków i lokali na potrzeby związane z realizacją programu usług kierowanych do osób starszych (Senior+, Senior-Wigor) w Łomży i gminach strefy podmiejskiej - zrealizowano;
- **w zakresie infrastruktury edukacji i nauki oraz administracji:**
 - rozbudowa bazy materialnej w Państwowej Wyższej Szkole Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, w tym przebudowa budynku przy ul. Wiejskiej na Dom Studenta - zrealizowano;
 - rozbudowa bazy materialnej Zespołu Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Marianowie, gm. Piątnica – w realizacji,
 - modernizacja budynku przy ul. Farnej w Łomży na potrzeby Centrum Integracji Społecznej - zrealizowano;
 - modernizacja bazy materialnej szkolnictwa podstawowego i średniego, w tym: budynków szkolnych i sal gimnastycznych w m. Łomża i gminach strefy podmiejskiej,

- bursy szkolnej Nr 1 w Łomży, kompleksu sportowego przy SP w Piątnicy - zrealizowano,
- rozbudowa zaplecza sportowego przy szkołach podstawowych i średnich, w tym: budowa hali sportowej w Łomży, sal gimnastycznych i boisk w Łomży i gm. Łomża oraz szkolnych placów zabaw w Łomży i gminach strefy podmiejskiej – sukcesywnie realizowane,
 - modernizacja siedziby Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi wraz z rozbudową ośrodka rehabilitacji zwierząt w Drozdowie, gm. Piątnica - w realizacji;
 - **w zakresie infrastruktury kultury, sportu, rekreacji i obsługi turystyki:**
 - modernizacja i rozbudowa bazy materialnej placówek kultury, w tym:
 - rozbudowa byłej sali konferencyjnej UW na potrzeby Łomżyńskiej Filharmonii Kameralnej im. Witolda Lutosławskiego (II etap) oraz budynku Teatru Lalki i Aktora w Łomży - w realizacji),
 - przebudowa zabytkowego Domku Pastora w Łomży na centrum aktywności turystycznej i kulturalnej - zrealizowano,
 - przebudowa zabytkowej hali targowej w Łomży na Halę Kultury, budynku Muzeum Przyrody w Drozdowie, gm. Piątnica – w realizacji,
 - przebudowa budynku Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury w Nowogrodzie na bibliotekę i salę wielofunkcyjną, budowa Biblioteki Publicznej Gminy Łomża oraz rozbudowa istniejącego budynku na potrzeby rozwoju kultury społeczeństwa lokalnego w Podgórzu, gm. Łomża - zrealizowano,
 - rewitalizacja przestrzeni publicznych w Łomży, w tym Parku Jana Pawła II - Papieża Pielgrzyma (6,07 ha) oraz centrum miasta z placem Starego Rynku – w realizacji,
 - modernizacja i rozbudowa bazy sportowej i sportowo-rekreacyjnej w Łomży, w tym budowa boiska wielofunkcyjnego i kortu tenisowego przy ZSMiO, przebudowa Parku Wodnego, rozbudowa bazy MOSiR o hangar, budowa krytego lodowiska – sukcesywnie realizowane,
 - realizacja zagospodarowania sportowo-rekreacyjnego doliny Narwi w Łomży, w tym kontynuacja budowy Bulwarów Nadnarwiańskich (II etap – w realizacji),
 - realizacja zagospodarowania szlaku wodnego na odcinku m. Nowogród, w tym budowa bulwaru nad Narwią (rozpoczęta) i parkingu dla autobusów (zrealizowany),
 - modernizacja i rozbudowa infrastruktury sportu w gminach strefy podmiejskiej, w tym budowa Hali Widowiskowo-Sportowej w gm. Łomża (realizacja rozpoczęta), przebudowa stadionu w Nowogrodzie (zrealizowano) oraz budowa boisk wielofunkcyjnych (sukcesywnie realizowane),
 - realizacja programu rozwoju małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (siłownie plenerowe, boiska, place zabaw, strefy relaksu) – w m. Łomża i gminach strefy podmiejskiej (zrealizowano),
 - rozbudowa infrastruktury turystycznej i sportowo-rekreacyjnej w gm. Łomża, w tym stacja narciarska „RYBNO” (rozbudowa infrastruktury), punkt widokowy w Siemieniu Nadrzecznym, teren rekreacyjno-sportowy w Starej Łomży nad Rzeką, punkty obsługi rowerzystów na trasie rowerowej EuroVelo - zrealizowano,
 - rozbudowa bazy materialnej turystyki i wypoczynku, w tym: rozbudowa pensjonatu oraz ośrodka wypoczynkowego w Ptakach, gm. Nowogród, budowa pensjonatu w Grzymałach Szczepankowskich, gm. Łomża – w realizacji;
 - **w zakresie infrastruktury dla rozwoju inwestycji gospodarczych:**
 - budowa ulic (z uzbrojeniem) w ramach „Programu Budowy Ulic w Łomży na lata 2012 – 2016”,
 - poprawa dostępności do terenów inwestycyjnych w Łomży poprzez realizację projektu „Przygotowanie i uzbrojenie terenów inwestycyjnych w Łomży”,

- rozbudowa infrastruktury Parku Przemysłowego Łomża z Inkubatorem Przedsiębiorczości,
- modernizacja i rozbudowa bazy materialnej zakładów produkcyjnych i produkcyjno-usługowych w Łomży i gminach strefy podmiejskiej;
- **w zakresie infrastruktury systemu transportowego oraz komunikacji zbiorowej:**
 - realizacja drogi ekspresowej S61 Via Baltica - opracowana dokumentacja projektowa „projekt i budowa drogi ekspresowej S-61 Ostrów Mazowiecka – Szczuczyn: odcinek od węzła „Śniadowo” (z węzłem) do węzła „Łomża Południe” (bez węzła) oraz odcinek od węzła „Kolno” (z węzłem) do węzła „Stawiski” (bez węzła),
 - realizacja przebudowy drogi wojewódzkiej nr 677 - opracowana dokumentacja projektowa „budowa i rozbudowa dr woj. 677 na odcinku m. Łomża i obejścia m. Konarzyce wraz z wykonaniem przejazdu kolejowego”,
 - przebudowa drogi wojewódzkiej nr 645 Łomża – Nowogród z budową obejścia m. Stare Kupiski w gm. Łomża – inwestycja w realizacji,
 - budowa centrum przesiadkowo-komunikacyjnego w Łomży, w tym budynku dworca – w realizacji,
 - rozbudowa infrastruktury Miejskiego Przedsiębiorstwa Komunikacji w Łomży, w tym budowa hali do garażowania autobusów komunikacji miejskiej – w realizacji,
 - przebudowa i rozbudowa układu komunikacyjnego w Łomży, w tym: w ciągu drogi krajowej nr 63 (dwa odcinki), dróg powiatowych (ul. Giełczyńska, Rządowa, Woziwodzka, Aleja Piłsudskiego), dróg gminnych, parkingów – sukcesywnie realizowane,
 - budowa, przebudowa i rozbudowa dróg powiatowych i gminnych w gminach strefy podmiejskiej - sukcesywnie realizowane,
 - realizacja programu rowerowego – poprawa jakości i spójności ścieżek rowerowych w celu zwiększenia udziału rowerzystów w ruchu drogowym - sukcesywnie realizowane,
 - rozbudowa infrastruktury obsługi transportu, w tym rozbudowa stacji paliw i stacji obsługi samochodów - w Łomży i gminach strefy podmiejskiej, budowa motelu przy stacji paliw w Kisielnicy, gm. Piątnica - sukcesywnie realizowane,
- **w zakresie infrastruktury systemów energetycznych i wodno-kanalizacyjnych:**
 - modernizacja ciepłowni miejskiej oraz oczyszczalni ścieków w Łomży – w realizacji,
 - rozbudowa i przebudowa systemów wodno-kanalizacyjnych w Łomży i gminach strefy podmiejskiej - sukcesywnie realizowane,
 - rozbudowa sieci gazowej średniego ciśnienia w Łomży, gm. Łomża i gm. Piątnica - sukcesywnie realizowane,
 - budowa elektrowni słonecznych w gm. Łomża i gm. Nowogród – w realizacji.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Działania inwestycyjne (inwestycje zrealizowane i w realizacji) zasadniczo nie wpłynęły na zmiany struktury funkcjonalno-przestrzennej obszaru funkcjonalnego.

Podejmowane działania w znacznej mierze dotyczyły poprawy jakości układu drogowego oraz dostępności terenów zurbanizowanych jak i inwestycyjnych. Stan infrastruktury drogowej był sukcesywnie poprawiany. Jednak powiązania obszaru z układem dróg krajowych nie uległy zmianie z powodu braku realizacji drogi ekspresowej.

Tworzone były warunki do inwestowania w Łomży poprzez przygotowania planistyczne i uzbrajanie terenów inwestycyjnych.

Zrealizowane inwestycje wpłynęły na poprawę wyposażenia w infrastrukturę techniczną obszaru funkcjonalnego oraz podniesienie standardów obsługi mieszkańców i jakości przestrzeni publicznych.

Inwestycje związane z funkcjami usługowymi o charakterze ponadlokalnym, w tym infrastruktury społecznej, były realizowane głównie w Łomży, chociaż zaobserwowano też zjawisko lokowania publicznych i niepublicznych placówek opieki zdrowotnej i społecznej w strefie podmiejskiej (Sławiec w gm. Nowogród oraz Kownaty i Olszyny w gm. Piątnica). Kontynuowano rewitalizację centrum Łomży, obejmującego układ urbanistyczny wpisany do rejestru zabytków, zagospodarowanie terenów nad Narwią oraz szlaków rowerowych, dzięki czemu wzrosła atrakcyjność turystyczna obszaru.

Zmiany w zagospodarowaniu obszaru generalnie można ocenić, jako korzystne, mające wpływ na poprawę standardu życia mieszkańców oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej, ale zaobserwowano też zmiany niekorzystne. Niski stopień pokrycia planami miejscowymi (w gminach Łomża i Nowogród nie przekroczył 2%) powoduje że brak jest skutecznego narzędzia regulacji procesu urbanizacji i skutkuje przypadkami rozpraszania zabudowy co może prowadzić do zaburzenia ładu przestrzennego i pogorszenia stanu środowiska przyrodniczego.

Zawarte w PZPWP kierunki i zasady realizacji celów polityki przestrzennej województwa dotyczące miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego Łomży są aktualne. W celu ukierunkowania i skoordynowania polityki rozwoju przestrzennego zasadne jest sporządzenie planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru funkcjonalnego.

7.1.3. Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Suwałk

Obszar funkcjonalny tworzą Miasto Suwałki oraz gmina wiejska Suwałki. Obejmuje powierzchnię 330 km², co stanowi 1,63% powierzchni województwa podlaskiego.

Obszar zamieszkuje 77 175 mieszkańców (według danych GUS za 2017 r.), w tym 69 554 w mieście Suwałki (90,1% liczby mieszkańców Obszaru Funkcjonalnego).

Obszar stanowi układ przestrzenny funkcjonalnie powiązany i charakteryzujący się wspólnymi uwarunkowaniami i działaniami na rzecz jego rozwoju.

Miejski obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Suwałk to obszar funkcjonalny o znaczeniu regionalnym wyznaczony w PZPWP przez samorząd województwa. Obszar został wyznaczony wokół ośrodka subregionalnego miasta Suwałk i w jego skład wchodzi:

- **Rdzeń obszaru m. Suwałki, którego strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:**
 - **Obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej** o funkcjach: ekologicznej, krajobrazowej, klimatycznej, gospodarczej, naukowej, rekreacyjno - wypoczynkowej, turystycznej, obejmujące: część węzłowego obszaru GKPn-4 – Puszcza Augustowska z: OSO Puszcza Augustowska PLB 200002, SOO Ostoja Wigierska PLH 200004, oraz cz. Obszarem Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Północnej Suwalszczyzny”, dolinę rzeki Czarnej Hańczy ze zbiornikiem Arkadia, tereny zieleni urządzonej parków, cmentarzy i ogrodów działkowych, wyrobiska poeksploatacyjne kopalni kruszywa „Krzywólka” - ocena zgodnie z informacjami zawartymi w pkt. 5 Części I niniejszej Oceny2018;
 - **Obszary urbanizacji** (poza siecią ekologiczną) ze strefami uzupełnień i przekształceń oraz rozwoju zabudowy, obejmują działania inwestycyjne i organizacyjne dotyczące:
 - uzupełnienia zabudowy śródmiejskiej o funkcjach mieszkaniowej i usługowej, w tym usług ponadlokalnych, wymagające w części rehabilitacji – rewaloryzacji i rewitalizacji, z priorytetem ochrony konserwatorskiej oraz uzupełnienia zabudowy. Stan realizacji - w 2016

r. uchwalono mpzp „Śródmieście-Południe” w Suwałkach (możliwość zmiany funkcji terenów po byłym browarze) oraz mpzp terenu ograniczonego ulicami T. Kościuszki, Chłodną, T. Noniewicza i L. Waryńskiego w Suwałkach. Dokonano ponadto zmiany mpzp terenu ograniczonego ulicami T. Kościuszki, A. Mickiewicza i rzeką Czarną Hańczą (umożliwienie realizacji bulwarów nad rzeką Czarną Hańczą);

- uzupełnienia zabudowy mieszkaniowej w zabudowie wielo- i jednorodzinnej, z usługami publicznymi i rynkowymi dla ludności, w tym ponadlokalnymi w istniejących zespołach pozaśródmiejskich. Stan realizacji – w 2016 r. uchwalono mpzp terenu położonego pomiędzy ulicą Szpitalną a ulicą W. Reymonta w Suwałkach (umożliwienie realizacji nowej zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej) oraz zmianę mpzp ograniczonego ulicami Gen. Podhorskiego, Gen. Pułaskiego, Nowomiejską, Świerkową Modrzewiową i Grabową (umożliwienie budowy budynku komunalnego wielorodzinnego w zabudowie pokoszarowej). W 2017 r. uchwalono mpzp rejonu Osiedla Północ I i rejonu Osiedla Północ II oraz mpzp terenu położonego między ulicami M. Reja, Tysiąclecia Litwy i Gen. K. Pułaskiego wydano pozwolenia na budowę między innymi: budynku socjalnego wielorodzinnego oraz siedziby PSP w granicach ww. mpzp;

- rozwój zabudowy mieszkaniowej i usługowej na nowych terenach w południowoschodniej oraz północnej części miasta. Stan realizacji – w 2016 r. uchwalono mpzp rejonu ulicy Chopina (północna część miasta). W 2017 r. uchwalono mpzp północnej części rejonu ulicy Sportowej (południowo-wschodnia część miasta). Wydano pozwolenia na budowę budynków mieszkalnych wielorodzinnych w granicach ww. mpzp;

- uzupełnienia zabudowy produkcyjnej i usług komercyjnych w istniejących zespołach, w tym w Suwalskiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej w południowej części miasta, oraz eksploatacji powierzchniowej kruszywa złoża „Krzywólka”. Stan realizacji - w 2016 r. uchwalono mpzp rejonu SSSE w Suwałkach. (południowa część miasta). Wydano pozwolenia na budowę budynków produkcyjno-magazynowych i usługowych w granicach ww. mpzp.

(Źródło: Dane UM Suwałki)

- Dla miejskiego obszar funkcjonalny ośrodka subregionalnego Suwałk przyjęto zadania wspomagania funkcji ośrodka wojewódzkiego usługami ponadlokalnymi publicznymi w północnej części województwa, zwłaszcza z zakresu administracji publicznej, szkolnictwa wyższego, lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego, kultury i współpracy transgranicznej oraz pełnienia standardowych funkcji ośrodka powiatowego i gminnego - zadania te są realizowane.

- **Infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna**, w tym infrastruktura transportowa, w skład których wchodzi m.in: linia kolejowa E-75 Rail Baltica, droga ekspresowej S61 Via Baltica oraz podstawowy układ uliczny, w tym w ciągach dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, projektowane lotnisko lokalne, mające na celu poprawę funkcjonowania systemu transportowego miasta i jego powiązań ze strefą zewnętrzną miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz infrastruktura elektroenergetyczna: linia NN 400 kV i linie WN 110 kV ze stacjami transformatorowo-rozdzielczymi, infrastruktura teletechniczna i radiokomunikacyjna, infrastruktura komunalna: ujęcia wody oraz oczyszczanie ścieków i składowanie oraz utylizacja odpadów.

- **Strefa podmiejska m. Suwałk, której strukturę funkcjonalno-przestrzenną tworzą:**

- **Obszary chronione regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej**, także o funkcjach klimatycznych, gospodarczych, naukowych i rekreacyjnych, część regionalnej sieci

ekologicznej – obszaru węzłowego GKPn-4 „Puszcza Augustowska” z Wigierskim Parkiem Narodowym, doliną rzeki Czarnej Hańczy, cz. Obszaru Chronionego Krajobrazu „Puszcza i Jeziora Augustowskie”, częścią OSO Ptaków Natura 2000 – Puszcza Augustowska, cz. SOO Siedlisk Natura 2000 – Ostoja Wigierska, oraz cz. głównego korytarza ekologiczno-migracyjnego GKPn-4a Puszcza Augustowska – Puszcza Romincka, z doliną rzeki Czarnej Hańczy, a także jeziora: Krzywe, Okmin i Ozewo dostosowywane do celów rekreacji, wyrobiska poeksploatacyjne kopalń kruszywa „Sobolewo” i „Potasznia” predestynowane do celów sportu i rekreacji o znaczeniu regionalnym,

- **Obszary urbanizacji:** osadnictwa wiejskiego z uzupełnieniami zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjno - turystycznej, uzupełnień zabudowy produkcyjnej i usługowej, eksploatacji powierzchniowej złóż kruszyw w Potasznia i Sobolewie,

- **Infrastruktura transportowa i techniczna ponadlokalna**, w tym:

- infrastruktura transportowa: linii kolejowej E-75 Rail Baltica i nr 40, projektowanej drogi ekspresowej S61 Via Baltica, drogi wojewódzkiej: Obwodnica Filipowa – Suwałki – przebudowa drogi wojewódzkiej nr 652,

- infrastruktura elektroenergetyczna: KSE linii NN 400 kV i regionalnej – linii WN 110 kV ze stacjami transformatorowo-rozdzielczymi, z rozwojem, w tym: modernizacja stacji WN/SN Hańcza Suwałki;

- infrastruktura gazownicza: interkonektor gazowy wysokiego ciśnienia Litwa – Polska z odgałęzieniem w kierunku Suwałk, Augustowa;

- infrastruktura komunalna: ujęcia wody oraz składowanie i utylizacja odpadów m. Suwałk

Realizacja polityki przestrzennej w latach 2014 – 2017:

▪ **Działania inwestycyjne i organizacyjne rdzenia m. Suwałk dotyczące komunikacji:**

- przebudowa i rozbudowa części podstawowego układu uliczno-drogowego obszaru funkcjonalnego Suwałk obejmującej ulicę Utrata z budową mostu i tunelu pod torami. Docelowa trasa wschodnia będzie stanowiła część drogi wojewódzkiej nr 653 skomunikowanej z przyszłą obwodnicą miasta w ciągu drogi S-61 (Via Baltica); przebudowa drogi krajowej nr 8 w granicach administracyjnych miasta Suwałk (III etap od ul. Podhorskiego do drogi na Płociczno) – do realizacji po 2020, realizowana jest przebudowa infrastruktury drogowej wschodniej strefy przemysłowej w Suwałkach;

- budowa tzw. Trasy Wschodniej, w nowym przebiegu drogi wojewódzkiej nr 655, w ciągu ul. Armii Krajowej, w tym zadanie 1: przebudowa ul. Sejneńskiej usytuowanej w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 653 od ulicy Młynarskiej do granicy administracyjnej miasta Suwałki, zadanie 2: budowa nowej drogi klasy G na odcinku od ul. Sejneńskiej do ul. Utrata (dł. 1.512,72m) wraz z budową tunelu pod linią kolejową Suwałki-Sokółka i mostu na rzece Czarna Hańcza, rozbudowa ulicy Utrata na odcinku od ul. Staniszewskiego do ul. Mereckiego oraz budowa odcinka ulicy Staniszewskiego (łącznik do Płociczna) i przebudowa układu kom. w ciągu drogi wojewódzkiej nr 655 (przebudowa fragmentu ul. Leśnej od ul. Krakowskiej do ul. W. Polskiego wraz z budową odcinka od ul. W. Polskiego do ul. Utrata), oraz przebudowa układu kom. w ciągu drogi wojewódzkiej nr 655 (odcinek od ul. Pułaskiego do ul. Północnej) - w trakcie realizacji.

- ulice Buczka i Leśna z przebiegiem do ul. Utrata w nowym przebiegu drogi wojewódzkiej nr 655 poprawią skomunikowanie południowej części miasta (w tym terenów

przemysłowych SSSE oraz lotniska lokalnego z bazą Centrum Pogotowia Ratunkowego) z węzłem S-61 „Suwałki – Południe”, rozpoczęto 1 etap realizacji;

- stworzenie warunków na bazie istniejącego lotniska w Suwałkach (EPSU) do wybudowania lotniska lokalnego użytku publicznego o ograniczonej certyfikacji, dla potrzeb północnej części województwa podlaskiego i obszaru sąsiadującego województwa warmińsko-mazurskiego. Stan realizacji - opracowano projekt budowlany i uzyskano decyzję o pozwoleniu na przebudowę i rozbudowę lotniska w Suwałkach;

- rozwijanie systemu parkingowego z priorytetem śródmieścia, z uwzględnieniem odpowiednich zasad: rozwój systemu parkingowego z dostosowaniem do planowanych potrzeb, w tym budowa parkingów przesiadkowych typu „parkuj i jedź” lub typu „parkuj i idź”, w powiązaniu z przystankami komunikacji zbiorowej. Stan realizacji - zadanie ciągle realizowane w ramach przebudowy istniejących i budowy nowych odcinków dróg na terenie miasta;

- traktowanie ruchu rowerowego jako pełnoprawnego środka transportu w mieście wymagającego, jak inne rodzaje transportu, stosownej infrastruktury, w tym ścieżek rowerowych i publicznych wypożyczalni rowerów. Stan realizacji - rozbudowa sieci dróg rowerowych zadanie ciągle realizowane przez miasto;

- przebudowa ul. Reja na odcinku od przyszłej obwodnicy Suwałk do granic administracyjnych miasta Suwałki;

▪ **Poprawienia obsługi komunikacją zbiorową autobusową:**

- zwiększenie dostępności poprzez zapewnienie 2 km strefy dojazdu do przystanków komunikacji międzymiastowej i 0,5 km strefy dojazdu do przystanków komunikacji komunalnej,

- przebudowy i budowy dróg oraz ulic na trasach kursowania komunikacji autobusowej pod kątem dostosowania parametrów technicznych do jej potrzeb i budowę przystanków, w tym przesiadkowych, powiązanych z innymi rodzajami transportu w trakcie realizacji.

▪ **Działania inwestycyjne w zakresie infrastruktury elektroenergetycznej:**

Na terenie miasta Suwałk znajdują się 4 stacje WN/SN 110/15kV oraz linie WN 110kV. Przewidziano dostosowanie infrastruktury systemu elektroenergetycznego na napięciu WN 110 kV do obecnych i przyszłych potrzeb zagospodarowania województwa, z zachowaniem normatywnych standardów ilościowych i jakościowych, w szczególności poprzez:

- modernizację stacji WN/SN Hańcza Suwałki,

- modernizację linii WN 110kV: Gołdap – Filipów – Piecki – Potasznia – Hańcza – Reja – Suwałki,

- inwestycje planowane do budowy w dłuższym horyzoncie czasowym: w tym sukcesywna modernizacja urządzeń WN 110 kV,

▪ **Inwestycje związane z elektryfikacją szlaków PKP**, zgodnie z kierunkami rozwoju i modernizacji infrastruktury kolejowej pkt. (określenie zakresu i lokalizacji inwestycji elektroenergetycznych dla potrzeb realizowanych inwestycji PKP nastąpi na etapie opracowań projektowych).

▪ **Dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego Suwałk przyjęto zasady poprawy i rozwoju zrównoważonego struktury przestrzennej zagospodarowania**, które rekomenduje się do stosowania w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, planach miejscowych i ich zmianach,

odpowiednio do specyfiki obszarów, do czasu powstania stosownych regulacji prawnych centralnych. Zasady te obejmują w szczególności:

- dostosowanie do uwarunkowań ekofizjograficznych rozwoju zagospodarowania, w tym zachowanie ciągłości i ochronę przed zabudową terenów sieci ekologicznych oraz stosowanie zasad ochrony i wykorzystania dziedzictwa kulturowego,
- zrównoważony rozwój zwartej struktury funkcjonalno-przestrzennej, w tym koncentrację obszarów urbanizacji, w szczególności poprzez: uzupełnienia zabudowy z wykorzystaniem rezerw w terenach zainwestowanych i z wtórnym zagospodarowaniem zdegradowanych oraz racjonalne wyznaczanie terenów rozwojowych w sąsiedztwie zespołów zabudowy istniejącej, na terenach rolniczych o możliwie niskiej przydatności produkcyjnej, z uwzględnieniem art. 10 ust. 1 pkt 7 oraz ust. 5–7 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- stosowanie standardów urbanistycznych dla terenów mieszkaniowych w zakresie dostępności podstawowych usług publicznych oraz terenów rekreacji, w tym zieleni,
- eliminowanie uciążliwości ruchu drogowego, zwłaszcza tranzytowego, z zabudowy śródmiejskiej i mieszkaniowej,
- kształtowanie przestrzeni publicznych o wysokiej atrakcyjności użytkowej i estetycznej, z priorytetem centrów śródmiejskich objętych ochroną konserwatorską oraz miejsc koncentracji usług,
- priorytet komunikacji zbiorowej, pieszej i rowerowej w obszarach śródmiejskich, z ograniczaniem samochodowej indywidualnej,
- zapewnianie rezerw terenów dla perspektywicznych realizacji ponadlokalnych usług publicznych oraz ponadlokalnej infrastruktury transportowej, energetycznej i komunalnej,
- zwiększenie retencji wód opadowych w zagospodarowaniu działek budowlanych,
- izolację przestrzenną kolizyjnych rodzajów zabudowy, ochronę obiektów i obszarów zabytkowych oraz krajobrazów kulturowych,
- ochronę prawidłowego funkcjonowania infrastruktury telekomunikacyjnej.

Zasady te są stosowane w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Miasto Suwałki i wiejskiej gminy Suwałki, planach miejscowych i ich zmianach, odpowiednio do specyfiki obszarów.

Dla miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego Suwałk przyjęto kierunki wspierania poprawy i rozwoju infrastruktury ponadlokalnych funkcji publicznych i gospodarczych oraz funkcji transportowej i technicznej obszaru, które obejmują w szczególności:

▪ **Działania inwestycyjne i organizacyjne rdzenia MOFMS dotyczące infrastruktury ponadlokalnych funkcji publicznych i gospodarczych:**

- poprawa infrastruktury ochrony zdrowia i opieki społecznej: modernizacja i przebudowa oddziałów Szpitala Wojewódzkiego im. St. Rydygiera ortopedii, pulmonologii, reumatologii, przebudowy pomieszczeń na potrzeby oddziału urologii, przebudowy oddziału neurologii z pododdziałem udarowym,
- poprawa infrastruktury edukacji: termomodernizacja Zespołu Szkół nr 10 w Suwałkach (2016 r. – 2017 r.); Zespołu Szkół nr 2 w Suwałkach (2017 r. – 2018 r.); Szkoły Podstawowej nr 9 w Suwałkach – (2017 r. – 2018 r.); Szkoły Podstawowej nr 9 w Suwałkach (2017 r. –

2018 r.); Zespołu Szkół Technicznych w Suwałkach; (2014 – 2016); Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego nr 1 w Suwałkach (2014-2016) termomodernizacja budynków oświatowych w Suwałkach (Przedszkole nr 1, 2, 5, 6, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna)

- rozwój infrastruktury sportu, rekreacji i obsługi turystyki:

- budowa sali sportowo-widowiskowej dostosowanej do imprez o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym o powierzchni użytkowej ponad 6600 m² (w tym boiska do: siatkówki, koszykówki, i piłki ręcznej, a także trybuny na 2165 miejsc)– okres realizacji: 2017 – 2019;

- budowa hali tenisowej i kortów w Suwałkach w sąsiedztwie Zalewu Arkadia realizacja kortów 2017r. – budowlany hali na etapie projektu;

- remonty i modernizacja istniejących obiektów sportowych, w tym kompleksu przy ul. Zarzecze i infrastruktury przyszkolnej w Suwałkach i gminie Suwałki. Stan realizacji - realizacja zadań inwestycyjnych obejmowała: Budowa Street Workout i Parkour Park oraz siłowni plenerowych, budowa boiska wielofunkcyjnego do sportów plażowych (kompleks przy ul. Zarzecze), budowa bieżni prostej i okrężnej przy SP nr 7, budowa boisk przy ZS nr 9 ZS nr 2, rozbudowa i przebudowa stadionu lekkoatletycznego, budowa boisk, bieni i zaplecza socj.-sanit. przy SP nr 6, budowa boisk, bieżni, skoczni i zaplecza socj.-sanit. przy ZST, modernizacja boisk, bieżni, skoczni i budowa zaplecza socj.-sanit.. przy ZS10;

- poprawa i rozwój infrastruktury kultury: remonty, modernizacje i rozbudowy obiektów ponadlokalnych placówek kultury, w tym muzealnych, bibliotecznych – specjalistycznych oraz wielofunkcyjnych. Stan realizacji - obecnie trwa remont Muzeum im. Marii Konopnickiej przy ulicy T. Kościuszki 31; opracowano projekt przebudowy budynku Suwałskiego Ośrodka Kultury przy ulicy T. Noniewicza 71;

- poprawa i rozwój infrastruktury dla inwestycji gospodarczych:

- przebudowa i rozbudowa infrastruktury drogowej i kolejowej, w tym nowych bocznic w strefach przemysłowych miasta i gminy Suwałki. Budowa fragmentu ul. Turkusowej na odcinku od skrzyżowania z ul. Brylantową do wsi Dubowo;

- rozwój Parku Naukowo – Technicznego Polska Wschód w Suwałkach. Wykorzystywana jest istniejąca infrastruktura techniczna PNT (np. wynajmowanie laboratoriów badawczo-rozwojowych, hali procesów i Inkubatora Technologicznego), nawiązywana jest współpraca z instytucjami badawczo-naukowymi z miast partnerskich oraz innymi parkami naukowo-technologicznymi. PNT jest również realizatorem wielu imprez i wydarzeń kongresowych w mieście (m.in. Forum Biznesowe Pogranicza, Eko Forum Pogranicza);

- rozwoju infrastruktury systemów energetycznych: z priorytetem budowy systemu zaopatrzenia obszaru w gaz ziemny i modernizacji oraz rozbudowy systemu ciepłowniczego pod kątem ekologizacji źródła ciepła i ograniczenia emisji. Zaopatrzenie miasta w energię elektryczną odbywa się za pośrednictwem czterech stacji 110/20 kV, które posiadają rezerwę mocy dla nowych odbiorców. Za zaopatrzenie mieszkańców Suwałk w ciepło dba Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Suwałkach Sp. z o.o., które zaspokaja ok. 70% zapotrzebowania miasta na ciepło. Miejska sieć ciepłownicza liczy ponad 86 km i poprzez 888 węzły ciepłownicze obsługuje 1 334 budynków o łącznej powierzchni 1 685 525 m². Suwałki nie są podłączone do gazowej sieci magistralnej a mieszkańcy części miasta zaopatrywani są w sieciowy gaz propan-butan (LNG) z rozprężalni. Długość sieci gazowniczej wynosi 55,5 km. Dodatkowo, Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o na koniec 2014 roku zakończyła inwestycję dot. budowy i uruchomienia 25,2 km nowych gazociągów rozprowadzających

gaz ziemny oraz stacji redukcyjno-pomiarowej dla potrzeb zasilania dotychczasowych odbiorców zasilanych gazem propan-butan rozprężony. Nowa sieć gazowa jest zasilana z nowej stacji regazyfikacji gazu zlokalizowanej w m. Zielone Kamedulskie. Dalsza zrównoważona rozbudowa sieci gazowej jest planowana na kolejne lata do 2030 roku. W roku 2012 wybudowana została przez podmioty prywatne dedykowana stacja regazyfikacji gazu ziemnego LNG w obszarze Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Trwają prace dot. rozbudowy infrastruktury gazowniczej na terenach Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

▪ **działania inwestycyjne i organizacyjne na obszarach urbanizacji (poza obszarami chronionymi regionalnej i lokalnej sieci ekologicznej) obejmują:**

- obszary osadnictwa wiejskiego z uzupełnieniami zabudowy mieszkaniowej i rekreacyjno-turystycznej, w tym letniskowej, głównie we wsiach: Płociczno, Gawrych Ruda, Stary Folwark, Wigry, Cimochowizna, Krzywe, Mała Huta, Leszczewek, Sobolewo. Stan realizacji - dla obszarów osadnictwa wiejskiego o największej presji urbanizacyjnej opracowane są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego – dotyczy to wsi Płociczno Tartak, Gawrych Ruda, Stary Folwark, Krzywe, Mała Huta, Leszczewek, Sobolewo. Łącznie na obszarze gminy Suwałki, która stanowi gminę wiejską MOFMS, znajduje się 6408 ha terenów objętych obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,

- uzupełnień zabudowy produkcyjnej i usługowej w sąsiedztwie Specjalnej Strefy Ekonomicznej i obwodnicy miasta. Stan realizacji - w ramach dążenia do pożądanych uzupełnień zabudowy produkcyjnej i usługowej w sąsiedztwie Specjalnej Strefy Ekonomicznej i obwodnicy miasta wprowadzono stosowne ustalenia do obowiązującego studium gminy, w którym przewidziano 397 ha terenów usługowych (usługowe, handlowe, sportu i rekreacji, produkcyjne, składy i magazyny – stan na II kwartał 2018 r.),

- eksploatacji powierzchniowej złóż kruszyw ze złóż Potasznia i Sobolewo, dostosowanej do wymogów ochrony systemu ekologicznego oraz niekolizyjności z ponadlokalną infrastrukturą transportową i funkcjonowaniem m. Suwałk. Stan realizacji - dla większości terenów eksploatowanych złóż kruszyw ze złóż Potasznia i Sobolewo opracowano mpzp, w którym ustalono m.in. kierunki rekultywacji. Część złoża Potasznia chroniona jest przed wydobyciem, ze względu na uwarunkowania środowiskowe. Możliwość eksploatacji złóż podporządkowana jest priorytetowi realizacji ponadlokalnej infrastruktury transportowej.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Działania inwestycyjne (szczególnie będące w realizacji duże inwestycje komunikacyjne) wpłyną na poprawę dostępności komunikacyjnej i bezpieczeństwa oraz podniesienie standardów obsługi mieszkańców i jakości przestrzeni publicznych.

Podejmowane działania w znacznej mierze dotyczyły poprawy jakości układu drogowego oraz dostępności terenów zurbanizowanych jak i inwestycyjnych. Stan infrastruktury drogowej był i jest sukcesywnie poprawiany. Powiązania obszaru z układem dróg krajowych w najbliższym czasie ulegnie zmianie w związku z realizacją drogi ekspresowej.

Inwestycje związane z funkcjami usługowymi o charakterze ponadlokalnym, w tym infrastruktury społecznej, były realizowane w Suwałkach.

Kontynuowano zagospodarowanie terenów nad Czarna Hańczą oraz szlaków rowerowych, dzięki czemu wzrosła atrakcyjność turystyczna obszaru.

Zmiany w zagospodarowaniu obszaru generalnie można ocenić, jako korzystne, mające wpływ na poprawę standardu życia mieszkańców oraz podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej.

Zawarte w PZPWP kierunki i zasady realizacji celów polityki przestrzennej województwa dotyczące miejskiego obszaru funkcjonalnego ośrodka subregionalnego Suwałk są aktualne.

W celu ukierunkowania i skoordynowania polityki rozwoju przestrzennego zasadne jest sporządzenie planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru funkcjonalnego.

7.1.4. Miejskie obszary funkcjonalne ośrodków lokalnych – powiatowych

Obszar ten obejmuje miasta powiatowe w granicach administracyjnych, w tym: **Bielska Podlaskiego** (potencjalnego ośrodka subregionalnego), **Augustowa, Grajewa, Hajnówki, Kolna, Moniek, Siemiatycz, Sejn, Wysokiego Mazowieckiego i Zambrowa.**

Struktura funkcjonalna ośrodków obejmuje:

- a) infrastrukturę funkcji standardowych wynikających ze statusu powiatowego i gminnego,
- b) funkcji miejskich standardowych (mieszkalnictwa i gospodarki),
- c) funkcji ponadlokalnych – ponadstandardowych: (Augustów – uzdrowisko, Bielsk Podlaski – potencjalny ośrodek subregionalny, administracja, produkcja i usługi, w tym w podstrefie SSSE, Hajnówka – szkolnictwo wyższe, obsługa turystyki o znaczeniu regionalnym i krajowym, produkcja i usługi, w tym z SSSE, Siemiatycze – produkcja i usługi, w tym w podstrefie SSSE, obsługa wypoczynku pobytowego, Zambrów, Grajewo, Kolno, Wysokie Mazowieckie – przemysł mleczarski, produkcja i usługi, Mońki – lecznictwo o znaczeniu regionalnym, Sejny – obsługa turystyki międzynarodowej przygranicznej, produkcji i usług w podstrefie SSSE.

Struktura przestrzenna obejmuje:

- a) obszary lokalnej sieci ekologicznej powiązane z siecią ekologiczną regionalną,
- b) obszary urbanizacji ośrodków ze strefami uzupełnień i rozwoju zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjnej stanowiącej infrastrukturę funkcji społeczno – gospodarczych standardowych i ponadlokalnych,
- c) infrastrukturę transportową,
- d) infrastrukturę energetyczną,
- e) infrastrukturę gospodarki wodnej i odpadami,

Realizacja polityki przestrzennej w miejskich obszarach funkcjonalnych ośrodków lokalnych

W ramach realizacji celu zwiększenia konkurencyjności ośrodków lokalnych – powiatowych prowadzono następujące działania:

- a) **m. Augustów**
 - Modernizacja stacji WN /SN Augustów I (Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Białystok 2017 - 2022),
 - Rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Augustowie (KPOŚK) - zrealizowano,

- Instalacja do przetwarzania odpadów budowlanych i remontowych (kruszarka) – budowa (PGO WP 2016-2022 – zrealizowano,

b) m. Bielsk Podlaski:

- Budowa sieci gazowej na terenie miasta i gminy Bielsk Podlaski Plan Rozwoju PSG 2018-2022 POIiŚ 2014–2020 – w trakcie przygotowań do realizacji.
- Prace na linii kolejowej nr 32 odc. Białystok – Bielsk Podlaski (Lewki) KTdWP DIdoSRT KPK – w trakcie realizacji.
- Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Bielsku Podlaskim, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni KPOŚK – w trakcie realizacji.
- W ramach działań rewitalizacyjnych – rozbudowa Bielskiego Domu Kultury, rewitalizacja skweru im. Izabeli Branickiej.

c) Grajewo:

- Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Grajewie, rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni – KPOŚK – w trakcie realizacji,
- budowa pływalni miejskiej,
- budowa Muzeum Mleka,
- budowa systemu nawadniania na stadionie miejskim,
- inwestycje w poprawę jakości przestrzeni publicznych: siłownie zewnętrzne, street workout, place zabaw, zagospodarowanie parków i placów miejskich,
- budowa i modernizacja sieci kanalizacji sanitarnej i deszczowej, oraz budowa i wymiana ok 1800 m sieci CO,
- miasto zamierza opracować plany miejscowe dla obszaru ok 15 ha pod usługi komercyjne, 32 ha pod zabudowę mieszkaniową, ok. 4 ha w centrum dla funkcji mieszanej śródmiejskiej,
- miasto planuje też m.in. budowę boiska lekkoatletycznego, budowę hali sportowej przy szkole podstawowej, rewitalizację zabytkowego budynku pokoszarowego (Centrum Kultury).

d) Hajnówka:

- Modernizacja stacji WN /SN Hajnówka - Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Białystok 2017 - 2022 – zrealizowane,
- Program Rozwoju Puszczy Białowieskiej – KTdWP – w trakcie realizacji,
- Prace na linii kolejowej nr 31 na odcinku granica województwa – Czeremcha – Hajnówka – KTdWP, DIdoSRT, KPK – w trakcie realizacji,
- Prace na linii kolejowej nr 52 Lewki – Hajnówka - KTdWP, DIdoSRT, KPK – w trakcie realizacji,
- Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Hajnówce, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni – KPOŚK – w trakcie realizacji,
- Instalacja doczyszczająca odpady zbierane selektywnie – budowa - PGO WP 2016-2022 – w trakcie realizacji,
- ZZO w Hajnówce – budowa linii do przetwarzania odpadów surowcowych (tworzywa sztuczne) PGO WP 2016-2022 – w trakcie realizacji,

- ZZO w Hajnówce - budowa instalacji zagospodarowania odpadów budowlanych pochodzenia komunalnego – zrealizowano,
- ZZO w Hajnówce – modernizacja linii sortowniczej – w trakcie realizacji,
- ZZO w Hajnówce – modernizacja instalacji i zakładu – w trakcie realizacji,
- ZZO w Hajnówce - budowa stacji demontażu elektroprzętu AGD – w trakcie realizacji,
- ZZO w Hajnówce - budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe – zrealizowano.
- Modernizacja szpitala powiatowego w Hajnówce – utworzenie Centrum Zdrowia Psychicznego – dofinansowanie z dotacji unijnych,
- W ramach rewitalizacji zostanie m.in. zagospodarowany teren przy Ośrodku Sportu i Rekreacji i zmodernizowany stadion.
- W ramach rewitalizacji zostanie m.in. zagospodarowany teren przy Ośrodku Sportu i Rekreacji, zmodernizowany stadion oraz zrewitalizowana strefa urbanistyczna „Chemiczna” na terenie miasta Hajnówka,
- Będzie realizowany program poprawy gospodarki niskoemisyjnej miasta poprzez budowę mikroinstalacji fotowoltaicznej i kolektorów słonecznych,
- Planowane jest realizacja rewitalizacji budynku dworca PKP pod nazwą „Hajnówka Centralna – przesiadkowa stacja kultury”

e) **Kolno:**

- Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Kolnie – KPOŚK – w trakcie realizacji,
 - Węzeł zagospodarowania odpadów zebranych selektywnie – budowa - PGO WP 2016-2022 - w trakcie realizacji,
 - Instalacja przyjmująca odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzenia komunalnego (kruszarza) – budowa - PGO WP 2016-2022 - w trakcie realizacji,
- Budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe – w trakcie realizacji.
- W najbliższych latach planowana jest: modernizacja stadionu miejskiego, modernizacja budynku Kolneńskiego Ośrodka Kultury i Sportu, budowę biblioteki, termomodernizacja budynków komunalnych, przygotowanie terenów pod inwestycje z zakresu nowoczesnych usług w Kolnie – Etap II.

f) **Mońki:**

- Budowa sali sportowej przy szkole podstawowej,
- Budowa środowiskowego Domu Samopomocy,
- Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Mońkach, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni – KPOŚK – w trakcie realizacji,
- Miasto zamierza w najbliższych latach przeprowadzić następujące inwestycje: budowę Mediateki, przebudowę widowni amfiteatru, budowę Centrum Aktywnych Usług Socjalnych, rewitalizację terenów publicznych – przy dworcu PKP i PKS, Otwarte Strefy Aktywności (tereny ogólnodostępnych miejsc sportu i rekreacji);

g) Siemiatycze:

- Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Siemiatyczach i rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni – KPOŚK – zrealizowana;
- Zagospodarowanie terenów plaży miejskiej nad Zalewem II z budową molo;
- Rozbudowa i modernizacja biblioteki miejskiej;
- Budowa krytej pływalni sportowo – rekreacyjnej w ramach Międzynarodowego Centrum Edukacji Ekologicznej Wschód – Zachód – przygotowanie dokumentacji i pozwolenia na budowę;
- W ramach zadania „Rozwój infrastruktury aktywnych form turystyki i rekreacji w obszarze zalewów siemiatyckich” miasto zamierza kontynuować inwestycje w otoczeniu zalewów, w tym m.in. budowę amfiteatru;
- Do roku 2020 miasto planuje przeprowadzić rozbudowę szpitala powiatowego SP ZOZ;

h) Sejny:

- Modernizacja stacji WN /SN Sejny - Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Białystok 2017 - 2022 – zrealizowany,
- W ramach Ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego planowany jest do realizacji remont obiektów zabytkowych oraz ich adaptacje na potrzeby utworzenia Muzeum Kresów Rzeczypospolitej Obojga Narodów w Sejnach - Zespół Podominikański i Pałac Biskupi - KTdWP, „Infrastruktura i Środowisko”;

i) Wysokie Mazowieckie:

- Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Wysokiem Mazowieckiem, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni – KPOŚK – zrealizowana;
- Linia sortownicza, boksy na odpady zebrane selektywnie – budowa- PGO WP 2016-2022 - w trakcie realizacji;
- Instalacja przyjmująca odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzenia komunalnego (kruszarza) – budowa - PGO WP 2016-2022 - w trakcie realizacji;
- Budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe - w trakcie realizacji;
- Remont hali sportowej przy Miejskim Zespole Szkół;
- Miasto planuje w najbliższym czasie przeprowadzić następujące inwestycje: remont budynku Biblioteki Miejskiej, rozbudowę pływalni, przebudowę dworca PKS, budowę amfiteatru;
- Rozbudowa Szpitala Ogólnego w Wysokiem Mazowieckiem – powstanie m.in. dzienny ośrodek rehabilitacyjny – dofinansowanie z dotacji unijnych

j) Zambrów:

- Modernizacja stacji WN /SN Zambrów - Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Białystok 2017 - 2022 – zrealizowany;
- Budowa drogi S8 – POIiŚ, KTdWP, DIdoSRT, PBDKiA – w trakcie realizacji;
- Modernizacja oczyszczalni ścieków w Zambrowie, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni – KPOŚK – w trakcie realizacji;

- Modernizacja stadionu miejskiego;
- Przygotowanie terenów inwestycyjnych z budową ulic i pełnego uzbrojenia w okolicy ulicy Targowej;
- Miasto planuje w najbliższym czasie przeprowadzić następujące inwestycje: remont budynku Biblioteki Miejskiej, rozbudowę pływalni, przebudowę dworca PKS, budowę amfiteatru.
 - Planowana jest rozbudowa Państwowej Szkoły Muzycznej im. W. Lutosławskiego w Zambrowie – dofinansowanie z Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2014-2020 oraz z budżetu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – termin realizacji do końca maja 2019 roku.
 - Rozbudowa Szpitala Powiatowego – dofinansowanie z dotacji unijnych,

7.2. Wiejskie obszary funkcjonalne

Wiejskie obszary funkcjonalne województwa (nie wymienione w punkcie 7.1) – to tereny rolniczej przestrzeni produkcyjnej, leśne, nieużytków, wód i osadnictwa wiejskiego wraz z małymi miastami gminnymi.

Działania mające na celu zrównoważony rozwój obszarów wiejskich

- a) zwiększenie wewnętrznej integracji i dostępności transportowej poprzez rozwój dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, poprawę infrastruktury kolejowych powiązań wewnątrzwojewódzkich, wspieranie poprawy infrastruktury transportu zbiorowego,
- b) modernizacja i rozwój rolnictwa, przetwórstwa rolno – spożywczego i otoczenia rolnictwa,
- c) ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej przed funkcjami konfliktogennymi i przeznaczeniem na cele nierolnicze oraz poprawa jej jakości,
- d) rozwój zagospodarowania turystycznego, wypoczynkowego i uzdrowiskowego,
- e) rozwój obszaru funkcjonalnego przygranicza,
- f) wykorzystanie specjalizacji regionalnej województwa tj. wizerunku regionu ekologicznego i zielonego, walorów położenia tranzytowego i przygranicznego, najczystsze w kraju środowiska przyrodniczego i rosnącego popytu na wysokiej jakości żywność, potencjału naukowo – badawczego i innowacyjnego do rozwoju przyszłościowych branż.

7.3. Obszar przygraniczny

Obszar ten wyznaczony w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020, wskazany w KPZK 2030 i Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 oraz przeniesiony do PZPWP jest obszarem strategicznej interwencji. Wymaga on działań prowadzonych z poziomu krajowego z udziałem podmiotów samorządowych i społecznych.

Obszar przygraniczny obejmuje swym zasięgiem 8 powiatów ziemskich: suwalski, sejneński, augustowski, sokólski, białostocki, hajnowski, bielski i siemiatycki oraz 2 powiaty grodzkie: m. Białystok i m. Suwałki.

Działania mające na celu rozwój obszaru przygranicznego

- a) zwiększenie dostępności w relacjach krajowych i międzynarodowych poprzez rozwój infrastruktury transportowej,

- b) pobudzanie wewnętrznego rozwoju z wykorzystaniem możliwości współpracy transgranicznej,
- c) zapewnienie większej przenikalności granicy z Białorusią przez rozbudowę przejść granicznych, podwyższanie standardu towarzyszącej im infrastruktury oraz otwieranie nowych przejść,
- d) wspieranie wzrostu znaczenia miast przygranicznych – Białegostoku, Suwałk oraz miast powiatowych przygranicznych – Augustowa, Sejn, Sokółki, Bielska Podlaskiego, Hajnówki i Siemiatycz,
- e) rozwój współpracy na poziomie lokalnym mieszkańców obszaru po obu stronach granicy w zakresie zwiększenia wymiany gospodarczej, rozwoju systemu usług publicznych, wykorzystania potencjału środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego dla potrzeb turystyki, kultury i lecznictwa uzdrowiskowego.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Główne założenia dotyczące struktury funkcjonalno – przestrzennej województwa podlaskiego jak i wyodrębnione obszary funkcjonalne są aktualne i nie wymagają znaczących korekt. Należy utrzymać zintegrowane podejście terytorialne i obserwować zjawiska zachodzące w poszczególnych obszarach oceniając trafność założeń przyjętych w planie województwa. W wyniku ewentualnych znaczących zmian jakie mogą nastąpić możliwe są w przyszłości korekty niektórych zasad realizacji celów polityki przestrzennej województwa dotyczących poszczególnych obszarów funkcjonalnych, jak również wyznaczenie nowych obszarów szczególnych zjawisk. W celu ukierunkowania i skoordynowania polityki rozwoju przestrzennego zasadne jest sporządzenie planów zagospodarowania przestrzennego dla miejskich obszarów funkcjonalnych miasta Łomży i miasta Suwałk.

8. TERENY ZAMKNIĘTE I ICH STREFY OCHRONNE ORAZ PRZEJŚCIA GRANICZNE

8.1. Przepisy prawne i ich zmiany

8.1.1. W ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

(Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 z późn. zm.) w art. 39 ust. 3 dotyczącym problematyki planu zagospodarowania przestrzennego województwa, zapisano w punkcie 7, że w planie określa się m.in. „granice terenów zamkniętych i ich stref ochronnych”.

8.1.2. Przepisy dotyczące zagadnień obronnych i bezpieczeństwa państwa

Stosowne zapisy znajdują się w Decyzji Nr 386/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29.09.2015 r. *w sprawie realizacji w resorcie obrony narodowej zadań z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego* wydanej w celu zapewnienia warunków do właściwej realizacji przepisów ustawy z dnia 27.03.2003 r. O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym w części dotyczącej udziału resortu obrony narodowej w kształtowaniu zagospodarowania przestrzennego, w tym ustalania lokalizacji inwestycji służących obronności państwa oraz zapewnienia właściwego zagospodarowania i funkcjonowania terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej. W ww. decyzji zawarto określenie zadań oraz właściwości osób zajmujących kierownicze stanowiska Ministerstwa Obrony Narodowej, szefów (dowódców, komendantów, dyrektorów) komórek organizacyjnych Ministerstwa Obrony Narodowej i jednostek organizacyjnych resortu obrony narodowej oraz szefów wojewódzkich sztabów wojskowych w sprawach kształtowania zagospodarowania przestrzennego kraju, ustalania lokalizacji inwestycji służących obronności państwa, kształtowania zagospodarowania przestrzennego terenów zamkniętych oraz ustalania stref ochronnych terenów zamkniętych.

8.1.3. Decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz o warunkach zabudowy

Zgodnie z art. 51 ust. 1 pkt 3 oraz 64 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym na terenach zamkniętych wydaje wojewoda. Pozwolenia na budowę na terenach zamkniętych zgodnie z art. 82 ust. 3 pkt 5 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2017 r. poz. 1332 r. z późn. zm.) wydaje w dalszym ciągu wojewoda.

8.1.4. Tereny zamknięte

Tereny zamknięte to tereny o charakterze zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, ustalane przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych, na podstawie art. 4 ust. 2a ustawy z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (tj. Dz. U. z 2017 r., poz. 2101 z późn. zm.). Są one ustalane w drodze decyzji określającej także granice terenu zamkniętego, a stosowna dokumentacja geodezyjna przekazywana jest właściwym terytorialnie starostom.

8.1.5. Strefy ochronne terenów zamkniętych

Szczególne znaczenie mają użytkowane przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej tereny zamknięte na cele obronności państwa i ich strefy ochronne, które zostały doprecyzowane w przepisach resortu obrony narodowej – w szczególności w Decyzji Nr 386/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29.09.2015 r. W sprawie realizacji w resorcie obrony narodowej zadań z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego (Dziennik Urzędowy

Ministra Obrony Narodowej z 2015 r., poz. 277), wydanej na podstawie art. 2 pkt 1, 21, 22 i 23 ustawy z dnia 14.12.1995 r. O urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz. U. z 2013 r. poz. 189 oraz z 2014 r. poz. 932).

Wykaz terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej znajduje się w załączniku do decyzji Nr 148/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 lipca 2017 zmieniającą decyzję w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej (Dziennik Urzędowy Ministra Obrony Narodowej z 2017 r., poz. 160)

W Decyzji Nr 386/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 29.09.2015 r. W sprawie realizacji w resorcie obrony narodowej zadań z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego zdefiniowano pojęcia strefy ochronnej terenu zamkniętego na cele obronności państwa i strefy ochronnej obiektu wojskowego.

– strefa ochronna terenu zamkniętego – to obszar leżący poza granicami terenu zamkniętego, na którym z uwagi na potrzeby obronności państwa wprowadza się stałe lub czasowe ograniczenia w zagospodarowaniu lub korzystaniu z terenów;

– strefa ochronna obiektu wojskowego – to obszar wyznaczony w granicach terenu zamkniętego, na którym z uwagi na wymagania techniczno-budowlane lub inne, związane z zapewnieniem możliwości bezpiecznego i niezakłóconego funkcjonowania obiektu wojskowego, wprowadza się stałe lub czasowe ograniczenia w jego zagospodarowaniu lub korzystaniu.

8.2. Zmiany w zagospodarowaniu obiektów i terenów zamkniętych, oraz związanych z ochroną granic

8.2.1. Tereny i obiekty zamknięte związane z obronnością państwa

W latach 2014 – 2017 przekazano poza resort obrony lub zrezygnowano z najmu nieruchomości wojskowych o pow. 50, 6171 ha, w tym:

- m. Suwałki – kompleks wojskowy nr 404,
- gm. Nowogród – część kompleksu wojskowego nr 7585.

8.2.2. Tereny obiektów ochrony bezpieczeństwa publicznego – policji i ABW

Terenem zamkniętym nieruchomości Komendy Wojewódzkiej Policji jest nieruchomość położona w Białymstoku przy ul. Sienkiewicza 65 zgodnie z decyzją Nr 172 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 czerwca 2002 r., na której w latach 2014 – 2017 inwestycji nie realizowano, oraz tereny ABW przy ul. Żurawiej i ul. I Armii Wojska Polskiego w Białymstoku, gdzie również nie prowadzono inwestycji.

8.2.3. Tereny i obiekty związane z ochroną granic – straży granicznej

Terenem zamkniętym jest tylko teren Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej w Białymstoku.

W okresie 2014 - 2020 Podlaski Oddział Straży Granicznej realizował lub będzie realizował następujące zadania związane z ochroną granicy Polsko - Białoruskiej:

- budowa wieży obserwacyjnej w m. Bobrowniki – 2014 r,
- budowa wieży obserwacyjnej w m. Krynki – 2015 r,
- przebudowa budynku nr 4 w Białymstoku – 2016 r,
- przebudowa Placówki SG w m. Nowy Dwór – w trakcie realizacji,
- budowa wieży obserwacyjnej w m. Nowodziel – w trakcie realizacji,
- przebudowa budynku nr 2 w Białymstoku – w trakcie realizacji,
- budowa przyłącza kan. sanitarnej do Komendy Oddz. w Białymstoku – 2017r.,

- modernizacja obiektu Strzeżonego Ośrodka dla Cudzoziemców w Białymstoku – w trakcie realizacji,
- budowa wieży obserwacyjnej w m. Zubrzyca Wielka – w trakcie realizacji,
- budowa wieży obserwacyjnej w m. Bartniki – w trakcie realizacji,
- Budowa boksów garażowych w Białymstoku – w trakcie realizacji,
- Budowa Placówki SG w m. Krynki – w trakcie realizacji.

8.2.4. Tereny przejść granicznych

8.2.4.1. Drogowe przejścia graniczne

- a) w Połowcach – w wyniku realizacji zadania „Budowa drogowego przejścia granicznego w Połowcach” oraz dwóch innych projektów realizowanych ze środków Funduszu Granic Zewnętrznych oraz Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy uruchomiono odprawy w ruchu rozszerzonym, nastąpiła zmiana statusu przejścia granicznego z bilateralnego – osobowego na międzynarodowe. Oprócz samochodów osobowych granice przekraczać mogą samochody ciężarowe do 7,5 tony oraz autokary. Założenie przepustowości w obu kierunkach to 200 samochodów ciężarowych (z wyłączeniem środków transportu przewożących towary podlegające kontroli weterynaryjnej i fitosanitarnej oraz odpady), 2000 samochodów osobowych oraz 50 autokarów. Trwa budowa lądowiska dla helikopterów, izolatorium wraz z wyposażeniem oraz wyposażenie pasa bioasekuracyjnego.
- b) Bobrowniki – jedno z najnowocześniejszych przejść granicznych na granicy z Białorusią, na którym przeprowadzane są sukcesywnie przebudowy, rozbudowy i modernizacje budynków i obiektów służących odprawie granicznej oraz doposażenia w nowoczesne urządzenia do kontroli pojazdów oraz rozbudowa infrastruktury energetycznej dostosowująca do zwiększonego poboru energii elektrycznej;
- c) Kuźnica – międzynarodowe drogowe przejście graniczne przystosowane do dokonywania odpraw ruchu osobowego potokowo w ciągu doby 8000 pojazdów i 1500 pojazdów towarowych na 230 stanowiskach odpraw, a także z przepustowością ciągu pieszego – 1800 osób na dobę (ruch pieszy został zawieszony przez stronę białoruską), na którym planowane są dalsze inwestycje poprawiające przepustowość, kontrolę i bezpieczeństwo;
- d) Białowieża – przejście pieszo – rowerowe turystyczne z aktualnie wystarczającą infrastrukturą, niemniej jednak zaobserwowano gwałtowne wzmoczenie ruchu granicznego w wyniku wprowadzenia ruchu bezwizowego na terenie Parku Białowieckiego;

8.2.4.2. Kolejowe przejścia graniczne

- a) Kuźnica – trwa przebudowa przejścia przeznaczonego do odpraw ruchu osobowego i towarowego łącznie z montażem skanera do prześwietlania wagonów obejmującego tor wąski i szeroki wraz z budowa infrastruktury towarzyszącej;
- b) Siemianówka – zrealizowano częściową infrastrukturę placówki do odpraw ruchu towarowego (m.in. budynek Straży Granicznej, Służby Celnej, kontroli fitosanitarnej) oraz przygotowany jest do realizacji II etap budowy placówki przejścia w partnerstwie ze stroną białoruską z Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina.

8.2.4.3. Wodne przejście graniczne w Rudawce

8.2.5. Decyzje wydawane przez Wojewodę Podlaskiego na terenach zamkniętych w latach 2014 – 2017:

- a) decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego na terenach zamkniętych 2014 r. – **22**, 2015 r. – **52**, 2016 r. – **6**, 2017 r. – **14**.
 b) decyzje o warunkach zabudowy na terenach zamkniętych: 2014 r. – **1**, lata 2015–2017-**0**,
 c) pozwolenia na budowę na terenach zamkniętych: 2014 r. – **43**, 2015 r. – **72**, 2016 r. – **30**, 2017 r. – **26**.

W latach 2014 - 2017 Oddział Zagospodarowania Przestrzennego w Podlaskim Urzędzie Wojewódzkim wydał łącznie **94** (107 w latach 2010-13) decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego na terenach zamkniętych oraz **1** (22 w latach 2010-13) decyzje o warunkach zabudowy na terenach zamkniętych. Natomiast Oddział Administracji Architektoniczno-Budowlanej Urzędu Wojewódzkiego wydał łącznie **171** (123 w latach 2010-13) pozwolenia na budowę na terenach zamkniętych.

8.3. Stan zagospodarowania i zgłoszone potrzeby

8.3.1. Tereny zamknięte wojskowe niezbędne dla potrzeb obronności oraz ich strefy ochronne

W województwie podlaskim tereny te obejmują nieruchomości Skarbu Państwa w zarządzie MON lub Lasów Państwowych w najmie wojska, zlokalizowane:

- w miastach: Białymstoku – 5, Suwałkach – 2, Łomży – 2, Bielsku Podlaskim – 1,
- w gminach: w. Karakule-Sowlany w gm. Supraśl, Nieznany Bór w gm. Hajnówka, w. Dubicze Cerkiewne w gm. Dubicze Cerkiewne, Szelment w gm. Szypliszki, m. Nowogród w gm. Nowogród, w. Plewki w gm. Szepietowo, w. Osowiec w gm. Goniądz – 2.

Tab. 22. Strefy ochronne obiektów wojskowych wyznaczonych oraz przewidywanych do wyznaczenia do roku 2020, a także uwzględnienie ich w opracowaniach planistycznych gmin.

Lp.	Nr kompleksu wojskowego	Usytuowanie strefy ochronnej	Ustalenie stref ochronnych w dokumentach planistycznych		
			SUIKZP	MPZP	PZPWPodl.
1	0408	m. Suwałki	ustalona	w trakcie procedowania	ustalona
2	0456	gm. Goniądz	ustalona	ustalona	ustalona
		gm. Goniądz	ustalona	-	ustalona
		gm. Radziłów	-	-	ustalona
3	0725	gm. Szepietowo	ustalona	-	ustalona
		gm. Wysokie Mazowieckie	-	-	ustalona
		m. Wysokie Mazowieckie	w trakcie procedowania	-	ustalona
4	0741	gm. Hajnówka	ustalona	ustalona	ustalona
5	5522	gm. Supraśl	w trakcie procedowania	w trakcie procedowania	ustalona
6	8593	gm. Szypliszki	-	-	ustalona
		gm. Jeleniewo	ustalona	-	ustalona

Źródło: Wojewódzki Sztab Wojskowy w Białymstoku

Wszystkie wyznaczone strefy ochronne obiektów wojskowych znajdujące się na terenie województwa podlaskiego są ustalone w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego. Większość z nich znajduje się również w gminnych studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (za wyjątkiem fragmentów 3 stref w 3 gminach) natomiast w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ustalone lub w trakcie procedowania są tylko 3 strefy w całości.

Aktualnie nie przewiduje się wyznaczenia nowych stref ochronnych terenów zamkniętych resortu obrony narodowej. Natomiast resort obrony zamierza pozyskać nowe tereny dla potrzeb wojska w gm. Zambrów i w gm. Supraśl.

8.3.2. Tereny i obiekty związane z ochroną granic.

W ramach Podlaskiego Oddziału Straży Granicznej na koniec 2017 r. funkcjonowało 16 placówek SG w: Sejnach, Augustowie, Kuźnicy, Bobrownikach, Czeremsze, Białowieży, Płaskiej, Rutce Tartak, Lipsku, Nowym Dworze, Szudziałowie, Krynkach, Michałowie, Narewce, Dubiczach Cerkiewnych i Mielniku. W badanym okresie ich liczba nie zmieniła się.

W kolejnych latach Podlaski Oddział SG planuje inwestycje dotyczące m.in. dalszej przebudowy i modernizacji budynków SG w Białymstoku na terenie zamkniętym, budowy placówki Straży Granicznej w m. Nowy Dwór oraz budowy wież obserwacyjnych w Bobrownikach i Krynkach.

8.3.3. Tereny przejść granicznych

Drogowe przejścia graniczne

- a) Połowce - w wyniku rozbudowy i wyposażenia w odpowiednią infrastrukturę podniesiono statusu przejścia do rangi międzynarodowego (odprawa samochodów osobowych, ciężarowych i autokarów), a po zakończeniu realizacji pozostałych elementów (tj. m.in. budowy lądowiska dla helikopterów, izolatorium) nie przewiduje się większych inwestycji.
- b) Bobrowniki – międzynarodowe przejście graniczne dla ruchu osobowego i ciężarowego z dwiema płytami: wjazdową i wyjazdową, a każda z nich posiada wygrozdzone części osobowe od towarowej. Odprawy towarowe dokonywane są w dwóch terminalach. Ważną kwestią dla poprawy ruchu na drodze krajowej nr 65 przed przejściem granicznym jest budowa drugiego mostu na rzece Świsłocz, która wymaga stosownych uzgodnień bilateralnych pomiędzy Polską i Białorusią. W celu poprawy bezpieczeństwa planuje się budowę blokad zapobiegających ucieczce z terenu przejścia granicznego.
- c) Kuźnica – najnowocześniejsze przejście graniczne dla odprawy ruchu osobowego, pieszego i ciężarowego spełniające wymogi Schengen, na którym planowane są dalsze inwestycje w celu poprawy przepustowości (budowa 4 pasów ruchu w każdym kierunku), kontroli (przebudowa pawilonów odpraw wraz z wagami samochodowymi) i bezpieczeństwa (budową blokad zapobiegających ucieczce z terenu przejścia granicznego).
- d) Białowieża – nie przewiduje się zmian w zainwestowaniu na turystycznym przejściu pieszo – rowerowym.
- e) Lipszczany – inicjatywa budowy nowego przejścia granicznego jest na etapie prac legislacyjnych; potrzeba budowy tej placówki wynika również z konieczności udroźnienia znajdującego się poblizu, rzeczno-go przejścia granicznego Rudawka poprzez umożliwienie podróży transportu kajaków samochodami osobowymi

Kolejowe przejścia graniczne

- a) Kuźnica – w najbliższym czasie przejście graniczne znajdujące się na ważnym szlaku komunikacyjnym o znaczeniu międzynarodowym zostanie wyposażone w skaner do prześwietlania wagonów obejmujący tor wąski i szeroki;
- b) Siemianówka – w ramach środków Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina planuje się realizację budowy infrastruktury kolejowego przejścia granicznego w Siemianówce jako kontynuację już rozpoczętych inwestycji na tym przejściu granicznym.

Wodne przejście graniczne w Rudawce

Rzeczne przejście graniczne położone na Kanale Augustowskim, którego przekraczanie objęte jest ruchem bezwizowym rozpatruje się pod kątem rozszerzenia z ruchu tylko osobowego przy wykorzystaniu środków transportu wodnego znajdującego się w osobistym posiadaniu, o ruch pieszy i rowerów, a także jednostek pływających – statków pasażerskich

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

- Należy prowadzić stały monitoring zmian następujących w zakresie terenów zamkniętych, a szczególnie kompleksów wojskowych wymagających szczególnej ochrony oraz wyznaczania ich stref ochronnych. Aktualizacji będą wymagały zapisy dotyczące ustalenia tychże stref ochronnych w opracowaniach planistycznych gmin.
- Mając na uwadze specyfikę położenia przygranicznego ważnym jest uwzględnienie elementów związanych z ochroną granic, oraz aktualizowanie zmian zachodzących w zainwestowaniu na terenach istniejących przejść granicznych, a także zmian funkcji poszczególnych przejść i powstawaniu nowych.

9. OBSZARY OCHRONY UZDROWISKOWEJ

Województwo podlaskie posiada dwa funkcjonujące uzdrowiska: Augustów i Supraśl. Potencjalne możliwość utworzenia uzdrowiska posiada Mielnik (nad Bugiem), co zostało ujęte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego. Działalność uzdrowiskowo – wypoczynkowa oraz kształtowanie i wzbogacanie przyrodniczych walorów rekreacyjnych Augustowa i Supraśla, z zachowaniem ich pierwotnych walorów leczniczych dotyczyły w szczególności budowy i rozbudowy obiektów uzdrowiskowych w Augustowie i Supraślu wraz z niezbędną infrastrukturą rekreacyjną i leczniczą, tworzenia bazy noclegowej na obszarach prouzdrowiskowych i rozwoju infrastruktury ochrony środowiska.

9.1. Uzdrowisko Augustów

Uzdrowisko Augustów utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 14.10.1993 r. w sprawie uznania miasta Augustów za uzdrowisko (Dz. U. MZ i OS z 30.12.1998 r.) oraz Statutu Uzdrowiska Augustów, przyjętego przez Radę Miejską w Augustowie uchwałą Nr XXXII/207093 z dnia 3 lipca 2009 roku. Uzdrowisko obejmuje teren zawierający się w obszarze granic administracyjnych miasta Augustów oraz w obszarze części gminy Augustów zamykającym się od strony południowo-wschodniej granicą administracyjną gminy Augustów, od strony południowej granicą sołectwa Komaszówka, od strony południowo-zachodniej granicą sołectwa Ponizie. Obszar uzdrowiska podzielony jest na trzy strefy A, B i C. W celu zapewnienia prawidłowej działalności lecznictwa uzdrowiskowego określone zostały szczegółowe czynności zabronione w poszczególnych strefach ochronnych w zakresie: wymagań sanitarnych, ochrony przed hałasem, ochrony jakości i ilości naturalnych surowców leczniczych. W strefach tych określone zostały również wskaźniki powierzchni terenów zielonych (co najmniej: dla strefy „A” 75% powierzchni strefy, dla strefy „B” 55% powierzchni strefy i dla strefy „C” 20% dla wszystkich rodzajów zabudowy.

W 2017 r. ukończono rozbudowę i modernizację Sanatorium Uzdrowiskowego Augustów, co zdecydowanie wpłynęło na poprawę funkcjonowania uzdrowiska. Nowy obiekt hotelowy posiada 54 pokoje, co łącznie z obecną bazą hotelową zapewnia 274 miejsca noclegowe w 141 pokojach hotelowych. W wyniku rozbudowy i modernizacji sanatorium dysponuje całkowitą powierzchnią ponad 7,6 tys. m². Dla porównania, dotychczas obiekt posiadał powierzchnię ok. 4 tys. m². Nowa baza zabiegowa ma zapewnić kuracjom wyższy standard wykonywanych zabiegów oraz stworzyć możliwość do przyjęcia większej liczby gości.

Sanatorium Uzdrowiskowe Augustów po rozbudowie będzie pozycjonowane jako czterogwiazdkowy hotel funkcjonalnie przygotowany na pobyt długoterminowy, także dla osób starszych i niepełnosprawnych, z rozbudowaną bazą zabiegową i rekreacyjną.

Funkcjonowanie uzdrowiska poprawiło się również po wybudowaniu i oddaniu do użytku z końcem 2014 roku obwodnicy przebiegającej poza obszarem uzdrowiska i wyeliminowaniu tranzytowego (międzynarodowego) ruchu samochodowego odbywającego się przez tereny uzdrowiska.

W 2017 r. Sanatorium Uzdrowiskowe Augustów zostało nagrodzone wyróżnieniem Marszałka Województwa Podlaskiego w konkursie „Najlepszy Produkt Turystyczny”.

9.2. Uzdrawisko w Supraślu

Uzdrawisko w Supraślu „Holmed Uzdrawisko Szpital Rehabilitacyjno-Uzdrawiskowy” utworzone zostało na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2001 roku w sprawie uznania miasta Supraśl za uzdrawisko (Dz. U. Nr 1, poz. 5 z 2002) a funkcjonujące na podstawie Uchwały Nr XIV/119/2011 Rady Miejskiej w Supraślu z dnia 29 grudnia 2011 roku w sprawie uchwalenia Statutu Uzdrawiska Supraśl. Statut ustanawia m.in. granice obszaru uzdrawiska obejmującego obszar miasta Supraśl oraz obszary następujących sołectw: Sokółda, Łażnie, Surażkowo, Cieliczanka, Woronicze-Międzyrzecze, Jałówka i Ogrodniczki.

Na obszarze uzdrawiska wydzielone zostały trzy strefy ochronne A, B i C, różniące się zakresem i szczegółowością zakazów i nakazów w zakresie wymagań sanitarnych, ochrony przed hałasem, estetyki budynków, sklepów, zakładów usługowych i placówek kultury, handlu obwoźnego, ochrony jakości i ilości naturalnych surowców leczniczych, w tym klimatu i zieleni oraz użytkowania terenów w sposób uciążliwy dla funkcji uzdrawiskowej. Dla poszczególnych stref ustalone zostały również minimalne wskaźniki powierzchni terenów zielonych i powierzchni nowo wydzielanych działek budowlanych.

Uzdrawisko w strefie A zajmuje powierzchnię 11 200 m. kw. i obejmuje powierzchnię zabudowy 2 613, 22 m². Obiekty przystosowane są do stacjonarnego pobytu 120 kuracjuszy.

W okresie do 2018 r. wybudowano obiekty o łącznej powierzchni użytkowej 6523,95 m² i kubaturze 37007,76 m³.

9.3. Potencjalne uzdrawisko w Mielniku.

Samorząd gminy Mielnik podjął w latach 2011 – 2016 działania formalno-prawne w celu utworzenia uzdrawiska w Mielniku. Sporządzono projekt „Zakładu lecznictwa uzdrawiskowego – sanatorium”, który stanowi koncepcję opracowaną na podstawie założeń i stanu na 2012 r. Zgodnie z opracowaną dokumentacją „Zakład lecznictwa uzdrawiskowego – sanatorium” obejmować będzie teren o powierzchni 5,2431 ha, a budowa obejmować będzie infrastrukturę techniczną zewnętrzną i wewnętrzną wraz z wykonaniem odwiertu solankowego. Planuje się, że strefy ochrony uzdrawiskowej obejmować będą powierzchnię 6632,13 ha, w tym strefa A - 180,09 ha. Projekt ten może ulec znaczącym modyfikacjom.

Pomimo korzystnych uwarunkowań, uzyskanych decyzji, certyfikatów i wsparcia Samorządu Województwa Podlaskiego, do 30.06.2018 r. uzdrawisko nie powstało. Gmina Mielnik w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego poszukuje inwestora zainteresowanego eksploatacją i wykorzystaniem bogatych złóż wód leczniczych.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

W obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego zagadnienia dotyczące uzdrawisk i obszarów ochrony uzdrawiskowej są uwzględnione i nadal aktualne. Założone w planie województwa cele dotyczące lecznictwa uzdrawiskowego są nadal aktualne.

10. PLANOWANIE PRZESTRZENI W GMINACH

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin są dokumentami określającymi politykę przestrzenną gmin w długim horyzoncie czasowym. Studia opracowywane są dla całych obszarów gmin, a ich zmiany często odnoszą się do części obszaru. W studium określa się obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Plany miejscowe nie mogą naruszać ustaleń studium i powinny być z nimi zgodne. W studiach, które nie są przepisem gminnym i nie rodzą bezpośrednich skutków prawnych uwzględnia się obligatoryjnie ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa dotyczące ich obszarów. Studia gmin są zatem instrumentami transmisji ustaleń krajowej i regionalnej polityki przestrzennej do lokalnej polityki przestrzennej, czyli planów miejscowych, które stanowią bezpośrednią podstawę sporządzania projektów budowlanych, uzyskiwania pozwoleń na budowę, a także obrotu nieruchomościami. Prawie wszystkie gminy województwa podlaskiego (za wyjątkiem jednej), posiadają studia obejmujące całe obszary gmin, natomiast plany miejscowe sporządzane są dla wybranych obszarów oraz wskazanych w studiach. W przypadku braku miejscowego planu znaczący wpływ na zagospodarowanie przestrzeni mają decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego i decyzje o warunkach zabudowy, które w ostatnich latach (od 2004 r.) zdominowały w sposób niekontrolowany planowanie przestrzeni.

10.1. Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin posiadają, za wyjątkiem jednej, wszystkie gminy województwa podlaskiego. Są one w różnym stopniu aktualności. Część gmin rozwijających się dynamicznie, w których wyznaczone kierunki rozwoju wymagają aktualizacji i wyrażają zamiar inwestowania i sporządzania planów miejscowych wybranych terenów oraz część gmin, która zdecydowała dostosować zakres studiów do aktualnych, zmieniających się przepisów prawa - opracowała nowe edycje studiów, a część zmiany studiów.

Tab. 23. Stan posiadania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w województwie podlaskim na koniec 2016 r.

Wyszczególnienie	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	miasta na prawach powiatu	Ogółem
	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.
Gminy posiadające uchwalone suikzpg	4	20	58	2	84
Gminy posiadające uchwalone suikzpg i będące w trakcie ich zmiany	3	6	23	1	33
Gminy nie posiadające suikzpg i będące w trakcie ich sporządzania	0	0	0	0	0
Gminy nie posiadające suikzpg, które nie przystąpiły do ich sporządzania	0	1	0	0	1
Ogółem	7	27	81	3	118

Zródło: Dane GUS

Na koniec 2016 r. 117 gmin województwa podlaskiego posiadało uchwalone studia, w tym 33 gminy były w trakcie aktualizacji studiów. Tylko jedna gmina nie posiadała i nie przystąpiła do sporządzenia studium. W 2017 r. uchwalono 1 studium i 20 zmian studiów.

Ogólnie można stwierdzić, że opracowywanie nowych wersji studiów lub zmian istniejących dotyczy z reguły obszarów cechujących się dużą dynamiką rozwoju zagospodarowania przestrzennego, sytuacji gdy zachodzi potrzeba uszczegółowienia i doprecyzowania ustaleń dotyczących kierunków rozwoju a także zmian techniki zapisu rysunku na formę elektroniczną. W analizowanym okresie liczne zmiany studiów dotyczyły terenów produkcyjno-usługowych, zabudowy wielorodzinnej, infrastruktury technicznej oraz eksploatacji złóż kruszywa.

Tab. 24. Charakterystyka przeznaczenia terenów w studiach na koniec 2016 r.

Wyszczególnienie	Powierzchnia przeznaczenia terenów pod funkcje (ha)					
	mieszkaniowe wielorodzinne	mieszkaniowe jednorodzinne	usługowe	produkcyjne	komunikacyjne	infrastruktury technicznej
Województwo podlaskie	1541,305	93420,941	28824,721	25503,81	43741,121	15428,57
Podregion 37 - białostocki	529,864	16006,393	6802,03	9056,314	13907,095	4379,783
Podregion 38 - łomżyński	885,801	44749,943	12766,101	10273,586	19626,397	6273,177
Podregion 39 - suwalski	125,64	32664,605	9256,59	6173,91	10207,629	4775,61

Źródło: Dane GUS

Z powyższego zestawienia wynika, że w studiach wyznaczono najwięcej terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową jednorodziną, komunikację i usługi, w tym pod względem największych powierzchni w podregionie łomżyńskim.

10.2. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Na koniec 2016 r. w województwie podlaskim było ogółem 1 196 obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, sporządzonych na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym oraz na podstawie ustawy z 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. W latach 2014 – 2016 w województwie podlaskim uchwalono ogółem 36 planów miejscowych lub ich zmian, w tym 10 uchylono. W tym okresie liczba obowiązujących planów miejscowych w poszczególnych typach gmin przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tab. 25. Ilość uchwalonych planów miejscowych w okresie 2014 – 2016

Liczba obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego we wszystkich gminach w województwie i w typach gmin w latach	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	miasta na prawach powiatu	Ogółem
	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.
2014	138	277	564	192	1 171
2015	140	278	577	200	1 195
2016	142	267	277	210	1 196
Liczba mpzp uchwalonych w latach 2014 -2016	4	1 (10 uchylonych)	13	18	36

Źródło: Dane GUS

Na koniec 2016 r. najwięcej obowiązujących miejscowych planów lub ich zmian posiadały miasta: Białystok – 115, Suwałki 68 i Łomża 27. W miastach na prawach powiatów najwięcej miejscowych planów lub zmian planów posiadały miasta: Augustów (37), Sokółka (25), Zambrów (24), Bielsk Podlaski (20), Grajewo (19) Kolno (12), Siemiatycze (12), Wysokie Mazowieckie (11), Hajnówka (10).

Nowe miejscowe plany i zmiany obowiązujących są stale w trakcie sporządzania. Na koniec 2016 r. na terenie województwa podlaskiego w trakcie opracowania było ich ogółem 201.

Tab. 26. Ilość planów miejscowych w trakcie sporządzania w okresie 2014 – 2016

Liczba miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w trakcie sporządzania	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	miasta na prawach powiatu	Ogółem
rok	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.	ilość/szt.
2014	19	20	68	42	149
2015	24	16	74	49	163
2016	28	31	85	57	201

Źródło: Dane GUS

Obowiązujące na koniec 2016 r. miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w województwie podlaskim obejmowały ogółem powierzchnię 337 256 ha co stanowi 16,71 % ogólnej powierzchni województwa. Tereny budowlane wyznaczone w planach miejscowych zajmowały powierzchnię 89 082 ha, czyli ok. 117% wszystkich terenów zabudowanych i zurbanizowanych w województwie. W powierzchni tej zawiera się znaczna część terenów zabudowanych i zurbanizowanych, ponieważ niektóre plany miejscowe obejmują również istniejącą zabudowę.

Tab. 27. Charakterystyka pokrycia planami w okresie 2014 – 2016

Łączna powierzchnia pokryta obowiązującymi planami ogółem	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	miasta na prawach powiatu	Ogółem
rok	ha	ha	ha	ha	ha
2014	11 609	127 753	189 518	8 071	336 951
2015	11 628	127 856	189 735	8 360	337 579
2016	11 646	127 702	188 716	9 192	337 256

Źródło: Dane GUS

Udział terenów o określonym przeznaczeniu, ujętych w obowiązujących planach miejscowych w poszczególnych podregionach województwa podlaskiego na koniec 2016 r. przedstawia poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tab. 28. Charakterystyka przeznaczenia terenów w planach miejscowych na koniec 2016

	Liczba planów	Powierzchnia	Łączna powierzchnia przeznaczenia terenów w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego				
			zabudowy mieszkaniowej	zabudowy usługowej	użytkowanych rolniczo		zabudowy techniczno-produkcyjnej
	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	ogółem	w tym tereny zabudowy zagrodowej	
	szt.	ha	ha	ha	ha	ha	ha
Województwo podlaskie	1196	337256	30221,874	9558,08	178688,62	15357,025	10249,47

Podregion 37 - białostocki	399	47 058	7056,765	2744,393	21699,593	1138,068	3683,734
Podregion 38 - łomżyński	419	118 631	11371,862	4357	69174,588	8623,797	4532,744
Podregion 39 - suwalski	378	171 567	11793,247	2456,687	87814,446	5595,16	2032,994

Źródło: Dane GUS

Z powyższego zestawienia wynika, że w miejscowych planach wyznaczono najwięcej terenów przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, komunikację i zabudowy techniczno-produkcyjnej. Najwięcej powierzchni pokrytej planami jest w podregionie suwalskim, największa ilość planów występuje w podregionie łomżyńskim.

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzane były i są z reguły stosownie do planowanych zamierzeń inwestycyjnych. Często plany te mają charakter oferty inwestycyjnej podnoszącej atrakcyjność lokalizacyjną określonych obszarów, bądź też przeciwdziałania żywiołowym procesom urbanizacyjnym.

Mankamentem dużej części sporządzanych planów miejscowych zwłaszcza w gminach wiejskich i miejsko – wiejskich jest obejmowanie fragmentów obszarów, często bez uwzględnienia powiązań funkcjonalno-przestrzennych i infrastrukturalnych oraz dostosowywanie się do istniejących przypadkowych układów granic własnościowych.

Poważne problemy stwarza przy sporządzaniu planów miejscowych konieczność wyznaczania terenów pod przyszłe (średnio, lub długookresowe) cele publiczne ponadlokalne. Brak zagwarantowanych środków na rekompensaty skutków działań planistycznych prowadzi niekiedy do sytuacji konfliktowych.

W dużej ilości planów miejscowych zwłaszcza zabudowy jednorodzinnej przestrzenie publiczne ograniczają się do sieci ulic. Brak jest często terenów zieleni, placów publicznych, rezerw terenów pod przyszłe usługi publiczne. Będzie to obniżać w przyszłości jakość funkcjonalną zespołów zabudowy.

Gminy ze względu na skutki prawne uchwalenia miejscowych planów, gminy przeważnie sporządzają miejscowe plany dla wybranych obszarów, głównie tych na których planowane jest inwestowanie lub nie wymagających scaleń, wykupów gruntów i uzbrojenia.

10.3. Planowanie przestrzenne gmin – efektywność

10.3.1. Aktualność studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Zgodnie z art. 32 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U z 2017 r. poz. 1073 ze zm.) w celu oceny aktualności studium i planów miejscowych wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, ocenia postępy w opracowywaniu planów miejscowych i opracowuje wieloletnie programy ich sporządzenia w nawiązaniu do ustaleń studium. Wyniki analiz przekazywane są radzie gminy co najmniej raz w czasie kadencji rady. Biorąc pod uwagę wyniki analiz rada gminy podejmuje uchwałę w sprawie aktualności studium i planów miejscowych, a w przypadku uznania ich za nieaktualne, w całości lub w części, podejmuje działania zmierzające do ich zmiany.

W okresie 2014 – 2016 ilość gmin, w których rada gminy podjęła uchwałę w sprawie aktualności studium i planów miejscowych, o której mowa w art. 32 ust.2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym obrazuje poniższa tabela.

Tab. 29. Ilość studiów w aktualizacji w okresie 2014 – 2016

Gminy, w których rada gminy podjęła uchwałę w sprawie aktualności studium i planów miejscowych,					
rok	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	miasta na prawach powiatu	ogółem
	szt.	szt.	szt.	szt.	szt.
2014	7	13	33	3	56
2015	7	13	35	3	58
2016	7	14	41	3	65
ogółem	21	40	109	9	179

Źródło: Dane GUS

Z powyższego zestawienia wynika, że w latach 2014 – 2016 samorządy podjęły ogółem 176 uchwał w sprawie aktualności studium i planów miejscowych.

Aktualizacja, zmiany i nowe opracowania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin związane są w szczególności z obszarami gmin o względnie dużej dynamice procesów urbanizacji i rozwoju społeczno – gospodarczego oraz zmianą kierunków rozwoju przestrzennego i koniecznością wyznaczenia nowych terenów inwestycyjnych. Działania planistyczne w tym zakresie skupiają się w największych miastach województwa oraz gminach podmiejskich, głównie w rejonie Białegostoku. W studiach gmin występują duże nadmiary wyznaczanych terenów budowlanych w stosunku do potrzeb i tendencji ruchu budowlanego, a zwłaszcza możliwości ich wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną. Skutkuje to późniejszym rozpraszaniem zabudowy i niskim standardem użytkowym zabudowy wskutek braku w/w infrastruktury, a także zakłóceniami ładu przestrzennego i funkcjonowania środowiska.

Mimo małej skuteczności studiów gminnych jako instrumentów polityki przestrzennej w stosunku do decyzji o warunkach zabudowy, w odniesieniu do sporządzania planów miejscowych i programowania działań infrastrukturalnych w większości gmin spełniają one swoją pozytywną rolę koordynacyjną.

10.3.2. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu

Zgodnie z ustawą z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym ustalenie przeznaczenia terenu, rozmieszczenie inwestycji celu publicznego oraz określenie sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy następuje w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku jego braku w drodze decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Lokalizację inwestycji celu publicznego ustala się w drodze decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, a sposób zagospodarowania terenu i warunki zabudowy dla innych inwestycji ustala się w drodze decyzji o warunkach zabudowy.

Od czasu obowiązywania ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym przeznaczenie terenów, w określonych uwarunkowaniach, może być ustalane w drodze decyzji. Od tego czasu, jeśli przeznaczenie terenu nie jest określone planem miejscowym, inwestorzy jeśli jest to możliwe występują o ustalenie przeznaczenia w drodze decyzji.

Poniższa tabela obrazuje ilość wydanych decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego w województwie podlaskim i różnych typach gmin w latach 2014 – 2016.

Tab. 30. Ilość wydanych decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego w okresie 2014 – 2016

Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego					
rok	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	miasta na prawach powiatu	ogółem
2014	95	204	348	220	867
2015	79	218	316	179	792
2016	96	289	474	292	1 151
ogółem	270	711	1 138	691	2 810

Źródło: Dane GUS

Z powyższego zestawienia wynika, że w województwie podlaskim w latach 2014 – 2016 samorządy wydały ogółem z 2 810 decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, w tym najwięcej w gminach wiejskich.

Poniższa tabela obrazuje ilość wydanych decyzji o warunkach zabudowy w województwie podlaskim i różnych typach gmin w latach 2014 – 2016.

Tab. 31. Ilość wydanych decyzji o warunkach zabudowy w okresie 2014 – 2016

Decyzje o warunkach zabudowy ogółem					
rok	gminy miejskie	gminy miejsko-wiejskie	gminy wiejskie	miasta na prawach powiatu	ogółem
2 014	462	1 213	2 838	632	5 145
2 015	394	1 279	3 000	672	5 345
2 016	440	1 437	3 277	686	5 840
ogółem	1 296	3 929	10 115	1 990	16 330

Źródło: Dane GUS

Z powyższego zestawienia wynika, że w województwie podlaskim w latach 2014 – 2016 samorządy wydały ogółem z 16 330 decyzji o warunkach zabudowy, w tym najwięcej w gminach wiejskich.

Liczbę i przedmiot decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydanych w 2016 r. w odniesieniu do poszczególnych podregionów obrazuje poniższe zestawienie tabelaryczne.

Tab. 32. Ilość i przedmiot decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydanych w 2016 r.

	Decyzje o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego	Decyzje o warunkach zabudowy				
		ogółem	w tym dotyczące zabudowy			
			Mieszkanio- wej wielorodzin- nej	Mieszkanio- wej jednorodzin- nej	Usługo- wej	innej
Woj. podlaskie	1151	5840	100	3036	449	2255
Podregion 37 - białostocki	574	2 380	70	1 536	177	597
Podregion 38 - łomżyński	376	2 383	23	1 030	204	1 126
Podregion 39 - suwalski	201	1 077	7	470	68	532

Źródło: Dane GUS

Z analizy danych dotyczących wydanych decyzji wynika, że ustalanie przeznaczenia terenu poza planami miejscowymi, na podstawie decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy jest dynamiczne i wykazuje tendencje wzrostowe. W 2016 r. najwięcej decyzji o warunkach zabudowy wydano w podregionie łomżyńskim, a w całym województwie najwięcej pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną.

Brak ustawowego powiązania decyzji o warunkach zabudowy z ustaleniami studiów gminnych w zakresie przeznaczenia terenów skutkuje w szczególności: rozpraszaniem zabudowy, uszczuplaniem terenów systemu ekologicznego, zabudową korytarzy ponadlokalnej infrastruktury technicznej, wysokimi kosztami uzbrojenia i w efekcie substandardem zespołów realizowanej zabudowy oraz degradacją krajobrazu. Te niekorzystne zjawiska występują w największym natężeniu w obszarach intensywnej urbanizacji dużych miast i gmin podmiejskich, zwłaszcza w sąsiedztwie Białegostoku, wzdłuż ważnych traktów komunikacyjnych, w tym również w rejonach węzłów dróg krajowych oraz w obszarach o wysokiej atrakcyjności dla zabudowy rekreacyjnej.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego określa cele polityki przestrzennej województwa podlaskiego w horyzoncie czasowym 2020+ oraz zadania i cele publiczne o znaczeniu krajowym i ponadlokalnym, odnoszące się do obszaru województwa. W okresie objętym oceną planu, w realizacji ustaleń planu nie zaszły zmiany wymagające skorygowania. Założone w planie województwa cele są nadal aktualne.

11. MONITORING W RAMACH STRATEGICZNEJ OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PZPWP I REGIONALNEGO PLANU TRANSPORTOWEGO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Realizując obowiązek określony w art. 55 ust. 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, niniejszym przystępuje się do monitoringu skutków realizacji postanowień przyjętych dokumentów w zakresie oddziaływania na środowisko. Zgodnie z wymaganiami ustawowymi, jego zakres odpowiada ustaleniom określonym w podsumowaniu dołączonym do przyjętego dokumentu, tj.:

- 1) dla PZPWP – przedmiotem monitoringu są stany i zmiany zagospodarowania przestrzennego oraz społeczno-gospodarcze, będące wynikiem realizacji poszczególnych celów polityki przestrzennej województwa i kraju, w tym w szczególności określone rodzajami wskaźników, które mają charakter ramowy – pożądany i mogą być ograniczone w przypadku braku możliwości pozyskania danych. Wskaźniki realizacji celów wyszczególnione zostały w rozdziale 7.3 Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego i swoim zakresem odpowiadają poniższej tabeli. Monitoring prowadzony jest co najmniej raz w czasie kadencji sejmiku województwa;
- 2) dla RPT – monitoring obejmuje szereg wskaźników dotyczących intensywności oddziaływań charakterystycznych dla transportu w kilku odstępach czasowych: przed egzekucją planu oraz na poszczególnych etapach realizacji. W związku z podjęciem prac nad aktualizacją dokumentu, czyli rozpoczęciem kolejnego etapu realizacyjnego, stwierdzono, iż właściwym jest określenie zmian w środowisku w zakresie zaproponowanym w prognozie oddziaływania na środowisko. Wskazane tam wskaźniki korespondują z zawartością poniższej tabeli, której uzupełnieniem odnośnie presji i stanu realizacji są informacje w dalszej części rozdziału.

Tab. 33. Wskaźniki realizacji celów PZPWP i powiązanych z RPT w ramach monitoringu SOOŚ

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
1.	Cel 1 – Zwiększenie konkurencyjności miejskich obszarów funkcjonalnych ośrodków wojewódzkiego Białegostoku, subregionalnych Łomży i Suwałk oraz powiatowych w zakresie jakości: infrastruktury funkcji publicznych ponadlokalnych, potencjału gospodarczego, powiązań funkcjonalnych zewnętrznych i struktur przestrzennych zagospodarowania	
1.1.	Stosunki demograficzne w miejskich obszarach funkcjonalnych	
1.1.1.	Zaludnienie ogółem obszarów	
	<i>miejski obszar funkcjonalny ośrodka wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB)</i>	512 478 osób
	<i>m. Białystok, pow. białostocki i pow. sokólski</i>	
	<i>miejski obszar funkcjonalny miasta Łomży (MOFME)</i>	88 781 osób

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
	m. Łomża, gm. Łomża, gm. Piątnica, m. i gm. Nowogród miejski obszar funkcjonalny miasta Suwałk (MOFMS) m. Suwałki i gm. Suwałki obszary ośrodków lokalnych (OOL) (Augustów, Bielsk Podlaski, Grajewo, Hajnówka, Kolno, Mońki, Siemiatycze, Sejny, Wysokie Mazowieckie, Zambrów)	77 175 osób 170 888 osób
1.1.2.	Struktura mieszkańców obszarów wg grup wiekowych	
	MOFOWB	wiek przedprodukcyjny 17,4% wiek produkcyjny 62,2% wiek poprodukcyjny 20,4%
	MOFML	wiek przedprodukcyjny 17,9% wiek produkcyjny 63,3% wiek poprodukcyjny 18,8%
	MOFMS	wiek przedprodukcyjny 18,6% wiek produkcyjny 63,8% wiek poprodukcyjny 17,6%
	OOL	wiek przedprodukcyjny 16,5% wiek produkcyjny 63,0% wiek poprodukcyjny 20,5%
1.1.3.	Współczynnik obciążenia demograficznego (na 100 osób)	
	MOFOWB	60,7
	MOFML	57,9
	MOFMS	56,6
	OOL	58,8
1.1.4.	Saldo migracji w obszarach	
	MOFOWB	564 os.
	MOFML	- 1 os.
	MOFMS	4 os.
	OOL	- 874 os.
1.2.	Infrastruktura społeczna miejskich obszarów funkcjonalnych	
1.2.1.	Liczba studentów szkół wyższych, w tym szkół publicznych, i jej zmiana	
	MOFOWB	129 057 os.
	MOFML	13 241 os.
	MOFMS	11 537 os.
	OOL	1374 os.

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
1.2.2.	Liczba szkół wyższych	
	MOFOWB	¹ 10 szt.
	MOFME	¹ 4 szt.
	MOFMS	¹ 1 szt.
	OOL	¹ 1 szt.
1.2.3.	Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych, w tym zawodowych, i jej zmiana	
	MOFOWB	¹ 17 480 os.
	MOFME	¹ 5 323 os.
	MOFMS	¹ 4 612 os.
	OOL	¹ 12 170 os.
1.2.4.	Liczba łóżek w szpitalach województwa i obszarów	
	MOFOWB	¹ 2 850 os.
	MOFME	¹ 607 os.
	MOFMS	¹ 499 os.
	OOL	¹ 2 069 os.
1.2.5.	Liczba miejsc w obiektach pomocy społecznej w obszarach	
	MOFOWB	1 852 szt.
	MOFME	183 szt.
	MOFMS	368 szt.
	OOL	898 szt.
1.2.6.	Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów kultury, sportu i rekreacji oraz zmiana pojemności w obszarach i ich gminach	
	MOFOWB	54 szt.
	MOFME	9 szt.
	MOFMS	2 szt.
	OOL	101 szt.
1.2.7.	Nakłady na środki trwale przeznaczone na modernizację i rozwój infrastruktury: edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, sportu i rekreacji na 1 000 mieszkańców gmin	
	MOFOWB	b.d.
	MOFME	b.d.
	MOFMS	189,04
	OOL	b.d.
1.2.8.	Wskaźnik samodzielności zamieszkiwania gospodarstw domowych jedno- i wieloosobowych w obszarach i ich gminach	
	MOFOWB	b.d.
	MOFME	b.d.
	MOFMS	b.d.
	OOL	b.d.
1.2.9.	Wskaźnik ilości mieszkań na 1 000 mieszkańców w obszarach	
	MOFOWB	¹ 405 szt./1 000 M
	MOFME	¹ 347 szt./1 000 M
	MOFMS	¹ 365 szt./1 000 M
	OOL	¹ 369 szt./1 000 M
1.2.10.	Średnia powierzchnia mieszkań realizowanych w obszarach	
	MOFOWB	¹ 70,5 m ² pu
	MOFME	¹ 75,9 m ² pu
	MOFMS	¹ 68,6 m ² pu
	OOL	¹ 71,1 m ² pu

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej	
1	2	3	
1.2.11.	Liczba nowych mieszkań zrealizowanych w obszarach		
	<i>MOFOWB</i>	¹ 2 781 szt.	
	<i>MOFML</i>	¹ 431 szt.	
	<i>MOFMS</i>	¹ 435 szt.	
	<i>OOL</i>	¹ 390 szt.	
1.2.12.	Powierzchnia lub orientacyjna pojemność wyznaczonych w planach miejscowych terenów budowlanych mieszkaniowych w obszarach		
	<i>MOFOWB</i>	¹ 7 057 ha	
	<i>MOFML</i>	¹ 528 ha	
	<i>MOFMS</i>	1 691 ha (¹ 1 232 ha)	
	<i>OOL</i>	¹ 2 866 ha	
1.3.	Infrastruktura gospodarcza miejskich obszarów funkcjonalnych		
1.3.1.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON i na 1 000 mieszkańców (M) i sumaryczna w obszarach		
	<i>MOFOWB</i>	52 336 szt.	102 szt./1000
	<i>MOFML</i>	8 139 szt.	91 szt./1000
	<i>MOFMS</i>	7 626 szt.	99 szt./1000
	<i>OOL</i>	15 256 szt.	89 szt./1000
1.3.2.	Liczba zatrudnionych w działach gospodarki, w tym ew. w działalności B+R w obszarach	rolnictwo, leśnictwo itd. 127 010 (30,11%) przemysł i budownictwo 87 383 (20,71%) usługi 207 446 (49,18%)	
	<i>MOFOWB</i>	b.d.	
	<i>MOFML</i>	b.d.	
	<i>MOFMS</i>	b.d.	
	<i>OOL</i>	b.d.	
1.3.3.	Nakłady na środki trwałe w przedsiębiorstwach, w tym ew. na działalność B+R w obszarach		
	<i>MOFOWB</i>	b.d.	
	<i>MOFML</i>	b.d.	
	<i>MOFMS</i>	b.d.	
	<i>OOL</i>	b.d.	
1.3.4.	Powierzchnia zrealizowanych obiektów produkcyjno-usługowych i ew. ilość utworzonych nowych miejsc pracy w obszarach i ich gminach	ilość utworzonych nowych miejsc pracy 15 300 (podlaskie)	
	<i>MOFOWB</i>	b.d.	
	<i>MOFML</i>	b.d.	
	<i>MOFMS</i>	b.d.	
	<i>OOL</i>	b.d.	
1.3.5.	Powierzchnia terenów budowlanych produkcyjno-usługowych wyznaczonych w planach miejscowych do zainwestowania, w tym uzbrojonych w obszarach i ich gminach		
	<i>MOFOWB</i>	6 428 ha	
	<i>MOFML</i>	366 ha	
	<i>MOFMS</i>	1 174 ha (³ 1 982 ha)	
	<i>OOL</i>	2 299 ha	
1.3.6.	Liczba skategoryzowanych całorocznych obiektów hotelarskich (hotele, motele, pensjonaty) i ilość miejsc noclegowych całorocznych		

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
	<i>MOFOWB</i>	22 szt./b.d.
	<i>MOFME</i>	5 szt./ b.d.
	<i>MOFMS</i>	8 szt./ b.d.
	<i>OOL</i>	10 szt./ b.d.
1.3.7.	Liczba noclegów udzielonych turystom krajowym i zagranicznym w obszarach i ich gminach	
	<i>MOFOWB</i>	474 992
	<i>MOFME</i>	b.d.
	<i>MOFMS</i>	b.d.
	<i>OOL</i>	b.d.
1.4.	Infrastruktura transportowa miejskich obszarów funkcjonalnych	
1.4.1.	Odsetek zmodernizowanych lub wybudowanych dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych w obszarach wg klas funkcjonalnych S, GP, G i Z, w tym ilości ciągów obwodnicowych – <i>tendencja rosnąca, rozpoczęte inwestycje</i>	14,2 km
	<i>MOFOWB</i>	7,83 %
	<i>MOFME</i>	0 %
	<i>MOFMS</i>	4,77 %
	<i>OOL</i>	b.d.
1.4.2.	Liczba linii kolejowych zmodernizowanych lub z/i reaktywowanym ruchem pasażerskim, w tym magistralnych	
	<i>MOFOWB</i>	b.d.
	<i>MOFME</i>	b.d.
	<i>MOFMS</i>	b.d.
	<i>OOL</i>	b.d.
1.4.3.	Liczba zmodernizowanych stacji kolejowych	4 szt.
	<i>MOFOWB</i>	1
	<i>MOFME</i>	0
	<i>MOFMS</i>	0
	<i>OOL</i>	3
1.4.4.	Liczba nowych terminali intermodalnych	0 szt.
	<i>MOFOWB</i>	0
	<i>MOFME</i>	0
	<i>MOFMS</i>	0
	<i>OOL</i>	0
1.4.5.	Liczba nowych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	0 szt.
	<i>MOFOWB</i>	0
	<i>MOFME</i>	0
	<i>MOFMS</i>	0
	<i>OOL</i>	0
1.4.6.	Liczba dobowych połączeń autobusowych pomiędzy miastami „rdzeniami” a gminami obszarów	
	<i>MOFOWB</i>	b.d.
	<i>MOFME</i>	b.d.
	<i>MOFMS</i>	b.d.
	<i>OOL</i>	-
1.4.7.	Liczba dobowych połączeń kolejowych pomiędzy miastami „rdzeniowymi” a gminami stref zewnętrznych obszarów	
	<i>MOFOWB</i>	b.d.
	<i>MOFME</i>	b.d.
	<i>MOFMS</i>	b.d.

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
	<i>OOL</i>	-
1.4.8.	Liczba roczna pasażerów przewiezionych koleją w obszarach funkcjonalnych, w tym ew. na poszczególnych kierunkach	
	<i>MOFOWB</i>	b.d.
	<i>MOFME</i>	b.d.
	<i>MOFMS</i>	b.d.
	<i>OOL</i>	b.d.
1.5.	Infrastruktura techniczna miejskich obszarów funkcjonalnych	
1.5.1.	Nakłady gmin na środki trwałe przeznaczone na modernizację i rozwój infrastruktury komunalnej	
	<i>MOFOWB</i>	129 782 348,88 zł
	<i>MOFME</i>	17 223 248,33 zł
	<i>MOFMS</i>	22 510 360,18 zł
	<i>OOL</i>	42 545 833,83 zł
1.5.2.	Odsetki ludności korzystającej z kanalizacji sanitarnej i wodociągów w obszarach i ich gminach	
	<i>MOFOWB</i>	kan. sanit. – 178,5 % wodociąg – 192,6 %
	<i>MOFME</i>	kan. sanit. – 174,8 % wodociąg – 196,0 %
	<i>MOFMS</i>	kan. sanit. – 188,8 % wodociąg – 195,3 %
	<i>OOL</i>	kan. sanit. – 186,8 % wodociąg – 196,4 %
1.5.3.	Ludność korzystająca z gazu ziemnego – jw.	97 152 użytkowników / 32 230 szt. przyłączy
	<i>MOFOWB</i>	88 622/23 180
	<i>MOFME</i>	4 864/4 803
	<i>MOFMS</i>	b.d. /852
	<i>OOL</i>	3 666/3 395
1.5.4.	Długość nowych sieci kanalizacyjnych – jw.	
	<i>MOFOWB</i>	93,5 km
	<i>MOFME</i>	11,9 km
	<i>MOFMS</i>	8,8 km
	<i>OOL</i>	23,2 km
1.5.5.	Miejscowości w gminach podmiejskich obszarów powiązanych z sieciami wodno-kanalizacyjnymi Białegostoku, Łomży i Suwałk	
	<i>MOFOWB</i>	Wasilków, Nowodworce, Sochonie, Woroszyły, Wólka Przedmieście, Wólka Poduchowna, Jurowce, Osowicze Sielachowskie, Studzianki, Dąbrówki, Stanisławowo, Kuriany, Klepacze, Turczyn, Krupniki, Oliszki, Fasty, Kolonja Fasty
	<i>MOFME</i>	Piątnica Poduchowna, Drozdowo, Kalinowo, Niewodowo, Rakowo

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
		<p>Czachy, Rakowo Boginie, Krzewo, Krzewo Nowe, Kosaki, Piątnica Włościańska, Truszki Żelechy, Dobrzyjałowo, Czarnocin, Pęza, Stary Drożęcín, Nagórki, Drożęcín Lubiejewo, Stary Cydzyn, Nowy Cydzyn, Murawy, Kisielnica, Górki Sypniewo, Górki Szewkowo, Kobylín, Budy Mikołajka, Motyka, Kownaty, Guty, Choszczewo, Wyłudzin, Kałęczyn, Olszyny Kolonia, Olszyny, Taraskowo, Jezioroko, Rządkowo, Poniát, Elźbiecín, Zabawka, Wyrzyki, Wiktorzyn, Kalinowo Kolonia oraz Budy Czarnockie</p> <p>²¹⁸ Krzywe, Mała Huta, Leszczewek, Stary Folwark, Leszczewo, Cimochowizna, Tartak, Piertanie, Burdeniszki, Czerwony Folwark, Wigry, Gawrych Ruda, Płociczno-Tartak Sobolewo, Dubowo Drugie (częściowo), Zielone Kamedulskie (częściowo)</p>
2.	<p>Cel 2-Wzmocnienie spójności województwa w procesie równoważonego terytorialnie rozwoju i modernizacji zagospodarowania przestrzennego obszarów wiejskich z wykorzystaniem potencjału wewnętrznego, specjalizacji regionalnej i położenia przygranicznego</p> <p><i>Obszary pozostałych gmin wiejskich, miejsko-wiejskich oraz małych miast gminnych innych niż wymienione w części 1 tabeli.</i></p>	
2.1.	Struktura demograficzna obszarów wiejskich	
2.1.1.	Stan zaludnienia, w tym gminy z największymi zmianami	
	<i>Województwo podlaskie – obszary wiejskie</i>	335 226
	<i>Gminy z największymi zmianami – wzrost liczby ludności (lata 2014 – 2017)</i>	
	<i>Wysokie Mazowieckie</i>	0,95%
	<i>Bakalarzewo</i>	0,68%
	<i>Jeleniewo</i>	0,38%

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
	<i>Gminy z największymi zmianami – spadek liczby ludności (lata 2014 – 2017)</i>	
	<i>Czyże</i>	- 6,78%
	<i>Milejczyce</i>	- 6,17%
	<i>Nurzec Stacja</i>	- 5,84%
2.1.2.	Struktura ludności wg grup wiekowych	
	<i>wiek przedprodukcyjny</i>	17,33%
	<i>wiek produkcyjny</i>	61,15%
	<i>wiek poprodukcyjny</i>	21,52%
2.1.3.	Saldo migracji, w tym gminy o największej migracji	
	<i>Województwo podlaskie – obszary wiejskie</i>	- 1 402
	<i>Gminy o największej migracji - dodatniej</i>	
	<i>Białowieża</i>	83
	<i>Hajnówka</i>	37
	<i>Narew</i>	21
	<i>Gminy o największej migracji - ujemnej</i>	
	<i>Kolno</i>	- 70
	<i>Rajgród</i>	- 62
	<i>Brańsk</i>	- 61
2.1.4.	Współczynnik obciążenia demograficznego	b.d.
2.2.	Infrastruktura społeczna obszarów wiejskich	
2.2.1.	Liczba szkół ponadgimnazjalnych ogółem, oraz liczba uczniów	¹ 109 szkół, ¹ 10 134 uczniów
2.2.2.	Liczba szpitali, w tym zmodernizowanych, i ilość łóżek	b.d.
2.2.3.	Liczba obiektów pomocy społecznej	957 szt.
2.2.4.	Centra, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice	172 szt.
2.2.5.	Nakłady na środki trwale przeznaczone na modernizację i rozwój infrastruktury: edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, kultury, sportu i rekreacji	b.d.
2.2.6.	Wskaźnik samodzielności zamieszkiwania w gospodarstwach domowych jedno- i wieloosobowych	b.d.
2.2.7.	Wskaźnik ilości mieszkań na 1 000 mieszkańców	¹ 340 szt./1 000M
2.2.8.	Średnia powierzchnia mieszkań	¹ 91,8 m ² pu.
2.2.9.	Liczba wybudowanych mieszkań	¹ 625 szt.
2.2.10.	Wskaźnik liczby mieszkań wybudowanych na 1 000 mieszkańców	¹ 1,9 szt. na 1 000 M
2.2.11.	Powierzchnia terenów budowlanych mieszkaniowych z usługami wyznaczonych w planach miejscowych obszarów wiejskich	
	<i>Obszary wiejskie – tereny budowlane mieszkaniowe</i>	18 539 ha
	<i>Obszary wiejskie – tereny budowlane usługowe</i>	4 651 ha
2.3.	Infrastruktura gospodarcza nierolnicza i rynek pracy obszarów wiejskich	
2.3.1.	Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, w tym na 1 000 mieszkańców	17 845 szt. 53 szt. na 1 000 M
2.3.2.	Liczba zatrudnionych w pozarolniczych działach gospodarki.	b.d.
2.3.3.	Powierzchnia zrealizowanych obiektów produkcyjno-usługowych i ew. ilość utworzonych miejsc pracy	b.d.
2.3.4.	Powierzchnia orientacyjna wyznaczonych w planach miejscowych terenów budowlanych produkcyjno-usługowych do zainwestowania, w tym w gminach z największą ilością	
	<i>obszary wiejskie</i>	9 539 ha
	<i>gminy z największą ilością:</i>	
	<i>Siemiatycze</i>	1 953 ha
	<i>Drohiczyń</i>	1 393 ha

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
	Czyże	1 074 ha
2.3.5.	Liczba skategoryzowanych obiektów hotelowych, w tym nowych i/lub zmodernizowanych oraz zmiana ilości miejsc noclegowych całorocznych, w tym w gminach z największą ilością	b.d.
2.3.6.	Liczba noclegów udzielonych turystom krajowym i zagranicznym	b.d.
2.3.7.	Powierzchnia orientacyjna terenów turystyczno-rekreacyjnych, w tym letniskowych, wyznaczonych w planach miejscowych do zagospodarowania, w tym ilość zabudowanych	b.d.
2.4.	Rolnicza przestrzeń produkcyjna i produkcja rolna obszarów wiejskich województwa	
2.4.1.	Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego	15,74 ha
2.4.2.	Struktura użytków rolnych	
	<i>ogółem, w tym:</i>	¹ 1 094 009 ha
	- użytki rolne w dobrej kulturze	¹ 1 087 216 ha (99,38 %)
	- pozostałe	¹ 6 793 ha (0,62 %)
2.4.3.	Struktura produkcji rolniczej-roślinnej i zwierzęcej na obszarach rolniczych województwa	
	<i>produkcja roślinna w strukturze ogólnej produkcji towarowej</i>	¹ 7,8 %
	plony ogółem	¹ 12 345 709 dt
	w tym:	
	- mieszanki zbożowe	¹ 29,1 dt z 1 ha
	- pszenica	¹ 34,4 dt z 1 ha
	- żyto	¹ 25,4 dt z 1 ha
	- ziemniaki	¹ 260 dt z 1 ha
	<i>produkcja zwierzęca w strukturze ogólnej produkcji towarowej</i>	¹ 92,2 %
	w tym:	
	- bydło	¹ 88 szt./100 ha
	- trzoda chlewna	¹ 27,3 szt./100 ha
2.4.4.	Powierzchnia gruntów rolnych wyłączonych z produkcji na cele nierolnicze wg klas bonitacyjnych	
	<i>ogółem, w tym</i>	³ 101 ha
	- klasa I-II	³ 0 ha
	- klasa III	³ 15 ha
	- klasa IV	³ 29 ha
	- klasa V-VI	³ 4 ha
	- inne	³ 53 ha
2.4.5.	Powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych i % realizacji potrzeb	
	<i>powierzchnia użytków rolnych zmeliorowanych</i>	350 500 ha
	<i>użytki rolne wymagające melioracji</i>	58,1%
2.4.6.	Powierzchnia gruntów rolnych scalonych i wymienionych oraz % realizacji potrzeb, w tym w gminach z największymi potrzebami	b.d.
2.4.7.	Powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji oraz zrekultywowanych i zagospodarowanych, w tym w gminach z największą ilością	
	<i>powierzchnia gruntów wymagających rekultywacji ogółem największa ilość:</i>	2 658 ha
	- Suwałki (gm. wiejska), pow. suwalski	239,93 ha (9,02 %)

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
	- Sokółka (obszar wiejski w gm. wiejsko-miejskiej), pow. sokólski - Bielsk Podlaski (gm. wiejska), pow. bielski powierzchnia <i>gruntów zrehabilitowanych</i> ogółem największa ilość: - Suwałki (gm. miejska), pow. suwalski - Suwałki (gm. wiejska), pow. suwalski - Szumowo (gm. wiejska), pow. zambrowski powierzchnia <i>gruntów zagospodarowanych</i> ogółem największa ilość: - Suwałki (gm. wiejska), pow. suwalski - Zabłudów (obszar wiejski w gm. miejsko-wiejskiej), pow. białostocki - Choroszcz (obszar wiejski w gm. miejsko-wiejskiej), pow. białostocki	216,21 ha (8,13 %) 152,72 ha (5,75 %) 51 ha 19,45 ha (38,14 %) 10,64 ha (20,86 %) 6,95 ha (13,63 %) 23 ha 10,64 ha (46,26 %) 3,41 ha (14,83 %) 3,04 ha (13,22 %)
2.4.8.	Ilość gospodarstw wdrażających programy rolno-środowiskowo-klimatyczne	b.d.
2.4.9.	Liczba gospodarstw ekologicznych wg liczby wniosków złożonych w Podlaskim OR ARiMR	
	ogółem największa ilość: - Suwałki (gm. miejska), pow. Suwalski - Suwałki (gm. wiejska), pow. Suwalski - Szypliszki, powiat suwalski - Kolno (gm. wiejska), powiat kolneński	13 132 szt. 1235 szt. 1164 szt. 1145 szt. 1123 szt.
2.4.10.	Liczba gospodarstw agroturystycznych	4793 szt.
2.4.11.	Liczba rolniczych grup producenckich wg liczby grup wpisanych do rejestru grup prowadzonych przez Dyrektora Podlaskiego OR ARiMR	
	ogółem największa ilość: - gmina Białystok, pow. białostocki - gmina Krypno, pow. moniecki - gmina Mońki, pow. moniecki - gmina Bielsk Podlaski, pow. bielski	526 szt. 512 szt. 54 szt. 52 szt. 52 szt.
2.5.	Dostępność i infrastruktura transportowa obszarów wiejskich województwa	
2.5.1.	Obszary gmin o dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego w izochronie powyżej 90 min.	18 szt.: Giby, Mielnik, Nurzec-Stacja, Drohiczyn, Perlejewo, Turośl, Grabowo, Puńsk, Sejny, Krasnopol, Suwałki, Jeleniewo, Szypliszki, Rutka –Tartak, Wizajny, Przerośl, Filipów, Bakalarzewo
2.5.2.	Obszary gmin o dostępności transportowej do ośrodka wojewódzkiego lub subregionalnego w izochronie powyżej 60 min.	6 szt.: Nowy Dwór oraz w części: Goniądz

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej		
1	2	3		
		Dąbrowa Białostocka, Lipsk, Sidra, Kuźnica		
2.5.3.	% ludności obsługiwanej przez komunikację zbiorową	b.d.		
2.5.4.	Długość dróg powiatowych i gminnych i procentowy udział o dróg nawierzchni twardej (poza miastami powiatowymi)	23 649,53 km 45%		
2.5.5.	Liczba dobowa połączeń komunikacją zbiorową ośrodków gminnych z ośrodkami powiatowymi, subregionalnymi i wojewódzkim	b.d.		
2.6.	Infrastruktura techniczna obszarów wiejskich			
2.6.1.	Nakłady gmin obszarów wiejskich na modernizację infrastruktury komunalnej	16 427,9 mln zł		
2.6.2.	% ludności korzystającej ze scentralizowanych sieci:			
	<i>kanalizacyjnych</i>	23,1%		
	<i>wodociągowych</i>	82,9%		
2.6.3.	Ludność korzystająca z gazu ziemnego	483 użytkowników/ 629 szt. przyłączy		
2.6.4.	Zmodernizowana sieć elektroenergetyczna NN i SN	b.d.		
2.6.5.	Długości sieci gazowych, elektroenergetycznych NN i SN, kanalizacji sanitarnej, deszczowej i wodociągowej (km)			
	<i>sieci gazowe w/c / ś/c / n/c</i>	176	ok. 1002	302
	<i>sieci elektroenergetyczne NN / WN / SN</i>	b.d.	ok. 1200	15043
	<i>zmiana długości sieci kanalizacji sanitarnej</i>	22,2		
	<i>zmiana długości sieci kanalizacji deszczowej</i>	b.d.		
	<i>zmiana długości sieci wodociągowej</i>	- 2,3		
2.6.6.	Moc zainstalowanych odnawialnych źródeł energii wg rodzajów			
	<i>energia wiatrowa</i>	198 MW		
	<i>energia słoneczna</i>	14 MW		
	<i>energia z biogazu</i>	17,5 MW		
	<i>energia wodna</i>	1 MW		
3.	Cel 3 – Poprawa dostępności terytorialnej zewnętrznej i wewnętrznej województwa, poprzez rozwój infrastruktury transportowej, ze zmniejszeniem kosztów środowiskowych, oraz telekomunikacyjnej i teleinformatycznej			
3.1.	Infrastruktura transportowa województwa (<i>tendencja rosnąca</i>)			
3.1.1.	Długość dróg, w tym % zmodernizowanych: 1) krajowych, w tym ekspresowych, 2) wojewódzkich, 3) powiatowych	6993,1km / 3,42% 61 242,9km/8,11% 67 805,5km/8,5%		
3.1.2.	Ilość i długość wybudowanych obwodnic jednostek osadniczych w ciągach dróg krajowych i wojewódzkich (<i>tendencja rosnąca</i>), rozpoczęte nowe inwestycje	69 szt. 628 km		
3.1.3.	Długość i % zmodernizowanych lub reaktywowanych linii kolejowych, w tym: 1. linii magistralnych, 132,874 km 2. linii pierwszorzędnych 483,111 km (w tym 20,669 km linii szerokotorowych); 3. linii drugorzędnych 60,060 km (w tym 21,361 km linii szerokotorowych) 4. linii znaczenia miejscowego 36,810 km (w tym 1,12 km linii szerokotorowych).	Długość linii kolejowych Łącznie 712,855 km (820,491 km torów) linii eksploatowanych 653,64 km zmodernizowano 138km/ 19,36%		
3.1.4.	Liczba zmodernizowanych stacji, dworców i przystanków kolejowych i ew. % ogółu	4 szt. 13%		

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej			
1	2	3			
3.1.5.	Liczba nowych i/lub zmodernizowanych przejść granicznych drogowych i kolejowych	5 szt.			
3.1.6.	Wielkość rocznego ruchu transgranicznego na przejściach granicznych, w tym:				
	a) drogowego towarowego i osobowego			1 757 682 szt. pojazdów	
	b) kolejowego towarowego i pasażerskiego	5 907 szt. pociągów			
3.1.7.	Liczba zmodernizowanych lub nowych lotnisk, w tym komunikacyjnych oraz roczna liczba pasażerów/operacji lotniczych	0 szt.			
3.1.8.	Długość istniejących, w tym wybudowanych dróg rowerowych	1 731,7 km			
3.2. Infrastruktura telekomunikacyjna i teleinformatyczna					
3.2.1.	Liczba abonentów telefonii stacjonarnej i komórkowej	b.d.			
3.2.2.	Długość zrealizowanej Regionalnej Sieci Szerokopasmowej, w tym szkieletowej / ilość węzłów dostępowych	1852 km	181 szt.		
4.	Cel 4 – Osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska województwa, w tym sieci ekologicznej, dziedzictwa kulturowego i walorów krajobrazowych oraz regionalne użytkowanie ich zasobów				
4.1.	Środowisko przyrodnicze województwa				
4.1.1.	Powierzchnia i ilość obszarów przyrodniczych prawnie chronionych, w tym: a) ogółem i udział w powierzchni województwa, b) parków narodowych i rezerwatów, c) parków krajobrazowych, d) obszarów sieci Natura 2000, e) obszarów chronionego krajobrazu, f) użytków ekologicznych, g) korytarzy ekologicznych (<i>wyznaczenie sieci korytarzy w PZPW nie jest jednoznaczne z nadaniem im obszarom ochrony prawnej</i>)	ok. 847 855 ha, 42% 92 180 ha/23 675 ha, 4 szt./93 szt. 3 szt., 86 566 ha 35 szt., ok. 635 890 ha 13 szt., 457 304 ha 277 szt., 2 185 ha 0 szt., 0 ha			
4.1.2.	Ilość i powierzchnia planów ochrony:				
	a) parków narodowych i rezerwatów			PN: 1 szt. 10 520 ha	R: 52 szt. 7 457 ha
	b) parków krajobrazowych			3 szt., 86 566 ha	
	c) parków narodowych lub krajobrazowych z uwzględnioną ochroną położonych w nich obszarów Natury 2000	1 szt./1 szt., 10 520 ha /7354ha			
4.1.3.	Liczba i powierzchnia obszarów sieci Natura 2000 objętych planami zadań ochronnych (w tym łącznie powierzchnia obszarów pokrywających się)	24 szt. 715 823 ha			
4.1.4.	Powierzchnia terenów zieleni w miastach oraz ich ochrona, w tym:				
	a) parków i zieleńców, w tym nowych,			1 196 ha	
	b) zieleni pozostałej,			2 460 ha	
	c) sieci ekologicznej objętej planami miejscowymi w miastach	b.d.			
4.2. Środowisko województwa					
4.2.1.	Ocena jakości wód powierzchniowych (<i>w latach 2010-2015</i>):				
	a) stanu ekologicznego – oceniono 125 JCWP, w tym oceniono w stanie:			34% JCWP w woj.	
	- bardzo dobrym			4 JCWP	
	- dobrym			27 JCWP	

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
	- umiarkowanym	60 JCWP
	- słabym	25 JCWP
	- złym	9 JCWP
	b) stanu chemicznego – oceniono 101 JCWP, w tym oceniono w stanie:	25% JCWP w woj.
	- dobrym	43 JCWP
	- złym	58 JCWP
	c) przydatności do bytowania ryb – nie oceniano,	-
	d) przydatności do zaopatrzenia ludności w wodę do picia - oceniono 1 JCWP,	woda nie spełnia wymagań obszaru chronionego
	e) spełnienia wymagań w obszarach chronionych wrażliwych na eutrofizację.	na 30 monitorowanych akwenów w 7 stwierdzono eutrofizację
	<i>JCWP – jednolita część wód powierzchniowych</i>	
4.2.2.	Ocena jakości wód podziemnych pod względem chemicznym (w roku 2015) – oceny dokonano w 7 punktach pomiarowych (w trzech obszarach JCWPd) i stwierdzono:	
	- dobry stan chemiczny w 7 punktach pomiarowych	w 6 pkt. pomiar.
	- słaby stan w 1 punkcie pomiarowym	w 1 pkt. pomiar.
	<i>JCWPd – jednolita część wód podziemnych</i>	
	Ilość głównych zbiorników wód podziemnych z ustanowionymi obszarami ochronnymi	projektowane dla 3 zbiorników ale nie ustanowione
4.2.3.	Ludność korzystająca z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, w tym w obszarach funkcjonalnych wiejskich	
	<i>sieć kanalizacyjna</i>	760 423 osób 64,1 %
	<i>sieć kanalizacyjna w obszarach funkcjonalnych wiejskich</i>	101 958 osób 21,8 %
	<i>sieć wodociągowa</i>	1 074 751 osób 90,6 %
	<i>wodociąg w obszarach funkcjonalnych wiejskich</i>	378 683 osób 81,1 %
4.2.4.	Ścieki komunalne oczyszczane oraz ludność korzystająca z oczyszczalni, w tym w obszarach miejskich i wiejskich	
	<i>ścieki komunalne oczyszczane</i>	27 555,5 dam ³
	<i>ścieki komunalne oczyszczane w obszarach miejskich</i>	24 177,4 dam ³
	<i>ścieki komunalne oczyszczane w obszarach wiejskich</i>	3378,2 dam ³
	<i>procent ludności korzystającej z oczyszczalni</i>	¹ 64,1
	<i>procent ludności korzystającej z oczyszczalni w obszarach miejskich</i>	¹ 91,5
	<i>procent ludności korzystającej z oczyszczalni w obszarach wiejskich</i>	¹ 21,8
4.2.5.	Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, ilość nowych przyłączy oraz zużycie wody na 1 mieszkańca województwa, w tym w obszarach funkcjonalnych miejskich	
	<i>długość sieci wodociągowej</i>	13 544,0 km
	<i>długość sieci wodociągowej w obszarach funkcjonalnych miejskich (km):</i>	
	<i>MOFOWB</i>	3 660,7
	<i>MOFML</i>	496,4
	<i>MOFMS</i>	380,9

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej	
1	2	3	
	<i>OOL</i>	529,4	
	<i>ilość nowych przyłączy wodociągowych</i>	945	
	<i>ilość nowych przyłączy wodociągowych w obszarach funkcjonalnych miejskich (km):</i>		
	<i>MOFOWB</i>	650	
	<i>MOFML</i>	155	
	<i>MOFMS</i>	88	
	<i>OOL</i>	-749	
	<i>długość sieci kanalizacyjnej</i>	3 553,3 km	
	<i>długość sieci kanalizacyjnej w obszarach funkcjonalnych miejskich (km):</i>		
	<i>MOFOWB</i>	1 485,7	
	<i>MOFML</i>	172,8	
	<i>MOFMS</i>	205,0	
	<i>OOL</i>	543,1	
	<i>ilość nowych przyłączy kanalizacyjnych</i>	935	
	<i>ilość nowych przyłączy kanalizacyjnych w obszarach funkcjonalnych miejskich (km):</i>		
	<i>MOFOWB</i>	1 147	
	<i>MOFML</i>	71	
	<i>MOFMS</i>	57	
	<i>OOL</i>	-430	
4.2.6.	Powierzchnia i ilość zrealizowanych lub zmodernizowanych zbiorników retencyjnych	21 szt. 21,07 ha	
4.2.7.	Powierzchnia gruntów leśnych i jej zmiany z podziałem wg własności, w tym grunty nieleśne przeznaczone do zalesienia		
	<i>ogółem i porównanie względem poprzedniego okresu</i>	1631 519 ha (+ 655 ha)	
	<i>grunty leśne publiczne i porównanie wzgl. poprzedniego okresu</i>	1428 075 ha (+ 311 ha)	
	<i>grunty leśne prywatne i porównanie wzgl. poprzedniego okresu</i>	1203 444 ha (+ 344 ha)	
	<i>grunty przeznaczone do zalesienia i porówn. wzgl. poprz. okresu</i>	110 ha (- 7 ha)	
4.2.8.	Powierzchnia gruntów zalesionych niestanowiących własności Skarbu Państwa	1126 ha	
4.2.9.	Liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza wg powiatów, zanieczyszczeń pyłowych (1) i gazowych (2) oraz redukcji wytworzonych zanieczyszczeń (r)	1 (1) 55 szt.	1 (r) 45 szt.
		1 (2) 69 szt.	1 (r) 69 szt.
	<i>Powiat augustowski</i>	13 szt.	
	<i>Powiat białostocki</i>	19 szt.	
	<i>Powiat bielski</i>	16 szt.	
	<i>Powiat grajewski</i>	14 szt.	
	<i>Powiat hajnowski</i>	17 szt.	
	<i>Powiat kolneński</i>	12 szt.	
	<i>Powiat łomżyński</i>	12 szt.	
	<i>Powiat moniecki</i>	12 szt.	
	<i>Powiat sejneński</i>	13 szt.	
	<i>Powiat siemiatycki</i>	14 szt.	
	<i>Powiat sokólski</i>	14 szt.	
	<i>Powiat suwalski</i>	13 szt.	
	<i>Powiat wysokomazowiecki</i>	14 szt.	
	<i>Powiat zambrowski</i>	19 szt.	
	<i>Powiat m. Białystok</i>	16 szt.	
	<i>Powiat m. Łomża</i>	13 szt.	
	<i>Powiat m. Suwałki</i>	17 szt.	

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej			
1	2	3			
4.2.10.	Emisja zanieczyszczeń powietrza oraz zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji w zakładach szczególnie uciążliwych, w tym % redukcji z podziałem na pyłowe i gazowe				
	<i>pyłowe: emisja i redukcja</i>			¹ 815 t/rok;	¹ 99,1%
	<i>gazowe: emisja i redukcja</i>			¹ 2 208 086 t/rok	¹ 8,3%
4.2.11.	Ilość odpadów komunalnych i nieczystości ciekłych oraz powierzchnia i ilość składowisk odpadów komunalnych, w tym w miastach na prawach powiatu				
	<i>ilość odpadów komunalnych</i>			¹ 290 723,1 ton	
	<i>ilość odpadów komunalnych miasto Białystok</i>			93 411,14 ton	
	<i>ilość odpadów komunalnych miasto Łomża</i>			23 614,01 ton	
	<i>ilość odpadów komunalnych miasto Suwałki</i>			19 754,04 ton	
	<i>składowiska odpadów komunalnych</i>			¹ 14	
	<i>powierzchnia składowisk odpadów komunalnych</i>			¹ 73,3 ha	
	<i>ilość nieczystości ciekłych</i>			378,66 dam ³	
	<i>ilość nieczystości ciekłych miasto Białystok</i>			42,74 dam ³	
	<i>ilość nieczystości ciekłych miasto Łomża</i>			4,6dam ³	
	<i>ilość nieczystości ciekłych miasto Suwałki</i>	5,61 dam ³			
4.2.12.	Odpady komunalne, w tym zebrane, zdeponowane na składowiskach, unieszkodliwione biologicznie, unieszkodliwione w procesach biologiczno-mechanicznego przetwarzania, wysegregowane ze zmieszanych, wyselekcjonowane, w tym ew. % odzysku i zmiany				
	<i>zmieszane odpady komunalne</i>			¹ 235 000 ton	
	<i>zmieszane odpady komunalne zebrane selektywnie</i>			¹ 19 %	
	<i>zdeponowane na składowiskach, unieszkodliwione biologicznie, unieszkodliwione w procesach biologiczno-mechanicznego przetwarzania, wysegregowane ze zmieszanych</i>			b.d.	
4.2.13.	Wielkość i miejsca przekroczeń długookresowych poziomów hałasu dla pory dnia i nocy w punktach pomiaru na drogach krajowych	<ul style="list-style-type: none"> - Zabłudów, ul. Białostocka 57: L_{DWN} 4,2 dB; L_N 5,7 dB - Zambrów, ul. Wojska Polskiego 27a: L_{DWN} 0,3 dB; L_N 0,0 dB 			
4.2.14.	Wielkość przekroczeń krótkookresowych poziomów hałasu dla pory dnia w punktach jw.	<ul style="list-style-type: none"> - Zabłudów, ul. Bielska 36: 8,8 dB - Zabłudów, ul. Bielska 35: 7,7 dB - Zabłudów, ul. A. Mickiewicza 20: 5,1 dB - Zabłudów, ul. Białostocka 1: 3,9 dB - Zambrów, ul. Łomżyńska 69: 3,8 dB - Zambrów, ul. Mazowiecka 52: 1,1 dB 			

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej
1	2	3
		- Zambrów, ul. Obrońców Zambrowa 50: 0,3 dB
4.2.15.	Wielkość przekroczeń krótkotrwałych poziomów hałasu dla pory nocy w punktach jw.	- Zabłudów, ul. Bielska 36: 7,1 dB - Zabłudów, ul. Bielska 35: 9,3 dB - Zabłudów, ul. A. Mickiewicza 20: 3,5 dB - Zabłudów, ul. Białostocka 1: 8,8 dB - Zambrów, ul. Białostocka 24: 2,4 dB - Zambrów, ul. Łomżyńska 69: 5,7 dB - Zambrów, ul. Mazowiecka 52: 4,0 dB - Zambrów, ul. Obrońców Zambrowa 50: 2,4 dB
4.2.16.	Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej wg źródeł finansowania oraz głównych kierunków inwestowania	/
	<i>wg kierunków inwestowania:</i> <i>gospodarka odpadami</i> <i>gospodarka ściekowa i ochrona wód</i> <i>ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu</i> <i>pozostała działalność związana z ochroną środowiska</i> <i>wg źródeł finansowania:</i> <i>środki własne</i> <i>środki z budżetu centralnego</i> <i>środki z budżetu województwa</i> <i>środki z budżetu powiatu</i> <i>środki z budżetu gminy</i> <i>środki z zagranicy</i> <i>fundusze ekologiczne</i> <i>kredyty i pożyczki krajowe</i>	¹ 30 564,5 tys. zł ¹ 51 269,2 tys. zł ¹ 5 925,8 tys. zł ¹ 20 586,0 tys. zł ¹ 109 478,2 tys. zł ¹ 3 788,2 tys. zł ¹ 1 750,0 tys. zł ¹ 0,0 tys. zł ¹ 1 104,6 tys. zł ¹ 1 136,8 tys. zł ¹ 6 342,2 tys. zł ¹ 12 493,0 tys. zł
5.	Cel 5 – Zwiększenie odporności struktury przestrzennej województwa na zagrożenia bezpieczeństwa energetycznego i naturalne oraz zdolności obronnych i ochronnych	
5.1.	Bezpieczeństwo energetyczne	
5.1.1.	Moc źródeł – elektrowni i elektrociepłowni oraz jej zmiany, w tym w wyniku: – modernizacji (np. kogeneracja), – budowy źródeł konwencjonalnych,	b.d.

Lp.	x Cele polityki przestrzennej xx Grupy wskaźników realizacji xxx Wskaźniki realizacji celów	I ocena dane dotyczą roku 2017, chyba że zaznaczono inaczej	
1	2	3	
	– budowy OZE		
5.1.2.	Zużycie energii elektrycznej w województwie	3028,232 MWh	
5.1.3.	Elementy systemu elektroenergetycznego:		
	a) długość linii elektroenergetycznych najwyższych napięć 400 kV i 220 kV	ok. 1200 km	
	b) ilość realizowanych elementów systemu elektroenergetycznego NN 400kV	2 szt.	
	c) ilość nowych linii elektroenergetycznych WN 110kV	4 szt.	
	d) ilość nowych / zmodernizowanych linii wysokiego napięcia 110 kV	3 szt.	0
	e) ilość nowych stacji elektroenergetycznych WN/SN oraz stacji zmodernizowanych	2 szt.	13 szt.
	f) wielkość wyprodukowanej energii z OZE	994,1 GWh	
5.1.4.	Liczba ludności województwa korzystająca z gazu ziemnego, w tym w miejskich i wiejskich obszarach funkcjonalnych	97615 osób / 32859 szt. przyłączy	
5.1.5.	Elementy systemu gazowniczego:		
	a) długość gazociągów przesyłowych w/c,	ok. 185,3 km	
	b) długość sieci dystrybucyjnej,	ok 185,3 km	
	c) ilość stacji redukcyjno-pomiarowych i pomiarowych gazu	15 szt.	
	d) długość sieci dystrybucyjnej LNG / ilość stacji gazowych	ok 100 km/ 7 szt.	
5.1.6.	Długość nowych rurociągów naftowych.	b.d.	
5.1.7.	Liczba nowych oraz zmodernizowanych: – źródeł systemów ciepłowniczych scentralizowanych i ew. przyrost mocy, – scentralizowanych sieci ciepłowniczych	b.d.	
5.2.	Odporność na zagrożenia naturalne i nadzwyczajne, w tym powodziowe		
5.2.1.	Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów i budowli hydrotechnicznych wg rodzajów: - przebudowa przepompowni - remont budowli hydrotechnicznych	22 szt. 22 szt.	
5.2.2.	Długość koryt rzek poddanych regulacji przepływów	22,5 km	
5.2.3.	Powierzchnia i objętość nowych zbiorników retencyjnych	21,07 ha, 15 500 m ³	
5.2.4.	Powierzchnia obszarów zmeliorowanych poddanych renaturyzacji	b.d.	
5.2.5.	Liczba zakładów o dużym i zwiększonym ryzyku występowania niebezpiecznych awarii przemysłowych	14 szt.	
5.2.6.	Liczba awarii związanych z transportem lub przechowywaniem substancji niebezpiecznych	16 szt.	
5.2.7.	Liczba katastrof drogowych i kolejowych oraz ich ofiar (R – ranni, Ś – ofiary śmiertelne)	1 999 szt. R – 1705 os. Ś – 72 os.	
5.3.	Obronność		
5.3.1.	Liczba ustanowionych formalnie stref ochronnych obiektów wojskowych	W SUIKZP - 6 szt. ustalonych + 2 w trakcie procedowania W MPZP - 2 szt. ustalone + 2 w trakcie procedowania	
5.3.2.	Tereny zamknięte wyłączone z terenów wojskowych i przekazane na cele cywilne	49,7600 ha + 0,8571 ha = 50,6171 ha	

¹ Dane dotyczą roku 2016

² Stan danych na II kwartał 2018 r.

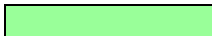
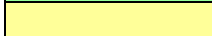

³ Stan danych na czerwiec 2016

⁴ Dane na dzień 31 lipca 2017 r.

⁵ Dane na dzień 11 maja 2018 r.

⁶ Dane za okres 2015-2017

Legenda – zmiany wartości wskaźników względem poprzedniego okresu:

	- wzrost wartości wskaźnika
	- brak zmian
	- spadek wartości wskaźnika
	- brak danych lub nie dotyczy

WNIOSKI DOTYCZĄCE ZAKRESU MONITORINGU PZPWP

Zaproponowane w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego wskaźniki często wymagały pewnych modyfikacji. Głównym problemem była dostępność danych. Niekiedy informacje w źródłach statystycznych agregowane były dla innych, bardziej ogólnych poziomów niż przyjęto w pierwotnym zestawieniu. Pozyskanie innych danych wymaga natomiast nieproporcjonalnego nakładu pracy.

W związku z powyższym przy kolejnej edycji planu wnioskuje się o aktualizację wskaźników monitoringowych pod kątem dostępności danych, a także ich praktycznej użyteczności do prowadzenia porównań i powiązania z przedmiotem planu województwa.

WNIOSKI DOTYCZĄCE MONITORINGU RPT

1. Obserwowane przemiany jakości środowiska określone powyżej są wypadkową wielu procesów. Obejmują szereg różnorodnych presji (komunalnych, przemysłowych oraz związanych z różnymi gałęziami transportu) oraz działań zmierzających do poprawy stanu środowiska. W związku z powyższym nie stwierdzono bezpośredniego, przyczynowo-skutkowego związku wartości monitorowanych wskaźników a postępem realizacji Regionalnego Planu Transportowego.
Brak jest jednocześnie wystarczająco szczegółowych danych na temat stanu środowiska w sąsiedztwie realizowanych inwestycji, które mogłyby w większą pewnością określić zakres i kierunek oddziaływania związanego z przyjętym dokumentem. Dotyczy to następujących kwestii:
 - długość odcinków dróg o ponadnormatywnym hałasie: pomiary, zgodnie z przyjętą metodologią, nie są prowadzone w trybie ciągłym na wszystkich drogach województwa oraz drogach na których przeprowadzono inwestycje. Ostatnie dane wskazują na przekroczenia norm hałasu na 2,1 km dróg w województwie (GIOŚ), a w cyklu monitoringowym 2012-2016 na samych drogach wojewódzkich przekroczenia poziomów dźwięku L_{AeqD} , L_{AeqN} stwierdzono w 10 punktach pomiarowych (WIOŚ w Białymstoku);
 - procent mieszkańców narażonych na ponadnormatywny hałas: monitoring w tym zakresie nie jest prowadzony dla terenu województwa;
 - długość odcinków dróg wyposażonych w ekrany akustyczne: dane nie są dostępne z wystarczającą szczegółowością.
2. Określenie stopnia wykonania poszczególnych zadań:
Zadania inwestycyjne prowadzone są w sposób ciągły, natomiast w I okresie monitoringu nie stwierdzono rozbieżności między celami dokumentu a jego realizacją. Postęp prac przebiega generalnie zgodnie z harmonogramem, uzależniony jest jednak w dużej mierze od kwestii

proceduralnych. Stopień realizacji poszczególnych projektów bądź szacowany czas ich ukończenia przedstawiają poniższe tabele.

Tab. 34. Harmonogram realizacji projektów drogowych w województwie podlaskim dla 21 projektów inwestycyjnych

L.p.	Nazwa zadania	Termin realizacji				
		Decyzja śródowniskowa	Pozwolenie na budowę / decyzja ZRID	Studium Wykonalności	Przetarg na roboty budowlane	Planowany termin zakończenia robót
1.	Obwodnica Księżyna - budowa drogi wojewódzkiej Nr 678	2012 - częściowo wygaszona 2016 - decyzja uzupełniająca	2017	2016	2016 zaprojektuj i wybuduj	2018
2.	Łomża – węzeł Łomża Południe - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 677					
2.1	odcinek Łomża - Konarzyce	2015	2018	2018	2017 zaprojektuj i wybuduj	2019
2.2	odcinek Konarzyce - Śniadowo	2015	2019	2019	2019	2021
3.	Nowogród - Łomża - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 645	2015	2017	2016	2017	2019
4.	Zabłudów - Nowosady - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 685					
4.1	odcinek Zabłudów (DK19) - granica gminy Zabłudów	2016	2017	2016	2017	2019
4.2	odcinek Zabłudów - Nowosady	2016	2017	2017	2018	2020
5.	Białystok - Supraśl - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 676	2016	2017	2016	2016	2018
6.	Markowszczyzna - Łapy - Roszki Wodźki - przebudowa dróg wojewódzkich Nr 682 i 681					
6.1	Markowszczyzna - Łapy - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 682	2016	2017	2017	2017	2019
6.2	Łapy - Płonka - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 682 i 681	2016	2018	2016	2017	2020
6.3	Płonka - Roszki Wodźki - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 681	2016	2017	2016	2018	2020
7.	Dąbrowa Białostocka - Sokółka - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 673	2015	2016	2016	2016	2018
8.	Roszki Wodźki - Wysokie Mazowieckie - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 678	2017	2018	2018	2018	2020
9	Budowa obwodnicy Ciechanowca w ciągu drogi wojewódzkiej Nr 690	2018	2018	2018	2018	2019
10.	Przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 687 na odcinku Juszkowy Gród - Zwodzieckie oraz drogi wojewódzkiej Nr 688 na odcinku Tarnopol - Siemianówka					
10.1	Juszkowy Gród -Zwodzieckie - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 687	2016	2018	2018	2019	2021
10.2	Tarnopol - Siemianówka - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 688	2018	2018	2018	2019	2021
11.	Obwodnica Filipowa -Suwałki - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 652	2017	2018	2019	2019	2021
12.	Łomża - Mężenin - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 679	2018	2019	2019	2019	2021
13.	Ciechanowiec -Ostrożany - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 690	2012	2015	2016	2016	2018
14.	Granica województwa -Obwodnica Filipowa -przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 652	2017	2018	2019	2019	2021

15.	Jeleniewo - Rutka Tartak - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 655	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020
16.	Kleszczele - Siemiatycze - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 693	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020
17.	Jeżewo Stare - Sokoly - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 671	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020
18.	Bielsk Podlaski - Hajnówka - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 689	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020
19.	Granica województwa - Kolno - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 647	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020
20.	Augustów - Lipsk - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 664	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020
21.	Łapy - Poświętne - przebudowa drogi wojewódzkiej Nr 681	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020	po 2020

Źródło: Podlaski Zarząd Dróg Wojewódzkich w Białymstoku

Tab. 35. Harmonogram realizacji projektów kolejowych planowanych do realizacji w ramach RPOWP 2014-2020

L.p.	Charakterystyka inwestycji	Wstępny harmonogram realizacji				
	nazwa	uzyskanie decyzji środowiskowej	pozwolenie na budowę	Studium Wykonalności	przetarg na roboty budowlane	termin zakończenia robót budowlanych
1	Rewitalizacja linii kolejowej nr 57 odc. Kuźnica Białostocka – Gieniusze	2017	2019	2015	2017	2020
2	Rewitalizacja linii kolejowej nr 923 Bufałowo Wschód – Bufałowo	2017	2019	2015	2017	2020
3	Rewitalizacja linii kolejowej nr 36 odc. Łapy – Śniadowo – granica województwa	2017	2019	2015	2017	2020
4	Rewitalizacja linii kolejowej nr 49 odc. Śniadowo – Łomża	2017	2019	2015	2017	2020
5	Rewitalizacja linii kolejowej nr 59 odc. Granica Państwa – Chryzanów	2017	2019	2015	2017	2020
6	Rewitalizacja linii kolejowej nr 52 odc. Hajnówka – Białowieża	2017	2018	2016	2018	2019

Źródło: Aktualizacja Regionalnego Planu Transportowego województwa podlaskiego na lata 2014-2020

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Przeprowadzony w ustalonym zakresie monitoring środowiska Planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego i Regionalnego planu transportowego województwa podlaskiego nie wskazuje na wystąpienie istotnych, znaczących i negatywnych oddziaływań będących skutkiem realizacji dokumentów. Nie stwierdzono zagrożeń wynikających z obecności nowych czynników mogących zakłócać funkcjonowanie sieci przyrodniczej bądź powodować przekroczenia norm jakości komponentów środowiska ustalonych w ustawodawstwie. Generalnie potwierdzić można występowanie prognozowanych wcześniej trendów, choć w dużej mierze nie są one związane z realizacją dokumentów z uwagi na ich ograniczony zakres przedmiotowy.

Jednocześnie wnioskuje się o kontynuację prowadzonego monitoringu z częstotliwością raz na kadencję sejmiku w przypadku PZPWP oraz przy kolejnym etapie realizacyjnym RPT, w zakresie dostosowanym do dostępnych danych statystycznych i monitoringu środowiska.

CZĘŚĆ II

12. OCENA REALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO OKREŚLONYCH W PZPWP

Wykaz ustalonych dla obszaru województwa podlaskiego w dokumentach przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra i Sejmik Województwa Podlaskiego, Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego.

Lp.	Dział, rodzaj Nazwa przedsięwzięcia inwestycyjnego i ew. inwestor	Lokalizacja (miasto, gmina, powiat)	Dokument ustalający inwestycję	Uwagi	Stan realizacji
1	2	3	4	5	6
1.	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA KTdWP – Kontrakt Terytorialny dla Województwa Podlaskiego WPFWP – Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Podlaskiego 2015-2020 MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego MNiSzW – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego MZ – Ministerstwo Zdrowia NCBR – Narodowe Centrum Badań i Rozwoju				1.3.1.1.
INFRASTRUKTURA NAUKI, SZKOLNICTWA WYŻSZEGO I ŚREDNIEGO ORAZ BADAWCZO ROZWOJOWA					
1.1.1.	Rozbudowa Uniwersytetu Muzycznego im. Fryderyka Chopina Wydział Instrumentalno Pedagogiczny w Białymstoku	m. Białystok	KTdWP	Przedsięwzięcie podstawowe – projekt wieloletni MKiDN	Zrealizowane
1.1.2.	Termomodernizacja państwowych placówek szkolnictwa artystycznego województwa podlaskiego	Miasta województwa ze szkołami artystycznymi	KTdWP	j.w.	W trakcie realizacji
1.1.3.	Przebudowa i rozbudowa Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku	m. Białystok	KTdWP	Przedsięwzięcie podstawowe projekt wieloletni Ministerstwa Zdrowia	W trakcie realizacji
1.1.4.	Centrum Badań Innowacyjnych w zakresie Prewencji Chorób Cywilizacyjnych i Medycyny indywidualizowanej	m. Białystok	KTdWP	Przedsięwzięcie podstawowe wymagające uzgodnienia z MNiSzW i NCBR	W trakcie realizacji
1.1.5.	Oddział Geriatrii i Psychogerii Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku	m. Białystok	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe wymagające uzgodnienia z MZ	Nie jest realizowany
1.1.6.	Realizacja programu rozwojowego dla uczelni medycznych uczestniczących w procesie praktycznego kształcenia studentów, w tym tworzenie centrów symulacji medycznej	m. Białystok	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe	W trakcie realizacji

1	2	3	4	5	6
1.1.7.	Rozwój szkolnictwa wyższego uwzględniający potrzeby regionalne	ew. miasta: Białystok, Łomża Suwałki	KTdWP	j.w.	W trakcie realizacji
1.1.8.	Podlaskie Centrum Innowacyjnych Technologii Sektora Rolno-Spożywczego (PCRS) wraz z Ośrodkiem Badawczo-rozwojowym rolnictwa na obszarach wiejskich	Gmina Szeptetowo, m. Łomża	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe do uzgodnienia z MNiSzW	Nie jest realizowany
INFRASTRUKTURA OPIEKI ZDROWOTNEJ					
1.2.1.	Przebudowa i rozbudowa Białostockiego Centrum Onkologii im. M. Skłodowskiej-Curie w Białymstoku z wyposażeniem oraz zakupami sprzętu i aparatury	m. Białystok	KTdWP 2014-2020	Przedsięwzięcie warunkowe	projekt zrealizowany w części wspieranej z Narodowego Programu Zwalczenia Chorób Nowotworowych w 2016 r. (zakup akceleratora)
1.2.2.	Budowa, przebudowa, rozbudowa, nadbudowa budynków Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej Wojewódzkiego Szpitala Zespołowego im. J. Śniadeckiego w Białymstoku	m. Białystok	WPFWP	Wykaz przedsięwzięć realizowanych w latach 2015-2018	Zrealizowano
1.2.3.	Przebudowa i doposażenie oddziału rehabilitacji i neurologicznego w Samodzielnym Publicznym Psychiatrycznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Choroszczu	m. Choroszcz	WPFWP	Wykaz przedsięwzięć realizowanych w latach 2015-2018	Zrealizowano
INFRASTRUKTURA KULTURY					
1.3.1.	Muzeum Pamięci Sybiru w kompleksie budynków dawnej składnicy wojskowej przy ul. Węglowej w Białymstoku – adaptacja i rozbudowa oraz wykonanie wystawy stałej i wyposażenia muzeum	m. Białystok	KTdWP 2014-2023 WPFWP	W realizacji	W trakcie realizacji
1.3.2.	Muzeum w Tykocinie kompleksowa konserwacja Wielkiej Synagogi i Domu Talmudycznego	m. Tykocin	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe	W trakcie realizacji
1.3.3.	Adaptacja budynku b. elektrowni przy ul. Elektrycznej w Białymstoku na potrzeby Galerii Arsenał w Białymstoku	m. Białystok	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe, wstępnie rekomendowane przez MKiDzN	Planowany do realizacji
1.3.4.	Zakup nieruchomości w Białymstoku przy ul. MC Skłodowskiej 14 na bibliotekę dla Książnicy Podlaskiej im. E. Górnickiego w Białymstoku z dostosowaniem do nowych potrzeb	m. Białystok	WPFWP	Wykaz przedsięwzięć realizowanych w latach 2015-2018	Zrealizowano
1.3.5.	Rewitalizacja zabytkowego wzgórza wraz z przygotowaniem infrastruktury na cele kultury w Klasztorze prawosławnym św. Marty i Marii na Św. Górze Grabarce	gm. Nurzec Stacja wieś Grabarka	Wykaz projektów rekomendowa	Projekty rekomendowane do dofinansowania w konkursach	Nie jest realizowany

1	2	3	4	5	6
1.3.6.	Rewaloryzacja zabytkowego zespołu Klasztoru Męskiego Zwiastowania NMP w Supraślu – etap III.	m. Supraśl	nych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego do KTdWP, przyjmowanego przez Radę Ministrów	Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”	Planowany do realizacji
1.3.7.	Klasztor w Wigrach jako spuścizna kulturowa zakonu Kamedułów – dotyczy rewaloryzacji wył. obiektów przeznaczonych na działalność kulturalną.	gm. Suwałki wieś Wigry			W trakcie realizacji
1.3.8.	Przebudowa zabytkowej Hali Targowej na Halę Kultury w Łomży wraz z jej wyposażeniem i zagospodarowaniem terenu.	m. Łomża			W trakcie realizacji
1.3.9.	Kompleksowa modernizacja obiektów WOAK w Białymstoku – Centrum Animacji i Edukacji Kulturalnej przy ul. Kilińskiego 8 i ul. Św. Rocha 14.	m. Białystok	j.w.	j.w.	Planowany do realizacji
1.3.10.	Modernizacja Teatru Dramatycznego im. Aleksandra Węgierki w Białymstoku.	m. Białystok			Planowany do realizacji
1.3.11.	Ochrona i rozwój dziedzictwa kulturowego poprzez remont obiektów zabytkowych oraz ich adaptacje na potrzeby utworzenia Muzeum Kresów Rzeczypospolitej Obojga Narodów w Sejnach.	m. Sejny Zespół Podominikański i Pałac Biskupi			Planowany do realizacji
INFRASTRUKTURA INNA					
1.4.1	Program Rozwoju Puszczy Białowieskiej	pow. Hajnowski gm. Białowieża gm. Hajnówka m. Hajnówka gm. Narewka	KTdWP	Przedsięwzięcie priorytetowe	W trakcie realizacji
2.	INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA KTdWP – Kontrakt terytorialny dla Województwa Podlaskiego na lata 2014 – 2020 DIdoSRT – Dokument Implementacyjny do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (2030) KPK – Krajowy Program Kolejowy do 2023 roku PBDKiA – Program Budowy Dróg Krajowych i Autostrad na lata 2014 – 2020 (2025)				
2.1. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA					
2.1.1.	Prace na linii kolejowej E75 na odc. Sadowne – Białystok wraz z robotami pozostałymi na odcinku Warszawa – Rembertów – Sadowne, zadanie w woj. podlaskim (Czyżew – Białystok)	powiaty: wysokie mazowieckie i białostocki	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe KTdWP Lista podst. KPK	W trakcie realizacji
2.1.2.	Prace na linii kolejowej nr 6 na odcinku Białystok – Sokółka – Kuźnica Białostocka	powiaty: białostocki, sokólski	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	Planowany do realizacji
2.1.3.	Prace na linii kolejowej nr 32 odc. Białystok – Bielsk Podlaski (Lewki)	powiaty: białostocki, bielski	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	W trakcie realizacji
2.1.4.	Prace na linii kolejowej nr 31 na odcinku granica województwa – Czeremcha - Hajnówka	powiaty: siemiatycki, hajnowski	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	W trakcie realizacji
2.1.5.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 36 Łapy – Śniadowo – granica województwa	powiaty: białostocki, zambrowski, łomżyński	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	Planowany do realizacji

1	2	3	4	5	6
2.1.6.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 49 Śniadowo – Łomża	powiat łomżyński	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	Planowany do realizacji
2.1.7.	Prace na linii kolejowej nr 52 Lewki - Hajnówka	powiaty: bielski, hajnowski	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	W trakcie realizacji
2.1.8.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 57 odc. Kuźnica Białostocka - Gieniusze	powiat sokólski	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	W trakcie realizacji
2.1.9.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 59 odc. granica państwa - Chryzanów	powiat hajnowski	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	W trakcie realizacji
2.1.10.	Rewitalizacja linii kolejowej nr 923 Bufałowo Wschód - Bufałowo	powiat sokólski	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	W trakcie realizacji
2.1.11.	Prace na linii kolejowej E75 na odcinku Białystok – Ełk – Suwałki – Trakiszki (granica państwa)	powiaty: białostocki, moniecki, grajewski, suwalski, sejneński	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie warunkowe Lista rezerwowa KPK	W trakcie realizacji
2.1.12.	Prace na linii kolejowej nr 32 odcinek Lewki – Czeremcha	powiaty bielski i hajnowski	KTdWP DIdoSRT KPK	Przedsięwzięcie priorytetowe Lista podst. KPK	Nie jest realizowany
2.2. INFRASTRUKTURA DROGOWA					
2.2.1.	S8 Radziejowice – Białystok odcinki Radziejowice – Paszków koniec obwodnicy Wyszkowa – Zambrów (bez obwodnicy Ostrowi Mazowieckiej), Wiśniewo – Jeżewo – odcinki na terenie województwa podlaskiego	powiaty: zambrowski, wysokomazowiecki, białostocki	POIiŚ KTdWP DIdoSRT PBDKi	Przedsięwzięcie priorytetowe 2014-2018	W trakcie realizacji
2.2.2.	S61 obwodnica Augustowa – granica państwa	miasto Suwałki i powiat suwalski	KTdWP DIdoSRT PBDKi	Przedsięwzięcie priorytetowe 2016-2021	W trakcie realizacji
2.2.3.	S61 Ostrów Mazowiecka – obwodnica Augustowa – odcinki na terenie województwa podlaskiego	powiaty: łomżyński, kolneński, grajewski, suwalski	KTdWP DIdoSRT PBDKi	Przedsięwzięcie priorytetowe 2017-2021	W trakcie realizacji
2.2.4.	Poprawa dostępności komunikacyjnej miasta Białegostoku od strony Warszawy (droga krajowa wylotowa z Białegostoku – dojazd do S8)	miasto Białystok i gmina Choroszcz	KTdWP	Przedsięwzięcie priorytetowe	W trakcie realizacji
2.2.5.	Droga wojewódzka Kleosin – Łapy	gminy: Łapy, Juchnowiec, Kościelny, Turośń Kościelna	KTdWP	Przedsięwzięcie priorytetowe droga nr 678 i droga nr 682	W trakcie realizacji

1	2	3	4	5	6
2.2.6.	Kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonej mobilności miejskiej ekologicznego transportu	miasto Białystok Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Białegostoku (MOFOWB)	KTdWP		W trakcie realizacji
2.2.7.	S19 Białystok – Lublin – odcinki na terenie województwa podlaskiego	powiaty: białostocki, bielski, siemiatycki	KTdWP	Przedsięwzięcie priorytetowe	Planowany do realizacji
2.2.8.	S19 granica państwa – Białystok – odcinki na terenie województwa podlaskiego	powiaty: sokólski, moniecki, białostocki	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe	Planowany do realizacji
2.2.9.	Droga wojewódzka nr 676 Białystok – Supraśl (10 km)	powiat białostocki	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe nr 676	W trakcie realizacji
2.2.10.	Południowa obwodnica miejska (Białystok) – etap II	Białystok i powiat Białostocki	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe	W trakcie realizacji
2.2.11.	Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjne. Budowa zachodniej części obwodnicy miejskiej Białegostoku	Białystok i powiat Białostocki	KTdWP	Przedsięwzięcie warunkowe	W trakcie realizacji
4.	INWESTYCJE GOSPODARKI WODNEJ KPOŚK - Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych KPWA poniżej 2000 RLM - Krajowy program wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w oczyszczalnie ścieków i systemy kanalizacji sanitarnej RLM – liczba mieszkańców równoważnych PGO WP 2016-2022 - Plan gospodarki odpadami województwa podlaskiego na lata 2016-2022 PGW-Wisła – Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły PGW-Niemen – Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Niemna PNR WP - Program nawodnień rolniczych województwa podlaskiego SW1461 – kod scalonej części wód powierzchniowych				
3.1.	INFRASTRUKTURA KOMUNALNA - OCZYSZCZALNIE ŚCIEKÓW I KANALIZACJA				
3.1.1.	Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Hajnówce, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	m. Hajnówka i gm. Hajnówka	KPOŚK	SW1461	W trakcie realizacji
3.1.2.	Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Siemiatyczach i rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	m. Siemiatycze	KPOŚK	SW1502	Zrealizowano
3.1.3.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Białymstoku, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasta: Białystok, Supraśl, Wasilków i gminy: Choroszcz, Dobrzyniewo, Juchnowiec, Supraśl, Wasilków i Zabłudów	KPOŚK	SW1018	W trakcie realizacji
3.1.4.	Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Suwałkach, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	m. Suwałki gm. Suwałki	KPOŚK	SW2305	W trakcie realizacji

1	2	3	4	5	6
3.1.5.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Łomży, rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasto Łomża i gminy: Łomża i Piątnica	KPOŚK	SW1201	W trakcie realizacji
3.1.6.	Rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Dąbrowie Białostockiej	miasto i gmina Dąbrowa Białostocka	KPOŚK	SW1101	W trakcie realizacji
3.1.7.	Rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Augustowie	miasto i gmina Augustów	KPOŚK	SW 1113	Zrealizowano
3.1.8.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Łapach, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasto Łapy i gminy: Łapy, Poświętne, Suraż, Wyszki	KPOŚK	SW1008	W trakcie realizacji
3.1.9.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Zambrowie, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasto i gmina Zambrów	KPOŚK	SW1204	W trakcie realizacji
3.1.10.	Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Bielsku Podlaskim, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasto i gmina Bielsk Podlaski	KPOŚK	SW1006	W trakcie realizacji
3.1.11.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Grajewie, rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasto i gmina Grajewo	KPOŚK	SW1126	W trakcie realizacji
3.1.12.	Rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Sokółce	miasto i gmina Sokółka	KPOŚK	SW1013	W trakcie realizacji
3.1.13.	Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Mońkach, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	Miasto Mońki	KPOŚK	SW1020	W trakcie realizacji
3.1.14.	Budowa nowej oczyszczalni ścieków w Czarnej Białostockiej oraz rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasto i gmina Czarna Białostocka	KPOŚK	SW1017	Zrealizowano
3.1.15.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Kolnie	miasto Kolno	KPOŚK	SW1317	W trakcie realizacji
3.1.16.	Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Wysokiem Mazowieckiem, rozbudowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasto Wysokie Mazowieckie	KPOŚK	SW1513	Zrealizowano
3.1.17.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Ciechanowcu	miasto Ciechanowiec	KPOŚK	SW1509	Zrealizowano
3.1.18.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Krypnie Kościelnym	gm. Krypno	KPOŚK	SW1019	W trakcie realizacji
3.1.19.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Brańsku	miasto Brańsk	KPOŚK	SW1508	Zrealizowano
3.1.20.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Szczuczynie	miasto Szczuczyn	KPOŚK	SW1121	W trakcie realizacji
3.1.21.	Rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Stawiskach	miasto Stawiski	KPOŚK	SW1316	W trakcie realizacji
3.1.22.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Knyszynie	miasto Knyszyn	KPOŚK	SW 1019	W trakcie realizacji

1	2	3	4	5	6
3.1.23.	Budowa nowej oczyszczalni ścieków w Rajgrodzie, rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	miasto i gmina Rajgród	KPOŚK	SW1120	Zrealizowano
3.1.24.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Szepietowie	miasto i gmina Szepietowo	KPOŚK	SW1513	W trakcie realizacji
3.1.25.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Tykocinie	miasto i gmina Tykocin	KPOŚK	SW1008	W trakcie realizacji
3.1.26.	Budowa nowej oczyszczalni, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w Czeremsze, rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	gm. Czeremcha	KPOŚK	SW1506	Zrealizowano
3.1.27.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Osłowie	gm. Mielnik	KPOŚK	SW1501	W trakcie realizacji
3.1.28.	Budowa oczyszczalni ścieków w Szumowie z siecią kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	gm. Szumowo	KPOŚK	SW1514	W trakcie realizacji
3.1.29.	Modernizacja części osadowej oczyszczalni ścieków w Choroszczy, rozbudowa kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	gm. Choroszcz	KPOŚK	SW1009	W trakcie realizacji
3.1.30.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Szepietowie	miasto i gmina Szepietowo	KPOŚK	SW1513	Zrealizowano
3.1.31.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Tykocinie	miasto i gmina Tykocin	KPOŚK	SW1008	Zrealizowano
3.1.32.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Drohiczyń	miasto Drohiczyń	KPOŚK	SW 1503	Zrealizowano
3.1.33.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Czeremsze oraz modernizacja oczyszczalni	gm. Czeremcha	KPOŚK	SW1506	Zrealizowano
3.1.34.	Rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Osłowie	gm. Mielnik	KPOŚK	SW1501	W trakcie realizacji
3.1.35.	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Bargłowie Kościelnym i kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	gm. Bargłów Kościelny	KPWA poniżej 2000 RLM	SW1117	W trakcie realizacji
3.1.36.	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Orli i kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	gm. Orla	KPWA poniżej 2000 RLM	SW1005	Zrealizowano
3.1.37.	Modernizacja i rozbudowa kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni w Kleszczelach	miasto Kleszczele	KPWA poniżej 2000 RLM	SW1506	Zakończono
3.1.38.	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Kuźnicy i kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	gm. Kuźnica	KPWA poniżej 2000 RLM	SW2302	W trakcie realizacji
3.1.39.	Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków w Rutce-Tartak i kanalizacji sanitarnej do tej oczyszczalni	gm. Rutka-Tartak	KPWA poniżej 2000 RLM	SW2318	W trakcie realizacji
3.1.40.	Modernizacja oczyszczalni ścieków w Grabowie	gm. Grabowo	KPWA poniżej 2000 RLM	SW1316	Zrealizowano
3.1.41.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Grodzisku	gm. Grodzisk	KPWA poniżej 2000 RLM	SW1509	Zrealizowano
3.1.42.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Dubiczach Cerkiewnych	gm. Dubicze Cerkiewne	KPWA poniżej 2000 RLM	SW1005	W trakcie realizacji
3.1.43.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Śniadowie	gm. Śniadowo	KPWA poniżej 2000 RLM	SW1207	Zrealizowano

1	2	3	4	5	6
3.1.44.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Nowym Dworze	gm. Nowy Dwór	KPWA poniżej 2000 RLM	SW 1101	Zrealizowano
3.1.45.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Przerośli	gm. Przerośl	KPWA poniżej 2000 RLM	SW2103	W trakcie realizacji
3.1.46.	Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej do oczyszczalni ścieków w Sokołach	gm. Sokoły	KPWA poniżej 2000 RLM	SW1008	W trakcie realizacji
3.2. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA - GOSPODARKA ODPADAMI					
Instalacje do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów (w tym przyjmujące zmieszane odpady komunalne)					
3.2.1.1	Zakład Recyklingu w Dolistowie Starym – modernizacja i rozbudowa	Dolistowo Stare gm. Jaświły	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1102	W trakcie realizacji
3.2.1.2	ZUOK w Suwałkach – budowa instalacji do doczyszczania selektywnie zebranych frakcji odpadów komunalnych	m. Suwałki	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 2306	W trakcie realizacji
3.2.1.3	Baza MPO - rozbudowa sortowni odpadów komunalnych zebranych selektywnie, instalacja do produkcji paliw alternatywnych	m. Białystok	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1018	W trakcie realizacji
3.2.1.4	ZPiUO Czartoria k/Miastkowa – rozbudowa linii do przetwarzania odpadów surowcowych w ramach instalacji do mechanicznego przetwarzania odpadów	Czartoria gm. Miastkowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.1.5	ZPiUO Czartoria k/Miastkowa – budowa instalacji do produkcji paliwa alternatywnego, place składowo-magazynowe	Czartoria gm. Miastkowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.1.6	PSZOK, Łapy - modernizacja sortowni odpadów komunalnych zebranych selektywnie	m. Łapy	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1008	W trakcie realizacji
3.2.1.7	Węzeł zagospodarowania odpadów zebranych selektywnie – budowa	m. Kolno	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1317	W trakcie realizacji
3.2.1.8	Sortownia odpadów pochodzących z selektywnej zbiórki – budowa	gm. Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1220	W trakcie realizacji
3.2.1.9	Instalacja doczyszczająca odpady zbierane selektywnie – budowa	Nowogród gm. Nowogród	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	Zrealizowano
3.2.1.10	Linia sortownicza, boksy na odpady zebrane selektywnie – budowa	m. Wysokie Mazowieckie	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1513	W trakcie realizacji
3.2.1.11	Punkt doczyszczania odpadów zbieranych selektywnie – budowa	gm. Drohiczyn	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1505	W trakcie realizacji
3.2.1.12	Instalacja doczyszczająca odpady zbierane selektywnie – budowa	m. Hajnówka	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1461	W trakcie realizacji
Instalacje do przetwarzania odpadów zielonych lub innych bioodpadów					
3.2.2.1	ZUOK w Suwałkach – budowa instalacji do przetwarzania selektywnie zebranych odpadów zielonych i innych bioodpadów	m. Suwałki	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 2306	W trakcie realizacji
3.2.2.2	ZUOP w Hryniewiczach – rozbudowa instalacji do przetwarzania w procesie tlenowym	Hryniewicze gm. Juchnowiec Kościelny	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1009	Zrealizowano

1	2	3	4	5	6
3.2.2.3	CIGO w Studziankach – rozbudowa instalacji do biologicznego przetwarzania odpadów w ramach MBP	Studzianki gm. Wasilków	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1017	Zrealizowano
3.2.2.4	Instalacja do tlenowego przetwarzania odpadów – budowa	gm. Zabłudów	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1002	Zrealizowano
3.2.2.5	ZPiUO w Czerwonym Borze – rozbudowa instalacji do mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów	Czerwony Bór gm. Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1514	Zrealizowano
3.2.2.6	ZPiUO w Czartorii k/Miastkowa – rozbudowa instalacji biologicznego przetwarzania odpadów	Czartoria gm. Miastkowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.2.7	Instalacja do tlenowego przetwarzania odpadów – budowa	m. Łomża	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1206	Zrealizowano
3.2.2.8	Instalacja do tlenowego przetwarzania odpadów – budowa	Ratowo-Piotrowo gm. Śniadowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni 1207	Zrealizowano
3.2.2.9	Instalacja do fermentacji (biogazownia) – budowa	Dzierżki gm. Poświętne	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1008	W trakcie realizacji
3.2.2.10	Instalacja do fermentacji (biogazownia) – budowa	Nowy Laskowiec gm. Zambrów	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1204	W trakcie realizacji
Instalacje do recyklingu odpadów					
3.2.3.1	Zakład Recyklingu w Dolistowie Starym – budowa linii do przetwarzania odpadów surowcowych (tworzywa sztuczne) – budowa	Dolistowo Stare gm. Jaświły	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1102	W trakcie realizacji
3.2.3.2	ZUOP w Hryniewiczach – budowa zakładu recyklingu odpadów	Hryniewicze gm. Juchnowiec Kościelny	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1009	Zrealizowano
3.2.3.3	ZZOw Hajnówce – budowa linii do przetwarzania odpadów surowcowych (tworzywa sztuczne)	m. Hajnówka	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1461	W trakcie realizacji
Instalacje do odzysku innego niż recykling odpadów budowlanych i rozbiórkowych					
3.2.4.1	ZUOK w Suwałkach – budowa instalacji do przetwarzania odpadów budowlanych i remontowych	m. Suwałki	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1108	W trakcie realizacji
3.2.4.2	Instalacja do przetwarzania odpadów budowlanych i remontowych (kruszarza) – budowa	m. Augustów	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1113	Zrealizowano
3.2.4.3	ZZOw Koszarówce – budowa instalacji do zagospodarowania komunalnych odpadów budowlanych i rozbiórkowych	Koszarówka gm. Grajewo	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1126	W trakcie realizacji
3.2.4.4	ZUOP w Hryniewiczach – budowa instalacji do kruszenia i odzysku odpadów remontowo – budowlanych	Hryniewicze gm. Juchnowiec Kościelny	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1009	W trakcie realizacji
3.2.4.5	ZPiUO w Czerwonym Borze - budowa instalacji przyjmującej odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzenia komunalnego	Czerwony Bór gm. Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1514	Zrealizowano
3.2.4.6	Instalacja przetwarzania odpadów budowlanych – budowa	Ratowo Piotrowo gm. Śniadowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	Zrealizowano
3.2.4.7	Instalacja przyjmująca odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzenia komunalnego (kruszarza) – budowa	Kolno gm. Kolno	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1317	W trakcie realizacji

1	2	3	4	5	6
3.2.4.8	PSZOK Łapy – budowa instalacji przyjmującej odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzenia komunalnego (kruszarka)	m. Łapy	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1008	W trakcie realizacji
3.2.4.9	Instalacja przyjmująca odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzenia komunalnego (kruszarka) – budowa	m. Wysokie Mazowieckie	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1513	W trakcie realizacji
3.2.4.10	Instalacja przyjmująca odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzenia komunalnego (kruszarka) – budowa	Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1220	W trakcie realizacji
3.2.4.11	ZZO w Hajnówce - budowa instalacji zagospodarowania odpadów budowlanych pochodzenia komunalnego	m. Hajnówka	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1461	Zrealizowano
3.2.4.12	Instalacja przyjmująca odpady budowlane i rozbiórkowe pochodzenia komunalnego – budowa	gm. Drohiczyn	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1505	W trakcie realizacji
3.2.4.13	Instalacja przetwarzania odpadów budowlano-remontowych – budowa	gm. Narew	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1002	Zrealizowano
Regionalne instalacje do mechaniczno-biologicznego przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych					
3.2.5.1	ZZO w Koszarówce – rozbudowa części mechanicznej i biologicznej MBP	Koszarówka gm. Grajewo	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1126	W trakcie realizacji
3.2.5.2	Rozbudowa ZUOK w Suwałkach – linia do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych	m. Suwałki	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1108	W trakcie realizacji
3.2.5.3	ZUOK w Suwałkach – rozbudowa – część biologiczna MBP	m. Suwałki	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1108	Zrealizowano
3.2.5.4	ZUOK w Suwałkach – modernizacja instalacji i zakładu	m. Suwałki	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1108	W trakcie realizacji
3.2.5.5	Rozbudowa ZUOP w Hryniewiczach - instalacja do biologicznego przetwarzania	Hryniewicze gm. Juchnowiec Kościelny	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1009	W trakcie realizacji
3.2.5.6	Rozbudowa ZUOP w Hryniewiczach – System wentylacji w instalacji MBP	Hryniewicze gm. Juchnowiec Kościelny	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1009	W trakcie realizacji
3.2.5.7	ZUOP w Hryniewiczach – modernizacja instalacji i zakładu	Hryniewicze gm. Juchnowiec Kościelny	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1009	W trakcie realizacji
3.2.5.8	CIGO w Studziankach – rozbudowa części mechanicznej MBP	Studzianki gm. Wasilków	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1017	W trakcie realizacji
3.2.5.9	Modernizacja CIGO w Studziankach	Studzianki gm. Wasilków	PGO WP 2016-2022	R Region centralny SW 1017	Zrealizowano
3.2.5.10	ZPiUO w Czartorik k/Miastkowa – rozbudowa instalacji biologicznego przetwarzania odpadów	Czartoria gm. Miastkowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.5.11	ZPiUO w Czartorik k/Miastkowa – rozbudowa linii sortowniczej	Czartoria gm. Miastkowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.5.12	ZPiUO, Czartoria k/Miastkowa – modernizacja	Czartoria gm. Miastkowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji

1	2	3	4	5	6
3.2.5.13	ZPiUO w Czerwonym Borze – rozbudowa instalacji przyjmującej odpady komunalne zmieszane w części mechanicznej, instalacja do produkcji paliwa alternatywnego	Czerwony Bór Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1514	W trakcie realizacji
3.2.5.14	ZPiUO w Czerwonym Borze – rozbudowa części biologicznej	Czerwony Bór Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1514	Zrealizowano
3.2.5.15	ZZOw Hajnówce – modernizacja linii sortowniczej	m. Hajnówka	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1461	W trakcie realizacji
3.2.5.16	ZZO w Hajnówce – modernizacja instalacji i zakładu	m. Hajnówka	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1461	W trakcie realizacji
Instalacje do termicznego przekształcania odpadów komunalnych i odpadów pochodzących z przetworzenia odpadów komunalnych					
3.2.6.1	ZUOK w Białymstoku – modernizacja i rozbudowa	m. Białystok	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1018	W trakcie realizacji
Składowiska odpadów komunalnych o statusie regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych					
3.2.7.1	Rozbudowa ZUOK w Suwałkach o nową kwaterę składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne - rozbudowa	m. Suwałki	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1018	W trakcie realizacji
3.2.7.2	ZUOP w Hryniewiczach. Modernizacja o instalację wzbogacania i oczyszczania gazu składowiskowego	Hryniewicze gm. Juchnowiec Kościelny	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1009	W trakcie realizacji
3.2.7.3	ZPiUO, Czartoria k/Miastkowa – rozbudowa	Czartoria gm. Miastkowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.7.4	ZPiUO w Czerwonym Borze - rozbudowa	Krajewo Budziły gm. Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1514	W trakcie realizacji
Inne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych					
3.2.8.1	ZUOK w Suwałkach - budowa stanowiska rozbiórki odpadów wielkogabarytowych	m. Suwałki	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1108	W trakcie realizacji
3.2.8.2	ZZO w Koszarówce – budowa instalacji fermentacji beztlenowej odpadów	Koszarówka gm. Grajewo	PGO WP 2016-2022	Region północny SW 1126	W trakcie realizacji
3.2.8.3	ZZO w Karczach – modernizacja składowiska odpadów	Karcze gm. Sokółka	PGO WP 2016-2022	Region centralny SW 1013	W trakcie realizacji
3.2.8.4	ZPiUO w Czerwonym Borze – budowa rozdrabniacza do odpadów wielkogabarytowych	Krajewo Budziły gm. Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1514	Zrealizowano
3.2.8.5	Przetwarzanie odpadów wielkogabarytowych – budowa	Ratowo Piotrowo gm. Śniadowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.8.6	Instalacja do przetwarzania baterii i akumulatorów oraz instalacja do przetwarzania zużytych opon – budowa	Nowogród gm. Nowogród	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.8.7	Instalacja do przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego – budowa	Czartoria gm. Miastkowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1207	W trakcie realizacji
3.2.8.8	Budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe	m. Kolno	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1317	W trakcie realizacji
3.2.8.9	PSZOK Łapy - Budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe	m. Łapy	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1008	W trakcie realizacji
3.2.8.10	Budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe	m. Wysokie Mazowieckie	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1513	W trakcie realizacji

1	2	3	4	5	6
3.2.8.11	Budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe	Szumowo	PGO WP 2016-2022	Region zachodni SW 1220	W trakcie realizacji
3.2.8.12	ZZO w Hajnówce - budowa stacji demontażu elektroprzętu AGD	m. Hajnówka	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1461	W trakcie realizacji
3.2.8.13	ZZO w Hajnówce - budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe	m. Hajnówka	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1461	Zrealizowano
3.2.8.14	Budowa instalacji przyjmującej odpady wielkogabarytowe Gminny punkt gromadzenia odpadów wielkogabarytowych	gm. Drohiczyn	PGO WP 2016-2022	Region południowy SW 1503	W trakcie realizacji
Dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu gospodarki odpadami dla jednostek samorządu terytorialnego					
3.2.9.1	Inwestycje związane z realizacją celów wynikających z obecnych i projektowanych (przyszłych) dyrektyw unijnych i prawa krajowego	woj. podlaskie	PGO WP 2016-2022	Wszystkie regiony	W trakcie realizacji
3.3. ZBIORNIKI RETENCYJNE					
3.3.1.	Realizacja zbiorników małej retencji na terenie województwa Podlaskiego				
3.3.1.1.	Zbiornik na rowie A w mieście Hajnówka	m. Hajnówka	PGW-Wiśła	SW1461	Nie podjęto realizacji
3.3.1.2.	Zbiornik Aulakowszczyzna	Aulakowszczyzna gm. Korycin		SW1103	Nie podjęto realizacji
3.3.1.3.	Zbiornik Karp	Karp gm. Rudka		SW1503	Nie podjęto realizacji
3.3.1.4.	Zbiornik Leniewo	Leniewo gm. Czyże		SW1002	Nie podjęto realizacji
3.3.1.5.	Zbiornik Orla	Orla gm. Orla		SW1005	Nie podjęto realizacji
3.3.1.6.	Zbiornik Choroszcz	Choroszcz gm. Choroszcz		SW1009	Nie podjęto realizacji
3.3.1.7.	Zbiornik Studziwody	m. Bielsk Podlaski		SW1006	Nie podjęto realizacji
3.3.1.8.	Zbiornik Orzeszkowo	Orzeszkowo gm. Hajnówka		SW1461	Nie podjęto realizacji
3.3.1.9.	Zbiornik Harasimowicze	Harasimowicze gm. Dąbrowa Białostocka		SW1101	Nie podjęto realizacji
3.3.1.10.	Zbiornik Kalno	m. Dąbrowa Białostocka		SW1101	Nie podjęto realizacji
3.3.1.11.	Zbiornik Suchowola	m. Suchowola		SW1103	Zrealizowano
3.3.1.12.	Zbiornik Markowicze	Markowicze gm. Szudziałowo		SW1012	Nie podjęto realizacji
3.3.1.13.	Zbiornik Nowinka Borotyńszczyzna	Nowinka Borotyńszczyzna gm. Szudziałowo		SW1012	Nie podjęto realizacji
3.3.1.14.	Zbiornik Bielsk Podlaski	m. Bielsk Podlaski		SW1006	Nie podjęto realizacji
3.3.1.15.	Zbiornik Szumowo	Szumowo gm. Korycin		SW1103	Zrealizowano
3.3.1.16.	Zbiornik Tykocin - starorzecze	m. Tykocin		SW1008	Nie podjęto realizacji

1	2	3	4	5	6
3.3.1.17.	Zbiornik Żerczyce – Chanie Chursy	Żerczyce – Chanie Chursy gm. Nurzec Stacja	PGW-Wisła	SW1507	Nie podjęto realizacji
3.3.1.18.	Zbiornik Białowieża	Białowieża gm. Białowieża		SW1003	Nie podjęto realizacji
3.3.1.19.	Zbiornik Łapy Binduga	m. Łapy		SW1008	Nie podjęto realizacji
3.3.1.20.	Zbiornik Czarna Wieś Kościelna	Czarna Wieś Kościelna gm. Czarna Białostocka		SW1017	Nie podjęto realizacji
3.3.1.21.	Zbiornik Targonie Wielkie	Targonie Wielkie gm. Zawady		SW1023	Nie podjęto realizacji
3.3.1.22.	Zbiornik Szepietowo – Janówka	Szepietowo – Janówka gm. Szepietowo		SW1513	Nie podjęto realizacji
3.3.1.23.	Zbiornik Wissa	m. Szczuczyn		SW1129	Nie podjęto realizacji
3.3.1.24.	Zbiornik Osinki	Osinki gm. Suwałki		SW2305	Nie podjęto realizacji
3.3.1.25.	Zbiornik Brańsk	m. Brańsk		SW1503	Nie podjęto realizacji
3.3.1.26.	Zbiornik Trzcianne – Krynica	Trzcianne – Krynica gm. Trzcianne		SW1102	Nie podjęto realizacji
3.3.1.27.	Zbiornik Kuraszewo	Kuraszewo – gmina Czyże		SW1002	Nie podjęto realizacji
3.3.2.	MODERNIZACJA ZBIORNIKÓW MAŁEJ RETENCJI ISTNIEJĄCYCH				
3.3.2.1	Zbiornik Dubicze Cerkiewne	Dubicze Cerkiewne gm. Dubicze Cerkiewne	PGW-Wisła	SW1005	Nie podjęto realizacji
3.3.2.2.	Zalew II i III Siemiatyczach	m. Siemiatyczach		SW1502	Nie podjęto realizacji
3.3.2.3.	Zbiornik Ciechanowiec	m. Ciechanowcu - Muzeum Wsi		SW1509	Nie podjęto realizacji
KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH (W PLANACH GOSPODAROWANIA WODAMI NA OBSZARACH DORZECZY WISŁY I NIEMNA)					
REJON WODNY ŚRODKOWEJ WISŁY					
3.4.1.	Rzeka Płonka - kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki wraz budowlami - 13,750km	Klukowo, Szepietowo		SW1508	Nie podjęto realizacji
3.4.2.	Odbudowa koryta rzeki Kropiwna w km 1+084÷5+448 wraz z odbudową istniejących budowli	Dąbrowa Białostocka		SW1101	Nie podjęto realizacji
3.4.3.	Odbudowa koryta rzeki Kumiałka w km 30+700÷41+245 wraz z budowlami	Janów, Korycin		SW1103	Nie podjęto realizacji
3.4.4.	Odbudowa koryta rzeki Sokołda w km 12+816÷42+726 wraz z budowlami	Sokołka		SW114	Nie podjęto realizacji
3.4.5.	Odbudowa koryta rzeki Sidra w km 0+901÷17+333 i 30+300÷38+608 wraz z budowlami i siecią rowów melioracyjnych	Dąbrowa Biał., (obsz. wiejski) Sidra, Kuźnica		SW1101	Nie podjęto realizacji

1	2	3	4	5	6	
3.4.6.	Odbudowa koryta rzeki Ruda w km 0+000÷10+526 wraz z budowlami	Narew	PGW-Wiśła;	SW1002	Nie podjęto realizacji	
3.4.7.	Odbudowa koryta Kanału A Tyniewiczze w km 0+000÷11+453 wraz z budowlami	Narew, Czyże	ochrona przed powodzią; retencja przed suszą; rolnictwo/ melioracje	SW1002	Nie podjęto realizacji	
3.4.8.	Odbudowa koryta rzeki Pulszanka w km 0+000÷13+780 wraz z budowlami	Bielsk Podlaski, Wyszki		SW1007	Nie podjęto realizacji	
3.4.9.	Odbudowa koryta Doprowadzalnika (Kanału) E w km 0+000÷3+700 wraz z budowlami	Suraż, Poświętne		SW1007	Nie podjęto realizacji	
3.4.10.	Rzeka Klimaszewnica - kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki wraz budowlami na odcinku w km 5+000 do 16+000 długości 11 km	Radziłów, Wąsosz Grajewo		SW1102	Nie podjęto realizacji	
3.4.11.	Odbudowa koryta rzeki Szeroka Struga w km 0+614÷11+954 wraz z budowlami	Łapy, Poświętne		SW1008	Nie podjęto realizacji	
3.4.12.	Odbudowa koryta rzeki Supraśl w km 40+720÷110+521 wraz z budowlami	Supraśl, Gródek, Michałowo, Zabłudów		SW1010, SW1011	Nie podjęto realizacji	
3.4.13.	Rzeka Siennica - kształtowanie przekroju podłużnego i poprzecznego koryta rzeki wraz budowlami – 0+000÷11+676 km	Ciechanowiec		SW1508	Nie podjęto realizacji	
3.4.14.	Odbudowa koryta rzeki Horodnianka w km 2+330÷24+696 wraz z budowlami	Choroszcz		SW1009	Nie podjęto realizacji	
3.4.15.	Odbudowa koryta rzeki Kowalówka w km 5+404÷13+668 wraz z budowlami	Suraż, Turośń Koś.		SW1008	Nie podjęto realizacji	
3.4.16.	Przebudowa koryta rzeki Turośnianka w km 2+102 - 7+301 i 14+533 - 33+688	Turośń Koś., Juchnowiec Koś. Zabłudów (obsz. wiejski)		SW1008	Nie podjęto realizacji	
3.4.17.	Przebudowa koryta Kanału O Tykocin w km 0+000÷8+621 wraz z budowlami	Tykocin (obsz. wiejski), Krypno	PGW-Wiśła; ochrona przed powodzią; retencja przed suszą; rolnictwo/ melioracje	SW1021	Nie podjęto realizacji	
3.4.18.	Przebudowa koryta rzeki Nereśl w km 0+000÷24+843 wraz z budowlami	Tykocin (obsz. wiejski), Trzciannie, Mońki (obsz. wiejski) Krypno, Knyszyn (obsz. wiejski)		SW1021	Nie podjęto realizacji	
3.4.19.	Przebudowa koryta rzeki Gołda w km 0+000÷12+400 wraz z budowlami	Trzciannie, Goniądz (obsz. wiejski), Mońki (obsz. wiejski)		SW1102	Nie podjęto realizacji	
3.4.20.	Przebudowa koryta rzeki Rudnik w km 0+000÷7+679 wraz z budowlami	Michałowo		SW1102	Nie podjęto realizacji	
3.4.21.	Przebudowa koryta rzeki Jaskranka w km 0+000÷7+100 wraz z budowlami	Krypna, Knyszyn		SW1019	Nie podjęto realizacji	
3.4.22.	Rzeka Awissa przebudowa koryta wraz z budowlami w km 4+950÷15+600	Sokoły, Łapy (miasto i obsz. wiejski)		PGW-Wiśła; ograniczenie zagrożenia powodziowego	SW1008	Nie podjęto realizacji
3.4.23.	Regulacja rzeki Rokietnica wraz z budowlami komunikacyjnymi i wodnymi w km 14+890÷27+028	Kulusze Koś. Wysokie Maz. (wiejska)		o	SW1023	Nie podjęto realizacji

1	2	3	4	5	6
3.4.24.	Regulacja rzeki Rokietnica wraz z budowlami komunikacyjnymi i wodnymi w km 0+ 000÷14+890	Kulusze Koś., Kobylin Borz.	PGW-Wiśła; ochrona przed powodzią	SW1023	Nie podjęto realizacji
3.4.25.	Przebudowa zabudowy regulacyjnej rzeki Narew km 171+800÷176+000 w m. Jankowo	Miastkowo, Nowogród (obsz. wiejski)		SW1207	Nie podjęto realizacji
3.4.26.	Odtworzenie koryta Kanału Bystrego	Augustów miasto		SW1117	
3.4.27.	Rzeka Liza - przebudowa koryta wraz z budowlami w km 7+920÷19+046	Poświętne, Suraż (miasto), Brańsk (gm. wiejska)	PGW-Wiśła; rolnictwo/melioracje	SW1007	Nie podjęto realizacji
REGION WODNY NIEMNA					
3.4.28.	Odbudowa systemu drenaży i piezometrów śluzy Paniewo w km 60,90 Kanału Augustowskiego	Płaska	PGW-Niemen drenaż śluzy	SW2311	Zrealizowano
3.4.29.	Remont umocnień brzegowych - Kanał Augustowski km 46+500 - 70+300 - 74+400 - 77+400	M. Augustów Płaska	powstrzymanie erozji brzegowej; utrzymanie szlaku żeglownego	SW1110 SW2309 SW2311	Nie podjęto realizacji
3.4.30.	Rzeka Szelmentka - melioracje szczegółowe użytków rolnych - Postawełek	Szypłiszki	PGW-Niemen; drenaż śluzy rolnictwo/melioracje, ochrona przed powodzią	SW2316	Nie podjęto realizacji
3.4.31.	Udrożnienie rzeki Szlamicy w m. Rygol, gm. Płaska, pow. augustowski	Płaska	PGW-Niemen; ochrona przed powodzią; rolnictwo/melioracje	SW2309	Zrealizowano
3.4.32.	Zabudowa przeciwoerozyjna brzegów rzeki Czarna Hańcza	Giby	PGW-Niemen; rekreacja	SW2309	Nie podjęto realizacji
3.4.33.	Zagospodarowanie pola namiotowego nad Jeziorem Pobondzie	Rutka-Tartak		SW2318	Nie podjęto realizacji
3.4.34.	Remont budowli hydrotechnicznych: <ul style="list-style-type: none"> – Dębowo (śluzą) – Sosnowo (śluzą i jaz) – Spichlerzysko (jaz) – Białobrzegi (śluzą i jaz) – Sajownica (jaz) – Augustów (śluzą i jaz) – Swoboda (śluzą) – Gorczyca (jaz) – Paniewo (śluzą) 	gm. Sztabin gm. Płaska gm. Augustów gm. Augustów gm. Augustów m. Augustów gm. Płaska gm. Płaska gm. Płaska	PGW-Niemen; ochrona przed powodzią	SW1102 SW2311 SW1111 SW1111 SW1111 SW1110 SW1110 SW1110 SW1110 SW2311	Zrealizowano Nie podjęto realizacji Nie podjęto realizacji Nie podjęto realizacji Nie podjęto realizacji Nie podjęto realizacji W trakcie realizacji Nie podjęto realizacji Nie podjęto realizacji

1	2	3	4	5	6
	– Rygol	gm. Płaska		SW2309	Zrealizowano
3.4.35.	Konserwacja gruntowa rzeki Czarna Hańcza na odcinku od mostu w ul. Utrata do mostu w ul. Sikorskiego w Suwałkach, ok. 2,5 km	Suwałki miasto		SW2305	Nie podjęto realizacji
3.4.36.	Rzeka Szelmentka – Przebudowa budowli komunikacyjnych	Szypliszki	PGW-Niemen; zapewnienie komunikacji dla właścicieli użytków rolnych położonych po obu stronach rzeki	SW2316	Zrealizowano

INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

PCI – proj. o znaczeniu wspólnotowym KE „Project of Common Interest”,
TEN-E – program Transeuropejskich Sieci Energetycznych
CEF – instrument finansowy KE „Łącząc Europę” Connecting Europe Facility
POIiŚ – Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko UE
KTWP – Kontrakt Terytorialny dla Województwa Podlaskiego

4.1. INFRASTRUKTURA GAZOWNICZA

4.1.1	Budowa INTERKONEKTORA gazowego w/c Polska – Litwa relacji Rembelszczyzna – granica RP i LT (warianty)	Obszar Województwa Podlaskiego	KPKZ 2030 PCI, TEN-E, CEF	Inwestycja towarzysząca, uwzględniona w ustawie z 24.04.2009 o inwestycjach w zakresie terminalu re gazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu	Etap przygotowani a inwestycji do realizacji
4.1.2.	Rozbudowa systemu dystrybucyjnego gazu na terenie aglomeracji białostockiej	m. Białystok, gm.: Supraśl, Wasilków, Choroszcz, Juchnowiec Kościelny	Plan Rozwoju PSG 2018-2022 POIiŚ 2014–2020		sukcesywnie realizowany
4.1.3.	Budowa sieci gazowej na terenie miasta i gminy Bielsk Podlaski i gmina Wyszki	m. Bielsk Podlaski	Plan Rozwoju PSG 2018-2022 POIiŚ 2014–2020		w trakcie przygotowań do realizacji
4.1.4.	Budowa gazociągu podwyższonego ciśnienia Wyszki – Bielsk Podlaski	gm. Wyszki, m i gm. Bielsk Podlaski	Plan Rozwoju PSG 2018–2022		Do realizacji
4.1.5.	Rozwój gazyfikacji w wybranych lokalizacjach północno- wschodniej Polski w oparciu o technologie LNG	woj. podlaskie	Plan Rozwoju PSG 2018–2022		sukcesywnie realizowany

1	2	3	4	5	6
4.1.6.	Budowa gazociągu wc DN 250 jako podłączenie w tłoczni Zambrów na SGT JAMAŁ –gazociągu dystrybucyjnego wc Bobrowniki – Wólka Radzymińska	gm. Zambrów	Plan Rozwoju PSG 2018-2022		Do realizacji
4.1.7.	Budowa tłoczni gazu w Bobrownikach i przebudowa stacji gazowej Bobrowniki	gm. Gródek	Plan Rozwoju PSG 2014–2018		zrealizowany
4.1.8.	Budowa gazociągu dystrybucyjnego do m. i gm. Suwałki, m ,Augustów, m. Dąbrowa Białostocka, m. Grajewo, m. Łomża	m. i gm. Suwałki, m i gm. Augustów, m i gm. Grajewo , gm.Kolno, m i gm. Łomża	Plan Rozwoju PSG 2014 – 2018 ,	Uwarunkowane realizacją gazociągu przesyłowego w/c interkonektor Polska – Litwa przez OGP Gaz System . Inwestycje zgłoszone do KTWP	Do realizacji
4.2.	INFRASTRUKTURA PRZESYŁU ROPY NAFTOWEJ				
4.2.1.	Budowa rurociągu Odessa - Brody - Płock	gm. Mielnik	KPZK 2030		Do realizacji
4.3.	INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA				
4.3.1.	Budowa linii elektroenergetycznej NN 400 kV ROŚ (Białoruś) - stacja „NAREW	gm.: Gródek, Supraśl, Zabłudów, Juchnowiec Kościelny, Turośń Kościelna	KPZK 2030		Do realizacji
4.3.2.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Augustów I – Dąbrowa Białostocka	gm. Dąbrowa Białostocka, Suchowola, Sztabin	Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Białystok 2017 - 2022 POLIŚ 2014-2020		Do realizacji
4.3.3.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Dąbrowa Białostocka-Sokółka	m. i gm. Sokółka, gm. Sidra, Dąbrowa Białostocka	jw.		Do realizacji
4.3.4.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110 kV Sokółka – „Polanka” Czarna Białostocka	gm. Czarna Białostocka, m. i gm. Sokółka	jw.		Do realizacji
4.3.5.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV „Polanka” Czarna Białostocka – GPZ-1 Białystok	m. Białystok, gm. Wasilków i Czar-na Białostocka	jw.		Do realizacji
4.3.6.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Ostrołęka – rozgałęzienie okolice Nowogrodu,	gm. Nowogród, m. i gm. Łomża	Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Białystok 2017 - 2022		Do realizacji

1	2	3	4	5	6
4.3.7	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Kolno – rozgałęzienie w okolicach Nowogrodu	gm. Kolno, gm. Nowogród	Jw.		Do realizacji
4.3.8	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Łomża 2 – rozgałęzienie w okolicach Nowogrodu(likwidacja ist. trójnika 110kV)	m i gm. Łomża, gm. Nowogród	Jw.		Do realizacji
4.3.9.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Olecko – „Hańcza” Suwałki,	m. i gm. Suwałki, gm. Bakalarzewo	jw		Do realizacji
4.3.10.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Piecki – Potasznia – „Hańcza” Suwałki	m. i gm. Suwałki, gm. Jeleniewo, gm. Filipów	jw.		Do realizacji
4.3 11	Modernizacja stacji WN/SN Kolno	-m. Kolno	jw.		Do realizacji
4.3.12	Budowa linii elektroenergetycznej WN 110kV Mońki – Suchowola – Dąbrowa Białostocka	m. i gm.: Mońki, Suchowola, Dąbrowa Białostocka	jw.		Do realizacji
-4.3.13	Budowa stacji WN/SN Suchowola	gm. Suchowola	jw.		Do realizacji
4.3.14	Budowa rozdzielni sieciowej RS Brańsk	m. Brańsk	jw.		Do realizacji
4.3.15.	Budowa linii elektroenergetycznej WN 110 kV Ciechanowiec – Siemiatycze	m. i gm. Siemiatycze, Grodzisk, Ciechanowiec	jw.	W zależności od wyboru wariantu przebiegu linii WN 110kV	Do realizacji
4.3.16.	Budowa linii elektroenergetycznej SN 15 kV Brańsk – Ciechanowiec	m i gm. Brańsk, gm. Rudka, m i gm.Ciechanowiec, m i gm. Bielsk Podlaski	jw.	W zależności od wyboru wariantu przebiegu linii WN 110kV	Do realizacji
4.3.17.	Modernizacja stacji WN /SN Augustów I, Hajnówka, RPZ9 Białystok, Sejny, Łomża 2, Łapy, Jeżewo, Zambrów, RPZ5 Białystok, Knyszyn, Osowiec, Lewkowo, „Hańcza” Suwałki	m. Augustów, Hajnówka, Białystok, Sejny, Łomża, Łapy, Zambrów, Knyszyn, gminy: Wizna, Tykocin, Goniądz, Narewka	Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Białystok 2017 - 2022		zrealizowano
4.3.18.	Budowa stacji WN/SN: „Przemysłowa” gm.: Juchnowiec Kościelny, Brańsk (war.I.), Augustów II	gm.: Juchnowiec Kościelny, Brańsk, Augustów	jw.		Do realizacji

1	2	3	4	5	6
4.3.19.	Budowa linii elektroenergetycznej WN 110Kv Bielsk Podlaski – Brańsk – Ciechanowiec.(war. I).	m. i gm. Bielsk Podlaski, Brańsk, Ciechanowiec	jw.		Do realizacji
4.3.20.	Budowa linii elektroenergetycznej WN 110kV Adamowo – Hołowczyce.	Gm. Mielnik	jw.		Do realizacji
4.3.21.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Goddap – Filipów – Piecki	gm. Filipów,	jw.		Do realizacji
4.3.22.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Łomża 1- Łomża 2.	m. i gm. Łomża	jw.		Do realizacji
4.3.23.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Reja Suwałki – Suwałki	m. Suwałki	Jw.		Do realizacji
4.3.24.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110 kV Biała Piska –Kolno	gm. Kolno	jw.		Do realizacji
4.3.25.	Modernizacja linii elektroenergetycznej WN 110kV Grajewo 1 – Grajewo 2	m. i gm. Grajewo	Jw.		Do realizacji
4.3.26.	Budowa jednotorowej linii elektroenergetycznej WN 110kV Łyse (woj. mazowieckie) – Kolno	m. i gm. Kolno gm. Turośl	Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Warszawa Teren 2017 – 2022 POIŚ 2014-2020		Etap przygotowania inwestycji do realizacji
4.3.27.	Budowa linii WN 110 kV Augustów I – Augustów II	m. i gm. Augustów	Plan Rozwoju PGE Dystrybucja Oddział Białystok 2017 – 2022		Do realizacji
4.4. BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE					
4.4.1.	Zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego w Polsce północno - wschodniej	obszar województwa	KTdWP	Polska - Litwa	w ramach wskazanego przedsięwzięcia zidentyfikowano projekt pn. Gazyfikacja miasta Bielsk Podlaski

13. SPIS WYKRESÓW, TABEL, RYSUNKÓW

SPIS WYKRESÓW

Wykr. 1. Ludność woj. podlaskiego wg ekonomicznych grup ludności - udział%	13
Wykr. 2. Przyrost naturalny w poszczególnych powiatach województwa	14
Wykr. 3. Prognoza ludności woj. podlaskiego do 2050 r.....	15
Wykr. 4. Mieszkania oddane do użytkowania na przestrzeni lat 2013 – 2016 wg powiatów.....	23
Wykr. 5. Struktura własnościowa zasobów mieszkaniowych.....	24
Wykr. 6. Udział województw w tworzeniu produktu krajowego brutto w 2016 r. (ceny bieżące).....	30
Wykr. 7. Ocena stanu technicznego nawierzchni dróg krajowych województwa podlaskiego w latach 2010-2016	82
Wykr. 8. Ocena stanu technicznego nawierzchni dróg wojewódzkich województwa podlaskiego w latach 2010-2017	84
Wykr. 9. Udział energii elektrycznej dostarczanej na terenie woj. podlaskiego w podziale na taryfy – 2017 r.	93
Wykr. 10. Energia elektryczna ze źródeł odnawialnych na terenie woj. podlaskiego [GWh].....	93
Wykr. 11. Udział poszczególnych rodzajów energii.....	106

SPIS TABEL

Tab. 1. Prognoza ludności woj. podlaskiego do 2050 r. – podział na grupy ekonomiczne ludności.....	15
Tab. 2. Zasoby i warunki mieszkaniowe wg powiatów w latach 2013 i 2016 – porównanie.....	21
Tab. 3. Dynamika produktu krajowego brutto (ceny stałe)	29
Tab. 4. Produkt krajowy brutto w 2015 r. (ceny bieżące).....	29
Tab. 5. Podmioty gospodarcze w woj. podlaskim wg sekcji PKB w latach 2015-2016 (stan na koniec roku).....	32
Tab. 6. Ludność aktywna i bierna zawodowo w wieku 15 lat i więcej (wg BAEL)	34
Tab. 7. Udział pracujących w sektorach w podziale na powiaty	35
Tab. 8. Produkcja przemysłowa. Produkcja sprzedana przemysłu w cenach stałych według sekcji (rok poprzedni = 100)	37
Tab. 9. Lista 20 największych przedsiębiorstw przemysłowych województwa podlaskiego w 2016 roku wg wielkości przychodów ze sprzedaży (porównanie z rokiem 2015):	38
Tab. 10. Powierzchnia podstrefy	44
Tab. 11. Główni inwestorzy na terenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej:.....	44
Tab. 12. Aktualny stan zagospodarowania poszczególnych podstref przedstawia się następująco:.....	45
Tab. 13. Tereny inwestycyjne – powyżej 5,0 ha.....	47

Tab. 14. Obiekty turystyczne zbiorowego zakwaterowania w latach 2014 – 2017	55
Tab. 15. Ilość odbiorców i wielkość dostarczonej energii	92
Tab. 16. Długość istniejących sieci elektroenergetycznych WN,SN i nn	94
Tab. 17. Sieć gazowa wysokiego i podwyższonego ciśnienia	98
Tab. 18. Sieć gazowa średniego i niskiego ciśnienia (stan na koniec 2017r.)	99
Tab. 19. Rynek gazu województwa podlaskiego	100
Tab. 20. Polska Spółka Gazownicza sp.z.o.o :	101
Tab. 21. Bilans udokumentowanych i eksploatowanych złóż kopalin na terenie województwa podlaskiego na dzień 31.12.2016 r.	118
Tab. 22. Strefy ochronne obiektów wojskowych wyznaczonych oraz przewidywanych do wyznaczenia do roku 2020, a także uwzględnienie ich w opracowaniach planistycznych gmin.	168
Tab. 23. Stan posiadania studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego w województwie podlaskim na koniec 2016 r.	173
Tab. 24. Charakterystyka przeznaczenia terenów w studiach na koniec 2016 r.	174
Tab. 25. Ilość uchwalonych planów miejscowych w okresie 2014 – 2016	174
Tab. 26. Ilość planów miejscowych w trakcie sporządzania w okresie 2014 – 2016	175
Tab. 27. Charakterystyka pokrycia planami w okresie 2014 – 2016	175
Tab. 28. Charakterystyka przeznaczenia terenów w planach miejscowych na koniec 2016	175
Tab. 29. Ilość studiów w aktualizacji w okresie 2014 – 2016	177
Tab. 30. Ilość wydanych decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego w okresie 2014 – 2016	178
Tab. 31. Ilość wydanych decyzji o warunkach zabudowy w okresie 2014 – 2016	178
Tab. 32. Ilość i przedmiot decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydanych w 2016 r.	178
Tab. 33. Wskaźniki realizacji celów PZPWP i powiązanych z RPT w ramach monitoringu SOOŚ	180
Tab. 34. Harmonogram realizacji projektów drogowych w województwie podlaskim dla 21 projektów inwestycyjnych	198
Tab. 35. Harmonogram realizacji projektów kolejowych planowanych do realizacji w ramach RPOWP 2014-2020	199

SPIS RYSUNKÓW

Rys. 1. Podmioty gospodarki narodowej według powiatów w 2017 r.	42
Rys. 2. Zróźnicowanie przestrzenne potencjalnej atrakcyjności inwestycyjnej gmin woj. podlaskiego z uwzględnieniem najbardziej atrakcyjnych sekcji	43
Rys. 3. Rozmieszczenie specjalnych stref ekonomicznych	51